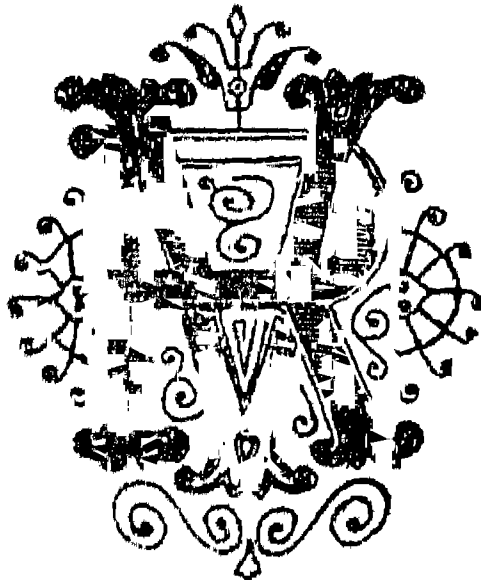

శ్రీరస్తు.
శ్రీమదాంధ్ర

భారతము.

భీష్మద్రోణపర్వములు.

చెన్నపురి :

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే ప్రకటితము.

All Rights Reserved.

1917.

విషయ సూచిక.

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.

పుట.

ధృతరాష్ట్రానికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట	...	1
సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రానకు భూపరిమాణంబు చెప్పుట	...	3
సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రానకు భారతవర్షంబునంగలవిశేషంబులు చెప్పుట	...	5
ధృతరాష్ట్రాఁడు భీష్మునురణంబు విని విలపించుట	...	7
సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రానకు భారతయుద్ధంబు చెప్పఁబూనుట	...	8
భీష్మఁడు నిజయోధులకెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ చెప్పుట	...	11
పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట	...	12
ధర్మరాజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట	...	15
ధర్మరాజు పాదచారియై భీష్మునియుద్ధకుఁ బోవుట	...	17
ధర్మరాజు గురుకృపశిష్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట	...	19
అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహవిష్టం డగుట	...	21
శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు నేయుట	...	23
అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట	...	24
భీష్ముని ప్రథమదివసయుద్ధము	...	27
భీష్మఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై పాండవవీరుల నొప్పించుట	...	31

భీష్మపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజుఁడు గోపాలదేవుపాదకిం జనుట	...	35
భీష్మునిద్వితీయదివస యుద్ధ క్రమము	...	37
అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి గఢంబు దోలించి విజృంభించుట	...	38
ధృష్టద్యుమ్నుఁ డ్రోణాచార్యుల యుద్ధము	...	40
భీముసేనునిచేత భానుమాంతుండు వచ్చుట	...	41
భీష్ముని తృతీయదివస యుద్ధము	...	44
దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము నేసి మూర్ఛిల్లుట	...	46
అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్ముపైఁ గవియుట	...	48
శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట	...	50
భీష్ముని చతుర్థదివస యుద్ధము	...	52
శల్యునందఱుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబునేసి వచ్చుట	...	53
దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛ బొందించుట	...	57
ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట	...	58
భీష్ముని పంచమదివసయుద్ధక్రమము	...	61
ద్రోణుండు దుర్యోధనప్రేరితుండై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట	...	61
అభిమన్యులత్సాగుకూరుల యుద్ధము	...	64
భీష్ముని షష్ఠదివసయుద్ధక్రమము	...	66
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీముసేనునకుఁ దోడ్పడుట	...	68
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధమునేయుట	...	70

విషయము.

పుట.

భీష్మపర్వము-తృతీయాశ్వాసము.

భీష్మగాంధారేయుల సంవాదము	...	73
భీష్ముని సప్తమదివసయుద్ధక్రమము	...	78
ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుఁడు విరథుఁడై బోవుట	...	75
చేకితానకృపాచార్యులద్వంద్వయుద్ధము	...	77
భీష్ముని యష్టమదివసయుద్ధక్రమము	...	80
నునాభుఁడు మొదలగుకురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట	...	81
అలంబునునిచేత నిరావంతుఁడు వృతుండగుట	...	83
ఘటోత్కచుఁడు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబుసేయుట	...	85
అర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట	...	87
భీష్మునినవమదివసయుద్ధము	...	90
అలంబునుఁడు దుర్యోధనప్రేరితుఁడై యభీమన్యువై గవియుట	...	92
అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధముసేయుట	...	93
దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మనకు సహాయంబుగాఁ బంపుట	...	95
శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిఁ బోవుట	...	98
ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట	...	100
భీష్మునినశమదివసయుద్ధానుక్రమము	...	103
అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సహించు గలిగించి భీష్ముపై గవియించుట	...	104
ద్రోణాచార్యులశ్వత్థామను భీష్మనకు సహాయంబుగాఁ బంపుట	...	106
విరటుతమ్ముఁ డగుశతావీకుండు భీష్మునిచే జచ్చుట	...	109
భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట	...	111
కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట	...	114

ద్రోణపర్వము-ప్రథమాశ్వాసము.

సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి వరలివచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పట	...	117
ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట	...	122
ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట	...	124
ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టియిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట	...	126
అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞకు వెఱవకుండునట్లు నెప్పట	...	127
ద్రోణుఁడు పాండవసైన్యంబుపై రేగి దివ్యాస్త్రంబులశక్తి నూపుట	...	130
భీమసేనశిష్యుల గదాయుద్ధము	...	133
ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబుసేయుట	...	135
ద్రోణాచార్యుల రెండవనాటి యుద్ధము	...	137
అర్జునుఁడు ధర్మరాజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట	...	138
సంశప్తకులందఱు నొక్క పెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడుట	...	141
ద్రోణాచార్యులచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట	...	143
ద్రోణాచార్యునిచేత నూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట	...	144
భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవసైన్యంబులం గలంచుట	...	147
అర్జునుఁడు భగదత్తునిదెస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితో జెప్పట	...	148
భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట	...	151
కర్ణాదుల యుద్ధము	...	153

విషయము.

పుట.

ద్రోణపర్వము-ద్వితీయాశ్వాసము.

ద్రోణునిమూడవనాటి యుద్ధము	...	157
అభిమన్యుడు పద్మవ్యూహంబు భేదించుకొని చొచ్చుట	...	159
దుర్యోధనప్రభృతినహారధిశు లందఱు నొక్కువ్వుడి నభిమన్యునిపైఁ గవియుట	...	160
దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యునితోడం బోరి పాటిపోవుట	...	162
పద్మవ్యూహంబు సొచ్చుపాండవులకు నైంధవుం డడ్డపడుట	...	164
వృషసేనుం డభిమన్యుం దాఁకి మూర్ఛితుం డగుట	...	166
దుర్యోధనపుత్రుం డగులక్ష్మణకుమారుం డభిమన్యునిచేఁ జచ్చుట	...	168
- కర్ణుఁడు మొదలగుయోధులు వంచరచే నభిమన్యుని విరధుఁ జేయుట	...	170
అభిమన్యు దుశ్శాసనసుతు లిరువురుఁ జచ్చుట	...	172
అభిమన్యునిమరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట	...	174
నారదుఁ డకంపనునకు మృత్యుదేవతా ప్రభావం బెఱింగించుట	...	176
వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సునర్ణస్థివిచరిత్రంబు చెప్పుట	...	179
పోడశరాజచరిత్రము	...	180
అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు ఎచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట	...	184
అర్జునుఁడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు చచ్చినవిధంబు నడుగుట	...	186
ధర్మరా జర్జునుని కభిమన్యుండు చచ్చినవిధంబు చెప్పుట	...	188
అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని నైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పికొనుట	...	190
అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు నెప్పుట	...	192
శ్రీకృష్ణుఁడు పుత్రులొకాతర యైనసుభద్ర నూరడించుట	...	194
శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జునప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు గొన్ని నెప్పుట.	...	196
కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ జైలాసంబునకుఁ బోవుట.	...	199

ద్రోణపర్వము-తృతీయాశ్వాసము.

అర్జునుడు నిజస్వప్నవృత్తంబు ధర్మరాజుచులతోఁ జెప్పుట	...	202
అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట	...	206
ద్రోణునినాలవనాటి యుద్ధము	...	206
అర్జునుఁడు ద్రోణునిచే ననుజ్ఞాతుండై మొగ్గరంబు సొచ్చుట	...	208
అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి గురునైన్యంబు సొచ్చుట	...	209
అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖనుహారధిశులం జంపుట	...	211
దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱనాడుట	...	218
ధృష్టద్యుమ్నుద్రోణాచార్యుల యుద్ధము	...	216
విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁబొందుట	...	217
కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునితోఁ దలపడుట	...	220
దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట	...	222
వృషసేనుండు లోనగు నినమండ్రు రధిశు లొక్కపెట్ట యర్జునుపైఁ గవియుట	...	224
ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధముచేసి యోడిపోవుట	...	226
అలంబునుఁడు ఘటోత్కచునితో యుద్ధముచేసి చచ్చుట	...	228
ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట	...	230
సాత్యకి ధర్మరాజు వేడినచొప్పున నర్జునుఁడనుఁ బోవ నమ్మతించుట	...	232

విషయము.

పుట.

ద్రోణపర్వము-చతుర్థాశ్వాసము.

సాత్యకి మొగ్గరంబు సారం నొడంగుట	...	234
జలసంధుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	...	237
నుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	...	239
దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాటిపోవుట	...	241
దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట	...	243
ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁబుచ్చుట	...	245
భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ జోవుట	...	247
దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట	...	248
భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదిపగుకుమారులు చచ్చుట	...	253
కర్ణుండు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట	...	255
భూరిశవుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి మడియట	...	257
సంజయుఁడు భృతహస్త్యునికు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట	...	259
కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడిపోవుట	...	261
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	262
అర్జునుఁడు పైంధవునితోఁ దునుముట	...	264

ద్రోణపర్వము-పంచమాశ్వాసము.

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట	...	267
పైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు విచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట	...	268
ద్రోణుఁడు వాంచాబురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట	...	270
భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట	...	272
అంజనపర్వం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	...	274
భీమసేనునిచేత బాహ్లికుఁడు చచ్చుట	...	276
కృపాచార్యుండు కర్ణు నుపాలంబించుట	...	277
సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట	...	280
పాండవకౌరవవీరుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	282
కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట	...	284
కర్ణ దుర్యోధనులు గుర్రాల వంచేసి సాత్యకిం దలపడుట	...	286
అలంబునుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట	...	288
అలాయుధానురుఁడు ఘటోత్కచునితో యుద్ధము చేసి చచ్చుట	...	290
కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట	...	292
విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట	...	298
ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	299
ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ చచ్చె నని యేనుఁగు నెవంబునఁ జెప్పుట	...	302
భృష్మద్యుమ్నుఁడు మృతుం డైనద్రోణునికంతంబుఁ దునుముట	...	303
అశ్వత్థామపూన్కివలనఁ గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట	...	306
ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి భృష్మద్యుమ్నునాక్షేపించుట	...	307
నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట	...	310
అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులనుఘోష నెప్పుట	...	312
వేదవ్యాసమునీంద్రుఁ డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరమహిమ నెప్పుట	...	313

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

200
హా 303

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

భీష్మ పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము,

సంపాదిపదాంబుజ

నాసాగ్రనివాసరసిక నాదామృతధా

రాసారరూప వేద

వ్యాసవ్యంజితపిహార హరిహరనాథా.

1

—> ధృతరాష్ట్రానికడకు వేదవ్యాసుండు నచ్చట. <—

క. దేవా జనమేజయవసు, ధావల్ల భుఁ డధికవినయతత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వై శంపాయనునకుఁ దగ నిట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలుచుతలఁపునఁ, బాండవులును గౌరవులును బాహుగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడంగిరి, భండన మెప్పటఁ జెల్లె బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వై శంపాయనుఁ, డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ డై యిట్లనియెన్
జనమేజయుమనమువ సం, జనితం బగుకౌతుకంబు సఫలతఁ బొందన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయినయాకురుక్షేత్రంబున నారెండుదెఱంగులవారికట
కంబులును విడిసి కయ్యంబునకుఁ గాలుద్రవ్యనట్టిసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డైచిం
తించుచున్నయెడకుం ద్రికాలవేది యగువేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీ
పతిసేయునర్చనంబులం గైకొని యతని కిట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమకూరె దీని కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, 1 నే లోనికి దివ్యదృష్టి నిచ్చెదఁ బుత్రా. 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బోరుక్రూరతం
గనుఁగొనఁ జాల నేను వినఁ గా వలతుం దదనుగ్రహంబు నే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటిమెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబుతెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూత
నందనునకు నారెండుదెఱంగులవారిదివారాత్రప్రవర్తనంబులు గనునట్లును
రహస్యశ్రుకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా
వరం బిచ్చి యతిశీఘ్రమనంబు నొసంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రం
బు లెవ్వయుం దాక కుండునట్టిప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యులయాలాపంబు
లు రూపంబులుం దలంపులుం దేటపడునట్టిమహనీయబోధంబును గలుగ నను
గ్రహించి యావై చిత్రవీర్య నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలంబై వచ్చినభూప్రజా
క్షయంబు దీనికి వగవం బని లేదు ధరోజయ తనుచు నిశ్చింతంబున నుండు
మేనును గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి
సాత్యవతేయుండు వెండియు.

8

క. మొగిలులు లేకయు నులుములు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిహయతతిఁ బె
ల్లుగ నశ్రు లురులఁజొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బనులు మృగముల నీనెన్ . 9

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెద రొక్కొక్కవనితగర్భంబున వా
రలు వుట్టినపుడ యాడుచుఁ, గలకల నవ్వుచుఁ జెలంగఁ గనియెద మెందున్ . 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ

కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె

నిందులాంఛనస్థితి దలక్రిందు గాఁగఁ

దోచు చున్నది ప్రజయెల్లఁ ద్రుంగ కున్నె.

11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేతనంబుఁ బొగలలెగయుటయు నాయుధం
బులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేకదుర్నిమిత్తంబులు వుట్టు చున్నయవి
కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపందగదు దుష్పథవర్తు
లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్మునిపా లతనికొడుకుల కొసంగి శాంతి
సేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రియంబు గానియీరాజ్యంబు
నీ కేటి కనిన విని యమ్మునుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె.

12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా

నుతుల నయంబుమైఁ దఱిమి చూచితి¹వారలఁ బంపు సేయ నేఁ

జతుగుండఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నాదెసఁ దప్పులేమి మీ

మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుడు పాకము దప్పెఁ గార్యముల్.

13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండని మ్మింక నే మేనియుం జెప్పవలయు నది
గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున గెలుపు దెలుపునిమిత్తంబు
లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నిలు హోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ
బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరిప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1. క. వారలు పంపు సేయ రే.

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెంబు పెద్ద యన లేదు సమరంబున జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు వెనకువలొప్ప వని చెప్పుదు రేను బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసె దద నంతరంబ యక్కొరవేంద్రుండు గొండొకనేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి సంజయున కిట్లనియె.

14

ఉ. భూమికిఁ గాఁగఁ బ్రాణములపోక దలంపక రాద్రఘోరసం
గ్రామము సేయు చుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంతదీపొకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమి తెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్.

15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నాయెఱింగినంతయు నెఱింగించెద భూతత్వ
ప్రకారం బవధరింపుము.

16

—> సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పట. <—

తే. అభిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేఱ జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపుధ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ.

17

వ. అదియునుంగాక విను మా కాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్దస్పర్శం
బులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబు
లును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైనగుణసముదయం
బంతయుం గలదు గావున నిన్తుహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి యెక్కుడు
దీనియున్నవిధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము.

18

సీ. ధాత్రీశ మేరువు దక్షిణంబున సుదర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రభూత
విస్తార మై రెండువేలు సేనూఱుయో, జనములపొడువునై సరిసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేత మై, యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దానిపండులు మహీస్థలి మహారవముగ, ననిశంబుఁ బడి రాలి యవియు చుండు

ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న, న్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము, లందుఁ జొచ్చి పాఱు నంబుధికిని.

19

వ. జంబూనది యనం బరఁగినయాతరంగణినీరు సోకినచో ట్లెల్లను సువర్ణం బగుటం
జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బనునామంబునుం గలిగె దదీయజలపానంబు
సేసినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును డప్పియు లే దని చెప్పుదు రయ్యేటి
పడమటం బెరిగి పఱపు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాఱుకొను
చుండు నింతటికిం గారణం బయినయాజంబూవృక్షంబువేర నీద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రము ద్రితం బయి పొలుచు
నదీవియందు.

20

- సీ. నిడుపునఁ దూర్పును బడమర నై రెండు, గడలు సంభోనిధి గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్య, సిద్ధచారణగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూటంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబు లై ననీల శ్వేతశృంగవం, తంబులు గ్రమమునఁ దనరి పొలుచు
- ఆ. ¹నివులమూఁటి కవల నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లుదివిజనగము
గమలకర్ణికానుకారి యై కాంచన, మణిమయత్వమహిమమహిత మగుచు. 21
- తే. అతిదృఢం బగుపాఠు పదాఱువేల, యోజనము లంద్రు దానికి రాజముఖ్య
విందు మెనుబదినాలుగు వేలయోజ, నంబు లని హేమధాత్రీధరంబుపొడువు. 22
- వ. ఇవిధిధంబున భూమధ్యంబున నున్నయమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవము
నులును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును
బరమేష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బుణ్యవర్తనంబులం బరమసుఖంబు లను
భవించు రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతం డై సిద్ధగణంబులు
పరివేష్టించ విశ్వేశ్వరుండు విహరించు చుండు. 23
- క. తొమ్మిదిఖండములై వర్షమ్ము లనం జాల నొప్పెసఁగుజంబూదీప్తి
పమ్మున జనపదములు విను, మమ్ముహితాంశములు దెలియ ననువర్ణింతున్. 24
- వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబు మధ్యమం బై రావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుము హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర
దక్షిణదేశంబులు గ్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం జెలు
వమరు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రాశ్వవర్షం
బును గేతుమాలావర్షంబును ననం బొగడొందు హేమకూటోత్తరభూమి హరి
వర్షం బన నెగడు హిమవంతంబునక్కడయు నిక్కడయు నోలిన కింపురుష
వర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్న దీనియందు. 25
- క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మహారమణ యుదీచ్యము లని యెక్కుడు బలస
త్వారోగ్యాయుస్సుఖపు, కార్యరంభగుణంబు లంత కంతకు నరియన్. 26
- వ. అనిన విని వై చిత్రవీర్యుండు సమస్తదీప్తిపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపాటి
యుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱిగింపు మనుటయు నూతనూనుండు
జంబూదీప్తిపవిష్కంభంబుకొలఁది యెనుబది వేలు నాఱునూఱు యోజనంబులు దీని
రెండంతలు దొడంగి లవణేక్షురసనురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు గ్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టియై యుండుఁ
బ్లక్షదీప్తిపశ్చాల్లదీప్తిపక్రాంచదీప్తిపకుశదీప్తిపశాకదీప్తిపపుష్కందీప్తిపంబులవిష్కంభం
బులును జంబూదీప్తిపవిష్కంభదీప్తిగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నోలి నొకటికొ
కటి యినుమడియై యుండు నయ్యాఱుదీపులును జంబూదీప్తిపంబుకంటె నెల్లదా

ననుభాగఁడ౯వడి యనేకపర్వతంబులను నానానదులను బహుజనపదంబులను నొప్పి
వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబు లై యుండు నింతకుం గర్తయు
భర్తయు హర్తయు నై దుగ్ధాంబుధియు త్తరంబునం గనకమయం బై యష్టచక్రం
బును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగుమహాసీయశకటంబున
వినోదపరాయణుం డైననారాయణుండు వికుంతనిధానుం డగుచు నై కుంతాభి
ధానంబున విఖ్యాతుం డై విహరించు చుండు నని చెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁ గాఁ, గౌరవులును బాండవులును గాంక్షం గడుఁ బె
ల్లై రాసి యొండొగులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిబుద్ధబుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుఁడు
శకునికటపు విని యసంతార్గవృత్తికిఁ, జొచ్చి యిట్టియెడగు దెచ్చికొనియె. 30

—సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గలవిశేషంబులు నెప్పుట. —

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచుమెయికోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁ గూడుచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు ¹పోరాడి రెట్లు నేల
²వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
సహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబునయుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీసునం బెనంగకుండు
దురై దీనివిస్తారంబు విను వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబు నావింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్యా మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సమకూర్ప వచ్చు ననిన ఖనివిశేషంబులు నెప్పు
నేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు గలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం, బును వెండియుఁ బసిడియుం బ్రభూతము లై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు, ఖను లెడ నెడఁ బెక్కు గలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికొన నగు నేర్పు
దండితనంబును బాడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్న ట్లయినన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు
యమునయుఁ దమసయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్కదయు

బాహునయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు
ననుమహానదులు మఱియు ననేకసరిద్విశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా
ముఖంబుల ధనధాన్యాదినంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడ నెడఁ బఱ పై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దర్థము సే
రెడువెరవులు పెక్కులు సొప్పడి యుండు నయంబుతోడిబలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మళయాళ కళింగ కుళింగ కుకురు
కోంకణ తేంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాశ్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహృ కుకు
కనూళ కాళ కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పుళింద పుండ్రక
పాండ్యభీర సోవీర సారాష్ట్ర మహాగాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట
గౌళాంగ వంగ మగాట లాట బాష్టిక బహుదాన కిరాత కేక యాశ్శంతక
కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాల ఘూర్జర కుంత లావంతి
కానూపాదిజనపదంబులు సమస్తవస్తుసంపత్సంపాదనంబు లయినగుణవిశేషం
బుల వెలసి పురుషార్థంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబు లై కమనీ
యంబు లగు చుండు. 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొం, దినరాజున కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగునరనాథు లింతదే, శంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననరు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నాకెత్తి, పోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొండు. 42

క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకు నై పెనంగు తెగ్గేదైవం
జేవంక వ్రాలె వారిక, పోవుం గా కిది నరేంద్ర పొగులకు మింకన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీవింక సంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని
సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు
కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి తగినతెఱంగునం గాంచి. 44

క. కొడుకులదెస నెవ్వగఁ జే, డ్పడి వందిరి యున్నయానృపాలునడుగులం
బడి భీష్ముపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాద మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో ని ట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మ యోధుల కెల్ల నాధార మగునట్టి, తనకు నస్త్రంబు లాధార మయ్యెఁ
బరశురామునకు మేల్గురి యైనతనయందుఁ, గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చి మును జూద మొనరించె, దాను గయ్యంపుజూదముననోడె
దనయార్పుపెలుగునఁ దలఁకువై రులు వొంగ, నొటలుచు నేలకునొటగె నోడు
ఆ. తీవ్ర బాణజాలదీపులు పరఁగించి, పాండుతనయసై న్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు ¹లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మ భానుఁ డస్తమించె. 47

క. పదివేపురు రాజులు దన, కెదిరి పొలిసి రాశిఖండి యేమిటివాఁడై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గదియుచుఁ బొలియించె నియతిఁ గడవఁగవశమే.

తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వాకాభీషణుండు నరసింహమూర్తి, గాక కేనలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

==> ధృతరాష్ట్రుండు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట. <==

వ. అని సంజయుండు పలవించుపలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యెల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి
కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేటి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ
గద్గదకంఠుం డై.

50

క. దేవాసురవరు లొక్కటి,యై వచ్చినఁ జిక్కువలుచు నాహవమున నా
దేవప్రతుండు శిఖండిశ,రావలిపా లయ్యె సేమి యనఁ గల దింకన్.

51

ఉ. అంచితతాలకేతుకిరణాలి మెటుంగులు గాఁగ మార్చి మ్రో
యించుట గర్జచండముగ నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించు శితాస్త్రవర్షమున నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి యనుకృత్రిమవాయువు దాకి దై వమా.

52

తే. పెరిగి పాండవాంబుధి వెల్లివిరిసినపుడు, నిలువ నిమ్మగుదీవిగా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండ నత్యంతతుచ్ఛశిఖండిపల్వ, లాక్రమంబున మునిగి తే యకట తండ్రి.

53

ఉ. వీరరసాంబుపూరమును విశ్రుతబాహుమహోగ్ర సత్త్వముం
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము నంబకజాలవీచికా

స్ఫారము నై నభీష్ముఁ డనుసాగరముం గడవంగ నీడఁగా
నేరిమి యెట్లాకో కలుగ నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్.

54

తే. అంబకై పూని వచ్చి బలాధికుండు, జామదగ్నున్యండు సాధింపఁ జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి తొర శిఖండి పోర.

55

క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న,నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద నమ్మితిమి గదే.

56

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే సేతం గీలించి.

57

సీ. అతఁడు నొచ్చినతటి సడ్డంబు ¹సొచ్చెద, మని వచ్చువారు లేరై రె యచట
నడరి పోరాడక యన్నియఁజౌహిణు, లొప్పరికించెనె యొకనిఁ గలన

నతని నోర్వఁగఁ జాల వని నిశ్చయించితి, మంతకు నోపెనే యరిబలములు

ద్రోణుండుఁ గృపుండును ద్రోణసుతుండును, శల్యుండుఁ గ్రేడించి చనిరె యపుడు

తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ జండశక్తి,మెఱయ నొక్కటఁ బైబడ్డ వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్రు లందఱు విఱిగియడవి, గలిసిరొకొ యాతనికిఁ బడవలసె నకట.

58

వ. దేవప్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం ²దెగియెన కాఁ దలంచెద
నని మఱియు నిట్లనియె.

59

- సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ, జంపి రాజ్యము సేయ సమ్మతించి
తొడరినపాండుపుత్రులకును దై వంబుఁ, దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపటిచి
పరఁగి యధర్మంబు పెరిఁగినట్లున్నది, వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దానికంటెచు బాపంబు గాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁ గాఁ బెనంగినచంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్ట నగునె. 60
వ. అని పలుమాట లాడి వెండియు. 61
- ఆ. మగఁడు లేనిమగువమాడ్కి గాకున్నె నా, సేన భీష్ములేమిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వరే, మైరొ యింక నెట్టు లగుదు రొక్కొ.
క. రాజులు మంత్రులు ననియెడు, నాజూదరు లాత్త నేమి యని తలఁచిరో యే
యోజం¹ బలికిరోకో తమ, కాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 63
వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబులు
నుభయబలంబులవారలు నెవ్వధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు
డేమి సేసి రిన్నాళ్లు గాంగేయుఁ డెబ్బంగులసంగరంబు సేసెఁ దుది నెత్తెఱంగునం
దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64
- ఉ. నెట్టన యాపగానుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్న నా
కట్టిఁడివీను లేమి వినుకాఱియ కోర్వవు దుర్విసీతికిం
బుట్టినయిల్ల నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
దిట్టఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విన నేర్తు సంజయా 65
వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 66
- ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిద నీయవి, నీతిఁ జేసే ధర్మనిరతు లై న
పాండునుతుల కన్ని పాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంత సేసి. 67
క. కీ డొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్య మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁజూచియ కాదే. 68
క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు, పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసై కా
స్వాదనసుకరానందో, త్పాదనదివ్యమతి నగుచుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69
వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

→ సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట. ←

- ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్. 71

- వ. అని పలికి పారాశర్యం జిత్తంబున నిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రుని కిట్లనియె.
 క. వినినదియును నెయ్యెడ నే, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశం బై తో,
 చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్. 73
- వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకునగరు సముచితప్రకా
 రంబునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాదికౌరవులును దగురాజులును
 బరివేష్టింపం బరిమితస్థానంబున నుండ నేనునుం బొడనూపి యతనియాదర
 ణంబు వడసి కొలిచి యుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైనసంభాషణం
 బులసమయంబున నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 74
- ఆ. మనకుఁ బొండురాజతనయవర్గమునకుఁ
 గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
 నెదురుచూచు చుండ నొదవె నివ్విధ మిందుఁ
 బూని చేయ వలయుదాని వినుము. 75
- క. కన్నాకు మనకు భీష్ముం, డిన్నరవరుఁ గావవలయు నెమ్మెయి నైనం
 దన్నుం గాచిన నితఁడు జగన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్. 76
- ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యెప్పుడుఁ, దలఁతు మితనిఁ గావవలయు తేమి
 యని తలంచెదేని విను మిందఱకు నిది, వినఁగ వలయుపట్టిపని కుమార. 77
- వ. సత్యవ్రతుం డగునిమ్మహానుభావుండు. 78
- క. వినుఁ డన్యు లెవ్వరును నా,మునుమునఁ బడి బ్రదుక రాలమున నేను శిఖిం
 డిని సోర్వఁ జాలఁ జుండీ, యని మనయుద్యోగవేళయప్పుడ చెప్పెన్. 79
- ఉ. ఏమటి రక్ష సాలనిమృగేంద్రుని నక్కయుఁ గోలుపుచ్చు సం
 గ్రామములోనఁ గ న్కలిగి కానక తక్కిన నాశిఖిండిచే
 నీమనుజేంద్రుఁ గోల్పడమె యిట్టిది గోల్పులి నిద్రవోవ ను
 ద్దామబలంబుమై గొఱియ దాకి వధించినయట్టు లుండదే. 80
- క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విభుసేఁ గాచునట్లుగఁ బనుపం
 గావలయు మీర లందఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖిండి కెదురుం డెపుడున్. 81
- వ. అని నియమించి కొలువు విరిసి చని యుచితవిధంబున నుండె నంతఁ బ్రభాతం
 బగుటయు సమృహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానిసులను బలంబులను
 బవరంబునకు వెడల వియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిస్వనం
 బులను నయ్యెసాధనంబులు సమకట్ట సముచితపరివారంబునకుం జెప్పెడు
 దొరలపలుకులగంభీరనాదంబులను గట్టుఁబట్టకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురం
 గంబులబృంహితహేషితఘోషంబులను బూన్పం దిగుచురథంబుల నేమిస్వనం
 బులను జెలుచ నొండొరులం బిలుచుపదాతులయెలుంగులవిపులధ్వనులనుం

- బేర్చినమహారవంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును గ్రేణి
సేయుచుండ సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82
- తే. కనకభూషణజాలంబుకతన గజము, ¹తెరవళులువోవుకొండల నెనసి యొప్పె
వల్లనంబుల హేషలవలన నబ్ధి, ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె. 83
- క. అరదములు సవరణలతో, బర పై యొక్కొక్కయూరిపరపున సరిగెం
బరుసనిపలుకుల నాకృతి, పరుషత ననురాలివోలె భటతతి మెఱసెన్. 84
- వ. అట్టియెడ. 85
- మ. పరిధానంబును దేరు నశ్వములుఁ జూపంబుం బరిస్థితవ
జ్రుచివ్యాప్తసువర్ణ తాళమయచంచ త్కేతువున్ వర్తముం
గర మొప్పం దెలు పారు ²మేల్గొడుగుతో గంగాసుతుం డానుధా
కరుఁడుంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం గౌరవ్యసైన్యాభికిన్. 86
- సీ. కాంచనమయ వేదికాకన త్కేతనో, జ్వలవిభ్రమం బొప్పుఁ గలశజుండు
గనకగోవుషసాంద్ర కాంతికాంతధ్వజ, విభవవిలాసంబు వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూలమహిత కేతుప్రభా, స్ఫురణంబు మెఱయంగ గురుసుతుండు
రత్నశిలారశ్మిరాజితకదళికా, మహిమ శోభిల్లంగ మద్రవిభుఁడు
- తే. వెడలి తమతమచతురంగవితతు లెల్ల
నుచితగతి నూల్కొనంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతోత్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాట లాడుచు నడిచి రెలమి. 87
- క. సమరక్రీడాసన్నా, హము లొప్పుఁగఁ దక్కుఁ గలుగునట్టిదొరలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, తమతమ కేతువులు గ్రాల ధరణీనాథా. 88
- వ. వా రెవ్వరం టేని వినుము. 89
- క. కల్పితదృఢచతురంగా, నల్పం బై గండు మిగిలి యాదవబల మా
కల్పజ్వలతఁ గొలువ నవి, కల్పుఁడు గృతవర్త సనియె గాఢస్ఫూర్తిన్. 90
- క. రథములు దఱచై చెలు నగు, పృథుసైన్యముతోడ బంధుబృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా, రథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ బ్రస్ఫురితగతిన్. 91
- మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవత్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గల మై యేచినసేన లొప్పుఁగ దిశల్ గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగదత్తుండున్ భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండు వై నడచి రుత్తుంగాంగసంరంభు లై. 92
- క. కొడుకులుఁ దమ్ములు గుట్టువు, దడములుఁ బై కై నబలవితానముఁ దగుమై
నడపించుచు మెలుపున సం, గడములతో నరుగుశకుని గడు నొప్పారెన్. 93

మ. తనతోఁ గాల్వరు సాలఁ గల్లుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్ధ్వదుద్ధాంతఁ బా
త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నిందుం గ్రేణి సేయంగ నే
చినపెం పొప్పుగ బాష్ణాకుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్.

94

వ. కాంభోజరా జగుసుదక్షిణుం డక్షిణవిభవంబున వెడలె మఱియుం గోసలపతి
యగుబృహద్భయండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగునీలుండును ద్విగర్తేశ్వరుం
డగుసుశర్మయు ననురేంద్రు లగునలంబసహాయుధులును సాల్వసౌవీరశూరసే
నాభీరయవనవసుధాధిపులును లోనుగా ననేక దేశాధీశు లాత్మీయచతురంగబల
సమన్వితులును నిజభృజవిరాజమానులును నానాభరణోజ్జ్వలంగులును నయి
సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప నరిగి రివ్విధంబునం బదియఁజూపి
ణులు నడవం బదునొకొండవయఁజూపిణీతోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురిత
భూషణభూషితం బైనగంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దొడ
వులం దఱచై నవజ్రంబులయుద్ధామంబు లగుదీధితిస్తోమంబులును జామరంబులుం
గలయం బొలయ బహురత్నప్రభావిభాసితం బయినభుజంగ కేతనంబు గ్రాలఁ
గెలంకుల దుశ్శాసనదుర్ధ్వణవివింశతివికర్ణాదు లగుసోదరులు వాహన¹వల్లనంబులు
మెఱసి మెఱుఁ గారుతసుతమసిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం జనియె
నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండగదాదండకుంతక్షురికాముసలముద్గర
తోమరపరశుభిందిపాలశూలప్రముఖనిఖిల హేతివ్రాతంబులను భర్తృపరికర్తృనిర్మాణ
శోభితవర్తంబులను వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రాణంబులను మణిగణోజ్జ్వలజ్వాలా
జటిలకేతనంబులం బరమాభీలనుందరసమృద్ధం బయ్యె నట్లున్నయప్పుడు.

95

తే. అమరుతోడవులవజ్రాంశు లంచపిండు, కరణి హరినీలములఁ బేర్చుకాంతి యశుల
పగిది మాణిక్యరుచి పద్మభంగి మెఱయఁ, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁ బోలె.

వ. ఆట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో నిట్లనియె.

→ భీష్మఁడు నిజయోధుల కెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ నెప్పుట. ←

క. ఆరయ వివృతస్వర్గ, ద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహా
దారులు దొల్లియు నరిగిరి, మీ రీమార్గమున నడవ మెయికొను టొప్పున్.

98

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుట, కంటెను బాపంబు లొండు గలవె నృపులకు
²బంటకలను పొలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట గాదే మనకున్.

99

తే. అనిన విని వార లందఱు నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతనతెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి బాస యిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని కేఁగి రథిప.

100

న. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మదీయసంగరసమ
యంబునఁ గర్ణుండు పుత్రమిత్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు
రాకుండం గలవాఁడని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని యొరుల నుడుపుట, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ
1 దెలియుటగాదే యని కురు, కులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ గొనియాడెఁ దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహునె త్తికోలునకుం జిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం
బరివేష్టించి యన్నరపతిసిబిడచారుసన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహంబమర్పు మని
యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమరమొగం బయి తానును ద్రోణుండును
దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందఱ నిలిచి వలపటఁ
గృహశ్వత్థామలును దాపటం గృతవర్తనుద్రేశ్వరులును వెనుక బాష్టాకసోమదత్త
భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమ్మహీనాథుండును నతని
యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లే దని
2 శపథంబులు పలికి సంశ్చక్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయిననుశర్త మొదలుగాఁ గలపది
వేపురురథికముఖ్యులును గలయ నెడనెడందక్కినయోధవీరులును నిలుచునట్లుగా
నియమించి తగ నయ్యెసైన్యంబుల కేనుంగులు నేనుంగుల కరదంబులు నరదం
బులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి³ నద్ధాయుధులు
నడ్డం బగుతెఱంగున నిలువ యోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన
నెన్నండును నిట్టిదృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగ మని యెల్లవారు
నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియం బంధుచుండిరి బృందారకప్రముఖ దేవయోను
లును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భారతరణంబు గనుంగొను
కుతూహలంబున వివిధవిమానానూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న యుక్కడ.

→ పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట. ←

సీ. ఏనికమదమున కెలయుతేఱులమొత్తములు వెలిగొడుగులచెలుపు గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధాతధూళి యప్పరసల, 4 చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ
గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు, రవికిరణంబుల నవలఁ ద్రోవ

జైత్ర భేరులమహాస్వనములు సకలపర్వతములఁ బ్రతివిరావముల నీన
తే. నంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణరుణరుణత్కృతమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్ల, దిశలు వెలిగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవటుపం బాదాతేభూయుష్మసై
న్యముతో భీముఁడు భూషణద్యుతినికాయంబుఁ గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

1 నెలయుట. 2 సంకాపంబులు. 3 నడ్డనాయకులును, 4 యలలనోధుత; యలకపువ్వుల
తోడఁ ; యలకలచినిపువ్వు.

- సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభుజా, స్తంభోజ్వలాకాదుఁ డై. 105
- సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు, పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు, ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగఁ
నొగలపై నున్నకృష్ణునిమేనినునుఁజాయ, హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహ, రోచులు గరుడాశ్శరుచులు గాఁగ
- ఆ. నంపపాదుల నిగుడునంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులు గఁ
. దాలిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయరోహిణాద్రి వెడలి వెలిగె.
- క. అతులితరథప్రతానో, ధృతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదో, ధృతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107
- తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱిసి దివ్యకిరీటంబుమెఱుఁగు లడర
జ్యోనినాదంబు గర్జగా మేనికృష్ణ, కాంతిఁ బొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారుమొగులు.
- మ. వివిధోద్దామహయావళీబహుళ మై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము ప్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్మోగ్రయానంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం గయ్యంబుమైఁ జెప్పుచున్. 109
- మ. రభసత్తోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబులఁ దలిర్పం గన్నెకయ్యంబున
ర్థి భవత్పుత్రులమీఁదికోపమున నుద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రాపదేయులును మాద్యద్దంతియూథాకృతిన్. 110
- వ. ఇవ్వీధంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును
శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుగాఁ జెచ్చు మిగిలి చనుదేరం
గనుంగొని కౌం తేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111
- సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్దమ, లీలఁ దో నడవఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పదుర్జయసైన్య, చుహిమఁ దో నేతేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దో, జనుదేరఁ బాలుపారి సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతో, దనుఁ జుట్టి రాఁ జేకితానవిభుఁడు
- తే. ¹బాసపై వీరరథికులు బలసి యెలమి, నొండొరుల గరువంబుగ నుల్లసంబు
లాడుచును జేరి నడతేర నత్యుదార, గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర. 112
- చ. బధిరితదిబ్బుఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్పు రణకౌతుక²సల్లపనంబు నుజ్జ్వల
యుధవిభవంబుఁ జెన్నొసఁగ నొప్పెడుతమ్మునిఁ బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

ఉ. చండభుజాబలంబుఁ బటుశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మసైనికుల దర్ప మెలర్పఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిచూడ్కులకుఁ బండువుగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతో నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్.

114

మ. విచలద్దండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫార మై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్పఁగఁ దమోరాశిప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపముభంగికిం దగినదంష్ట్రాయుక్త మొప్పు ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచె గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్.

115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబును శైబ్యుండును మఱియుం గాశకదూశాది
బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబుల దళంబులసవరణలయొప్పును గయ్యంపుఁ
గడంకయు నెఱయం గేతనంబులు మెఱయం దోఁతెంచి రిత్తెఱంగునం గూడి
సప్తాక్షోహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చినపాండవసేనమొగంబునకుం దిలకం బై.

116

శా. పుష్టోదంచితసారవీరరససంపూర్ణాంగమున్. సంగరా
నప్తంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్యాహసంవల్లనో
తృప్తస్యందనముం గనద్ధనువు నుద్దీప్తధ్వజంబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు వొల్చె నై జవిలసత్తేజోవిరాజద్గతిన్.

117

వ. ఇట్లాప్పి సేనాపతి యగునాద్రుపదసుతుండు ముంగలియై నడపించు చుండ.

సీ. ఇల ధూళి యెగసినఁ బలుచగా కుండంగ, రాసినతొడవులరజము దొరఁగు
సమరవికాసంబు చెమట నొప్పటకుండ, హేతిదీధితులు రేయెండ¹ నొడుచు
భేరిధ్వనుల నింగి బీటలు వోకుండఁ, గరికరశీకరోత్కరము దడుపు
దర్పంబు గనుఁజాటు దాఁక కుండఁగ గొడు, గులపెల్లు ఖచరదృక్కోటి నాఁగు

తే. ననిన నిజ మైనయట్లుండె మనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటము లద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బొందు, నందనులసేన గలనికి నడచునపుడు.

119

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశం బగుశమంతపంచకసమీపస్థలం
బు సేరుసమయంబున ధర్మనందనునకుం దోఁచుదక్షిణాక్షిస్పందనాదిశుభనూచ
కంబులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున.

120

క. ఏనుఁగులమదము తావియు, సైనికనికరాను లేపసౌరభ్యములుం
దా నుపలాించుచుఁ బవ,మానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ ²బొలసెన్.

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగుతమ్ములుం
బాంచాలమాతాస్యదిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టించి దూర్పుమొగం
బై కౌరవు లున్నచక్కటికిం గట్టెదురుగా నిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమం
బునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు సంజ్ఞలు నడియాలంబులుం గల్పించి

దొరలదెసం గనుంగొని మన మీరణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద
మొండెఁ బూజ్యం బగునాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చ
యించి నాకెలంకుల నిలువుం డని పలికిన విని వారలు ధీరోత్తంబు లగు
వివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమబలంబుల
లోనికిం జని రజ్జనపతియును దన కమర్చినకజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూర
కస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చుచుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మనమొన గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంచెం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లాకో. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డదియునుం జెప్పెద విను మని యతనికి ట్లనియెఁ గాంతే
యాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి.

చ. ఘన మయి తోచుచున్నయది కౌరవసైన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనవునితాలకేతన ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ బిన్న నవ్వు నగి యన్నరుఁ డన్నమొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్. 125

--- ధర్మజానకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు గలిగించుట. ---

వ. అతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁ డై ననారదుఁడు మున్నొకయస్సుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గెనయేనిఁ గొంచె మై
నను రిపుసేన గెల్పు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడక విసఁగఁ దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది యట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దామం బగుభీముగదాపిహారంబు వై రిదు
స్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖిండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బరిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివహం
బుభవజ్జయావహం బభిమన్యుఁడైఁబప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామా
న్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణుసంరక్షణంబునుం గలిగి గాండివం
బనుపామునకు తెక్కలువచ్చినట్లున్నయది యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె నీలావు
నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజయుండవు నీ నలిగిన నెవ్వ రెట్లయ్యెదరో యటు
సూడు మనినం దెలి వొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ దగంగ నొక్క

బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ బంపు మనిన

నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన

ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ బనుచుటయును, 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మెలంగి మోహరం బమర్చె నయ్యచలవ్యూహం

- బునందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమారనకులసహదేవసహితం
బుగా భీమసేనపరిపాలితం డై నిలిచెఁ దమతమబంధులకును బలంబులకును బలు
వుతోడిచెలువు గలుగఁ జేసితానసాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాతస్యది
పతులు దక్షిణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుంబోని
గజరాజితో రాజు రథాహుధుం డై ధవళచ్ఛత్రచామరంబులు మెఱయ విప్ర
వర్గంబునకు సంబరజాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరిం
చు చుండె ముందటఁ బురందరనందనసంరక్షితుం డై శిఖండి గాంగేయునకుఁ
గట్టెదురుగా నిలిచి గండు మిగిలి యొప్పె నపరభాగస్థులై మాగధసహదేవధృష్ట
కేతు లవష్టంభవిజృంభణంబునఁ బొలిచి రివ్వీధంబునం జారుభీషణంబై . 130
- క. అరదములు దీవు లున్నత, కరులు గిరులు హారులు వీచికలు సుభటసము
త్కర ముగ్రసత్త్వములు గా, శరనిధిగతిఁ బాండువు త్రసై న్యం బొప్పెన్ . 131
- క. ఉభయబలదీప్తకేతు, ప్రభలం గీడ్పఱచి కురుధ రావల్లభసై
న్యభయంకర మై శక్ర, ప్రభవుకపిధ్వజము వెలిగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్ . 132
- తే. అరుణములును సితంబులు నసితములును
నై నజ్జోడులతో దొర లందు నిందు
నాలలోనియాఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగు బెడిదంపుమాట లాకసము ముట్టె . 133
- తే. కొన్నిభూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁ, గొన్నిభూములబలము లీను
గలిగిపాయ లై కొన్నిభూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరినవి యధిప .
వ. కావున . 135
- క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ, వ్రాలి యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యవిసి మూఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్ . 136
- వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పు డప్పాండవకౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యది
యుబ్బు గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె . 137
- క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల, చండస్థితి నొప్పి రపుడు జగతీనాథా . 138
- వ. అని వెండియు . 139
- క. ఆరెండుబలములందును, దోరం బై యున్నయట్లు దోఁచెం బాండు
క్షౌరమణసుతుబలము నర, నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్ . 140
- క. ¹ఎలసి పయి వారి²దంతిఘ, టలమదముల ³రాహు వెట్టుటయుఁ గౌరవసే
నలయేనుంగులమదధా, రలు డొంకెం బొలయుమధుకరము లు బృడఁగన్ . 141

1 ఎలమి మెయి వారి ; ఎనసిపయిఁ బాటి. 2. అ. దంతిఘటలు మదమున రావు పెట్టు
3 రాహువట్టు.

తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబువొడుచు, తెంపు నదలక విభవంబు పెంపుమెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమి బొందిరి పాండవేయులును హరియు.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్య దేవదత్తంబులు పూరించిన. 143

క. ఆనినదము విని పాండవ, సేన లలరె ధార్తరాష్ట్ర సేనాగతయో
ధానీక ములికె నెత్తురు, వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు వుట్టెఁ బుట్ట కేల తక్కు దేనవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చులఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పుగుతోంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలితత్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబుమహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147

చ. బవరము సేయు చుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కు చుండఁగా
నవినయపుత్తిమై నలవ దాయుధ మార్పుటఁ దాకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బీటువోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రాసమయంబున. 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా, బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ నిశ్చలత నిలిచి పొలిచె నశమసమధైర్యములన్. 150

క. అత్తటి సురఖచరాదుల, చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి వడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదెఱఁగుల, యుత్తమవీరులును దాక నుంకింపంగన్. 151

--- ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మనియొద్దకుఁ బోవుట. ---

తే. సమరకౌతుకి యైనయజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమఱు పూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మఱాని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్మదేవకుం జనుచున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాపు లగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్తంబులతో పాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మెల్ల నుండ నీ విట్లాంటి గాల్పడ, నేగు చున్నికిఁ గత మెద్దియొక్కొ
పన్నినపగఱపై సన్నాహ మంతయు, నెడలించి నడచుట యెట్టులొక్కొ
రిపులు దేకువ సెడఁ గృహణత దుర్బలు, చాడ్చునఁ జను టేమిచందమొక్కొ
యడరి పోరాటకు నద నైనచో నొప్పు, పొలివోవఁ బోవుట వోలునొక్కొ

తే. యని క్రమంబున నామరుత్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ బద్మనాథుఁ
డక్కుమారులతో నిట్లు లనియె నగుచు.

154

వ. ఇతనితలం పే నెటింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల
చేత ననుజ్ఞాతుం డై భండనంబు సేయువాఁడుగాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల
యనుజ్ఞ గొని కయ్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్యులు సెప్పు
దురు గావున నాసుకర్తం బాచరించుట మేలకాక యనిన విని యజాతశత్రు
వెనుక నప్పు డరిగినవారలు పలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రనూపంబుల
చందం బై చూచు చుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోన చనం
గొం తేయాగ్రజుండు గాంగేయు తేరు సేరం బోవం గౌరవసైన్యంబుజనంబు లేవు
మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలియోధవీరు లితం డింత
వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకోద
రుండు వివ్వచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు
ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియుం గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతన
యుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేకప్ర
కారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగుని
వ్త్వానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమనువాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు
మాధవధనంజయు లెట్లు వలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును
నెత్తెఱంగున మాట లాడుదురువీ రేమిటి కివ్వధంబునకుం దొడంగి రనుచు వగచి
వెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండి రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధ
బహుళం బైనకురువృహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదంబు
లకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె.

155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి యని సేయువాఁడనై, మున్ననుజ్ఞ గొనఁగ నిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను బగఱ గెలుతు.

156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ డక్కట నీ విట్లు, సనుదేక తక్కిన శాప మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె వైరుల నిర్జింపు, మిది గాకయును వర మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా నని సేయు టొక్కటి, దక్కంగ నావుడు ధర్మసుతుఁడు
రారాజుపక్ష మై రణము సేయుము నాకు, హిత మగుకార్యంబు మఱి దలంపు

- ఆ. మనుడు నట్ల కాక యట నీతలం పేమి, యనినభీష్ముతోడ నతఁడు నిన్ను
 బోర గెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, సస్తి తాస్యఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.
 క. నను మార్కొని గెలువఁగ న, య్యనిమిషులకు నరిది యనుడు నట్లగుటఁగదా
 నిను వేడెద నని కుంతీ, తనయుఁడు వలుకుటయుఁ దత్ప్రతామహుఁడు గృపన్.
 ఉ. చుట్టటికంబున¹ మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేడిన²
 దిట్టతనంబు వోవిడిచి తీవ్రరణంబుకడంక దక్కి నే
 బట్టినయాయుధంబు ¹పెడఁ బొసినఁ గాని వధింపఁ బోల ద
 ట్టిట్టన కేగు మిప్పురుస యింతక కాలము గాదు దానికిన్.

159

→ ధర్మరాజు గురుకృపశిష్యులచేత యుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట. ←

- తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెడు గాక యనుడు, సతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతనివాక్య
 మపుడుదలనిడుకొనినవాఁడగుచునప్పి, తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.
 వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశిష్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి
 పాదప్రణామంబు లాచరించి పారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మునుజపతి
 దనకు జయం బాశాసింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుం
 డుమంత్రి యై యుండ నొరుల జయం బాశాసింపు మన నేల ధర్మం బేవలనం
 గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయం బగు ననియె నిజవధోపా
 యంబు వేడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేపు నన్నుం జంప నెట్టి
 వారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నై నం జంపుటకు
 నోపునట్టివారికి నది దొరకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁ గలవాఁడు నెప్ప నత్యంతదుస్స
 హం బై నకీడుమాట వింటినేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగలకు నప్పుని దీర్ప
 నను వై యుండు నని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్పు తెఱంగు నడుగం
 దొడంగి యేర్పడం బలుక నేరకున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండుగామి యెఱిం
 గించి గెలుపు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభ
 వింప నోపు నని చెప్పి కయ్యంబునప్పుడు కర్ణు తేజంబు దూలం బలికి యతనిఁ జిక్కు
 వలుపవలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్వధంబు నీయుద్యోగసమయంబున
 నియ్యకొనినయదిగాదే యట్ల చేయుదు నని పలికె నితైఱంగున నందఱ వీడ్కొని
 యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున.

161

- క. మొనలవినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్నకర్ణునికడకుం
 జని హరి యిట్లను నొండొరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్.
 తే. అమరతటినీతనూజ్ఞపై యలుకఁ జేసి, యనికిఁ జొర వలె యట్లైన నతఁడు సచ్చు
 నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర, కేలి వేడుకఁ జలుపుట వోలదొక్కొ.
 వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డిట్లనియె.

164

క. కినుక వొడమి గంగాపు, త్రినికయ్యమునప్పు డనికీ దొలగితి నేనిం
జనుఁ గా కేఁ గురుపతి కి, చ్చినప్రాణం బొండువలనఁ జేర్పందగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు గాంతేయులం
గూడఁ జనుదెంచె నివ్వీధంబున ధర్మనందనుండు గౌరవనై న్యంబు వెడలి నిలిచి
యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుం గెత్తి యిట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ముగలుగు, వార లెవ్వరు గలిగినవచ్చికలయుఁ
డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ, గాఁగఁ బాటెంతు నెంతయు గౌరవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్రుండు యుయుత్సుం జేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని
పలికిన దానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబందినపలుకులు వలుకుటయును
నతండు దుర్యోధనాదులదుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గాంతేయులగుణంబు
లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగం జని ధర్మనం
దనుబలంబులం గలసె నది యట్టిద కాక సవతాలిప్రజలు పొంద నేర్తురే యది
యట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతృప్తాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు
యుయుత్సునకు నత్యుపచార¹సమాచారంబులం బ్రమోదం బొనరించి. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులపై న్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివిముట్ట మైమలు విడి²తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండతూణీరములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున నతనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును నమతమరథంబు లెక్కి యెప్పటి
నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహం బై యొప్పె నట్టి
యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొని వగ
చుచు వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నప్పుడు గురుజనం
బులయెడఁ బాటించినవినయంబు నర్జించి యనురాగించు చుండి రని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైనకురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ, సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుం
గొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీదుశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతుల సేన
పెంపు బలువును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినవిరుదురుగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుండు నుత్తమాజుండు నభిమన్యుం
డు ద్రౌపదేయులు వార లందఱుం జాలుమానిసుల యిట్లు గూడి భీమాభిరక్షి
తం బగునబ్బలంబు సాల సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె ¹మనసేనానాయకు
లం జెప్పెద నిన్నును భీష్ముని నెన్ననేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామ శల్యుండు
వికర్ణుండు భూరిశ్రవనుండు మఱియుం బెక్కండ్రు రథికులుఁ గలరు నానాస్త్రకో
విదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీర లిందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని యు
న్నవారిట్లు బెరసి భీష్మపరిపాలితం బయిన యీసైన్యంబుపెద్ద యసమర్థంబై తోఁ
చుచున్నయది మీరెల్లను వలయునెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు ననిన
ద్రోణుం డట్లు కాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యన్యుహిపతికిఁ
బ్రియంబు వుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును ద, క్కును గలచొర లెల్ల ననికి గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదం, బును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులు గాన్. 175
వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్ర
బును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణివుష్ప
కంబులును బాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖుడండనా
యకులు దమతమశంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రం బగుత, ద్ధ్వని గాంధారేయహృదయదారణ మై పాం
డున రేంద్రపుత్రునై నిక, ²మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాం
డీవంబు వుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణియై నీకొడుకులం జూచి కృష్ణుని
తో నిట్లనియె. 178

తే. కారవులలోన నిప్పు డెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదునో చూచికొనఁగ వలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

--- అర్జునుండు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహవిష్టుం డగుట. ---

వ. అనినగుడాకేశుపలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు
గనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌర
వులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండుబలంబులయందు నున్నసోదరసుత
మాతులాచార్యాదు లగుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున
సత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందుమొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయిన
దుర్యోధనుదుర్వినయంబున నింత వుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

1. మనసేననాయకులం. 2. మనోహరం బగుచు.

- చ. సరసిజనాభ బంధుజనసంతతిః గయ్యపునేలః జూడఁగా
 విరవిరః బోయి మేను నిడువెండుక వెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
 నిరతము గాదు గాండినము నిల్వఁగ నోర్వపు గాళ్ళు నేను ని
 ఘరతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁడున్ మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181
- తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు నెల్లసుఖముఁ
 గోరెదము వార లందఱు వీరె వచ్చి
 ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁబాటు సేసి
 కయ్యమునఁ జావ నఱుముట గంటి గాదె. 182
- ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ దమ్ముల నన్నలన్ గురు
 వ్రాతము శిష్టకోటి సఖవర్గముఁ దుచ్చజనానురూపదు
 ర్నీతి వధించి యే¹బడయు నెత్తుటఁ దోఁగిన రాజ్యభోగముల్
 ప్రీతి యొనర్చు నే యశము పెల్లొడఁగూర్చు నె పెం పొనర్చు నే. 183
- క. అక్కడిబంధులఁ జంపుచు, నిక్కడిబాంధవులు సచ్చు టియ్యకొనుచు నిం
 దెక్కడిపెం పొందెదఁ దుది, ద్రెక్కొనుఁ బాపంబు రణము తెరు వే నొల్లన్. 184
- ఆ. ఎల్లభువనములను నేలుట కైనను, నిట్టిక్రూరకర్త మెట్లు సేయ
 వచ్చుఁ గడఁగి యెదిరివా రేమి సేసిన, మాఱు సేయ నాకు మనసు రాదు. 185
- చ. అకట నితాంతలోభమున నావలఁ బాటిలుకీడు గానఁ జా
 లక ధృతరాష్ట్ర² సూనులు కులక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
 రికిఁ దెగి వచ్చి రన్కలుచ రెండు నెఱింగెడునీవు నేను దీ
 నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు నిర్దయఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186
- క. కులనాశము సేసినఁ ద, త్కులధర్మము లడఁగు నష్టకులధర్మలకుం
 గలుగును దుస్సంకర మ, క్కులఘ్ను లేఁగుదురు నరకకూపంబులకున్. 187
- తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ నెత్తికొందు
 మయ్య రాజ్యలోభంబున నఖిలబంధు
 జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి మని రథంబు
 మీఁదఁ గూర్చుండఁ బడియెఁ జే యూఁదికొనుచు. 188
- వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణా
 భరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరంగ నూర కున్నపవ్య
 సాచిం జూచి మధుసూదనుం డి ట్లనియె. 189
- క. దెప్పరపుజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి యొదవెను విను మీ
 చొప్పవీవేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు నుదాత్తయశంబున్. 190
- వ. అని మఱియును. 191

- తే. తగునె యర్జున ¹ యీ పెంటితనము నీకు, దండినై లెమ్ము మనసు పేదటిమి విడిచి
యనిన నట్లున్న భంగిన యల్ల నిట్లు, లనియె నాతండు పుండరీకాక్షుతోడ. 192
- సీ. అక్కట పూజార్హు లగుద్రోణభీష్ముల, నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట ² మగపాడి గాదు భి, ట్టాశనం బైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁగాఁ బెద్దబ్రదు కయ్యు, నూహింప బ్రదుకు గాకుండు నాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్రతనయులు గారె యీ, యొడ్డిన మొనలలో నున్నవార
ఆ. లింద్రియముల నెల్ల నిపురంగఁ జేయుచు, నడరుశోకవహ్ని యాట నేర
దింద్రపదవి నేరె నేనియుఁ గావున, భండనంబు నేయ కుండువాడ. 193
- వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుం జాల వారిని గెలిపించుటయును
మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు ననునీరెంటియందును బెద్ద మే
లెయ్యెది యేమి గార్హణ్యదోషోపహతస్వభావుడను ధర్మసమ్మాధచేతస్కుం
డను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగునన్ను శాసింపు మనిన
విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194
- చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికి నై హృదయంబు గుండఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును వావిరి నాడెదు నీవు పండితుల్
నగతురె యున్నవారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్నవారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195
- వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగువాక్యంబులు వినుటకుం
జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు
నవస్థలం బొందినట్లు జీర్ణంబు లై నవస్త్రంబులు విడిచి నూతనంబు లై నవానిం
గైకొనినచాడువనుం గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ
బుట్టువుఁ జావు ననునివి లేమింజేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్చేదనంబు మొద
లై నవికృతి కారణంబులకు నాత్తుండు లోను గాఁ డనియు నప్పురుషుండు
నొప్పించువాడును నొప్పింపంబడియెడువాడును గాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు
ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి
దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యిట్లనియె. 196

→ శ్రీకృష్ణఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు నేయుట. ←

- ఆ. ఇట్లు లగుటఁజేసి యెవ్వరిదెసకు శోకంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ జెడియెడువాడుగాఁ, దలఁచి తేని వగవవలదు మున్న. 197
- క. పురుషుండు సెడు ననువాడును, బురుషుండు సెఱుచు నని పలుకుపురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల యప్పురుషుండు సెఱుపండు సెడఁడు భుజవీర్యనిధీ.
క. పురుషుండు న వేటొకండే, పురుషోత్తముఁ డైనయేన పురుషోత్తమతా

స్ఫురణకుఁ బురుషత్వం బను, మెరమెర గల దదియ కాదె మెయి కొనుఁ గ్రియకున్.

వ. అని వెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్తునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లే కునికి
వివరించి వివృచ్చునకుం గృహశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారంబులు
వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనస్వకర్తావలంబనంబు వద
లం దగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్తం బది యపాపృతస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గ, య్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ, కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్తము నడపన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, తలకొనినం గర్తశమము దానై కలుగున్. 202

వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధ
ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల సదుత్తరంబు లిచ్చి నందే
హంబు వాపుచు. 203

క. ¹వైరమున నులిచి త్రెంపక, కాకాకులు డుల్లినట్లు కర్తము లెల్లం
దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరీ యతనికిన్. 204

వ. ఇవిధిధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితం డై జగన్నాథున కిట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిమ్మెయి విన్నిఁ గొంతభ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయ మై
యతులై శ్వర్యపిభూతి నొప్పుభవదీయం బైనరూపంబు నూ
చుతలం పెత్తెడు బోలునేని దయఁ జక్షుఃప్రీతిఁ గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతి, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున దానిం
గనుట కయి దివ్యచక్షు, ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అని యతనికి దివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనయాలక్ష్మీశ్వరుండు దన
దివ్యరూపంబు నూపె నావిశ్వరూపునిదివ్య తేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం
బనుటయుం జాల కుండుం గావున వాక్రుష్ణం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ
గనుంగొని ధనంజయుండు విస్తయరోమహర్షణప్రహ్లాత్కర్షంబులతో దండ
ప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యిట్లనియె. 210

అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట.

సీ. దేవ నీ దగుదివ్య దేహంబునందు ను, రాసురగంధర్వు లాది గాఁగఁ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును, సచరాచరం బైనజగము నాకు

దోచె మొగంబులు దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణనికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. బెక్కు గానవచ్చె నక్కజ మై యిది, నడుము మొదలు దుది యనంగరాదు
తేజ మప్రమేయదేదీప్యమానని, ర్వికృతిమహిమ దుర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయ మీవ యని కనియెద భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్తయం బై తోచెన్. 212

వ. చంద్రాంగులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాశంబు లై ననీముఖంబులు
ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నీన్న రుద్రాదిత్యమరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సం
ఘంబు లై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁ
గంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తోగ్రం బగుభవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు
విభ్రాంతి వొడమి ధృతి దూలి సుఖంబు వడయనేరక చిక్కువడి యున్న
వాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు సర్వనీముఖములం దాధార్తరాష్ట్రప్రజం
బును భీష్మాదులు నిద్దెసం గలుగునీభూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కువ్వుడి వచ్చి చొచ్చెదరు నాకుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణాయత్తైకచిత్తుండ నై. 214

వ. అనవుడు నప్పుడే శ్వరుం డేను లోకక్షయకర్త యగుకాలుండ నిచ్చో జనసమాజ
సమాహారణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంపవలయు నని లేదీగురు భీష్మా
దు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు
నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన విని వడవడ వడంకుచుం
జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచంద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుడవు శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీకాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుంగ కుండి యాదవుఁడని సఖుఁడని మేనబావ యని యే²సహభో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడు చుండుదు నెపుడున్. 217

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసామాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతవట్టు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ దప్పదారు, లెల్ల సైరించునట్లు సహింపవలయు. 218

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు నిట్లను నదృష్టపూర్వం బై నభవ
దీయరూపంబు గనుంగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు చూచిన వెక్కు
సంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతోంటిసామ్యాకారంబు
గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 219

1. సుహారణంబునకు 2. యేను సభా, జనములు. ; యేను సభో, జనములు. 3. దప్పుదాల్చి నెల్ల.

- చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటికి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పేర్చినయేకభక్తిభా
వనమునఁ దోచు దీని జనవర్గము గానదు నీక చూపితిన్. 220
- వ. నీకు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగతభయంబు వై సం
ప్రీతచేతస్కుండవు గ మ్తుని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం
గనుంగొని కౌంతేయుం డాసౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ
బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్తృపరుండును మద్భ్య
క్తుండును నైనవానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221
- తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మవిద్యాన్వయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మైనట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పుచు హృదయసంచలత మాన్పె. 222
- వ. ఇవ్విధంబునఁ బార్థునకు పనిషదర్థజాతం బవగతంబు నేని మనసుకనటు వాపి
వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని
నెఱింగికొని నీ కెట్లు నూడంబోలె నట్లు ప్రవర్తింపు మనుపలుకు వలికి యింత
కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియె. 223
- తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండు
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224
- వ. ఇప్పురమోపాయంబు. 225
- క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డైని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱిగింపు పలదు పెఱవారలకున్. 226
- వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీయ
జ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే మనవుడు వర్జునుండు. 227
- ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టిననీదుప్రపత్తి వీతసం
దేహుఁడ నైతి గాఢపరిదీప్తమహాకృతిఁ గాంచి బోధన
న్నాహనిరామయస్థిరమనస్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవి నోద నీవిమలవాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228
- వ. అని పలికి యప్పురమపురుషునకు సభక్తికపాష్టాంగదండప్రణామంబు నేని పార్థుండు
గృతార్థుం డై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు నిట్లను
గురుకు లేళ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుం డైనపారాశర్యుకారుణ్యంబునఁ గన్పెట్టె

నులయద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహామోగీంద్రహృదయానందకరుం
డై నయద్దేవునీదివ్యదూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహాత్ముండు
దనమధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైనయోగప్రకారంబు విశే
దంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావులసంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూపుని
మహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుఁ బ్రియం బందుచు
నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డై నకృష్ణుఁ, డును ధనుర్ధరవర్చుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు.
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వెలగారంగ నిలిచి కురుపాండవులం
డెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిగింపు తగన్. 232

→ భీష్మని ప్రథమ దినసంభాషణము. ←

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె భవదగ్రనందనుం¹డత్యంతోపగ్రవ్యగ్రం
డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్దముం డగుదుశ్శాసనుండు
పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరిమృదంగాదినిస్వనమ్ములు సెలంగ గాంగే
యుండు దొలుతం గదలఁ ²గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్పు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగఁ ద్రోచి యొం
డొండ కడంగి సేన తమయుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ దృణవితానముగాఁ గొని నిర్వికారు లై. 234

వ. ఉరవడించుసమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వచులును, ఘనపథ మఖిలంబుఁ దూటుకట్టెడుతూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాద మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటకురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నందంద యార్చి పేర్చిన
భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షిణుం
డును వివింశతియు వృషసేనుండును జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును దుర్యోధనుచూడ్కికి వేడ్క సేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతు లై కవలును ధృష్టద్యుముఁడుఁ గడఁగఁ దోస సౌభద్రుండున్
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నే, కోద్యోగత ద్రాపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభమ్ము లగువాలమ్ములు శై
లోపము లగుకౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం
బగుశరాసారంబుల వారలఁ గప్పె నట్టియెడం గొండాకసేపు. 239

- క. తీచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రనూపుల ట్లుండ శర
ప్రోచ్చలితచండదీప్తిస, ముచ్చయములు పెలుచఁ బరఁగె మునుఁగువడంగాన్. 240
- క. పదపడి దుర్యోధనుఁ డు, న్నదుఁ డై తఱుమంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పుఁగ బె, ట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్.
- సీ. కప్పారురేణువు గమలాస్తబింబంబు, రాహుమండలమున రమణఁ గప్పుఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరం, గమునకుఁ దగు మేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి, యథులపై పుప్పొడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు నమరు దిశాభి త్తి, తలములఁ గనకంపుఁదగడుపగిదిఁ
తే. బొండవానీకమును గురుబలము నొక్క, పెట్ట రథగజహయభటాభీలచటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, వీక బెరసినయత్తోలుతాఁకునవుడు. 242
- మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్థిత హేషాసము
త్కరనాదంబులు హేతిపం క్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులున్
ధరణీభాగనభోంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁప నీవ మొనలన్ భూపాలచూడామణి. 243
- వ. తననంతరంబ. 244
- క. కరికరశీకరతురగో, త్కరలాలాజాలర క్త ధారాపటలీ
పరిషి క్తం బై సంగర, ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బలరారన్. 215
- క. కురుపాండవసైన్యంబుల, దొర లడియాలముల నొప్పుతో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బొలి, చిరి శౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి సేకొన్నక్రియన్. 246
- వ. అట్టియెడ. 247
- క. మీతండ్రి భవత్సుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య, స్థితుం డై నట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 218
- వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249
- ఉ. అర్జునుఁ డప్పు భీష్ముఁ గని యగ్గలికన్ గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవద త్తరవశోభితుఁ డై రణకేళికాతుకా
వర్జితచి త్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీలఁ దాఁక న
త్యూర్జితరాద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్తగతాగతంబులన్. 250
- తే. తఱిమి సాత్యకి గృతవర్కఁ దాఁక నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పు
మిగులుమోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్న రెండువాలంపగముల. 251
- చ. మదమునఁ గోసతేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్యలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహాగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్తునిఁ జేసె నాతనిన్.

252

తే. భీమసేనునిపై మనభీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు నూడ నక్కజము లైన, నచ్చేరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప. 255

సీ. వీక్షమై నకులునిఁ దాకి దుశ్శాసనుఁ, డత్యుగ్ర బాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దరహాసాభిరాముఁ డై, భల్ల మొక్కటి దొడ్డి విల్లు దునిమి
యే డై నిరువదియేనుదూపులు వడి, నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
విల్లైత్తికొని శరవితతి నంతంతన, నఱకి పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహ దేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱక యాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యముల నొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి చూర్చి వేర్చె.

చ. సరభనుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహానీయచాప మనివారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్.

255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్డెఱ ద్రోణుపై, నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి, నారాచ మొక్కటి నాటె మేన.
వేటొక్కవి ల్లైత్తి వెసఁ బదునాలుగు, శాతబాణములఁ బాంచాలనుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహ దేవుండు, భూరిశ్రవునిఁ దాకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున న్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్తుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు వొగడుచుండ.

256

తే. ధృష్ట కేతుండు కారవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్నికుని మాఱుకొని తీవ్ర బాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పదినవకములు గురిసె.

257

క. అచలనిభుఁ డగునలంబనుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నారజ,నిచరేంద్రులపోరు కీర్తనీయం బయ్యెన్.

258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ, నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు, ద్రుపదనందనుఁ డతిక్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ, డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె భాణాసార,యుగమును భెరసి మహాగ్రభంగిఁ

తే. గైకయాధీశుఁ డగుబృహత్త త్తవిభుఁడు
గృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరు కేతనముల
హరుల ధనువులఁ దునిమి నిమరకృపాణ
దారుణాకారు లై యరదములు డిగిరి.

259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడున్ ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కట్టుపకాసు లిద్దఱకు గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరున్
బెట్టుగఁ దాకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిసరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిరయం బని పిచ్చలింపఁగన్.

260 .

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు నై నవికర్ణుఁడున్ యుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రాద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్థలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్యనిశితసాయకనిరంతరవర్ష ములన్ మునుంగుచున్.

261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సు, శర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నితఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసం, పిహితగాత్రుఁ జేసి పేర్చి యార్చె.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకిన, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
దృఢకుటి యగుచుఁ గవిసెచు సిం, హకిశోరము గజముఁ బొదువున ట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొగుం గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్లుఁ దెరలుపఁ జాల రైరి.

264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతకీర్తనీయబలశాలి గిరీతితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునన్ విరధు లైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్.

265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెనఁ గుంతి, భోజుని నాతనిపుత్రుఁ దాఁకి
రాపురజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ, బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు పెనుగద దొలఁగంగ జడియుచు, ననువిందుఁ డతనిపై నడరెఁ బెలుచు
గై కేయు లేవు గాంధారరాజు లే, వురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. గుత్తరునిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘ, బాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహాలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్వీధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయంగలదండిమగ లొండొరులం
దాఁకిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణభేదరులు సూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాతిం బధులు పధులును నూలులు నూలులును

వేలు వేలును బెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యెడనెడం గలయన్ బెరయం
గ్రమంబున సందడికయ్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ
సైనికులున్నత్తులగతిం గవియ బాణంబులుఁ గృపాణంబులుఁ గరిదంతంబులు
నరదంబులనొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయినతుములంబుకతన
భయంకరం బగునతినంకులంబున సామజవాజిరథంబులయురవడికి నోసరింపని
కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱపు¹రావు
తులును గరటిఘటావిఘటనంబు గావించురథికులును నిది యది యనక నెల్లబలం
బులం జొచ్చినమొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయుగజారోహకులు నగుచు నిర్త
ర్యాదంబుగాఁ బెనంగుసైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగు
టకుం దగి యుచ్చి పోయెడుశరంబులు నిరుమెయిన్ గెలిచినకుంతక్షురికాదులును
బ్రవాళజాలంబులుంబోలెఁ బోలువు మిగులు చుండ విశిఖంబులు ముఖంబులన్
బెట్టు నాటిన జిట్టినం దిరుగుశుండాంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే
దిద్దిరం దిరిగెడుకులనగంబులఁ గ్రేణిసేయఁ గరనాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు
శస్త్రాస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియుచప్పళ్లును వివి
ధాయుధస్రహతుల నొఱలుహరినరనాగంబులరావంబులును దారుణప్రకా
రంబున దిక్తటదారణంబుసేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం
గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును
దలదునిసినం దారు మును గ న్నిడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగిపడియు
నవుడుగఱచుటయును బొమముడి పడుటయును సడలనితలల నొప్పువారును
మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులై నసమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహ
ణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు నీడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు
నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును
సుభటులు సొచ్చి చెండిన నండం దఱిగిన ట్లుండువేదండహయచయంబులును
నాశ్వికులు ²పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మ్రొడుపడురథంబులును రథ
నేమిఘట్టనంబున దట్టంబు లగుపదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వొదిలి నేలతో
ప్రేసియుఁ గాలంజమరియుఁ దూలవైచియుఁ గొమ్ముల గుచ్చి యెత్తియు బారి
సమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగుసంగరంబు
సెల్లు చుండ మధ్యాహ్నాసమయంబున.

267

భీష్మఁడు దుర్యోధనప్రేరితుం డై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుట.

సీ. మనుజేంద్ర వినము నీతనయుండు పనువంగ, దుర్ముఖకృపకృతవర్తమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్పులఁ, బంచాగ్నులునుబోలె బ్రజ్వరిల్లి
తనకెలంకులఁ గోలుతల సేసి తఱుమంగఁ, దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

- నాభీల మైక్రాల నడరి పాండవసేనఁ, దటిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
 తే. చేదిపాంచాల కేకయు లాది గాఁగఁ, గల్లుభూపాలకోటిమొగ్గరము లెల్లఁ
 గలఁగఁ దిరుగుడువడ¹నోరగిలఁగఁ బెల్ల, గిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె. 268
- క. పాయ పడఁ ²జొచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁకలఁ జరించి చించును గోణ
 వ్యాయామగతుల వలయము, లై యుండం దిరిగి కలఁచునరిసైన్యంబున్. 269
- క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధర కొఱగుమేను విటిగెడుసిడముం
 బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగె నపుడు పాండవబలముల్. 270
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తి యగునష్టమూర్తియుంబోలె
 విజృంభించినభీష్ము మాక్కొనుచుగలు లేకపాండవసైన్యంబుబెండునడి యున్నయె
 డ నభిమన్యుండు గనకవర్ణ తురంగంబులుం గర్జి కారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
- సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి, యొకకోలఁ గృతవర్త్యురము నొంచి
 క్రూరభల్లమున దుర్ముఖసూతుతల ద్రుంచి, తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
 వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడుపా,లికయమ్ము లొడలఁ గీలించి కృపుని
 హయముల శరచతుష్టయతాడనమున ను,బ్బడఁగించి భీష్ముపై నడరి మేన
 తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపటిచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చులించె
 మెచ్చి భీష్మాదు లెల్ల విన్వచ్చుఁ బోయి, నెక్కుడగుఁ గాని యసదు గాఁ డీతఁ డనిరి.
- చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుడం
 డము నిరుమూఁడుదూపులఁ బడం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వల
 స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేవురుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
 క్కమొగి రయంబునం గురియఁ గా గిరివోలె నతం డుదగ్రుఁ డై. 273
- క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేఱవేఱ వాలంపగముల్
 వారలపైఁ గురియుచుఁ గురు,వీరునితాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్. 274
- ఆ. తాటిసిడము విటిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజనుతులబలము లెల్ల
 నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కటి కౌరవ, సేనజోదుపిండు చిన్నబోయె. 275
- తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
 దరలఁ దాఁకిన నతనియుత్తాలసింహ, కేతనము గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి.
- క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపుమే
 నవియ నొకటఁ గృతవర్తుని, యవయవతతి నెనిమిదింట నార్చుచు నేసెన్.
- వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు. 278
- శా.మద్రేక్షున్ వెగ డొంద నేసె నతనిన్ మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
 పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథ వేగోద్దీప్తులై తాఁకినన్
 రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
 చద్రక్రోధకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱన్. 279

1. నొడ్డగిలఁగ. 2. జొచ్చి... సేయుచు... చించుచు.

- వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరా
టుండు నతనికొడుకులం దలకడచి యురవడించిన. 280
- క. అందఱమేనుల గంగా, నందనుఁడు శరత్రయములు నాటించెను శ
ల్యుం దాఁకె నుత్తరుఁడు గరి, సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281
- క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు, గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ
వ్రజముపయి కడరి కడున, క్కజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282
- తే. శల్యుఁ డుగ్రకోపంబున శక్తి యెత్తి, రయము మెఱయ వై రాటియురస్థలంబు
దూఱ వై చిన సంకుశతోమరములు, విడిచి నడుమప చచ్చుచుఁ బుడమిఁ బడియె.
క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రాద్రంబున వాలు వెఱికి రయము మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమిపడ వై చె నిలన్. 284
- క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్తుని తేరిపైకి లంఘిం, చెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగముభంగిన్. 285
- చ. అనుజుఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథరాజితోఁ గవియుదారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము
ట్టినఁ బరికాఱ మొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రధికదంబము బిట్టడరెన్ సముద్ధతిన్. 286
- తే. భీష్ము నంపఱ కోర్వక పెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావళిజలదపంక్తి
భూరిమారుతహతిఁ దూల పోవునట్లు, వఱచెఁ గని క్రీడియడ్డంబు వఱపెఁదేరు.
క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీనూనుఁడుఁ జూ
పఱు వొగడఁ దాఁకుటయు ని, ద్దఱదిక్కులపై న్యములును దలపడియె వడిన్.
వ. అంత నపరాష్ణాం బయ్యె నట్టియెడ. 289
- క. కృతవర్త రథము డిగి యు, ధృతుఁ డై మద్రపతి ఘనగదామండితహ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య, ప్రతతిన్ ధరఁ గూల్చె శంఖుబలము దలంకన్.
క. విరఘుఁ డయి మాతృవృత్తుఁడు, గరవాలము గొని రథంబు గ్రక్కున డిగి యా
తురత సురరాజనందను, నరదముమాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291
- క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్. 292
- వ. ఇట్లు గవిసి. 293
- క. ఎండినయడవిన్ దరికొని, మండెడుకార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మనఁగిన
ట్లాం డొండ ¹నేచి హయవే, దండన్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 294
- క. కేకయు లేపురబలములు, నాకులతం బొంద మార్గణసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ, నేకగతులఁ దనరథంబునే డైఱ మెఱయన్. 295
- క. ఊక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుకోల్పులిక్రియ బి

- టటఁ గవిసి నదీసూనుఁడు, నులుమాడె వియచ్చరులు వినుతి నేయంగన్. 296.
- తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబులెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బడుచుండ నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చెరువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నివ్వెఱపాటు నొంద.
- క. శాంతనవుఁడు దేజోదు, ద్వాంతుం డై నావెలుంగుధర కెల్లను బా
లింతు నినుఁ డస్తలైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298
- క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మెసకం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి, గై మఱువడుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.
- తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికులమొ, గంబులట్టుల విన్ననై కాంతి దఱిఁగె
వారినునముల భీత్యంధకార మడరు, కరణిఁ జీకటి యెడ నెడఁ గవియుడంచె.
- వ. అప్పుడు గయ్యంబు పాలించి. 301.
- తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్ల, కరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.
- వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పె నని పలుకుటయుఁ దొలునాటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి నేసి
రని యడిగిన. 303
- చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304
- క. మూరాంతికదుర్గమవి, స్తార 1 సుగమసన్నివేశతావదచలన
ర్వారంభక నిష్క్రియ సం, స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్ర కాశనమూర్తి. 305.
- మాలిని. నిరతిశయమహత్తోవ్వస్తేష నిర్ఘాతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువన తేజోభవ్య యోగానుభావ్యా
స్ఫురితగుణనమశ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306.
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధన
విరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభార
తంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

భీష్మపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిర్మాణవిచక్షణ

తానిష్ఠాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా

సీన నిరంజన భక్తో

ద్యానపసంతాయమాన హరిహరనాథా.

1

→ ధర్మజుడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట. ←

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

తే. అట్లు దనవారు మేలుచే యైనభంగి

వినినధృతరాష్ట్రుఁ డానూతతనయుతోడ

నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పు

మనినఁ గురువంశవర్య యిట్లనియె నతఁడు.

3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని
గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో నిట్లనియె.

4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఱడవి యెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా

దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం

దర మిడి చంపె భీష్ముబలదర్పమహోగ్రత గంపె నింక నే

బిరుదొకొ నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం దెగటార్చు నాతనిన్.

5

చ. అలవి యెటుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ

దలఁచితి బేల నైతి శరతాడసపీడితు లైరి నీమఱం

దులు నమరాపగాతనయుతోడిరణంబునకున్ దిశాధినా

ధులు నఱుమంగఁ జాల రని తోచుచు నున్నది నామనంబునన్.

6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మియుండఁగా

నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

డ తటికిఁ జొచ్చి దోర్బలము డాపక పోరెడు నేమి నేయు నా
కితనిని నీతనిం దడవ నేటికిఁ గయ్యపుజోలి మానెదన్.

7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్టున, కెరగా నొప్పింపఁ జాల నే నడవులకున్
మరలం బోయెద నచటం, చిరిగెదఁ గూరాకు గోసి తినియెద ననఘా.

8

క. నీమాటమెయిన చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు నెప్పుడు మాకున్
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదులీలయ కాదే.

9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్ధ నాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె.

10

ఉ. నెవ్వగ యింత యేల విను నీకెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు నూచినన్ జగము లిన్నియు గెల్వఁ గలారు లావునం
గ్రొవ్వినభీష్టు నోర్పు రణకోవిదుఁ డై నశిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమయుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మెయిన్.

11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ, సాత్యకిబాహుబలంబు సమరవిహారా
ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితనియస్త్రవిధంబుల్.

12

శా. ఉద్యద్విక్రము లై నయీద్రుపదమతోన్ స్వర్వీపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డొకరుండ విద్విషదనష్టంభంబు మాన్పింపఁడే.

13

వ. అనవుడు ధర్మ తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి.

14

ఉ. పాండవసై న్యసంఘపరిపాలన నేయు నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁ బూని తీన్మపులుఁ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నూలుకొల్పికొని మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే.

15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్రుండు గుంతీపుత్రున కిట్లనియె.

16

చ. జగ మెఱుంగంగ ద్రోణు ననిఁ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్తగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుమాటు ననం బని లేదు భీష్టుఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ బేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లడరి ముట్టెదనో యటు సూచు చుండుమీ.

17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొండె.

18

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమున కిట్లనియె.

19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడిరణంబున వజ్రపాణికిం

దెల్లమి గాఁగఁ జెప్పె నది దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో

భిల్లుచు వైరిదృష్టులకు ¹భీకర మై చనుఁ గ్రొంచనామకం

బెల్లి ఘటింపు నీదువెర వేర్పడ నమ్మెన యద్భుతంబుగన్.

20

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయువాఁడ నని పలికె నట్లు గలంక దేటి కృష్ణు వీడ్కొని
యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బిలిచి ధర్మతనయుం డభ్యంతరావా
సంబున కరిగెఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ బొండవనైనికుల డెందంబులతోడన
యరవిందంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడి తదీయప్రతాపోదయసహవర్తి
యగుచు మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులు నిర్వ
ర్తించి కౌంతేయగ్రజుండు వెడలఁ గ్రొంచవ్యూహంబు సంఘటించునెడం జం
చుత్వంబు భజించి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులు మోటయం బొలిచి నిలిచెఁ
గుంతిభోజుండును శైబ్యుండును జత్సుస్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు
నమరె దశార్ణశూరసేనకిరాతదేశాధీశులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుం
డును ధృష్టద్యుముండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిద్రౌప
దేయపౌండ్రచోళపాండ్యులు భీమసేనువలను నకులసహదేవహైడింబశంబర
వత్సమహీపతులు ధృష్టద్యుముదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం
²గూడి విరాటుండు జఘనభాగభంగికిం దగియుండె హూణపతిప్రముఖులు పరి
వేష్టింప వెన్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నివ్వోధంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

→భీష్మనిద్వితీయదివసయధ్యక్రమము.←

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక, చారుభంగి లేఁయెండ కెంజాయ నొప్పె

నంత నక్కడఁ గురుబల మధికరభస, తుములముగఁ ద్రోచినడ తెంచెసమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామకృపశల్యకృతవర్తల నా
లోకించి.

23

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండుపుత్రుల, సకలబలంబులను గెలువఁ జాలుదు రుగ్రా

ధికశౌర్యసత్త్వ లందఱు, నొకతల యటె మిమ్ము నోర్వనోపునె హరుఁడున్.

క. ఐనను గ్రొంచవ్యూహవి,ధానంబున మోహరించి దారుణచారు

ష్ఠానక మై కుంతీసుత, సేన వొలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్.

25

క. అనురూపము లగుమాతొ, డ్లనముల్ ప్రస్ఫురితములు దృఢంబులుగాఁ దీ

ర్చినఁ గాక తేటం గగునే, యని మొన లేర్పటిచెఁ గారవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణ విందానువిందులును శూరసేనయవనత్రిగ రకుకురుదేశంబులవారు

నొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధు

సౌవీరసత్తులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

1 మూఁడుమోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్తయు శల్యుండును నశ్శంతకాశ్శీరులుఁ
గొందఱు దమ్ములుం దానును మానవేంద్రుండు వెనుకదెస నిలిచె నితైఱంగున
రెండుబలంబులు నాయితంబు లై శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్వీధంబునం గదిసి యెవ్వ
రెట్లు గయ్యంబు నేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే వీచి యెలుఁగు, నూపి పురికొల్ప నెంతయు నేపుమిగిలి
మనబలంబులు పొందుకుమారసైన్య, సమితితోఁ దాఁకె నత్యంతసంకులముగ.
న. అట్టియెడ. 29

ఉ. టెక్కలు సించి కంఠమున టేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి పే
రుక్కునఁ గ్రొంచచంద మగునొడ్డు గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డే
దిక్కునఁ దాన యై దిశలు దీటుకొనన్ 2 శరకోటి నింపఁ గెం
పెక్కినకంటిక్రేవ చెలు వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 31

---అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దొలించి విజృంభించుట.---

మ. మనసేనం గలగంగఁజేయుచు మదిన్ మందాకినీనందనుం
డు ననుం గైకొన కున్నవాఁ డితనియాటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు భేచరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
ధనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱపు ముద్యద్విక్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజి, ఘ్నిని గనుఁగొని యేను నీమనోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు వీరవినోదీ. 32

చ. గజబిజి లేక యుబ్బక యఖండితశౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్
భుజబలముం బొగడ్తనడ భూరిపరాక్రమశాలి భీష్ము న
క్కజముగఁ దాఁకి యద్దెస నకంపితు లై నడతెంచుశల్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దన కడ్డం
బైనశూరసేనసేనాకాశనంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున
బడలుపడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి డెబ్బదేడుక్రూరనా
రాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శాఁద్యతుం డే
నూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుండు తొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱువది
నాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగుననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పునగముకరిణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై. 36

- సీ. ఇరువదేశమ్ముల సురనదీనందను, ద్రోణుని నలువది బాణములను
దొమ్మిదిసునిశితాస్త్రమ్ములఁ గృపుని వికర్ణశల్యుల విశిఖత్రయముల
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె, నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రాప,దీనూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారి బెట్టుదాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబదిశితశరముల
నేసి వేర్చినఁ శౌరవు లెల్ల నార్వ,నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ దఱియఁజొచ్చె.
వ. ఇట్లు క్రేడించి గాంగేయు డించి గాంఢీవి దనయరదంబు రయంబున. 38
- క. పఱపి రథికులను సూతుల, నఱకిన మ్రోడుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయముం బొందెన్. 39
- వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో నిట్లనియె. 40
- చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁడై మనయందుఁ జేయఁ గ
ల్గిననృపకోటి నెల్ల నవలీలమెయిన్ మును మించి త్రుంచె న
ర్జునుఁ డదె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణ భం
డనము దొలంగఁ జేసి తకటా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియె. 41
- వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనిపల్కు వల్కునే యని
మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుదేవకు నడగుటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వల
పటను గురుపుత్రుండు దాపటను గూడుకొని యాక్రేడిపైఁ బటుశరపరంపరలు
వరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు
దలపడిన నిరువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల సందడికయ్యరబుగాఁ బెనంగిన గాం
డివిగాంగేయు లొండొరులచండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్కంబులు సింపుచు
నొకళ్లొకళ్ల వెలిమాపులం బడగలం దాఁక నేయుచుం జేరి పోగుసమయంబున.
- తే. ఆపగానందనుండు మురారియురము
బాణవితతిని భేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పె దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43
- క. కనుఁగొని కోపంబున న,ర్జునుఁ డమరనదీతనూజుసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మునుఁగంగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 44
- క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వల, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగ డొండెడుకురుబల,దావము శాంతనవుఁ డంబుదముక్రియఁ గాచెన్.
- వ. ఇతైఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కజంబుగాఁ బోరువారిం బారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో నిట్లనిరి. 46
- డి. ఒండొరులచండవిక్రమము లోర్తురు వీరల కాక వీరితో

నొండొకరుండు మామొక్కనఁగ నోపునె పూని కృతాంతుఁడైననా
ఖండలుఁడైన నివ్వీధపుఁగయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తముల బాహువిలాసము లిట్లు లుండునే.

47

==> ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము. <==

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యుపయిం గవిసిన నతండు.

48

తే. నూతు నొక్కవాలమ్మున సుక్కనేసి, యశ్వముల నాలుగింట నుబ్బడఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెనఁ ద్రుంచె వెడఁదవాతి, దొడ్డతూపునఁ గురుసేన దొంగలింప.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నుఁడు స, క్రోధుం డై బాణవితతి గురిసిన దృఢ సం
వేధం బగునారస మ, యోధాగ్రణి యేసి నఱకె నుఱక యతండున్.

50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘననా, రాచము లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మ్మై చెడి పోయిన నార్యేం, జూచి భవద్బలముఁ బొందునుతసైనయంబున్.

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన.

52

ఆ. పార్వతుండు శక్తిఁబరఁగింప నతఁడు ముత్తునియఁజేసె మఱియు ద్రుపదనుతుఁడు
పెక్కు శక్తు లొక్క పెట్ట వైచినఁ దును, మాడె రయము మెఱయ నగ్గురుండు.

53

తే. పృషతపాత్రుండు గద వైవఁ బిడుగుఁబోలె

నడరునెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుఁడు

భల్లముల గట్టిమైమఱు పెల్లఁ జించి

యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల.

54

ఉ. బండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ

ణ్యుం డడరించునారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విరుల్
నిండినకింశుకంబురమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి

ల్యేండియు రెండు సేసి యవలీల హయంబుల నూతుఁ జంపినన్.

55

మ. విరధుం డై పొలివోనిబంటుతనమున్ వేగంబు నొప్పంగ బి

ట్టరదంబున్ డిగునప్పు చేతిగద నుగ్దై రాల నేసెన్ ధను

ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలునుం బలుకయున్ ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం

చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్.

56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి ని, మృరభంగిం బుట్టి వచ్చునునిశితబాణో

త్కరచండవేగనదికి నె, దురుచన రా దయ్యె నపుడు ద్రుపదనుతునకున్.

57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁజేయుచు ద్రుపద

క్షీతిపతినుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్.

58

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతినుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగవతికిం.

జేయి వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ
త్వంబునం బేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచె గుంభసంభవుండును విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం దాకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిపికొని
వెన్ను దన్ని నిలిచె జేదికనూశ దేశంబులబలంబులు మహాబలనందనుముంద
టికి వచ్చె నట్టియెడ.

59

తే. అడరె గాళింగనాయకుం డగుశ్రుతాయు

వునకు 1 దో డయి వీకమై దననిషాద

సైన్యమును దాను భీముపై సరభసముగ

గేతుమంతుండు ఫణిరాజ కేతు డలర.

60

క. భీమునిముందటిబల ముద్దామత గాళింగసేన దలపడి హేతి

స్తోమావృత మై వ్రాలెను, భూమిపయి సగము సగము పాలుపటి విటిగెన్. 61

ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుండు గౌంతేయు, పైకి గవిసి యతనిబాణశిఖల

మ్రంది పోయె గడగి మంటలో నుటికిన, మిడుతవోలె మెలగ మిడుక లేక. 62

చ. పవనసుతుం గళింగనరపాలసుతుం డగుశక్రదేవు డు

గ్రవిశిఖవృష్టి దేల్చి తురగంబుల గూల్చిన గ్రోధదీప్తుడై

యవిహతభంగి భూరిగద నాతడు వైచిన గూలె వాడు వ

జ్రవిహతి గూలులైల మన సారథి కేతుయుతంబుగా నిలన్.

63

వ. ఇవ్విధంబున నదృశ్యతభయానహం బగుపరాక్రమంబునం బేర్చి భీమసేనుండు

ఘటితకాంచనబిందునందోహనుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగుపలకయుం

గల్పాంతకృతాంతజిహ్వోభీలం బగుకరవాలంబును బుచ్చికొని హతహాయం బగు

నరదంబు డిగ్గిన.

64

ఆ. కొడుకుపాటు జూచి కోపించి కాళింగ, పతి రయమున దేరు వఱపి భీము

బొదివి పిడుగుగొదమవోనినారసము బి, ట్టేసె నది యతండు వేసె దునియ. 65

క. మదమున శ్రుతాయు వొక్కట, బదునాలుగుతో మరములు వరగించిన నే

ర్పొదవగ బవనజు డన్నిటి, జిదురుపలుగ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

→ భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు సచ్చట. ←

వ. అప్పు డాకళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం

దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం 2 దలకడచి యతనిమేన నారా

చంబులు నాటించుచు గదిసి తనయెక్కినయేనుంగు నేపునం బురికొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుడు సింహనాదమున దిక్కుల్ షిక్కటిల్లంగ దు

ద్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రాద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త

ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమె ధారాశర కచ్చటా

క్రాంతం బై నభ మొప్పు వాని బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్.

68

• 1 దోడుగ వీకమై. 2 మిగిలి యతనిమేన,

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకుపురికిం బనిచి,

69

తే. మలఁగి గజకంధరము ద్రుంచి తొలఁగ నుటికి

కెంపు దళు కొత్త వానితోఁ గ్రేట్లవాలు

నావ్యకోదరుపైఁ గవియంగఁ జేయి

వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి.

70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేయి వీచినఁ దచ్చతురంగంబులు వొదిలినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుగం దాను బాదచారి యగుటయు నొంటి యైనతెఱం గునుం దలంపనిదర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శుండాల్ కుంభస్థలంబులు పగుల వ్రేసిన మెద డంటి మొదుక నైనం గేతుదండంబులు నటికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు చక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాటవైచి వాఁడి సేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుటికి బడలుపడ నతిముఠి విసరిన ¹నోర వోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁ బడి చక్కంజేయుచు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోహరంబు విఘటితవిభ్రాంత పలాయితంబు గావించి యవరాహ్లాంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహాయుతముగాఁ బవనతనయు

తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ

డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని

నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె.

72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ

ప్రాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాట నేసినం

గోపితుఁ డై కడంగి బరిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా

టోపము పేర్చునట్లుగఁ గడువ వెన డగ్గటి భీముఁ డుద్ధతిన్.

73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ జదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి

యతనిచక్రరక్షు లైనసత్యుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చె.

74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధాగుండు లేనియానపాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుదువడియె నప్పుడు కిమ్మిరవైరి శంఖంబు పూరించిన.

75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం

జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు, తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాకి దర్ప మెలర్పన్. 76

తే. బెడిదముగ నేయ రథములపిండు మఱియుఁ

గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

దక్క నందఱతనువులఁ బెక్కునిశిత

విశిఖములు నాటి బకరిపు వెగడుపఱిచి.

77

వ. అతనియరదంబుగుఱ్ఱంబులం గూల నేసిన నతండు కోపించి.

78

క. ఘనశక్తి వైవ నది శాంతనవుఁడు ముత్తునియ సేయదానం గోపం

బినుమడిగా నుజ్జ్వలగడఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ఘోరాకృతి యై.

79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమునఁ గౌంతేయుఁ గడచి మంత్రంబున బె

ట్టిదముగఁ బడ వైచినయొ, ప్పినమున నస్త్రమునఁ గూల్చె భీష్మునిసూతున్.

80

వ. ఇట్లు సారథి వడుటయు.

81

తే. వాయువేగంబు లై నతద్వాహనములు

భీష్ముతే రెత్తికొని పాఠేఁ బృథివి యద్రువ

నపుడు మనసైనికులు గీచకారి నెదుర

పలికి ¹పాసిన బయ లయ్యె నతనిమునుము.

82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథం బెక్కించికొని
యె నంతఁ గృష్ణానుజండు దన తేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలక్షించి.

83

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు నురవడిఁ దలపడి, పుత్రసోదరాస్తభూరిసైన్య

హీనుఁ జేసి కౌరవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి పఱపు టొప్పె.

84

వ. అని యగ్గించె నంతఁ గడంగి వచ్చుశల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్షతుండు దన
యరదంబున నున్నభీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని
చూడు మని పలికి యద్దెసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబౌణం
బులం బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన
నిశితాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్లచేసి రివ్వధంబున నమ్మువ్వర
చేత నతం డొక్కరుండును బొదువంబడి యుంట దవ్వలం జూచి విజయనంద
నుండు నిజస్యందనంబు దోలికొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసియమ్ముల
నొప్పించి మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును
నతనిఁ బండ్రెండు పండ్రెండుశరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్రుం
డగులక్ష్మణకుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్కభేదు లయిననారాచమ్ముల
నొప్పించిన నతం డక్కుమారుఁ బంచాశతాస్పాయకంబులం గప్పి తనహస్తలాఘు
వంబు ప్రకటించిన.

85

తే. ²లస్తకంబునకొలఁదికి లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యువిల్లు దునియ

నేసి యార్చినఁ గౌరవులెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట నతని నొంచె.

86

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యోధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ దన తే రలుకం

జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాంతనవద్రోణముఖరథితతి వెసఁ గవిసెన్.

87

క. అఱిముఱి నడరినరథకుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు దలఁకక తా నం

దఱ కన్నిరూపు లై యే, డైట నవ్వుచు నేటు లాడె ధీరత మెఱయన్. 88
వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తే రుప్పరవీడిఁ దోలికొని యాకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మునుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రొయించుచున్ సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ పొగడ వివ్వచ్చుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనల కెల్లను జేయి వీచిన నొక్క
పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పిధ.
రణీరేణువులు చీకట్లు గవియింపం గరితురగనరగాత్రగళితరుధిరధారాసారం బది
యడంగునట్లు సేసెనంత నర్జునువివిధ బాణపాతంబులఁగౌరివానీకంబునం దునియ
లైనశరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బటియ లయినహరిశిరఃకుంభికుంభ
పదాతికపాలప్రభృతులును దుమురు లైనరథాంగధ్వజచ్ఛత్రచామరప్రముఖం
బులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబు ఘోరంబయ్యె నట్టియెడఁ దమమీఁదిమాను
సులు వడినం జెడి తిరిగెడుహయగజస్యందనంబులును దురంగమాతంగస్యందనం
బులు రూపఱిన నేపటి మెలంగునయ్యెయారోహకులును నై యాకులతంబొందిమ
నబలంబు దెరలి మరల వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచినం గృష్ణార్జునులు పాంచజన్య
దేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె 91

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యిపుడు, ¹కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసినుసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పుక్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగ వలయుఁ దా నట్లు సేసె. 92
క. విను మలుక వొడమి మిక్కిలి, కనుదెఱచిన త్రిపురవైరికై వడి యీయ
ర్జునునందుఁ దోచుచున్నది, మనమొనలున్ వశము గావు మరలుపు మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానుసులుం బెద్దయు డస్సి యోహాటించినయ ట్లున్నవారు
వారిజమిత్తుండు నవరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని
చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు
పాండవులు పాంచాలమాత్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి
ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాటిసంధ్యాసమయంబున రెండుదెఱంగులవారును
దమతమశిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాడు. 94

→ భీష్మనిత్యతీయదివసయధము. ←

క. రేపకడ రభసమున గం, గాపుత్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ తీర్చికొని ము, కై పాలుపును బలుపు మెఱయునట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్తలు కన్ను లయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి
త్రిగర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్వల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంత

1 కౌర... కెల్ల... మసంగె, గృష్ణ .. క్రీడిదనకు, నెట్లు.

త్వంబు నొందిరి మనుజుపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం గాంభోజుండును శూరసేనుండునుం బుచ్చుం బైరి మాగధకళింగాదిగణంబులు దక్షిణపక్షం బయ్యును గర్జాటకోసలప్రముఖనికాయంబులు వామపక్షం బయ్యును బొలిచిరి తక్కునుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలంబులును భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మనమొనఁ గని ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనుఁ బన్నఁ బంపు మోహర మర్థేం దునిచందంబున దుర్యోధనుసైన్యముఁ ¹బొదువుననువు దలకొనవలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేసినం బాండ్యమగధబలపరివృత్తుం డై భీమసేనుండు దక్షిణశృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదుఁబును మఱియు నీలుండును గాశకరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం డగుధృష్టద్యుమ్ను ము న్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా మధ్యప్రదేశం బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోలిన కవలును ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకల లోకంబులకు రక్షకుం డై నరాజీవాత్ముం డెవ్వారికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథిక శ్రేష్ఠుండు డాపలికొమ్మునం బన్నెఁ దక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లయి నడచి నిస్సాణాదులరావంబులు సెలంగ రాద్రంబు దలకొనం దార్కొనియొ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మనపదాతులు బడలువడం దనరథంబు వఱిపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథి కేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ గరులును జోదులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియలుగాన్.

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా, రేయులు వెస నొక్క పెట్ట రేగి యతనిపైఁ గోయని ²కవిసినఁ గని కౌం, తేయులు నందఱుఁ గడంగి తేరులు వఱిపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయక బెరయఁ గెందూళి యెగపిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ, నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం గ్రామికు లెఱిగింతురు దము, నామొన నీమొనను జూపు లడరక యున్నన్. 102

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపా టింత యైన, భీష్మకడఁక నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ జేసి యాసేనయును నప్పు సిక్కువడక, పోరె నే మని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర! 103

క. శోణితము³వెల్లి గవిసిన, కేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ ర్వాణాసురసమరముక్రియ, బాణాదినిశాతహేతిపంక్తులు మెఱయన్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్రుండును సైంధవుండును సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనపయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకి శైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నప్పుడు.

రథబృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందనతదీయనందను లున్నయె
డకు నుర నడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాకినం జూచి సవ్య
సాచి యగ్రజునగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పొదివికొని శకునిబల ము, న్నదగతి సాత్యకిరథంబు నఱకిన నాతం
డది దిగ్గ దాఁటి ధైర్యా,స్పదమతి నభిమన్యు తేరిపైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమున గాం,ధారపతిప్రముఖరథి కతతులం జంచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠిరుఁడు భీష్ముపయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగునా, భూరమణునికోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్ఫారంబును నచ్చి నీదుసైన్యము పెనఁగెన్. 109

→ గుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఖిల్లుట. ←

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజుమేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డమూర్ఖు నృపసత్తము లేవఁగ నీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్ముడి
బలము లెల్లఁ దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రూర్యరేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుమ వాయుతనయుం డెగిచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్పఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయ మయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుఁ దానున్. 114

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా, దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁ డై యొక్కదెసన్, గర్జారౌద్రముగఁ దోలఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిటి నీకొడు కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి నూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
యెలుఁగు సూపిన బలములు నిలిచి పొదివె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలక యున్నద్రోణ, భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగి సేన

- చంద్రుడుదయింపఁ బెరిగినశరణియట్లు, నోడుతోడుతఁ బొంగారి చూడనొప్పె.
- వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని
వారలతో నిట్లనియె. 118
- ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ దాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
1 రొక్కఁ డొకండ గెల్పుటకు నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్టిమీ
ముక్కున నూర్పు గల్గ మనమోహర మీదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్లఁగ నొల్లమి సెప్ప రైతిరే 119
- వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120
- ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు సూడఁ బోలెనట్లువోలె
బడినపాటుఁ బడుదు మడియాస నీచేత, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల. 121
- ప. అనిన విని చిఱునవ్వు సవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభావణంబులం
దేర్చి యిట్లనియె. 122
- క. పురుహూతసహిత మగుని, ర్జరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగుపాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు నిట్లనం దగ వగునే. 123
- క. వృద్ధులు గతాయువులు దు, దృద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస, చృద్ధియుఁ గలపాండునుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124
- క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
తేనలఁ గూల్చెదఁ గనుఁగొను, మీ నీవును బంధులును సమీపస్థులరై. 125
- వ. అని పలికి సంరంభంబున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసులై శం
ఖంబులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126
- క. విని పాండునందనులు శం, ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిర మై తమ, మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్. 127
- వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 128
- క. దుర్యోధనుమాటకు భుజ, వీర్యోద్ధతి భీష్మఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గయ్యం, బార్యస్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 129
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు
వచ్చి వెలుంగు చున్న నతనితోడిపురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్నతెఱంగు
నం దనమెఱుంగువాలమ్ము లనుకిరణమ్ములు వరఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుం డగు
దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130
- చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్మతోన బె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడి
వడిఁ దలపడ్డసైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి య

ప్పుడు రభసంబునన్ బెరసి పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్.

151

వ. అట్టియెడ.

152

క. హంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కరణములును సంస్తుతులును వీ

రాంకోక్తులు ¹నిస్సాణజ, థాంకృతులును గలసి యువ్వుటంబుగఁ బెట్టిగెన్. 153

క. తునిసిన బాహుమ స్తక, తనుచరణంబులును బాణతరవారిగదా

ధనువులుఁ గిరీటకంకణ, కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 154

తే. సగమునచ్చినయొడలుజలచరములు, రక్తపూరంబుదోయంబుప్రచురమాంస

పటలి పంకంబుగఁ గలబహునదీప్ర, వాహములు వాతె సంగరావనిన్మపాల.

క. అఱవఱ లైనరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులు బెం

నఱచుగఁ గూలినకరులు, నిరిగొనియెన్ సమరమేదినీతల మెల్లన్. 156

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగురణభూభాగంబునం జరియింపం జతుగులు గాక రథక

జను లంతంత గుంపులుగట్టిరి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరంబిలుచుచు

నుక్కుమిగిలి దిక్కు లన్ములం బిక్కటిల్లం జేయుచు నెక్కడఁ జూచినం దానయై

మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింరజాలంబు నూపిన

చందంబునం దనరథంబు మెఱచు శక్తిశౌర్యంబులు నెఱచు నెవ్వరికి నిలువరింప

రాక యెదిరినదూపంబులం బెక్కింటినొక్క బాణంబునం బెక్కు బాణంబులనొక్కం

టిఁ గూల్చి కేళి సలుపుచు నఱిమి పయిం బడినవీగులం గీ లెడలినజంత్రంబులుం

బోలె నేలం గూల నేయుచు దృఢత్వలక్ష్మ్యశుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు

పిచ్చలింప ననేకప్రకారంబు లగుక్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం

బఱియలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివిన

పోలిక మాయ గావించినమాడ్కి మంత్రించి పడవై చినచగిదిం గసిమసంగి కాం

తేయసేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తి యొనఘాలలోచనులీల

నాజరంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయు చున్నం బాంచాలయాదవాది

యోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు

దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబు లై దీనదశకు వచ్చె

నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబుఁపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థతో నిట్లనియె. 157

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ గెల్తు నుయోధనుసేన నంచు నీ

వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం

గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్మఁ డే

చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మార్కొన కున్ని యొప్పునే. 158

158

→ అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మునిపైఁ గవియుట, ←

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల యాతనిమీఁదన్

1. గ. నిస్సాణజ, థాంకృతులును.

- మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతనిసొం పడఁగింతున్. 139
- చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికిఁసంహఁ డుదంచితసింహనాదుఁ డై
నినిచెఁ దురంగ దేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బొందునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140
- తే. తనదునొవ్వున కలుకక ధైర్యశృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చి యుదగ్రతఁ దఱుముటయును, గుణరవం బుల్లసిల్లఘల్లునుఁడుగడఁగి.
- క. భల్లం బొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుమ వే తొకండు వెన నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవముల్లంబునఁ బొగడి యేసె నొండొక వింటన్. 142
- తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయున నేకవిశిఖ, వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరునినారాయణునిబలునారసముల.
- క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి,వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ము లతం
డచ్చెరువుతోడ వెనఁ గార్చిచ్చు గవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144
- వ. అంత నపరాజ్ఞాం బయ్యె నట్టియెడ. 145
- క. హరి దాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరునితెఱం గెఱిఁగి భీష్మునకు నించుకయుం
గరలాఘవ మెడలమియుం, దిర మై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146
- ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాతెడు సిగ్గటి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మగంటిమి నూపఁగ లేడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు నిట్టిద యైన నేడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలునమస్తమనోరథంబులున్. 177
- క. యాదవకేకయపాంచా, లాదులు వాఱుటలు సూచి యస మెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేడ్డెఱఁ బొదివెన్.
- వ. ఇప్పుడే నూర కున్నం బోవ దీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయు నని
యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగునారసమ్ము
లు గురియం దేకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్తాశ్వత్థామలును భూరి
శ్రవసైన్యంధవవికర్ణులును నొక్క మొగం బై రథమ్ములమొత్తమ్ములతోడం
గడంగి వచ్చి కవ్వడిపయిం బడి రాసమాయంబున సాత్యకి నామజఘటలతో నుర
వడించి యిరుగెలంకులయోధుల నాలోకించి. 149
- క. మఱితురె యాడినమాటలు, పిఱుసని పోఁ దగు నె మీకు బెదరక యెదురై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీమ్ముని, నెఱుంగరె మున్నేను గలుగ నేలా వెఱవన్. 150
- వ. అనుచు నేచి యెదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జును తేరికిం దల
కడిచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

క. తిరిగినపందల నేటికే, బురికొల్పంగ నున్న వారు వోదురు గా కే
గురుపతి జయంబు గొని యిద్దర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను నన్నున్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కంజేసి కౌరవ్య వీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలపై న్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గొంతేయుల కిమ్మహివలయమున్ దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాది నై. 153

→ శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట. ←

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబు యది సన్ని హితం బగుటయుం
జడ్చనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి
యుగ్యంబులపగ్గంబులు నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికి. 154

తే. అవని గంపింప లలితపీతాంబరంబు, చెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంక, రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరుఁ బెలుచ.

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యదీప్తకుంభింద్రుపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియు నుత్సేకంబు నాటోపమున్
రంహస్సూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబుఁ జూడన్ జగ
త్సంహరోన్ముఖు డైనరుద్రగతి రాద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమి వోలె సుయోధనునగ్రసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దన్నినఁ జేష్టలు దక్కి చిత్రరూ
పులక్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేనికొం
దలమునఁ బొందుడెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయదె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయదు గాని వేగ ర
మ్మొప్పదె నాకు నిట్టి తెఱఁ గుజ్జ్వలపుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అను నట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్త
ముపిఱిందిదెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగునతని నాయతశాఖం
బగువిపులశాఖం గొనిపోవుమహావాతంబునుం బోలె గొనిపోవ నాతండు
పదియడుగులకొలఁది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యిడిగిలంబడి నిలువం బట్టి
యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేపపు గావె నీ విటు లధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైనధర్మసుతు శౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యమున్
1నూ పఱి పోక కాదె యనురూపమె నీ కిది లోక నాయకా. 160

భీష్మ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

భీష్మ పర్వము

భీష్మ పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

51

చ. ఇటు దగు నయ్య కృష్ణ శమియింపుము సాత్యకిఁ జంపినాఁడ విం
కట చని తేని నీ దగుసహాయతఁ గౌరవసేన దూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.*

161

వ. అనినసవ్యసాచినమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం
బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు
పూరింప నాధనంజయుండును దేవదత్తం బొత్తి గాండీవగుణచండనిస్వనం బొం
డొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు
సెలంగ మార్కొని కడంగిన.

162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱుం గమర నప్పు డర్జునుఁడు గడున్
డగ్గటి మెఱంగుటమ్ముల, మ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్.

163

వ. ఆ సేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధను లడరి యర్జునుపై శక్తిగదా
సప్తనారాచతోమరంబులుప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరం
బును నొక్కొక్కభల్లంబునను నేడునారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యొం
ద్రాస్త్రంబుప్రయోగించిన నది నానాప్రకారక్రూరశరకలాపరూపంబునం గవిసి
కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచ
జాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యు
మేనం గీలించి కురుపతివతుంబు వెడందవాతీయమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచా
లపతివిరాటప్రముఖు లగుజోదులు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండీవ
గుణనిఘోరనిదంబునం జేడ్పడి యొల్లంబోయి వెల్ల నయి యుండ భవదీయసుతు
లు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందనునరదంబుఁ బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున
మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున.

164

ఆ. కెడసె హయము లొడ్డగెడ వయ్యె రథములు, చాఁ పకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁ గాలుబలము చామరచ్ఛత్రకేతువులు నాయుధములుఁ దునియ లయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబును బ్రేవులప్రోవులు ఫేనపుంజం
బులును మేదోమాంసమ స్తిష్కపటలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు
భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱిపి బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలార్చె

* “చ సరసిజనాథ నీ వలిగి చక్కఁగ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమునజంతుజాలములు భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టులుకఁ గౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము నూప నేల యదుపుంగవ కోపము సంహరింపవే.”

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రిత మైనయొక ప్రతియందు 161 వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నది
గాని వ్రాతప్రతులయందుఁ జూపట్టదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును ఖూరించి సింహ
నాదంబులు సేసిరంత నరుణగభస్తియస్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యె నాసంధ్యా
సమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబులదుర్నివార
త్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లికదుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియం
బంచి మరలి కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును గృష్ణసహి
తంబుగా నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబున
కుం జని రమ్మూడవనాఁటిరాత్రి గురుపతివీటిజనంబులు గిరీటి పరాక్రమప్రకా
రంబులం దమదెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వొలిసిన పెల్లును సంతంతం
గుములు గట్టి చెప్పికొను చుండ.

166

—> భీష్మనిచతుర్థదివసయుద్ధము. <—

- క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి యనికి నడచినన్
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు వెడలఁ దొడంగెన్. 167
- క. ¹అతిరయమున గురుఁడు భవత్పుత్రుఁడును బాహ్లికుఁడు నెయిది తోడ్తోబలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృంహిత హేమానేమిరవము లెసఁగెం దఱచై. 168
- క. కారుకొని మేఘమాలా, కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి, స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచెఁ బాండవబలమున్. 169
- క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమమొనకు మిగిలి సము
ద్ధరలీల సూర్యచంద్ర, స్ఫురణము లొక్కడన మెఱియుపోలిక నమరన్. 170
- క. వెలిగిరి బలములు దూర్యంబులు నార్పులుఁ జెలఁగ రెండుఁ బురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడి, దలపడియెం గైదువుల నదగు లెగయంగాన్. 171
- వ. ఇట్లు దాకి తోమరప్రాసప్రముఖంబులం డొల్లవై చుచుఁ గుంతతూరికాదులఁ
గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదాము
సలముద్గరంబులఁ జదియ మోదుచు నఖిరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు. 172
- క. పురికొనుచుం దెరలుచు నో, హరిసాహరి నొక్కచోట నలవడు నొకచో
విరియు నొకచోటఁ దిరుగుం దిరుగక యొకచోట రెండు దెఱఁగులు నొచ్చున్.
- క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ బాద్ధునిపై న
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.
- క. పతియును ద్రోణుండు వివిం, శతీయుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రఙ్గున, సుతుఁ డయ్యేడ్వరను దాకె మరలు నుతింపన్.
- క. వారలశరనిచయము దుర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి వాసవపౌత్రం
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁగారెను హుతవహ్నిక్రియ రణాంగణవేదిన్. 176
- తే. భీష్మఁ డభిమన్యుఁ గడచి యాభీలబాణ, జాలములు దీవ్రతరముగ సవ్యసాచి

మీఁదఁగురియంగ నాతఁ డమేయభల్ల, తతుల నన్నింటిఁ దునుమాడఁ దరతరంబ,
వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భటప్రకారంబునఁ బెల్లు పెల్లుభీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యిరు
వాఁగును గొండాకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య
పుత్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుకొదమం బొదువుపోలిక నభి
మన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వెచు గురు, తనయునియర మేసి శల్యతన యునిసిడముం
దునిమి వెన నీదుతనయుని, ధనువు నఱకి సోమద త్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియార్జును, నీరసమున నొక్క పెట్ట యేయఁగఁ బటునో
స్సారం డగుసౌభద్రుఁ డు, దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహా, వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంట నార్చి
యడరి యందఱ కన్నిరూపు లై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకు
పంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్తయుఁ గేకయులును ముప్పదేను వేలరథంబులవా
రును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరువిజయున్ దొదవ్వలం జూచి యే
డైఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దే రద్దెసన్ సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునన్ వైరులు
క్కఱఁ దాఁకెం దమనై న్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది, శరముల మద్రేళు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధరగతి యగుకృతవర్తుని, యగదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్నునిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్నదుఁ డై నొప్పించినఁ గెం, పొదివినమో మలఁతినవ్వు నొప్పున నొప్పెన్. 187

క. ఆపృషతపోత్రుఁ డుద్ధత, కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి ఫణిరా, జోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్వీధంబున. 189

క. నో నేసి సూతుహయసం, తానముఁ జంపుటయు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన, మానమ వాహనము గాఁగ మద మెలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబునేసి చచ్చుట.

క. పలకయు వాలును గొని టెక్కలు గలపెనుఁబాముపగిదిఁ గవినినఁ గాంతే
యులు సూచి వెఱిఁగుపడి రా, బలమును నీబలముఁ బొగడఁ బట్టుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి.

192

క. వెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణంబై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్రగతులం గవిసెన్.

193

తే. కవిసి ప్రేసిన గ్రక్కున గద యమర్చి, యాఁగి వజ్రప్రహారంబు ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ దునియ లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగిలెళిరము.

క. తల వ్రయ్య లైనఁ బ్రాణం, బులును గృపాణంబు విడిచి భువి ద్రెళ్లె నతం
డలు కొంది కురుబలం బా, కులతం బొందంగఁ గొండగూలినభంగిన్.

195

తే. ఇతైఱంగున నీజపుత్రుఁ డీల్లులయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డమేయబాణ

పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వలప్రభలు నిగుడ.

196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

197

క. మానుష మేటికి దైవా,ధీనము సర్వంబు నన్నదీచుస్సాయ

తేనలఁ బొందునృపాలక, సూనులు గెల్చెదరు కంటె సూతతనూజా.

198

క. చావును నోవును మనయో, ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు ¹నావలికిని నీ

చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ జేపడున కదే.

199

వ. దుర్యోధనుద్యుంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు
వాఁడ నైతిఁ గాంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారముగా మచిన
సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వొలిపె దొరలు
మడిసెదరు దిరమై విను మని యిట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం
బొదువంబడి పార్వతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతనివిల్లు
దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ
జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ము
ఖుండును దుస్సహుండును దుర్భర్షుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును
బురుషిత్తుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట
కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పెక్కమ్ము లేసిన నావృషత
పౌత్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి
యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయు చుండె.

200

క. నకులుండు సహదేవుండు మా, నకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్రు, ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్రపతియును వారిన్.

201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన
యందుఁ గలదండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబర
మధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ.

202

- తే. భీమసేనుండు నేడు సంగ్రామమునకుఁ, ¹దీటుదల యగుఁ గా కని తీవ్రకోప
దీప్తుడై గద నూచుచుఁ దేరు నీదు, తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ దలుముటయును.
- క. నీకొడుకు లందఱును వెఱి, నాకులతం బొంది రప్పు డగ్రజుఁడు గజా
²నీకఘను మగధు వీరో, ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204
- వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205
- చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద వూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీషణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గవియువాసవుచందము దోచె నత్తటిన్. 206
- క. నిజసింహనాదమున న, గ్గజములు గుండియలు వగిలి కలగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డి ట్లేచి ది, విజవర్గము పిచ్చలింప విస్ఫురితగతిన్. 207
- వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవ
లును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు
భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగుశతానీకుండు
హస్తీకులమస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208
- చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్ప నుజ్జ్వలం
బగునొకనారసంబు దొడి యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె భూస్థలి నయ్యిరుపీనుఁగుం బడన్. 209
- క. ధృష్టద్యుమ్నుండు నుజ్జ్వల, దప్తాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్య
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న, వప్తంభవిజృంభణంబు వైరులు వొగడన్. 210
- ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సదియఁ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ము దూళిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ గొన్నిటి వీపులు పిండుపీచుగా
సన్నిటి భీముఁ డుద్భటగదాహతి నేనికవేట లాడఁగన్. 211
- క. అభిమన్యుద్రుపదసుత, ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి బడలువడఁగ న
య్యభచయము నిశితవిశిఖ, త్సుభితముగాఁ జేసి రేపు సొం పారంగన్. 212
- క. ద్వీరదము ³లొఱగెడివియు నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడు వడియెడివియు భువి, బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్రమునుమునన్. 213
- క. ఏనుఁగునెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ, సేనం భీనుంగుపెంటఁ జేసి చెలంగెన్. 214
- క. శరములవేగంబున గద, పరుసఁదనంబునను గలఁగఁబడి చేడ్పడ నా

- కరులం దోలెను భీముడు, వెరవున గోపకుడు గడుపు వెలిచినమాడ్కిన్. 215
- క. పెనుగాలిఁ దూలుమొగిలులొ, యన నిభములు విటిగి నిజబలావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాట దుర్యోధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216
- క. పతి పురికొలిపిన నమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయు
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా, దుతి సెలియలికట్టక్రియ నిరూఢస్థితి యై. 217
- వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చువృకోదరునకుం దో డయి భృష్టద్యుమ్ను
సౌభద్రప్రముఖు లగురథికజనంబులు. 218
- క. విడువక దాపట వలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యపుడు కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి రొక్కుమ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మన మెలరారన్. 219
- క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు కౌరవవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన, యొడలు మనము నంత కంత కుబ్బుచు నుండన్. 220
- క. ¹ఉరమునఁ గటి మైఁ దొడలం, జరణములం కౌరవేంద్రచతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని, ఘరగతిఁ దాఁకుచు సమీరసుతుఁడు చరించెన్. 221
- తే. తుంగమడువున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూ లఘు గగనచరాలి వొగడ. 222
- క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని, వ్వేఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబువీరు లతనిడ
గ్గఱ కంత నంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాకె నుద్భటభంగిన్. 223
- క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంవ్రముగ వెసం
గురియుచు నడరెడుభీష్ముని, సరభసముగ మాటుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్. 224
- వ. ఇ ట్లేదిర్చినం జూచి. 225
- క. అంబరము వగుల నార్చి జ,నంబు వొగడఁ గృష్ణుననుజునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న, లంబునుఁడు దదంగకంబులం గీలించెన్. 226
- వ. ఇవ్విధంబునం దాకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి. 227
- చ. శినిమనునుండు నద్దనుజు శీఘ్రమ నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పుగ నార్చి నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెం పడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బి ట్టతనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228
- వ. ఇ ట్లేఱంగునం దలపడి. 229
- క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది, నారాచము లతనిమేన నాటించిన నా
కౌరవ్యునిఁ బటుపిశిఖా, సారంబున ముంచి నొంచె శై నేయుండున్. 230
- ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడు గ్రందుగ సౌమద త్తికిన్
బాసటయై కడంగె నట పాండవులున్ హరితమ్ముఁ గూడి పె

లేసిరి వారిపై నధిప యెడైతి మీటి బకారి యప్పు సం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాకి తెరల్చె భవత్కుమారులన్.

231

→ దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మార్చు బొందించుట. ←

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బతి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్పుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనువు దూటులు నేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్ముపై కరిగి కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె నృపు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్.

232

నీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ డగునందకుని మూఁడు, శరముల నేసిన ధరణినాథుఁ
డరువదియమ్ముల నతని నాతనిరథ, చోదకుం డై నవిశోకు మూఁట
నతిముటి నో నేసి మతియు నొక్కమ్మున, ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁడై యొండొకచాపంబు గైకొని, యుగ్రభల్లమున వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటమును వేఱొక్కవింట వ, జ్రంబుఁబోనినారసంబు దొడగి
రాజరాజు ¹వెస నురం బాడ నేసిన, మూర్చ వచ్చి యతఁడు మ్రొగై నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రా, తనయుఁడుఁ బొంచాలరాజతనయుఁడు గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీ, తనయునిఁ బొదవిరి పటుప్రవరపుంజములన్.

234

ఉ. అంతకు సేన దేటి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
గ్ధాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాకి న రేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేరరైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై.

235

న. అప్పు డపరాష్ణాం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సానులు సేనాపతి సుషేణజల
సంధసులోచనులు భీమభీమరథభీమ బాహుదుష్ప్రధర్షదుర్ముఖులును వివిత్సు
వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలువురు బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం
బొదవిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు³ బాలమృగంబులం గని కవియు
చంపంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబున
జలసంధు సంతకాలయంబునకనిచి సుషేణుసక్షస్థలంబున వలుఁదనారసంబునా
టించి పడనై చి భీమబాహునస్త్రపంచకంబునంజంపియుగ్రును త్తమాంగంబువెడఁ
దవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమడిం బెక్క
మ్ములంగూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగు నాలుగమ్ముల సులోచనుం గీటడంగించిన,

క. పెరివార లధికభీతికా, విటిగించనిరి భీష్ముఁ డేచి వీరరథకు లం

1. పేరురంబుఁ గాడఁగ నేయ.

* “తే. తలఁగి రచ్చట నున్నట్టి ధరణిపతులు, తిరిగె వైద్యంబు లన్నియుఁ దీర్ణవృత్తిఁ

బరమసమ్మోద మందిరి ధరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ననుజు లెల్ల.”

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాతప్రతులం జూపట్టదు. 233 వ పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువ
వలయును. 3. బాలమృగంబులం.

- దఱఁ జూచి రాచకొడుకుల, నలుమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడుకం దగునే. 237
- వ. అని పురికొల్పికొని తొడరునట్టియెడ. 238
- క. మిగిలి పనమాననుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
శుగములఁ బొదవిన నమ్మెయి, మొగిళులు రవిఁ బొదువుదర్పముం దలఁపించెన్.
- చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తి గడంగి యేసినం
దనువున నెల్లర క్తజలధారలు గ్రమ్మగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేగు లొక్క మొగి బోరనఁ బె క్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేలి సల్పునడగొండగతిన్ సముద్రగమూర్తి యై. 240
- క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాం, శవయోధులు నిల్వరించుటకుఁ జాలక టి
చ్చ వడినఁ గని పెల్లుగఁ గౌ, రవనైన్యము లడరె నుద్ధరస్ఫురణమెయిన్. 241
- తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁ డతిరయమునఁ, దేరు వఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబు వక్షమున నాట, నొల్లబోవుచు సిడమతఁ డూతగొనియె.
- వ. అయ్యవసరంబున. 243
- ఘటోత్కచుండు మాయాబలంబునఁ గౌరవసేనపై విజృంభించుట. ←
- క. మనసేన పేర్చి పెల్లా, ర్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననుమాపం బై నవేళ యని తలఁచి వెసన్.
- వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబు
ను నగువారణంబు నెక్కివజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయనసహస్రం
బొప్ప నప్పండవులకుం దోడుపడ నైరావణారూఢుం డై యింద్రుండు చను
దెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్టుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టటివి
యని వినంబడునాభంగిమత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటిదిక్పాలురపోలికం దోడి
జానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడుభగదత్తు
దంతిం బొదవి. 245
- క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిముఱి మనసై
న్యమ్మెల్లఁ జదియఁ బఱచె భ, యమ్మున మొగతిరిగి దిక్కు లద్రున నొరలుచున్.
- వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవడించి. 247
- క. దనుజపతి యేచి దుర్యోధనుడెస కడగుటయుఁ దత్ప్రితామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున నుదగ్రుం డయ్యెన్. 248
- క. భగదత్తు నెగిచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పొదువ వలయు మనుజాశనునిన్. 249
- చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజమున్ వెస నేయుఁ డంచు జో

దులకును జేయి వీచి మును వోలె నతండు రథంబు బల్విడిన్.

250

వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథికవరులునుం గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబా నందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దో డై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాలమాత్యస్త్రముఖదండనాయకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గాంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్ధామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహ నాదంబు సేయ బృంహితోదాత్రంబు లైనతదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీసైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు గుంభసంభవున కిట్లనియె.

క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్పు దస్తశిఖరికిఁ జేరెం

దోయజమిత్రుఁడు నేటికిఁ, బోయి మనము వత్త మెల్లిప్రాద్దున ననికిన్.

252

ఆ. అనిన నట్లకాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్ష మైనరథిక

కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తిరియఁ బంచె బలము నెల్ల.

వ. ఇవ్వీధంబున.

254

క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరిశంఖాదితూర్యభీషణరావో

దారపటుసింహనాద, స్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్.

255

తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, దొరలు విడిదల కరిగిరి పరఁగ భీమ

సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, చెన్ను సాంపారఁ జని రాత్తశిబిరములకు.

వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు

నాంబికేయుం డిట్లనియె.

257

చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా

తనయులకుం బరాక్రమము తక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ

ష్ముని గురు శిష్యుఁ డక్కుఁ గలశూరుల నెల్లను వారు నీరికిం

గొవ కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా.

258

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మౌషధగుణము మంత్రవీర్యము మాయా

జనితసమగ్రోద్ధతి గా,దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్.

259

ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదువుత్తు ల

ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగు పాపము సేయఁగఁ జూచి తీవు న

క్కి డిటు సేయ కేలుడుగు గెల్వదె ధర్మవు వారిగెల్పు మీ

యోడుటయున్ ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్.

260

క. నీయడిగినభంగిన గాం, గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా

రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్.

261

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుర జెప్పుదుఁ బాండ
వులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండు నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు
లే దప్పరమేశ్వరుమహాత్మ్యం బున్నరూ పెరింగెడువాగు పెక్కండు లే రెరింగి
గినవారల కాపడలు లేవు కౌంతేయు లతని నెరింగి యాశ్రయింతురు నీవు
సరకు సేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సును తరపర్వతంబున గ్రస్త దేశంబున
దేవతామునిగంధర్వాపురోగణంబులు గొలువం గొలుపుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డందు
సన్నిహితుఁ డగు తెరింగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి ననుస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిల, యాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తి. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించె. 265

క. నారాయణ నీ కే గడు, గారవమునఁ బుట్టి యిజ్జగము లన్నింటిక
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలు పై యుండున్. 266

క. ఇత్తటి మనుష్యభవనం, బుత్తలపడు చున్నయది మహాగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణ,యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుండ నీవు సఖుండును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్య
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేడికొని వినతుం డయి యద్దేవునితోడినీడయుం బోసినరనామధేయుం
డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండునుం గారుణ్యార్ద్రకలాక్షంబు
న వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన
నక్కొలుపువా రెల్ల నచ్చెరు వంది. 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ దత్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరోకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుండు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నా కారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్.

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీరలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెరింగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెరింగించి బ్రహ్మ దనలోకంబున కరిగెఁ గొలుపువారలు నిజస్థానంబులకుం
జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న వ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహా
మునులు నిన్ను నరనారాయణతోడివైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు
మదాంధుండ వై మానవైతి వింక నై నను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి
పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూర కుండఁ గౌరవపతియు నప్పలు
కులు పెడచెవులం బెట్టె మీరు దగువారు సేయఁబితోస దేశంబు లాదరించెదరె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె.

273

→ భీష్మనిపంచమదివసముద్ధక్రమము. ←

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగమ కై సేసి యనికి వెడలెం దీవో.

ద్యోగత భీష్మని ము న్నిడి, సాగరములు మేర దప్పుచందం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమక్కుకొని నిలిచె నంతఁ బాండవులును శ్వేన
వ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల
ధృష్టద్యుమ్నశిఖిండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామ
పక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును పీఠున నభిమన్యు
ద్రాపదేయులును బుచ్చంబున నకులసహదేవసహితుర డయి యుధిష్ఠిరుండును
నిలిచి రివ్వధంబున సన్నద్ధంబు లయిచయభయవ్యూహంబులు మేదురతూర్య
నినాదంబులు రోదసీకుహారంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన.

275

క. మకరవ్యూహం బనియెఁచు, మకరాలయ మపుడు దర్పమహిమోజ్జ్వలుఁ డై
మకర క్రీడం జండత, మకరాభీలముగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా.

276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిమ్మప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోషఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసెఁ దదూర్జితసేన నంత వి
వ్వచ్చుఁడు వచ్చి దిన్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్.

277

క. భీష్మనిగర్వం బుడిపి మహోష్ణులుఁ డై కౌరవేంద్రయోధుల కెల్లఁ
గ్రీష్మాదిత్యునిక్రియ నర్చిష్టత్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్.

278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కిట్లనియె.

279

తే. పట్టి పాలార్చెదను మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే సేన నరుఁడు, నొంపఁగా నిట్లు లొప్పరికింపఁ దగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో నిట్లనియె.

281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేపు నోపఁగాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
నైనఁ గొన్నంత గొనుఁ గాక వారి గెల్వ, మాకు శక్యంబె చవి గానిమాటలేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజసైనికవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగఁ దాకె నస్త్రాచార్యున్.

283

→ ద్రోణుండు దుర్యోధనప్రేరితుఁ డై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట. ←

సీ. తాకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన, నవ్వుచు బెడిదంపునారసములు
గురుఁడు శై నేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ, దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై, నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును, నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

త. నేయఁదొడఁగుటయును నేడ్డెఱ ద్రాపదేయులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

- బటురయంబుమై సుభద్రాసుతుండు దు,ర్వారవిశిఖతతుల వారిఁ బొదివె. 284
- చ. కడువడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ దాఁకుటయుఁ జూచి మనంబున నాటదానితోఁ
బొడుతు నె యంచు మార్కొనక పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285
- క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా,ర్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల, ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ దెరల్చెన్. 286
- క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును ద,ర్ప మ్మలరఁగఁ జెలఁగుటయును బాండవబలముల్
సమ్ముఖమునఁ దలపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె సంగ్రామమునన్. 287
- క. ధూళులమేఘంబులుఁ గర,వాలాదినిశాతహేతివర్గాంశుతటి
న్తాలయు గుణరవగర్జలుఁ, గీలాలపువ్వుప్టికిం దగియె నట్టియెడన్. 288
- క. ప్రోవులు గట్టినగుట్టపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగులతఱచుఁబీనుండులు ర
క్తావిలత వెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289
- క. సమరాంగణంబు గడుఘో, రముగా నిరువాఁగుఁ బోరురభసంబున ది
క్సమితి వడఁకాడఁ బొగడెడు, నమరులయులి వడరెఁ జదల నతినిబిడముగాన్. 290
- క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకుఁ గన్నాకు లగుచు మునుకొని నడి న
ర్జునకుంభసంభవులస్త్రా,వునఁ జూపిరి విక్రమంబు భూరిబలంబున్. 291
- క. భీమునిదెసఁ గాళింగో,ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు,భూమిశుఁడు భీష్మగురులు పోరెడుబలిమిన్. 292
- చ. అఱిముఱి నీకుమారవరు లత్తఱి నందఱు నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱప నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱిగొనఁ గప్పిన ట్లయినఁ గ్రీడి గుణస్వన ముల్లసిల్ల నే
డైఱ విశిఖప్రతాన మనుతీవ్రసమీరమునేపు సూపినన్. 293
- క. ఆరథనివహంబులు న,వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ,శూరుఁడు గాంగేయుమఱుపు సొచ్చె వికల మై. 294
- వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలిక నడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగ
ప్రముఖబలసంగతులై శకునిసైంధవులు దుశ్శాసనుంబురస్థరించికొనియురవడించి
భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశకచూళ
పాంచాలసైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్నుపురోగము లగురథికముఖ్యులు గడంగి
కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని వికర్ణుండు
సహదేవునిఁ జిత్ర సేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు నకు

లుని ద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృహహార్దికులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభ
ద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడుకులం దలపడిరి
యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాకె నిట్లు సంకులసమరం బైన నస్త్రశస్త్ర
సంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మధ్నాహ్నప్రచండంబు లై
యున్నచండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాకి పడి పొరలుకగు
లును గరిహస్తాకర్షణవిధ్వస్తంబు లగురథంబులును దురగఘరపుటవిఘట్టితగా
స్త్రు లగుపదాతులును బచాతివర్గానర్గళప్రహారధారాశర క్తసి క్తంబు లగుఘో
టకంబులు నై చూచుభేచకులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గడు నుద్దామం బై మెఱయుటయుఁ బితామహుండు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మహామర్షోత్కర్షుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుం, గునకు సిడులు సూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁదఁ గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు నూతుశలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్టివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పుడాకులగతి ఘోట, కములు దద్బలంబు గలఁగఁబడఁగ. 298

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిట తెం, డరదమునకు వేగవేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి సె,చ్చెరఁ జొరుఁ డనునులిపు వారిసేనఁ జెలంగెన్.

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్టివీరుమీఁద, నేను నొల్లక మీతండ్రియెసక మెసఁగ
బాహుబలమునఁ బొండవవ్యూహవిదళ, నంబు సేయఁదొడంగెభూనాథమూఖ్య.

క. అంత విరాటుఁడు లయకా,లాంతకుఁడుంబోలె బేర్చి యతిరభ సమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం, గుంతీసుతు లలర మూఁడు క్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నో, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో, ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండుబలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాక నర్జునుఁడు వోఁగా నడ్డ మై రాజు మె
చ్చం గేలీగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ వడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయం బైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వే తొకండు గొని యేసెన్ ద్రాణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతు బెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చినన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి లీల నంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, ¹డఱు మెడలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్.

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చుఁగదిరి విప్రుతోడ మెయిఁకొని పోరి

- ట్లచ్చుపడ నేటి కని వి, నవ్వుచుండు గ్రేడించి యొండు వలనికి నడచెన్. 307
- వ. తదనంతరంబ. 308
- ఉ. భీముఁ డుదగ్రదర్పమున భీష్మునిపైఁ జన నడ్డ మై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకయుగంబున నాతని మేను సింఁచుడున్
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండు గఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీదుప్రియపుత్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309
- వ. కనుంగొనుజనంబులు. 310
- క. చండవిరోధితిమిరమా, ర్తాండు లనఁగఁ దగినవీరు దమలో నిట్లు
ద్వండతఁ జెనఁగుట ధృతరా, స్థుఁగ్గిం డవినయలోభముష్కరుం డగుటఁ జూచి.
వ. అని రట్టియెడ. 312
- క. కురుపతికిఁ జిత్ర సేనుఁడు, బురుమిత్తుఁడు వేల్పుచేటిపుత్తుఁడు బ్రా పై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదుగుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313
- క. పురుమిత్తుని నే డుజ్జ్వల, శరముల గంగాతనూజు సప్తతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్ర సేనుని, బరమాంబక¹దశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314
- తే. ఎన్నిశరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ నమ్ము, దారు నన్నియు శరములఁ దఱిమి చిత్ర
సేనపురుమిత్తు లతని నేసిరి నవోగ్ర, విశిఖములు నాటె భీష్ముఁ డవ్వీరుమేన.
- ఉ. ఆతఁడు చిత్ర సేనునిశరాసన మేడ్డైఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱుపు వచ్చి శరంబులు మేనఁ గ్రుచ్చి యు
ద్వ్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కర ముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316
- క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు, వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317
- క. రంగత్పఃసంతుత్యతు, రంగముఁ డై తాండవాభీరతుఁ డగుహరులీ
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318
- వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుఁ జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణం
డగులక్ష్యణుండు. 319

→ ఆభిమన్యులక్ష్యణకుమారులయుద్ధము. ←

- క. తలపడి నానాస్త్రము ల, గ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాటి
ట్టల మైనయలుక నాతని, లలితోరస్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320
- చ. తెరలక లక్ష్యణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థుపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తొల్ల హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథశ్వము నొందియు నీదుమన్యఁ డు
ద్ధరగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రునిమన్యఁ డమ్ములన్. 321

1. దశకమునను బాధితుఁడేసెన్.

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రసాయకహతదేహుఁ, జేయఁ దొడఁగునతనిచేతిబలుపు
సూచి కృపుఁడు రాజసుతుఁ దనతేరిపై, నిడి తొలంగఁ జెచ్చె ¹నెల్లఁ జూడ.

క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడు పోరికి నడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనతలముం బోలెన్.

323

ఉ. సాత్యకి యప్పు డేచి శరజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁ గౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్ధత్యమునం దనర్చిన నుదాత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
²హుత్యభిరామవహ్నిక్రియ నుజ్జ్వలుఁ డై వెనఁ దాఁకె నాతనిన్.

324

చ. తలపడి యంత్యకాలశిఖిదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్పులు వరఁగించుడు భయము సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడియో
ధులు పిలుసన్నఁ దత్తుతులు దోర్బలదుర్దము లై పదుండ్రు న
గల్గిక నెదిర్చి యిట్లనిరి కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్.

325

క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి, వీరవిరోధంబు సలుపువేడుకమెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునకు మాలోనన్.

326

చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మదస్త్రబలంబున కోర్వఁ డోపినన్
సునిశితబాణముల్ నఱపి సూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న నారథికపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటులస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్.

327

క. పొలివోనిశౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వాఙ్మేయ లతనిఁ జేడ్చుడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్ల నాతఁడు ద్రుంచెన్.

328

క. కోదండదళశశీఘ్ర, చ్ఛేదం బొనరించి యపుడ శిరములు పదియున్
భూదేవికి బలిగా ని, ప్పాదించెం గౌరవేంద్రులములు సెలఁగన్.

329

వ. ఇట్లు వడినకొడుకులం గని వృష్టివీరుండు.

330

చ. వగపును గోపముం గదుర వై రిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపి నుగ్గుగఁ గౌరవనూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుముడున్ వెన నాతఁడు నట్ల చేసెఁ బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని వడిన్ దిగి నేలకు దాటి రిద్దఱున్.

331

వ. అట్టినయంబున.

332

ఆ. వేగ మెయిది వృష్టివీరు భీముఁడు గురు, వీరుఁ గురువిభుండు గారవమున
నెనుకఁ జనఁగఁ దివిచి తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ దొలఁగఁ బ్రీతిఁ జనిరి.

వ. అంత.

334

క. అపరాహ్ణాసంగతుం డగు, తపనుం గని ప్రొద్దు గ్రుంకె దడ వేగుదు రీ

- రిపు లని కడంగి నరుడ, ప్రవరంపర వఱపి నీదురధికుల నెల్లన్. 335
- వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336
- క. పైరింపక యేడ్డఱఁ గురు, వీరాగ్రణి యిరువదేనువేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి, స్ఫారగతిం గూడి కవిసఁ బాధునిమీఁదన్. 337
- క. కడువెసఁ గవిసినయవి గ, వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వొలిసినక్రియఁ బొడి, పొడి యయ్యెం గురుబలంబుపొం గడఁగంగన్. 338
- క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం, కరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డెడన్. 339
- క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన, సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేటికి నని సా, లింతము గా కింకఁ బోర లెసై న్ని యున్నే. 340
- వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ
నియమించి. 341
- క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలి తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయపై, న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్. 342
- తే. రెండువీళ్ల జనంబులురేలు వివిధ, హృద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోద, భరితు లై ప్రొద్దు పుత్తురు భరతముఖ్య.

==> భీష్ముని పవిత్రవిషయధర్మము. <==

- వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయు దెలతెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి
రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ
బ్రీతి నెక్కున నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు
శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు దుండంబును సౌభద్రద్రాపదేయ
ఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుండై యుధిష్ఠిరుండు గంఠంబు
ను ధృష్టద్యుమ్ను పురస్కరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వం
బును ధృష్ట కేతుండును గదూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతా
నీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్చంబును నై పన్నిరి
భీష్ముండు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ
జంచువునం దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్రులును
మస్తకంబునఁ గృతవర్తయుఁ గాంభోజ బాహ్నికులును గళంబున శూరసేనపరివృ
తుండై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుం డై భగదత్తుండును వీఁపున
విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతి
యు నపరభాగంబున శ్రుతాయుదుషేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లుభ
యసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరిప్రముఖతూర్యనాదంబులు
స్థలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

- క. తలకడచి నడచుద్రోణుని,యలపుఁ జలంబును సహింప కనిలతనయుఁ డి
ట్టల మగురోషంబునఁ ద,ద్బలముపయిం బఱపె రథముఁ బటువేగమునన్. 346
- వ. ఇట్లు వఱపిన నతనికోల్తలకుం గాక. 346
- క. తనముందటియోధులు పిఱు,ననుటయుఁ గుంభజుఁడు గినిసి శరనవకము భీ
మునిమేన నాఁట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనినూతుం దునిమెన్. 347
- క. వాహనముఁ దాన నడపుచు,సాహసికత్వమున గురుఁడు సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి,వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348
- క. మీతండ్రి ద్రోణునకుఁ దో,డై తఱిమినఁ గేకయులు భయాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతస్పంజయబలంబు లఱిముఱి విఱిగెన్. 349
- ఆ. అధిప భీమసేనుఁ డడరినఁ గౌరవ,నైన్య మతనిచేతఁ జూపకట్టు
వడియె నపుడు ధరణివతు లిద్దఱును జేయి,వీచి తఱిమి రధికవిక్రమమున. 350
- వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందనదుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెండు
ను గండు మిగిలి తలపడియె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.
- ఆ. మనబలంబునందు మంచిమగల్ సాల, గలిగి యాబలంబు గెలువ లేమి
దై వకృతము గాదె తలఁపఁ జోద్యముమున్న,యెఱుఁగఁజెప్పె విదురుఁడిట్టులగుట.
- క. అతఁ డెంత సాటి చెప్పిన, మతి హితముగఁ గొనఁడు కీడు మానఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజుఁడు, మతి కర్మమువెనుకఁ జనక మానునె యెందున్.
- వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడువ వచ్చు నెట్లు గానున్నది య ట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 354
- ఆ. నీతనూభవుండు నెఱిగుఱి యెఱుఁగమి, యెఱిఁగి యెఱిఁగి యతని నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన విను నాఁటిజూదంబ, నేఁడు గయ్య మయ్యె నృపవరేణ్య.
- వ. ఇంకఁ బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమిచొచ్చి దుశ్శాసనుండును
దుర్విషహుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుండును జయత్సేనుండు
ను వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జాగుచిత్తుండును సువర్తుండు
ను దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యక్కుమారులం దాఁకిన.
- తే. వార లందఱు నొండొరుఁ డేరు వేరే, బిలిచికొని వీడె చనుదెంచె భీముఁడీతఁ
డొంటి యగవడ్డచోటన యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతిస్ఫురణ సేసి.
- క. ఊగ్రగ్రహములు లయకా,లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు,నిగ్రహలంపటుని భీమునిం జటులగతిన్. 358
- వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబునం బొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని
నియోగించి గద వుచ్చికొని ధరణికి లంఘించి. 359

- చ. కవిసి యుగాంతదండధరుకై నడిఁ గోలుమనంగి కుంభముల్
పవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పముం
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నవి వడె ధాతునిర్ఘరమయాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360
- క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు సుగ్గునూచ మై మొత్తపుఁగా
ల్వరు సిదురుప లై పడ ని, ఘరగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్. 361
- క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట సూడఁగ, నక్కజ మై యుండఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 362
- ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువు పెఱిఁగి ద్రుపదపుత్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తిమై, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి గలఁగ. 363
- క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
త్సారథి న కాంచి శోకము, గూర్క గద్గదిక నెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులన్. 364
- తే. ఆర్తుఁడై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నాయొడ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నతఁ డొకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365
- వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 366
- చ. గొదగొని ధార్తరాష్ట్ర లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనన్
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్వఁ బంచి బె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367
- > ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట. <--
- వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368
- క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁ బడినకరులగములు మౌరలుటకతనన్
వడముడి యరిగినతెరు వే, ర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369
- వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370
- క. ఇదె యేనుఁ గూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కడిసినవీగుల నెల్లం, గుడియించెద ననుచుఁ గవిసె గురువితతిపయిన్. 371
- క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ నిట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని, ¹యుత్తలపాటుడుపుకడఁక నుడువుఁడు గడిమిన్.
- వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొకపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన న
ప్పుడు దప్పి దీర్చుకొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడుపున మధురశిశిరజలం

బులఁ బానంబు సేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ
1నాచార్యుండు గయ్యంబు సేయుమునుమున ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగిన తెఱ
పిం గదియఁ బాంచాలపతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన దుర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప నలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్నుచనినవల నరసి తదీయ
ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితం బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబు
రయంబునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం, బున మోహనబాణశక్తి వోఁ జేసిన సం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి రయ్యోధవదుల్. 376

వ. ఇవిధంబున నాచార్యప్రాపునంజేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడు
కులపై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు గేకయు లేవురను ద్రాపదేయులను ధృష్ట
కేతునిం జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలిగా రథంబులు వఱిపి భీమసేన
ధృష్టద్యుమ్నులకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్దఱు సైన్యా, టోపసమేతముగఁ గవియుడును బాంచాల
త్కౌపాలనుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదుసేనయెసకం బడఁగన్. 378

వ. తదవసరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన నరాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు పాదచారి
వగుట వల దని కేకయునరద మెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాలపతినుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ జాల నొర వచ్చి గురుం
డప్పండవబలములపైఁ, దెప్పదెరలఁ గురిసె శరతతిం దీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం 2డవుడు గట్టుపకా నయి వీకఁ దాఁకినం
దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ దోడన పెక్కుశరంబు లేసె నా
తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుపదక్షితిపాలనుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసప్తతిం గురిసి కోపముఁ బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రాద్రర, సావేశం బొప్ప నాలుగమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమతిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరధుం డై యభిమన్యు తేరిపయికి వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డరుగం దదీయబల మోర్వం జాల కొక్కుమ్మడిన్
మరలం బాటె నతండు వాయునుతుఁడున్ మానింప మానింప న
పు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదిపెన్ భూమిశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

—> ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధము సేయుట. <—

తే. అంత నొండొకసారథి యతిరయమునఁ

జటులహయములఁ బూన్పఁ బొంచాలనుతుఁడు

దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర

మాభిరాముఁడై గురునిపై నడరెఁ బెలుచు.

385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యెప్పటియట్లు కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
చుండ భీమసేనుండును.

386

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోత్సాహం

బునఁ దనుఁ బొదివినదుర్యోధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్.

387

క. కురుపతి యొకనారాచం, బురమున నాఁటింప భీముఁడుగ్రత నేసెన్

గురుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు వక్షమును నాఁటఁ గౌరవనాథున్.

388

వ. దాని కతండు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతనితమ్ములు దలకడచి
యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యెప్పటియట్లు బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
యక్కుమారుల సభిమన్యుడ్రాపదేయులును ధృష్ట కేతుకేకయులునుం దాకి రట్లు
వారును నమ్మారుతియుం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపం జాలక.

389

క. విటిగి భవత్సుతనివహం, బటిముటిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలనుతుం డే

డైఱ నెగచి వగచె వా రం, దఱుఁ దనచే జచ్చు టపుడు దప్పుటకుఁ గడున్.

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరా, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై

న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రభ, సమ్మున భీమాదియోధసంఘముతోడన్.

391

క. అపరాహ్ణాసమయమున న,ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్

రిపుభయదభుజుఁడు భీమున, కపరిమితబలుండు గురుధరాధీశునకున్.

392

నీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుండుఁ, జిత్ర సేనుఁడుఁ బార్థపుత్రుమీఁదఁ

గవిసిన నతఁడు వికర్ణరథ్యంబులఁ, గూల్చి యాతనిపయిఁ గుప్పెకోల

లిరువది నాఁటింప నరదంబు డిగి భీతి, యూన నాతఁడు చిత్ర సేనురథము

పై కేఁగె డ్రాపదిపట్టు లేవురు భీము, నకు నడ్డపడి కురునాథుఁ దాకి

తే. మేను నెత్తురు వట్టుగా మెఱుఁగుటమ్ము

లేయ వారలఁ దలపడి యేనునార

సముల రా రాజు వో నేసి సరభసముగఁ

దటిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దటియఁ జొచ్చె.

393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును వివ్వచ్చుఁడు వే

వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిగువాఁగు నట్ట లాడం బోరెన్.

394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము

జెలయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి.

395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుం డగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు
సుయోధను నేడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు
నటపించి కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని.

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు గాంక్షించి యున్నయు, త్వవ మిట్టు సమకూర దైవ మిచ్చె
గొంతినంకటపాటుఁ గోడలిబన్నంబుఁ, దీర్చెదఁ గృష్ణుండు దెలుప నీవు
సరకు సేయమియును సభలో నులూకునిఁ, బంచి యాడించిన ¹పరుసములును
గక్కించి బీరంబు దక్కించుకొన నీక, తెగఁ జూడఁ గాంచితి మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలు మని పలికి యుగ్ర, గతి నెదుర్కొని రథతురంగములసూతుఁ
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫారకేతు, దండ మేడ్తెట నటకె భీముండు సెలఁగి.

ఉ. వేటొకవిల్లు పుచ్చికొను వేగములోనన కౌరవేంద్ర మైఁ
దూఱ వృకోదరుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములకొ
గిటిన మూర్ఖ వచ్చి యొటగెం దట వై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథివరులతోడం గడంగి వడముడివై నడరె నప్పుడు
కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దనరథంబుమీఁదం బెట్టికొని తొలంగం గొని
పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి
సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రుం
డును నులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రాద్రంబుగా సౌభద్రుం
బొదివిన. 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని వడి నైదైద
మ్ముల నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుం డై పోయినవాఁ
డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్పు తనుఁ దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్లి బి
ట్టఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ దద్ధృజము మేదినిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గిటిగొన బాణముల్ నినిచేఁ గేలిమెయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చినవికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవ్వడికొడుకుపై
నురవడించిన. 403

ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును నేడ్తెట నాతని కడ్డ మై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ లన్నియుఁ ద్రుంచియు సంపవానలం
జేవ సెడంగ ముంచియునుఁ జేడ్పడఁ జేయఁగ నీతనూభవుల్

వోవక వారితో మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున బీర మెక్కఁగన్,

404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబుల వివిధవిక్ర
మక్రీడ సలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసట యై చటు
లతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పురుసు
నం బ్రతివీరుల నఱుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబుమ
ఱుంగుపడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖ
వితానంబులవేడిమి నూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తనమొనల మరల్చికొని
సమరంబు సాలించి శిబిరంబున కరిగె బాండునూనులును మేనులు వెడవెడ
చెమర్చ విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱినదివసంబునాహవంబు తెఱం
గెఱింగించె నప్పుడు.

405

క. కిష్కిరమర్దనునిచే, నిమ్మైయి నో టారఁ బెక్కు లేటులు వడి ద
ర్ప మ్మెడలి మూర్ఛ మునిగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్లు గడఁగెనొ యనికిన్.

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన.

407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి
స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిధాపరమాభిరామరే
ఖారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా.

408

క. పారాశర్యప్రముఖో, దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభాపటలవి, స్తారోజ్జ్వలదీపరూపతాస్తవనీయా.

409

మాలిని. అసురదళనలీలావ్యాప్తిదీప్తారశోచి.

ర్ల సితపరశుగాఢాలంకృతస్తోథముద్రా

¹భ్యసనమహితబాహుప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా

హసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా.

410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధా

రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహా

భారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

శ్రీ గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

భీష్మ పర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

విలసనత్వగురుగౌ

రీవిభ్రమరమ్యచాతురీస్వీకృతస

ద్భావ నిరుపాధికానం

దావహకరుణానుభావ హరిహరనాథా.

1

→ భీష్మ గాంధారేయుల సంవాదము. ←

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు గం డడంగి, పోక విని తీవ్రభేదంబుఁ బొంది యంబి
కాతనూభవుఁ డప్పు డానూతపుత్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున.

3

న. అడుగుటయు నతం డతని కిట్లను నాటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూచి పట్టి మొన లేర్చికొని పోవఁ, బొండురాజసుతులబలము గవిసి
గాసి చేయునదియుఁ గాక నీముందటఁ, బవనతనయుచేత భంగపడితి.

5

క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ, తనయుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెడు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వనిమొన వా రింతబలియు రగు లేమియొకో.

6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నింతన నేల నన్ను నని నాయొడ లో
మినచోటుఁ గలదె పెరియో, ధనికాయం బైన నకట ¹తలఁకదె చెపుమా.

7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన నతి లేక నీకు జయం
బు గోరి పోరెద నగవ కుండుము.

8

→ భీష్మనిసప్తమదివసముద్ధ క్రమము. ←

క. అన విని యూరిడి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం

జనుటయు భీష్ముడు బల మె, ట్లను నెరియఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్.

9

వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండఁ దమ్ములుఁ జేయం గలదొరలును
నూరెల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మనమొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పించు మని సేనాపతిం బనువ

నతండును దత్ప్రకారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబు సేసిన నది పరబలంబు మెచ్చక
తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం దాకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రాణి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి గవలను విందానువిందులు
యుధామన్యునిఁ బెక్కండ్ర రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమసేనుండు గృత
వర్శను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగదత్తుని
సాత్యకి యలంబునుని ధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవనునిఁ జేకితానుండు గృపాచా
ర్యుని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురుభూపతులు భీష్మునిం దలపడి రట్టి
యెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డిట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చిన బెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవయోధులయుబ్బు మెఱసె
నృపు లనేకులు నామీఁద నిగిడి రేను, జిక్కువఱిచెడఁ జూడుమీయుక్తుమడఁచి. 11

వ. అని పలికి గౌనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపై బెల్లె, సిన వారలు నొక్క పెట్ట చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం, బున ముంచిన నార్యే నీదుపుత్రబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యొంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనాథాంగంబులన్ గీటి యు
న్నదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రభసోన్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రద మై మందర మంబుధిం గలఁచుదర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాటి భీష్మరథ మాధారంబుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొద లయినయమ్మహీపతులుం చెరిలి తమతమసైన్యంబులు సన్న
నేలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారా జిట్లనియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు, పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి, మానిసులకు నేను జూడ మరలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నూలుకొని సురనదీసూను నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

నీ. గురుఁడు విరాటునికోదండకేతుదం, డంబులఁ ద్రుంచె రెం డంబకముల
నతఁడు వేటొకవింట నాచార్యమేనును, సూతుని మూఁడేసినునిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటకమ్ముల నాలుగింట నో, నేసి చాపము సిడ మెడల రెంట
నేసిన నతఁడు ద న్నేనిమిదియమ్ముల, విరథుఁ జేసిన సుతునరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వాలంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్సృనాథతనయు
నురము వడిఁ గాడి వీవున నుచ్చిపోయె.

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు బెట్టు దాకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచు, ద్రెళ్లుటయును శంఖుఁ జూచి ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాట విచ్చేఁ దత్తై నన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్రుఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబు సాఁ
టించిన నతం డలిగి యొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల
నుగ్గుసేసినం బలకయు వాలునుం గొని నేల కుటికి పాంచాలనందనుండు సాళు
నంబుచందంబునం గవిసి యశ్వత్థామ యేయుబాణంబులు గృహాణంబునఁ
ద్రుంచుచుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పటియలుగాఁ జేసి యలుఁగు దునిమి
యొడల వాలంపపొది నింప నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్రుండు గరవాలు దునియ వైవ
నడుమఁ బొడి సేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కెఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

→ ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరఘుఁ డై పోవుట. ←

క. శరములు కురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్.
సరభసమున నింపఁగ న, త్వరముగ నాద్రుపదనుతుఁడు దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున,¹తైఱపిన విరఘుఁడుగఁ జేయ ధృతిఁ గలవాలం
బుఱక కొని విభుఁడు నేలకు, నుటికి యతనిమీఁద నడరె నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యన్నరపతిం దనరథంబుమీఁదికిఁ
దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబునుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దను
జుం డర్థచంద్రబాణంబున దద్బాణాసనంబు డుండంబులు సేసి యంగమ్ముల
నాలమ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశ
నరుం డచలుం డై యొంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని
వెగడుపఱచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహ
నాదంబు సేసి కురుభలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్త యేచి మారుత, సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడనేసి మహోద్ధతి మార్గణమయము సేసెఁ దద్ధాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరఘుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెరిఁగినట్లు నీదు
మఱింది యగువృషకునరదంబుమీఁది కరిగె ననిలతనయుండును మనగజఘటల
పైఁ బటురయంబునం దనరథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున
కి ట్లనియె. 30

- క. విలుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దఱచుగ నాడెదవు పాండుతనయులబల మే
డైఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు, మఱుఁ జెప్పెద వకట యేమిమాయయొ తలఁపన్.
- వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవాగుఁ దా మోపినభంగి బెనంగు
దురు సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులుం బోలెఁ బాండవసేనం జొచ్చి తమదర్పం
బులు మెఱయ లేరది దప్పుగాఁ గొన రాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లినచేటునకు
శోకింపం బని లేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతిదేశాధీశు లగువిందాను
విందులం బట బాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం
జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పించాలవంశనగుండు, 32
- క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
తెం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33
- వ. అట్టిసంకులసమరంబున. 34
- క. భగదత్తునేనుఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు విలుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మూఁగిన, పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపరు వుడిగించెన్. 35
- సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట గని సైన్య మెప్పటి, యట్టుల పురికొని యసికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి వఱపిన, భగదత్తుఁ డదియెల్ల మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు సదునాలు గడరింప, నవి ద్రుంచి డెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చి యాతఁడు విరథుఁ జేసిన వాఁడు శక్తి వైచిన నతండు
తే. నడుమఁ దును మాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపవతికిఁ
బాటిన ట్లోడి పాతె నబ్బలముఁ గడిమి
నెగచె బ్రాజ్యోతిషాధీశుఁ డిభముఁ బఱపి. 36
- ఆ. శిల్యుమీఁదఁ గవలు శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె నకులు నతఁడు
వార లప్పు డొక్క తే రెక్కి యడరిన, రాద్ర మెసఁగ నొంచె మద్రవిభుఁడు. 37
- చ. ధృతిబలు పొప్ప నిల్చి సహదేవుఁడు వ్రేకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది రక్తము సోకక యుచ్చి పోవుడున్
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి మేటిమగం డగుమద్ర మేదిసీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజుసైన్యముల్. 38
- వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశిల్యుం జూచి సారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని
పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం
గమలబాంధవుండు¹ దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమనూనుం
డు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిది యమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1. దివసమధ్యోదితుం డయ్యె; దివసమధ్యోపహితుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్థస్థలంబు వ్రచ్చి వెడందవాతియమ్మునం గేతువుఁ
దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వే తొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహాగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్దళు
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ నాఁడు భీ
తుం డయి పాతె నీబలము దూలఁగ నబ్బల ముబ్బి క్రాలఁగాన్. 40

→ చేకితానకృపాచార్యులద్వంద్వయుద్ధము. ←

తే. చేకితానుండు గృపునిపై శితశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
ప్రయ్యలుగఁ జేయ గద గొని రథము డిగ్గి, సరభస్థంబుగఁ జని కృపు విరథుఁజేసి.
వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లంఘించి పోయినం గృపాచార్యుండు పదా
ఱమ్ము లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదరిడంబు వైవ నగ్గౌతముండు
దుండంబులు సేసినం జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని
మెఱుంగు మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్యతుండు నిశాతకృపాణపాణి యై
ధరణి కెఱఁగి యేడ్చె నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నట్లరువురు
మూర్ఛిల్లి మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెన నుబలతనూజుఁడు, నద్దెనఁ గరకర్షణుఁడు రయం బెనఁగఁగ న
య్యిద్దఱఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడికొని తొలంగఁగా జని రథిపా. 43
వ. చేదివతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నే పారి యేసిన
నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయముల, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
వే నాటించిన నతఁడు శ, తానీకునిరథముపైకి నరిగెం బెలుచన్. 45
వ. దుశ్శాసన వికర్ణ చిత్రసేనులతో సుభద్రానూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం గైకొని యనేకరాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నురవ
డించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుఁ డొక్కరుండు
బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో నిట్లనియె. 46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్లు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితు లై
యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా,దిక్కునఁ బో నిమ్ము రథము దీప్రస్ఫురణన్. 47
వ. అని వారలవలను నూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి దన మొనలకుం
దలకడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు, 48

క. మీవీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట నిక్కమ పోరం

గావలయుఁ జూమి యనుచు శే, రావృతుఁ గావించె సూతహయసహితముగాన్.

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్కపెట్ట యడరినం బాండవబలంబు
లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యం బయ్యె నాసంక్రందననందనుండు
రాజులగములకుం గవిసి కేతనంబులు నటికియు సారథిరథిరథ్యంబులప్రాణంబులు
వెటికియు నాతపత్రచామరంబులు పొడిసేసియుఁ జాపంబులు కూపఱజేసియుఁ
జర్తంబులు వ్రచ్చియు మర్తంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు
నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించు చుండ నపరాహ్లాం బయ్యెఁ ద్రిగర్త
నాథుండు వెండియుం బేర్చి యెదిర్చిన.

50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్రసుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు గవియుటయును
నవ్వో యటువదినాలుగునారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల నవనిఁ గూల్చె.

51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖిండిప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమీఁద ద్రుపదజ్ఞాతుల్.

52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గం బై యున్నను క్రేఁగంటం
జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దొడర వచ్చుశల్యు నాదరింపక
ధర్మతనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయసహితుం డై పార్థునకు బాసట యై
భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనంగుశాంతనవుం గనుంగొని
కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన.

53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాల,మ్ములు గురిసి రతండు ¹నూచి మోదం బందన్.

54

వ. తదవసరంబున శిఖిండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయ నొల్లమి నాతండు
కోదండంబు దుండంబులు సేసి పిఱుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని
ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తి చెప్పి మొగ మోడక యవల్చినం బురికొని యప్పాంచాల
పతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుం డెడసొచ్చి మహాన
లాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకకయతండు వారుణాస్త్రం బేసిననతండు
తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయు కేతుచాపదండంబులు
ద్రుంచి యార్చినం బేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవి
యుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రాద్రం బెనంగ వేగంబు
మెఱసి మోటుంగుటమ్ము లేనూ అతనిపై నడదంప నతండు సరకు సేయక శరంబులు
గదజడియుచుం గదిసి సింధురాజహయంబులం జదియమోఁదిననాసైంధవుండు.

క. ఉక్కుటి యొండొకనిరథం, బెక్కుటయున్ దొరలు దెరలి యేడ్తెట సెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కునఁ బతి భీముమీఁదఁ గవిసెం బెలుచన్.

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు, నడముడిపై ¹నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగుక్రియన్ మెఱసి పఱచె బిట్టుగఁ జదలన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటియోధు
లలికి తమతమమీఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిగిరి రారాజుఁ దలఁప రైరి
ప్రాణభయ మెట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె.

58

క. అడిదముఁ బలకయునుం గొని, చిడిముడి వడ కపుడు చిత్రసేనుం డుటికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవన పుత్తునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుం డై నవికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె
నట్టియెడ. 60

శా. గంగాపుత్రుఁడు పాండవాగ్రజనియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి స
ర్వాంగంబుల్ వెన నొంప నాతఁడు సముద్యతోక్తుఁ డై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁడున్ శీఘ్రంబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్క నొంచెను సరితూనుండు మాద్రేయులన్. 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయునుత్సాహమునం
ద మ్మందఱఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మొన నృపు లెల్లఁ దాకి రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశు లురవడించినం బెక్కుమ్మగంబులు మార్కొనినం
జెలంగుసింగంబుచందంబున నలిరేగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాల
కుండు తాళఫలంబులు దిగఁ ద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరువెడందవాతి
యమ్ముల నమ్మహీశులతలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారి యై విహరించుచున్న
వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచు చుండ శిఖండికోదండపాండిత్యంబు మెఱి
యుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి
దైన్యంబు నొందించె నట్టిసమయంబున. 63

సి. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ, గురుసైన్యములఁ గలగుండువెట్ట
విందానువిందులు వెనఁ దాకి ద్రుపదుని, కొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁ డై హరితమ్మునరదంబుపై కతఁ, డేగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలము.
గవియించి యిరువురఁ గైకొని తఱిమినఁ, బ్రజకుఁ జే వీచి రారాజు గడఁగఁ

తే. డమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
పిహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల.

64

వ. ఇష్టిధంబున నాచార్యుం డేచిన నతనిప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి పైకొనియె
నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు దనయెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతనిమొగ్గ
రంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ
నెఱయ నెత్తురుఁటెఱులపయి వడిం దేలిపోవుపీనుంగులం దివిచికొని చనుభూత
బేతాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లైనశవంబులం గైకొని చెలంగు
సృగాలంబులరవంబులను దత్సమయం బతిఘోరం బగుటయుఁ ద్రిగర్తపతిప్రము
ఖు లగుజగతీశుల వెగడుపఱచి మెఱచినసవ్యసాచియు సైంధవాదివసుంధరా
పతులం జిక్కువడం జేసి యుక్కు మీఱినమారుతియుం దమయన్నకుం బొడ
సూపి నిలిచిన నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి సమస్తపరిజనపరి
వృతుం డై.

65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనునికడ కరుగుదెంచి
బలము లన్నింటిఁ దివియంగఁ బనిచి మరలి, రాత్నసన్ని వేశంబుల కతఁడుఁ దారు.
వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు.

67

→ భీష్ముని యష్టమదివస్వయుద్ధ క్రమము. ←

క. భూపోత్తమ విను పాండు, త్వాపాలతనూభవులును గౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకే, లీపరు లై వెడలి రుగ్రులీలలు మెఱయన్.

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మ
తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతి
వ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపుమనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు వన్నె
నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబులం
బొగ లేనిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయుపరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగ నీక తత్తదనీకా
నేకరక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగునాసమ
యంబున.

69

క. మీతండ్రి సింహనాద, స్థితముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినన్
భీతిం బొండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొడిగె వసుధాధీశా.

70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్పుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతుఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నట్లు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బె నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్.

71-

---> సునాభుఁడు మొదలగుకురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట. <---

ఆ. అట్లు దాక్షుటయు బకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండువోలె నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్కవెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱికి వైచి పెలుచ నవ్వె నధిప. 72

వ. ఇట్లు సునాభుండు వడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగునాదిత్య
కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వశియుఁ బండితకుండును గుండధారుండును
విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్కపెట్ట కదిసి పెక్కు
విధమ్ము లగునమ్ములం బెక్కింట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుం
డై యేరికిం దేటి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతనిశితక్షురప్రముఖంబున శిత
ప్రదరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ
గూరబాణంబున నక్కుమారసప్తకంబు సమవర్తినమీపంబున కనిచినం దక్కటి
కుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు నేడ చేయు

నట్లు లున్నాఁడు మొనతల ననిలసుతుఁడు

విదురుపలుకులు దలకూడె వేయు నేల

యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజుల దుర్విన,యావేశం బుడువ వైతి వది దుర్దశలం

గావింప నింకఁ జావక, పో వచ్చునె వారి కనిలపుత్తునిచేతన్. 75

వ. అది యట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టు నున్నయోధవీరులం గలయం
గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠం
డగుచు నతనితో నిట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మైయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ డేవునఁ గోలుమసంగి పొంగి నా

తమ్ములఁ జంపగా నకట తప్పక చూచెదు గాని రోషశో

కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ గా దని నిల్చితొ యున్నవారు నొ

క్కుమ్ముడిఁ జావఁ గోరి యిటు లూరక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కిట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును ¹జెప్పినదియ విస వప్పుడు బె

ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదు రై నిర్జింప వశమె యీశున కై నన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నయ్యనిలతనయు, బారి కగపడువాని నెవ్వారి కై నఁ

గావఁ దలకొన శక్యంబు గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికి నధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ

బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి, పోరఁగ జయ మైన దానిఁ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని జైచిత్రవీర్యుండు. 82

1. జాటి చెప్ప విస వప్పుడు.

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ గురుకుమారు

లిట్టు వొలిసెదరే మున్న యింతవట్టు

దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ బొల్లసేసి

దానిఫల మిప్పు డాసుయోధనుఁడు గనియె.

83

వ. ఇంక నమ్మాట లాడుట గతజల సేతుబంధసంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురు
కుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి సేసి రని
యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లను భీష్ముండు భయంకరా
కారుం డై మారుతిసయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయివీచిన
ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న
దుర్యోధనుసనువునఁ గవిసినరథికులమీఁదం జేకితానద్రాపదేయసహితంబుగా
సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రులదెసం దఱిమి
రితైఱంగున మూఁడుగట్టిమొత్తమ్ములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం బోక
పెనంగు చుండె నట్టియెడ.

84

క. ద్రోణాచారుఁడు ద్రుపద,క్షోణీశ్వరుమోహరంబు సుడివడ దివి గీ

ర్వాణులు గీర్తింపఁగఁ బటు, బాణపరంపర లనేకభంగులఁ బఱపెన్.

85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ సేయనారసంబుల మ్రోడై

¹ధరఁ బడి రూపఱినను దిన, కరుకరములఁ దమము విరియుగతి దోఁచె నృపా.

86

క. అఱిముఱి గుట్టపువడముల, కుఱికి కనలు రాద్రరసమహోగ్రాకృతులై

నఱకిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయబలయోధులకున్.

87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహారతత్కాయశకల

వితతి నిల యొప్పె రాలినవివిధపుష్ప, పుంజమునఁ బొల్పునుద్యానభూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు.

89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చుకోల్తల సూడం

గర మొప్పె ఘనవిహంగో, త్కరముసయిం గవియుడెగతండంబుగతిన్.

90

వ. ఇట్లుక్కు మిగిలి యెక్కినయర్జుననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు శుకుండును

శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుట్టపు

మొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయి

రాయి దాకినట్లు దాకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగాఁ బోర నయ్యార్వురు

గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెనపోట్ల

నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాకినం గినిసినగంధగజంబుచందం బై.

91

తే. అతఁడు ధన్వీ యగుట నశ్వంబుఁ దొలఁగ దాఁ, టించి తిరిగి యాకడిందిమగల

నారసములు పెక్కు నాఁటించి నొప్పించి, వెగడువఱచె సురలు వొగడు చుండ.

ప. అట్టియెడ.

93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుట్టము వడినఁ బడక ధరఁకికి లంఘిం
చెను నుటపు లేక వేరు, క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికి కొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగదాహిత్త్రం జూచి యేచి యానుబలసూనులు
సుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడువఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం, గడు నుఱి వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీడు గాలుమానిసి యగుటంజేసి చునకు నొప్పింప వెరవు గాదయ్యెడు
సనుదుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురును గడంగి హయముల డిగి పలు, ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
బ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె. 98

క. వెక్కన మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యరగదాహిత్త్రం
డొక్కడ మనసైన్యంబు, లుక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డలంబున కంటే. 99

→ ఆలంబునునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట ←

వ. అని యాతనిపలను సూపినం గని దై తేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా, వంతునశ్వసేనయంతసేన
పుట్టి వారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁ జేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బొలివోనివిక్రమంబున నలంబునుని మార్చొని
రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు దునిమిన
దనుజుండు వినువీధి కెగసి మామూశరంబుల నతని నొప్పించినం గోపించి గగనం
బునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబునుఁడు దోడుతో నుజ్జ్వలయా
వననూపము గ్రొత్తగఁ గైకొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థుకొడు కచలుం డై. 103

క. జననీవంశంబునఁ గల, యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శ్రే
షునిచందం బగునూపం, బునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు గరు¹డాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లో
పడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్పు చే
డ్పడునరుపట్టికంతము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలం బుడా త్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన విని
ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు వడినం బొండవులును వారియోధవీరులును
జేసిన లెఱింగు సెప్పు మనవుడు సౌజయుం డతని కిట్లనియె. 106

- శా. తోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభదర్శిన్
హైడింబుండు మహాసురేంద్రులు గజేంద్రానూఢులై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలయాగ్నిం బోల దిక్పక్ర మ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చె గురుసైన్యంబున్ మహాగ్రంబుగన్. 107
- చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్ముమెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములుగా గజాశ్వభటకాయములన్ గుది గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్ర మోద్ధతిన్. 108.
- క. వంగాధిపతియు శౌర్యోత్తుంగతనుం డగుచు నీసుతుం డలరంగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా, తంగఘటబుతోడ నవుడు దారుణభంగిన్. 109
- న. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టినకరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి
ఘటోత్కచుండు. 110
- క. కరదంతకర్ణ మ స్తక, చరణము లని తోఁపకుండుచందముగా ని
మ్రురవిక్రమ కేలీవి, స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111
- న. ఇవ్వీధంబున గజంబులు వొలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి నారా
చవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జ్వలంబుండును బహ్వశియు ననుదనుజ
ప్రధాననాయకు¹లం బ్రేతపతిపురంబున² కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున నిశా
తశరములు నించినం గోదండపాణి యై క్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడువడువునఁ బటు
బాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112
- ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగుపాండవకోటికి నీవు దొల్లి యె
ప్పాడిమెయిన్ సభం గరము భంగ మొనర్చితి నాటియందఱుం
జూడఁగ నేడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మూదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్. 113
- క. చానికిఁ జల మెడలక నీ, సూనుం డాపవనసూనుసూనునిమేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది, యేను వెసం గీలుగొలిపె నిభపురనాథా. 114
- తే. అసుర గినిసి శృతాంతజిహ్వాయునుబోని, శక్తి యెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కవుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేలకుటికె. 115
- క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి, సేనలు దెరలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురికొల్పికొని వెఱి, పూనక దానపునియెదుర నొక్కడ నిలిచెన్. 116
- క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱుమం, టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117
- న. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపక్ష మోధవీరులం గలయం గనుంగొని. 118

క. భీమునితనయుం డత్యుద్దామగతిఁ రాజుఁ దొడరి తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని, పై మారి మసంగినట్లు బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీరు వేవేగ రారాజుం గూడికొనుం
డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్భూబాహ్నికా
వంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకోద్యోగంబునం
దమతమయనుచరు లైనయోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని
భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును పై తేయబలం
బులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసైన్యంబులు నొం
డొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగు చుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతు
లగునాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁగింప నందు. 120

→ ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట. ←

క. కొందఱసూతులు వొలిసిరి, కొందఱచాపములు దునిసెఁ గొందఱచటుల
స్యందనహయాలి వడియెను, గొందఱయంగములు వ్రసెఁ గురుకులముఖ్యా.

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కుపఱచినరక్కసున కలిగి రయంబున సాధనంబులు
సమకట్టికొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట
చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబర, వీధి కెగసి పోయి విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ నడరి జీమూతభంగి దు, ద్దాంతుఁ డైనఁ జూచి ధర్మసుతుఁడు.

వ. భీమసేనుతో నిట్లనియె నిక్కడ భీష్ముబారిం బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపా
లింపను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసి యున్న
యది యివ్వలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగుమనిన సింహనాదంబు
సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు నుడివడ, మారుతి గవియుటయు మెఱసి మార్కొని గురుధా
త్రిరమణుఁ డర్థచంద్రా, కారశరము దొడిగి ధనువు గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 125

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వొడిదొడ్డనార

సంబు భీమునివక్షస్థలంబు దూఱ

నేయుటయు సోలఁ గని ద్రాపదేయులడరఁ

గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు దండ్రీ నొచ్చినఁ బాండుపౌత్రులు నీపుత్రునిపై నొక్కపెట్ట మిక్కుటంబగు
కోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్నికాదిరథక ప్రకరంబు గడంగి వారి మా

ర్కొని పెనఁగంగఁ తేఱి కడుఁ గూరత నేచినమారుతాత్మజం

- జెనసి గురుండు రక్తపరిషిక్తునిఁ జేసిన నాతఁ డల్లి యా
తని నొకనారసంబున నుదగ్రత మూర్ఖ మునుంగ నేసినన్. 128
- మ. ధనురాచార్యునిఁ జూచి తత్తనయుఁడు ధాత్రీశుఁడు భీము మా
ర్కొని రాతఁ డెలనవ్వు చెన్నుగ గదాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గినయాలోనన తేటి దోణుఁడు గడంగెం జూచి తోడై కృపా
డినికాయంబుఁ గడంగి వాయుసుతుపైఁ దీవ్రాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129
- క. ఏవున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్రులు సుభద్రతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయా, టోపముఁ గుదియించి రతిపటుప్రదరములన్. 130
- వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేనసఖ్యలోలుండు నగునీలుండు నశ్వత్థా
మం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు. 131
- క. తలపడి యగ్గుగునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్జ్వలభాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయఁ బన్నెఁ గుపితుఁ డై .
వ. ఇవిధింబున హిడింబానూనుండు సేసినమాయం జేసి. 133
- క. గురుఁడు మొదలైనయాప,న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటులఁ బడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగర,ధరణిం బడినట్లు దోచెఁ డత్సేనలకున్. 134
- చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విటిగి క్రందుకొనన్ వెసఁ బాటి నాపగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుఁగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్ముపాలికిన్. 135
- వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136
- క. నీవును ద్రోణుఁడఁ గలుగం, గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి, చా వొండెను విజయ మొండె సంపాదించున్. 137
- చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య ¹యిప్పురును కుత్సితవర్తన మిట్టిదు స్తరం
బునఁ దగులావు నేయ మముబోటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138
- వ. భగదత్తు నాలోకించి. 139
- క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నినుఁ జేరవు వారి గెలుతు నీ విప్పుడ యీ
జనపతి మెచ్చఁగ నాడై,త్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140
- వ. అని భీష్ముండు వలికినం బ్రాజ్ఞోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుం డై. 141

తే. పరగి తోఁతెంచుపాండవబలముమీఁదఁ
గవియుటయు నంత నంతఁ గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.
క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ,దగ నేడ్డెఱ నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడఁగ ఘటోత్కచుం డా,భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబురయంబుమెఱయనయ్యభిమన్యుఁడౌపదేయ
ప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడ్డె కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడువ వేయఁగ భగ,నత్తుదంతిర క్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టి గాఁగ జేవులుసెలయేలు, లున్నతాచలమున నురులునట్లు. 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు, గాలాకృతితోడ వైవఁ గా నది పొడి యై
రాలెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలినభగదత్తుఁ డేసె నడి భల్లమునన్. 147

వ. ఇట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీముహరులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది,యోధనరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ,హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి.

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు పాండవానీకములో
నం దిరిగి నుప్రతీక మ,మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము ను
జ్వలము లగునతనితోమర,ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్.

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుభగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలికురువిభుండుగురుకృపాది
యోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమబలంబులుగోలాహలబహుళంబు లగుట
యుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థశాంచాలపురస్సరుం డై యప్వలనికిం గ్రొవ్వలరం
గోల్తల సేసె నట్టినమయంబున. 152

→ అర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీమునిచే వి గుఃఖించుట. ←

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ,స్ఫురణంబును దేవద త్తభూరిరవము నం
బరము పగిలింప నానా, శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యెచ్చట నని
యడిగి యతఁడు సూప నచటి కరిగి. 154

- వ. దనుజఖండితుం డయిపడి యున్నయయ్యారావంతుశరీరంబు గనుంగొని యాధనం
జయుండు. * 155
- చ. ఘనతరళోక వేగమునఁ గన్నుల నీళ్లు నించి యాసుయో
ధనునవినీతియుం బిదప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యనికిం దలకొన్ననిజోద్యమంబుఁ దోఁ
చిన మదిఁ దిట్టునుఁ వినుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156
- వ. ఇట్లు పుత్రశోకావలసంత ప్తచిత్తుం డగునవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మందస్కి
తంబు సేసిన. 157
- క. కని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్ను దీని విడిచితి నహిభం
జన తేరు నడపు గురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158
- వ. అని పలికినం బద్ధనాభుండు రథంబు రయంబున మనమొనపయిం బఱపం బార్థుం
డు పటుబాణపరంపరలు పరఁగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును ద్రిగర్త
పతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యడరినం గృతవర్త
బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని
ప్రావున నేపు మిగిలి నీపుత్రకు లాబకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159
- క. గురునంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగతిస్యందనుఁడై. 160
- వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించునారాచధారల నొచ్చి
యాజ్యధారా క్రాంతం డై నయర్చిష్టంతుండునుంబోలె మండి యుద్దండకో
దండనై పుణ్యంబు సూపినం గుండ భేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును
విరావియు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం
బొందిరి పెరివారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొనువృకంబువిధం
బున వృకోరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసి నప్పుడు పొద్దుగ్రుంకు చుండ నీపెద్ద
కొడుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోల్తల సేసినం గాంతేయ
వ్యూహంబులు నభినవోత్సాహంబునం భోక పెనంగిన. 161
- తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పె
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
దెఱఁగుతొడవులు దొడిగిన తెఱవవోలె. 162

*“క. నీ చెలువును నీబలువును, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసమున్

నీచక్కఁదనము నే నే, రాచూలికఁ గలుగఁ గందు,రా రాకుఱ్ఱా.

వ. అని యంత నిలువక.” ఈపద్యగద్యములు 155 వ పానికిఁ దర్వాత నద్భుతగుణలలా
మర్త్రంపఁబడియున్నవి. గావి వాగ్రేతగుణలం జూపట్టవు.

వ. అంత.

163

క. తిమిరము గవినినఁ బాండవ, సమితియుఁ గౌరవులు రణము సాలించి నివా
సములకుఁ దగఁ జని రయ్య, ప్తమయామిని నుదితపటువిషాదుం డగుచున్.

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ, జొరమిన గాంధారవిభుని సూతతనూజుం
ద్వరితముగఁ బిలువు మని యా, తురతం బలుమాటుఁ జెప్పె దుశ్శాసనుతోన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చికొని వచ్చుటయు నేకాంతంబుననమ్మహీకాంతుండు
వారలతో నిట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలం
బులం జెఱుచునట్టిసంరంభంబునకుం జొరరు మనసేనలు నానాటికి సన్నంబులై
సమయుచు వచ్చె నేమి నేయం గలవార మనిన విని గాధేయుండు రణక్రీడా
లంపటుం డై.

166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని, దురమునకుం దేకు మేను దోర్బలవిభవో
ద్ధురతం బాండుకుమారో, త్కరముం దత్సేనలక్ మదం బడఁగింతున్.

167

క. అని పలికిన విని దుశ్శాసనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్త మని చెప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ బెరివారిఁ దగన్.

168

వ. ఇట్లు కిర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవా
సితంబు లగుజలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీని
చీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయ
భూషణధారణంబులను దగ నలంకృతుం డై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ
బరిమళపరంపరాభాసితనూతనతైలధారాభిషేకప్రదీపితంబు లయినకరదీపికా
సహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడ
గలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజుల
గానంబులు వీనులం బొరయుఁ బాఠకపఠనరసంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయ
రత్నఖచితం బగురథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమంది
రంబుసేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసనుముంజేయి కర
తలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పి
తామహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్ప్రీతసమీపంబున సమంచితకన
కాసనంబున నతం డనుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతని
తో నిట్లనియె.

169

మ. నిను మున్నెంతయు నమ్మి పాండవులయున్నేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీపోరెడుచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ నూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూల్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన నేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీవాలంబు సాలింపవే.

170

చ. అనిమొన దేవదానవుల కై నను మార్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్ళు లయ్యె సమయింపవు నొంపవు సవ్యసాచి న
పుని యటు లుండ నిమ్ము నినుఁ బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృపసత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే.

171

వ. అనవుడు.

172

క. అమ్మాట మనమునకు వా, ల మ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుకవడి మా, నమ్ము దగం దాల్చి యుండె నతవదనుం డై.

173

న. పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి.

174

క. తలకొని నీకుం బ్రాణం, బులు డాఁపక యోపినట్లు వోరఁగ నిమ్మై

బలుకఁ దగు నె యక్కట నా, వలనం గలభక్తి యెల్ల వమ్మునఁ గలయన్.

175

వ. అని పలికి యలుక వొడమి వెండియు.

176

సీ. కల్పఁడే మహానీయఖాండవం బింద్రుని, నమరగణంబుతో విముఖుఁ జేసి

బహుదివ్యశరములు వడయఁడే యెక్కటి, బసరాన మెప్పించి శివునిచేత

గంధర్వులకు నోడి కర్ణుండు నీతమ్ము, లును బాఱ విడిపించికొనఁడె నిన్ను

నిను నను ద్రోణ నాతనిపుత్రుఁ గృపుఁ గర్ణుఁ గెలిచి విరాటుగోవులఁ గొనండ్లె

ఆ. తక్కు పెక్కులెడలఁ బెక్కండ్ర నేమేమి, సేసె వినమె యట్టిజెట్టి నిన్ని

దినము లిట్లు దొడరి పెనఁగియు నీచేత, నేడు వినఁగ వలసె వేడిపలుకు.

177

క. తగనిపని యని తలంపక, పగగొంటి వజయ్యు లైనపాండునుతులతోఁ

దెగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్తమాటల నగునే.

178

వ. అని మఱియును.

179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి,ఖండిని జంపంగ నాకుఁ గాదు వినుము న

న్నొండుమగలు మార్కొనినం, జెండుదు నుగ్రముగ మున్న చెప్పితి నీకున్.

క. ఏనును నాదళమును ద్రుప, దానీకవిరాటసై న్యయాదవబలసం

తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండుపుత్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చినను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము గడఁగి నీవు

నడవు మనికి నెల్లి నాచేతిఁ బలుపు నూ, చెదవుగాక వేయుఁ జెప్ప నేల.

182

క. అనినఁ బ్రియ మంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి సముచితసమయం

బున మేలుకాంచి కయ్యం,బున కాయిత మయ్యె మేను వొంగారంగాన్.

183

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి
ప్రకరంబులతో నిట్లనియె.

184

--- భీష్మునివమదివసయ్యుద్ధము. ---

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ నెల్లబలముఁ

జంపి పాండుతనూజుల సమరభూమి

గెలువఁ గల వాఁడ నని రాత్రి వలికె నేఁడు
దఱిమి మనలావుఁ జేవయు మెఱయ వలయు.

185

క. అని యాడుతులుసమాటలు, విని బీభత్సంబు సిగ్గు విపులవిషాదం
బును నొక్క పెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై.

186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుంగొని కారవేశ్వరుం డతనిక
న్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో నిట్లనియె.

187

క. మన మెల్లఁ బితామహునొద్దన యుండుద మదియుఁ గా కితనిముందటఁ బె
ట్టన వలయు శత్రుబలమర్దను లిరువదిరెండు వేలరథములవారిన్.

188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగునీతండు శిఖండిపై నేయ నని మన
మెత్తి విడియునాఁడ చెప్పుట మీ రెఱుంగుదుర కాదె యన్నీచునకు గోచరంబు
గా కుండ నిమ్మహనుభావుం బొదివికొని రావలయు ననిన వారలు నట్ల కాక
యని రయ్యమరనదీనూనుండు సర్వతోభద్రవ్రాహ్మం బొసర్చె నందుఁ గృపా
చార్యకృతవర్తశబ్యశకునినుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును
ముందట నిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను
సోమద త్తద్రోణపుత్రవిందానువిందులు దాపటను హలాయుధాలంబుసశ్రుతా
యువులు వెనుకను ద్రిగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి
రంతకు మున్న కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జునుండు
మనమొగ్గరంబు సూచి ధృష్టద్యుమున కిట్లనియె.

189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ బెట్టు మీతని మన మెల్లఁ బిండుగట్టి
పొదివి కొనివత్త మివ్విధంబునకుఁ దగ ద, శంబుగా మోహరింపు బలంబునెల్ల.

వ. అనిన పని యతం డట్ల చేయుదు నని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డై నయుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొసర్చి యగ్రభాగం
బున శిఖండి నునిచి యతనికెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
బాధ్యుండుఁ దాను నొక్కదిక్కునను నిలిచి తక్కినయోధవీరులం గలయంజేర్చి గట్టి
మొనగా నమర్చె నిట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరిభాంకారశంఖాదినిస్వనగ
ర్జాన్పూర్ణితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున.

191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పి, శంగతురంగప్రచారచంద్రధుఁ డై
పొంగి మనదిక్కుప్రజమీఁదం గవిసెం జిచ్చు దూది దరికొనుమాడ్కిన్.

192

వ. ఇట్లు గవిసి.

193

తే. మెఱసి మండలచారి యై కొటవి ద్రిప్పి, నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగ డంద నులిపు మిగిలి, తరువఁ బడునబ్ధిక్రియ సేన¹దిరుగఁబడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱు లేక తఱుము చున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలంబు
సుతో నిట్లనియె వీడు రెండవయద్జునుం డై మనబలంబులఁ గలంచు చున్నవాఁ
డర్జుననందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లే దేము పాండవుల కడ్డపడియె
దము నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

—> అలంబునుఁడు, దుర్యోధన పేరితుం డై యభిమన్యుడై గని నులు. <—

క. అనవుడు నతండు దుర్దమ, దనుజువలి మున్ను గాఁగఁ దఱిమెం గుంతి
తనయబలము గారాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం బెలుచఁ గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్ములం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండసరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొప్పటి తేరికూబరమ యూతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిటి లయ, కాలుండునుబోలె నసుర గన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరము ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నైదెదు మహోగ్రభాను
రాస్త్రముల నేసి నొంచిన నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యధయును జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపైఁ సుభద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయ సైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధరుం డెట్లగునో
యను చుండఁగ నయ్యిరువురు, నని నేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోషన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణితధారలు నిగుడ నవుడు నిర్భరదాన
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల, గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపోన్నతు లై.

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె సురసమూహము వొగడన్.

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప

శక్ర పౌత్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి చెలఁగి నొంప
రథము డిగిపాటెఁ బెలుచ నారాక్షసుండు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరునురవడి గని న
ల్దిక్కులఁ బఱచెం దమలోఁ, జిక్కునెడుచుఁ గౌరవేంద్రునేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కంద్రు రథికులతోడం గూడి గాంగేయాం డభిమన్యువయిం గవినిన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక యందఱకును, నన్ని రూపు లై పోరంగ నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్మపైనురవడింపఁ, బొంగి యిరువఁగు నిరువురఁ బొదివె బెరసి.
వ. అట్టిసంకులసమరంబున నభిమన్యుపై నడరుక్మపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి బెడివం
పునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ దునిమి యతనివిల్లు ద్రుంచినం
గోపించి.

209

క. ఆసాత్యకి వేటొకవి, ల్లాసురగతి నెత్తి యుగ్రమగునారాచం
బేసిన నాతఁడు కేతు, వ్యాస క్తుండయ్యో మూర్ఖ వచ్చి నరేంద్రా.

210

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూ పాతఁ డతనివక్షమునడుమం
గీలించి సిడము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్.

211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పొగరు మిగులునారాచనిచయంబులం బొదివిన
నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రగభ స్తియుంబోలె నైనం గనుంగొని.

212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత, త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణతమ్మునిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ, రావణాధిపనుతుండు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్.

213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్పు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తిసేయు వా
రఁగి దమలోన నట్లు వెన నప్పుడు దాగొని యెట్లు వోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెవుమ విశ్రుతభంగిగ నాకు సంజయా.

214

వ. అనిన నానూతనందనుం డతని కిట్లనియె.

215

క. ఔత్రము దలకొని సంగర, ధాత్రికి నేతెంచి గురులు దండ్రులు నమ్ముల్
పౌత్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్.

216

అర్జునుండు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము నేయుట.

వ. వినుము.

217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యమూఁడునా, రసముల నేసి యుగ్రంపుటంప
నెల్లువ నఱిపిన వెగ డొంద కాతఁడా, తనిమేనిఁ దూపులు దఱుచు గాఁగ
నాఁటించె సంత భూనాథుండు పురికొల్పఁ, గాఁదిగ న్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయు బాణమ్మున నమ్మెనఁ, దూలింపఁ గుంభజ్ఞులై లశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వాసవి నారాచ, వర్షమునఁ ద్రిగ ర్తపరుసిపుత్ర
చయముఁ¹ దెరలుచుటయు జనపతిన్మపశేల్య, బాష్టికులునుఁ దానుఁ బార్థదాఁకె.

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గ న్నే రాకమ్ములం జీకాకుపటిచె నట్లు గురుండు
మొదలై నయందఱకును నాధనంజయుపోరు దలమునుక లయ్యెఁ గురుపితా
మహుండు ధర్మనూతి యున్నతిట్ట కుటికి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవనులు
గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభ సేనలతోడం దొడరి
భీమసేనుం బొదివిన.

219

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్చున, నరదము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనసంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాజ్ఞోత్తిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్తుజోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయుదారుణరణంబు ధర్మపుత్రునకు భరం బైన నతం
డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి వీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడిచి యవు
డు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణంబుల నురమున శోణితంబు బోరనఁ దొరఁగం
దలి రెనఁగిననడమామిడి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మసందనున కడ్డపడి భీష్ము
పై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి నేయ నొ
ల్లక యమ్మువ్వరను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు హుతాగ్నిత్ర
యంబునుంబోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొప్పించిరి వృ
కోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణశై నేయద్రాపదేయులు
గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటికొడుకు
నకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగులదొరలును బలంబులును నొక్కు
మ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చుండం జండరశ్మి వినువీధిచక్క సగంబు
నకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగమముల
నుఱక ¹ నెత్తుటేలుల నీఁది తఱియ నడచి
పోరి రేటును వేగిటును బోటు నొక్క
యలవిఁ జెలఁగంగ నుభయసై న్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్తులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు లాలించుభీష్మాది, యోధవరులతో నుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినియెద రనిన వా, రదియు నదియు విననియట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసంఘడికయ్యంబునల గిమ్మారమర్దనుండు గద
పండువు సేయు చుండె నప్పుడు. 229

క. సరభసముగ సారథి దన, యరదముఁ దెచ్చుటయు నెక్కి యతిసీశితశర
స్ఫురణాపరిణతి భాష్టాకు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230
తే. చిత్ర సేనుండు సౌభద్రఁజిత్రబాణ, పాతమున నొంచి యార్చినఁ బాండుపౌత్రుఁ
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతనిత్రు శ్లడంచె.
వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖునిరథం బెక్కిఁ బాంచాలపతి గుంభసంభవుపై
నడరి యతనిమేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232

క. దోణుఁడు గోపించి తను, త్రాణం బఱువుల్ల సేసి తనువున రాజ
ద్వాణంబులు గ్రుచ్చిన సంక్షీణబలుం డై యతండు సిగ్గటి తొలఁగెన్. 233
సీ. తఱిమి సుశర్తుండు దాకి యర్జును నొంచి, కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుగొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వాలంపకాలువ లోలి, నడరించుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతినమ్మెటలను చేరుకోలల వ్రేసి, యంకుశంబుల నూఁటి యతిరయమున
వాహనంబులఁ దోలువాచును విండ్లును, బలకలు వైచుచుఁ బఱచువారు
తే. నైన మీతండ్రి క్రీడిపై నడర నడుమఁ, జొచ్చె సాత్యకి యన్నదీనుతుఁడు శక్తి
వైవ మెయి వాల్చి యదిపట్టి వైచె మగుడ, నాతఁడాభీష్టుఁడెడఁదునుమాడెనధిప.
వ. ఇట్లు ద్రుంచి. 235

క. ఆలోనన మెయిఁ దొమ్మిది, వాలమ్ములు నాఁటఁ బాండవవ్యూహము శుం
డాలరథఘోటనుభటా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముని నంతన్. 236

— దుశ్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మచక్ర సహాయులుగాఁ బంపుట. —

క. కని కారవపతి దుశ్శాసనుతో నిట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన ద్రోచెఁ జని కై, కొనుఁ డీవును సౌబలుఁడు నకుంతితవృత్తిన్. 237
క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, పునఁ గదియుడుఁ జూచి ధర్మపుత్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యోధనుఁ డవుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.
వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యె
క్కినం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహావిహారంబునం గలంగుమడుపునుం
బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరం
పరలు వరఁగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మ్రొగ్గతిలంబడియును మోరలు పటేయ
లైన నెఱి దచ్చం గూలియు గుండియ లపిసిన నెగసి కెడసియు వాగెలు ద్రెవ్వ
న¹వలియం బాటియు నాశ్వికులు నేల కొఱగినం జెనఁటి దిరిగియు ననేకఘోట
కంబులు రూపఱిన నేపటి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబునడి చెదరి
కనుకనిం బఱచిన. 239

క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్కునితో, గౌరవమున నిట్టులనియెఁ గడు దీనుండై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, పాలుపునఁ ²దోతెంచు ధర్మపుత్రునిబలుగో

- ల్లల నిలువరింప నీ వొక, చెలియలికట్ట వయి మమ్ముఁ జేకొను మిచటన్. 241
- అ. అనుడు నతఁడు పాండవాగ్రజుఁ గవలను, దాకి విపులబాహువర్చ మొప్ప
నారసములఁ బొదివి మారిమసంగిన, ట్లయినఁ జూచి నరుఁడు ననిలనుతుఁడు.
- క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, బెక్కుమ్ముల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కునఁ దఱిమిన నయ్యిగు,దిక్కులపై న్యములు నత్ముదీర్ణత బెరసెన్. 243
- వ. ఇట్లు గలయన్ బెరసి యవరాహ్లాంబున నుభయచతురంగమథనం బగుప్రథనం
బు సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్టాదిత్యుండు వేడి మిగిలి వాడిమెఱసిననారసంబు
లనుకిరణంబులు పరఁగించి. 244
- సీ. పండ్రెంటఁ బండ్రెంటఁ బాండవాగ్రజునిభీ, మునిమాట్రొడుకులమూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్ను నొప్పించి సమదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాండ్యానీకములును సో, నుకవరూఢినియును మగధబలముఁ
గాశసైన్యంబుఁ గరూశసేనయు నొక్క, పెట్ట రయంబున భీష్మువొడ
- తే. నురవడించినఁ బాండవోత్కరముఁ గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందనుసమ్ముఖమున
కడర నీ కాఁగి యందఱ కన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245
- ఉ. శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ద్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితపాతితమూర్తిఁ జేసి య
త్యంతరయంబునం దనరథంబుగతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁడై. 246
- మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగ ప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్య శ్రేణులన్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులన్ శరాసనగుణ¹వ్రాతంబుఁ దున్నాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 247
- వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొన మగలు లేక మదంబునం బొంగి
గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు
లగుదివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు నూచినందానయై రథికులను హాస్తి
కులను నాశ్వీకులనుం దునిమిన గంధసింధురక్తీడనంబున మ్రోడుపడినయద్యా
నంబుచందంబున నగు చున్నచోట్లను గాలుబలంబులం గనువుకొట్టినం గాలు
చేయి తల డొక్క²యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయ ట్లున్నయెడలును
బెక్కుదెఱంగులచప్పుళ్ళు నిగుడ రథచయంబునవయనంబులుం గరిహయనిక
రంబులయెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివిన వెదురుటడవితెఱంగునం దోచు

పట్టును దఱచుగొడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడినకును
మితకాశవనంబునుం బోలుచక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణప్రజంబు
వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱకి పడ వై చినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం
బయి కమలకై రవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించుప్రదేశంబులును నై
పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండు
వడియుఁ గలంగం బొఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు
లగుట గనుంగొని గోవిందుండు.

248

ఉ. అర్జున చూచి తే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచు చున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవై భవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయకయున్ని యొప్పునే.

249

వ. అనిన వివ్వచ్చుండు విచారడోలాయ త్తం బగుచి త్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై
యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె.

250

క. యును మత్స్యనాథునగరం, బున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టా
డినమాట తెల్లమఱచిన, నిను నగరే రథివరు లనింద్యచరిత్రా.

251

న. అనుటయు నర్జునుండు.

252

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనరాజ్య¹మహిమ యేను బడసి
యనఘ యేమిసుకృతమాచరించినవాఁడ, నగుదు మనసు గొలుపదయ్యె ననికె.

వ. అయిన నీతో²నప్పటప్పటి కేటిమాటను గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడవై చెదం
దేరు నడవు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబు
గా రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయు
పయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రినికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నీలు
వరించి సింహనాదంబు సేసి.

254

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతి³ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరస్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివె⁴ వాలంపమొత్తంబునన్.

255

వ. అప్పుడు.

256

తే. బీటువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చి యుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునినిల్లు దునిమె.

257

1 విభవమేను. 2 నిప్పటి కేటి.

- క. అతఁ డొండాకబి లైత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుమ నాతం డౌరా
శతమఖనందన యనుచును, ధృతి వేటొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 258
- క. ఆ బెట్టిదంపుటంపఱ, చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేడ్పడి మఱియుం
దా బంటుతనమ పటుబా, హాబలముగఁ బోరుచుండె నంగము దూలన్. 259
- క. విష్వచ్చునొవ్వు నెంతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగుకోల్తలయుం ద
క్కెవ్వరు నాతనిఁ జేరక, దవ్వుల నిల్పుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 260
- క. దారుణోషం బడరఁగ, నారాయణుఁ డపుడు సైరణం దొఱఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరత¹మునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 261.

→ శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట. ←

- వ. ఇట్లు లంఘించి. 262
- మ. ధరణీచక్రము గ్రక్కునం గదల దిద్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు గా నీబలం
బురులం బాఱఁగ భీష్ముపైఁ గవిసె శౌద్రోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంచద్బాహుఘోరాకృతిన్. 263

- తే. లలితపీతాంబరంబువిలాస మొప్పు
సింహనాదోద్భటం బగుచెలువుతోడ
మెఱుఁగువెలుఁగును గర్జయు మెఱయ నచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 264

- ప్ర. అట్టియెడ. 265

- క. బలుజీవము వోయిన వెలు, వెలఁ బాటుచు నీదుయోధవీరులు పొలిసెం
బొలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, గలఁగం బడి యట్టు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్.
చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వె యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము వేగమ మహాత్మ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నాకిచట శాశ్వత మైనయశంబు నచ్చట
న్వీనుతికి నెక్కుసద్గతియు నీదయఁ జేకుటఁ జేయు మిష్టమున్. 267

- వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్ను
వెనుక నెయిది కరంబులఁ గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని వెండియుం
బోవం బోవఁ బదియడుగులకొలంది నాకౌం తేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహు
వీర్యంబును మెఱయ మహీతలం²బూనిమెట్టి నిలువం బట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు
నద్దనుజమర్దనుతో నిట్లనియె. 268

- ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పితేని జగ మే మను నించుకనేపు పోరులన్

డయ్యట దప్పె నాపయిఁ గడంగినభీష్మునిపాటు నూతు రా
వయ్య రథంబుమీఁది కిటు లాశ్రితమానము వీటిఁ బుత్తురే. 269

వ. అని ప్రార్థించినం బాఢ్యపలుకులకుం బ్రియం బంది ముకుందుం డూరక మరలె
నయ్యిరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్యయసుందరం బై నశైలంబునుంబోలెఁ
బొలిచి నిలిచినం బ్రశయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లునుఁ బటు
నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడువటిచి యచ్చట నొండొరుల
మెచ్చక యతిమి తతిమిన వైరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీష్మాకారుం డై
పరిశ్రాంతం లయినకృష్ణార్జునులును భీతులగుభీమసేన ప్రముఖులును జేయునది లేక
చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరునప్పుడు బలుమానిసి చలిచీమ
లం గాలం జమరుచందంబు దోచె నయ్యవసరంబున. 270

క. తా నస్తశిఖరి మఱువడఁ, ¹బోనియపుడు పాండురాజపుత్త్రవిరాజ
తేన పొడ వడఁగు ననుకృప, నోనలినాపుండు గ్రుంకె నుర్వీనాథా. 271

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న
యైసగోవునుం బోలె నున్ననిజసేనం జూచి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతం డై
యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్ణంబుగాఁదలంచి తగువారలనెల్లందివియనియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుపార్థాదులు ద
న్నుం గొలచి చనఁగ విడిదల, కుం గడు విన్న నయి పోయె గురువంశనిధి. 273

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోహటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ దివియ
నియమించి. 274

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్ప డం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
నృలిసి భవత్తనూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోముల
వెలివిరియంగ నేగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 275

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు దొమ్మిదవనాటిబవరంబున బెండువడి యానిశాసమయం
బునందు రహస్యపరాక్రంబున. 276

క. మనమున విషాద మక్షరఁగ, ననుజులఁ గూర్చికొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను నా,తనితో నాత్మీయకార్యదశ జెలియుటకున్. 277

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ,రార్చుల నివ్వీరుఁ గన్ను లారం గంతు. 278

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుర్జానంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయట్లగు నె నిశ్చింతంబునం గాననం

- బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపఃపూజ్యుండ నై యుండెదన్. 279
- క. మున్నను నేఁ గారణము గ, నన్నియిడుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁ గాని జ,గన్నత భీష్మునకుఁ ¹గోలుగా నీఁ జాలన్. 280
- వ. నీకు మాదెస ననుగ్రహంబు గలదేని కయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గా
కుండునట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్యన
వచనంబుల ననునయించి యతని కిట్లనియె. 281
- క. సత్యప్రతిజ్ఞఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దౌ
ర్గత్యము గల్గునె నీకు న,మాత్యుండనై యేను రాజ్యచుహిమ నొనర్తున్. 282
- క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ జొరకున్న భీష్ముఁ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నున్, మగిడింపక చూచుచుండు మనుజాధీశా. 283
- తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేచు నరవరేణ్య
కూర్తిపై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయ నాతండు నాయెడ నట్టివాఁడ. 284
- వ. ఉపస్థావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడినబలుమాటలకు నులూకుండు వచ్చి
నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టిన బెట్టిదంపుననంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయ
వలయు నేను నీరెండెడలం బెక్కులు నలికినవాఁడ మీ కిరువురకు నొందొరువుల
పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసు దేవనందనునకు ధర్మ
నందనుం డిట్లనియె. 285
- క. కయ్యము సేయక తగుసా, హా్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని
న్నియొడ నేఁ బొంకింతునె, దయ్యము నా కేల యిట్టిదెన్యము దెచ్చెన్. 286
- వ. నాకు దేవప్రతానకు నొక్కసమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు కౌరవులకు నయి
కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగుకార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం
బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా నిట్లనియె. 287
- ఆ. అకట తండ్రి సచ్చినంతనుండియు మము, నరసి పోఁచినట్టియనుఁగుదాతఁ
జంప మదిఁ దలంచుతెంపు సూచితే రాజ,ధర్మ మింతకూరకర్త మగునె. 288
- వ. అనవుడు. 289
- తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాంతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిగి
కృష్ణుఁడంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యన్నదీసూనుతోంటివాక్యములు దలఁచి. 290
- వ. అజాతశత్రున కిట్లనియె. 291

— ధర్మ రాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట. —

ఆ. నీతలంపు తెన్న నీవు మున్ననినట్ల, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

జక్కఁ జూచెనేని శత్రువుల్ వొలియరె, యిప్పు డతనిపాలికేగు మధిప. 292

నీ. నీవు దన్నడిగిన నిజవధోపాయం బ,వశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱుమును జని యన్యుహాత్తునకు భక్తి
నెరఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి విన, యంబుమైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంతోపదేశంబున నెగడుద, మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ

ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్పు
నతినిగూఢవృత్తి నాపగానుతుమంది, రమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి. 293

వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవనపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ జేరువేర వారలందఱసేమంబు లడిగి యిట్లనియె.

క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపనియేమి యేది వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 295

వ. అని తెలివొందిన మొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మనూనుం డతని
కిట్లనియె. 296

క. మా కెమ్మెయి సామ్రాజ్యము, సేకులు నెబ్బంగి బహుళసేనోత్సాద
వ్యాకులత రాక తక్కుం, జేకొని యతైఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగవలయున్. 297

క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యక్షయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు గావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 298

వ. అని పలికిన శాంతసవునకుం గౌంతేయగ్రజుండు. 299

ఉ. చిచ్చుఱకన్న మూసికొని చేతి త్రిశూలము డాచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ పనిలోనఁ నోర్వఁగా
వచ్చు నె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మెవ్విధిన్ గెలున వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 300

క. అనుటయు నిట్లను గంగా,తనయుఁడు నీ చెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురే చే, ధను ఘండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్. 301

తే. ఇట్టివానిఁ గ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్లు లడుగ
మీఁకు బ్రియ మైనకార్యంబు మెయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 302

వ. ఏ నాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబు నొందినను నన్ను జయింపసమకూ
రు జోడు వుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను
నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని నపుత్ర
కునిం గని యేఱుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్క
వ్రతంబు పూనినవాడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు

గలవానితోడఁ గయ్యంబు సేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదు
నవత్యం బైనశిఖండి యట్టివాఁడగుట మీరెఱుంగుదుర కాదె విశేషించి ముందటి
పుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుండుదు నర్జునుండు వానిం బుర
స్కరించుకొని వచ్చి యే నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ వైచునది
పదంపడి బంధుమిత్రు లగుధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది నాపన్ను
పేను బనిచి నట్ల చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతుచేత
ననుజ్ఞాతులై పార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవు చున్నసమ
యంబున బీభత్సుండు.

303

ఆ. సురనదీసుతుండు పరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గృతకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును సవిషాదమానసుం, డగుచు నిట్లు లనియె సచ్యతునకు.

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకమాన్యు దయాళున్
సురతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టదు నాకున్.

305

ఆ. ¹నన్నుఁ బాంసుకేలి నున్న నర్కిలి నెత్తి, మేనిధూళి దనదుమేను వొరయఁ
బ్రీతిఁ శౌఁగిలించి మాతండ్రిగుణము లగ్గించి కన్ను నీరు నించునతఁడు.

306

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁ గా దతండు సముదీర్ణ భుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడిసేనఁ జక్కడిచె నేనియుఁ జూతున కాక ధర్మముం
దక్కుట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజాతమ్ములు క్రూరకర్తులే.

307

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కిట్లనియె.

308

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గోరరి గొంచు ²సద్ర్యయము గోరి యొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారము గా బలారికి వచస్పతి సెప్పుట యప్రసిద్ధమే.

309

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము ననియాడిననీదగుపూన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండఁగా నిటు చలం బెడలం జన దెట్టులైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గా కిది క్రూరకర్మమే
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం దెగటార్పఁగ వేయు నేటికిన్.

310

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్లు లను నాద్రుపదాత్మజుజన్మ మాపగా
తనయవధార్థ మం ద్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయచందమున నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్య కాయుఁ డగు నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్.

311

వ. అనవుడు నవ్వి కవ్వడికిం గమలనాభుం డిట్లనియె.

312

- ఉ. నీ వొకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును జాలఁడు నీతలఁ పెన్నిభంగులన్
దై నముపూఁపువోలెఁ దుది దాఁకునె యవిధ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ నచ్చునే యెటులు ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ. 313
- వ. అని పలికిన విని యతం డట్ల కాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం
డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధం
బున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమ
తమనికేతనంబులకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు
ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 314
- క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖండిం గూర్చికొని యాపగాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు ¹ప్రచండతతో సమర కేలి సలిపిరి చెపుమా. 315

—> భీష్మునిదశమదివసయుద్ధానుక్రమము. <—

- వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతనికి ట్లను సూర్యోదయసమయంబునం బాండు
సూనులు సేనాసమేతు లై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి
యతనికెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రాపదేయులును వారియిరు
వంకలం జేకితానలై నేయులును నట పిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారు
ల మున్నిడికొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరి
సూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్య లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచక
ధృష్టకేతులును నిలిచి రితైఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకు
మున్న మనవాగును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మ
హత్తుం బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులు దక్షిణవామభాగంబులను
గృపకృతవర్తకభగదత్తపురస్సరుం డై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బల
కాంభోజముఖ్యులైనమహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబు
నను బన్ని బలుమొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్టిరువాఁగునుం గవిసి వివిధ
తూర్యస్వనంబును నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 316
- క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద మై తోవఁగ భూ
రమణ విను మేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపుసందడి యయ్యెన్. 317
- వ. అట్టియెడ. 318
- మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ గౌరవ్యసైన్యంబు సి
క్కునడం జేయఁగ భీమపార్థులును గోకొమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యడరంగఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 319

- ఆ. కాలు కాలు పెనఁగి కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రథోత్కరంబు
మొగ్గతిలఁగ గుట్టములు నేల యద్రువ మా, తంగఘటలు గూలెఁ దత్తణంబ.
క. కనుఁగొని శిఖండి వెస మా, రొని భీష్ముని నేసె మూఁడు క్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడ క, తని నుద్దేశించి పలికె దరహాసముతోన్. 321
- ఉ. ఎవ్వత నేని ధాత సృజియించెఁ దగ్గ మగవానిఁ గాఁగ నా
1 కొవ్వమిఁజేసి యట్టినిను నుగ్గలి నేయగ నొల్ల నాపయిం
గ్రొవ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్వుదుఁగాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు నూ శిఖండినీ. 322.
- వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కిట్లనియె. 323
- క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగుపరశురాముప్రతివీరుడ నై
యలవుకలిమి నెఱపిన నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ జాలవు కంటే. 324
- క. ఏయు మొకనేర్పుమై ని, ట్లేయక క్రేడించి యరుగు మెట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జూ యెవ్వత నైతి నేమి సూచెదు నన్నున్.
- క. నేఁ డెమ్మెయి నై నను నీ, పోడిమి పెడఁ దోన తవిలి పొదువుదు నిన్నున్
వాడిమగఁ డనుట యుడుపుదు, వేడిమిసొం పెసఁగ నస్త్రవిద్య మెఱయుదున్.
- వ. అనుచు మాటియు నయిదమ్ము లేసె నప్పలుకులు విని ఫల్గునుం డాత్మగతంబున
నేఁడు శిఖండిచందంబు పింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు
సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేచి పలికెం గావలయు నని యూహించి
యుపోద్బలంబుగా నతని కిట్లనియె. 327

→ అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్ముపైఁ గవియించుట. ←

- ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప నేమియుఁ జేయంగఁ
జాల కున్న మనల జగము నవ్వు
నేను గలుగ నిన్ను నెవ్వరి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము నేయు మడరి. 328
- వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దొలంగి పాంచాలబలంబుపైఁ దఱిమినం దె
ఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవనేన దెరలి
మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మనసై న్యంబు
దైన్యంబు నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 329
- క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాస వచ్చె నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధ మై తోఁచెన్. 330
- ఆ. నేటిభంగి సూడ నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి నొండె నేను
సమయఁ జేత గలుగు సమసెదరే యొక, మర్త్యచేత వా రమర్త్యబలులు. 331

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరార్పులం బ్రచండ
నరనాథయాథంబులం బొదివికొని పాండవులకుం దేటి చూడరాక నిర్ధామ
దహనస్వభావుం డైనపితామహుప్రాపున భవత్పుత్రులు శత్రుబలంబుల బడలు
నడంజేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 332

ఆ. పాండవేయనూత్స్యపాంచాలయాదన, పాండ్య కేకయాదిబలము లొక్క
మొగిన శ్రోవనీదు మొనలు మార్కొనుటయు, నపుడు పోరుఘోర మయ్యెనధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 334

తే. నీవు భీష్మున కలికినఁ బోవ దేను, గలుగ వెఱ పేల యతనిపైఁ గవియు మెయిది
కొని మదీయ బాణంబులఁ గుప్పఁగూరఁ, బఱపి కూల్చెద నీతనిఁ బటురయమున.

వ. అనిన నాతనిపలుకులు విని యెలుం గెత్తి ధృష్టద్యుముండు. 336

క. మనయోధు లందఱును శాం, తనవునిపైఁ దఱుముఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగఁ
మన మతనికి శంకింపఁగఁ, బని లే దని పలికి యార్చి బలువిడి నడరెన్. 337

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహ దేవులును సుభద్రాతనయద్రాపదేయులును ద్రుపద
విరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్ట కేతు కేకయమాగధులును మఱియునుం
జేయం గబరధికులు నొక్క పెట్ట బెట్టడరిన నిక్కడ గురుపుత్రభూరిశ్రవసులును
గృతకర్తృకృపకాలభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశవిచిత్రసేనులును లోనైన
యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందను
పయిం గవియుపాండవసైనికులను నతని కడ్డపడుకొరవ్యవీరులను జూచునెడ
సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి, కొని యురవడిఁ దఱుమునరునకును వెన దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన, వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 339

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 340

క. ఇరువురఁ గృష్ణుల నాతం, డిరువదిబలునారసముల నేసెం గోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు, నరనాయక యతని నూఱు నారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాఁటించె నైదుతూపు, లింద్రసుతుఫాలముననాతఁడేచివిల్లు
దునిమి పెల్లెయఁ దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేసె. 342

వ. ఆతూపులు నఱకి పరి, స్థితం బగునారసంబు పృథుతరవత్తు
స్ఫూర్తంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఖువుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 343

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 344

క. సారథి యరదము భీష్ముని, తేరివెనుక కెగిచె నంతఁ దెలి వొంది ధృతి
స్ఫూర్తుఁ డగునక్కుమారుఁ డు, దారగత్తి మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 345

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యుతో సుదక్షిణుండును

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులు
నితో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవ
నుండును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నస్త్రగురుండును దల
పడిన బెట్టిదం బగుబవరం బయ్యె నందిరుదెఱంగులయోధులు నన్యోన్యధ్వజ
భంజనంబును బరస్పరతురగహాననంబును నితరేతరనూతనిపాతనంబును మిథః
కోదండఖండనంబును జేయుచుండం బటుతరశరసంపాతనంపాదితశంపాజాలకాభీ
లంబును భీషణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరంబును నగు
నపూర్వపర్జన్యసమయంబు దోఁచె నప్పుడు గయ్యంబుకలగూ పంతయుం గనుం
గొనుటకు మింటిక్రేవ నున్నవెరవు గా దనుపరుసున సవితృండు చక్కనిమింటి
కిం జనుదెంచె ¹నట్టియెడ.

346

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిదర్శస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యు
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుఁ గాండీవి పెల్లేయుడుం
ద్రుతితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్హునాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్యం బగు తేరితో నతఁడు సంత్రాసంబునం బాటినన్.

347

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్ముముందటిబలము నెల్లఁజటులరథవల్లనుం డయి చంపుచున్నఁ
జూచిద్రోణుండు గురురవస్ఫురణఘూర్ణ,రోదసీభాగుఁడగుచుమార్కొనఁగడంగి.

→ ద్రోణాచార్యు లశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట. ←

వ. అక్కడ నడచినం గౌం తేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డ
పడి పో నీక పెనంగు చుండ నక్కుంభసంభవుండు.

349

క. అప్పుడు ²క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడ మై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పెం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్.

350

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రము దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు వీ
డ్వడియెడుఁ జెయ్య లంగము గడంక దొఱంగెడు నేటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా.

351

వ. అతనిమును మటు తల యెత్తి చూడుము.

352

క. కూలెడుగుట్టంబులు ధర, వ్రాలెడు నేనుఁగులుఁ గెడయగధములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్.

353

వ. అదియునుంగాక.

354

తే. అడరి కురుసేనపై గ్రద్ద లాడఁ జొచ్చెఁ, బడుచు నున్నవి యుల్కలిక్కడవినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లాపగానందనునకుఁ గీ డావహిల్లు.

355

వ. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోచుచున్నయదిద్రాపదేయనకుల
సహదేవసహితుం డయి తఱుమునతని మిగిలి నాకు రా రాదు సీవు దేవవ్రతు
పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు
డాచునమయంబుగా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్ధామగతిం జనియె
నక్కడ భీమ సేనుండు. 356

క. నరుఁ డేచి శిఖండిఁ 1బుర, స్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సమయింపఁగ న
త్వరుఁ డగుటకుఁ నగ రణత, త్వరుఁ డై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లు దఱిమి గాం గేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగవత్తత్కృప
కృతవర్తశల్యసైంధవచిత్ర సేనదుర్భర్షణవిందానువిందకర్ణులు పదుండ్రు నొక్క
పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్రూసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక
పోరునమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడి తోడై తఱియ నుటికి ధనువులతునియలను
బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్రచామరంబులచెక్కలను భూషణంబులపొల్లను
బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి
యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 358

క. ముందటిపదుండ్రు నానృపు, లందఱునుం గూడి పెనఁగి యయ్యిరువురచే
తం దూలపోవఁ జొచ్చినఁ, గ్రండుగ బలుమొనల నెల్లఁ గవియం బనిచెన్.

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కు మొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకుం బోరు భరం బగుట
యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథి కజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ ద్రో
చి యేచిన. 360

క. పాండవబలములయత్యు, ద్దండపరాక్రమము సూచి దర్శోద్ధతవే
దండములఁ గనిన కేసరి, చండత భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 361

క. డొల్లెడునూతులుఁ బెలుచం, ద్రెల్లెడుతురగములుఁగా నతిక్రూరగతిం
బెల్లేయుచు సత్వరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్డెఱఁ బొదివెన్. 362

వ. ఇట్లు పెద్దయుంబొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

తే. ఉత్తమక్షత్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేడు పదినాళులేని నానిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరినట్టు లయ్యె, మేనితోడిపొ త్తింకిట మానుటొప్పు.

వ. అని తలంచి తొలంగి బలంబులం దెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయచందంబు
నం గాంతేయాగ్రజం గదిసి యల్లన యతనితో నిట్లనియె. 365

క. జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁజాల నాసురవిధికిన్. 366

ఆ. మీరు నాహితంబు గోరుదురేని శిఖండి మున్ను గాఁగఁ గడిఁగి యంత
వచ్చువారు నొక్క పెట్టకాఁ బైఁబడి, యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయ వలదు. 367

- వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం¹దేరు గ్రేళ్లుదోలి పాంచాలబలంబులవయి నడరె
నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 368
- క. దేవవ్రతుపలుకులు విం, తే వేదము పనుపు మొక్కటిగఁ దఱుమఁగ యో
ధావళి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు పెలుచన్. 369
- వ. అనవుడు నతండు. 370
- సీ. మాతస్యకై కేయాది మనుజేంద్రులకుఁ జేయఁ, గలయట్టియోధవీరులకుఁ జేయి
నూపి మరున్నదీనూనుపైఁ గవియింపఁ, బసనపాద్ధులప్రాపుకలిమి
వెఱి పేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి, తమ్ములు దొరలును దానుఁ దాతఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘన మయ్యె నప్పుడు, సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచె
తే. ద్రోణతనయుండుకై నేయు బాణమయశ, రీరుఁ గావించెఁ జేదీశపౌరవు లన
మానఘోరాక్రమం బొప్పె మాకుతాత్మ, జుండు రారాజు నేనికపిండుఁ జదిపె.
- వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనుపయిం ద్రోవను నతనిం గావను దలంచి
కడంగిన సైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం బెనంగు
చుండ. 372
- క. మొనసి మృగేంద్ర మృగేంద్రుడు, చెనయం జనుపగిది నరుఁడు శీఘ్రగతి శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శాసనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము వొగడన్.
- ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమ్మెన నెవ్వరు, జూలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మువెనుక కొదుఁగఁ జేసె. 374
- వ. తదవసరంబున సరభసంబున. 375
- క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగ డొందఁగఁ జేసి యతని వెట్లెనుఁగుఁ గెం
పుగఁ జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 376
- వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱిపి నూపి దేవవ్రతు నేయు మని పురి
కొలిపె నంత. 377
- క. మనయోధప్రకరము శాం తనవుం దలకడచి యత్యుదగ్రత నయ్య
ర్జునుఁ బొదెవె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలు మొగిలుపిండును బోలెన్.
- ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగానుతుమీఁద, వాలుటమ్ము లేయ వాని నేయ
నొల్ల కతఁడు గెలనియోధవీరావళి, నేయు చుండె శౌర్య మెసక మెసఁగ.
- క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁ గానున్నక్రియన్.
- వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట సరకు సేయక యతం డగ్గమైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి నిగిడింప మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి
వెగడుపడునంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

నూపి చేయి వీచి పురికొల్పినం గళింగమాశవబాహ్నికవి దేహశూరసేన ప్రముఖ
బలంబులు బలమర్దనుతనయుడెనకుం గవిసిన. 381

తే. అతఁడు దివ్యాస్త్రజాలంబు నశిశయంబు, నూపి చతురంగబలముల మాపుమాపి
యుటక తఱిమి శిఖండికిఁ దెఱపి నూప, వాఁడితూపులు భీష్ముపై వాఁడు నినిచె.

వ. ఆసమయంబునం గృప శల్య వివింశతి వికర్ణులం గూర్చికొని పేర్చి దుశ్శాసనుండు
శాంతనవున కడ్డపడినం బార్థుం డయ్యేపురను విరఘులం జేసిన. 383

క. కురువతియు ననుజవర్గముఁ, బరమక్రోధమునఁ దెంపు బలుపును మెఱయన్
సురనాథనందనునిపై, నురవడిఁ ద్రోచుటయు సేన లుగ్రత నడరెన్. 384

క. పాండవబలములు దలపడి, భండన మొనరింప నగ్రభాగంబున ను
ద్దండతఁ డోరెడుమనుమల, తండము గని మెచ్చి యప్పితామహుఁడు వెనన్.

తే. అరిబలంబు పై నొక్కదివ్యాస్త్ర మేయఁ
దలఁచి యరిఁబోసి తిగిచి యుదగ్రవృత్తిఁ
గవిసి ముందట నున్నశిఖండిచూడ్కి
దొడరుటయుఁ దాల్చిమైఁ దెగ ¹యుడిపె నధిప. 386

వ. అంత. 387

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖో, ద్రామబలము లేచి పెలుచఁ దఱుముటయును నం.
గ్రామతలము సేనాంగ, స్తోమాంగమయంబు సేసె దుర్దాంతగతిన్. 388

క. సేనల నిమ్మెయి భీష్ముఁడు, దీనతఁ బొందింప ²నలిగి ధీరత్వము వీ
రానీకం బగ్గింప శ,తానీకుఁ డెదిరౌ నతని నాసురభంగిన్. 389

→ విరటుతమ్ముఁ డగుశతానీకుండు భీష్మునిచే జచ్చుట. ←

వ. ఇట్లు దాకి విరటుతమ్ముండు వాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 390

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి నూతు వెన నుర్విం గూల్చి రథ్యంబులన్
దొల్లం దీవ్రత సేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ జేసి నఱకెం దన్తస్తకం బుగ్రతన్. 451

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుం జంపిన. 452

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యం, దినమునయినుమాడ్కి బయలుఁ జే
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, గనుఁగొని యి ట్లనియె శౌరి

క. మనమోహరములు సెడి కను, కనిఁ బాఱెడు నిప్పు డాభయ
క్కున నీవు మార్కొనక తక్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బొది

వ. అనిన విని యతండు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనం
పుంజంబునం బొదివె శిఖండియుం జేరి నానాచంబుల నొప్పించిన 454

వాని నేయ నొల్లనిసందున నాసవ్యసాచి యతనివిల్లు దునిమి పెల్లెయు చున్నం
జూచి సైరింపక శల శల్య కృప కృతవర్తచిత్ర సేన భూరిశ్రవః ప్రభృతివీరలోకం
బలిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు ¹నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు
దలకడవుం డను నెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర
నందనసాత్యకిసౌభ ద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభం
గిం దఱుమం దతైస్సన్యంబులు గూడుకొని కసివిన దివిజదానవసంపాతసమయ
సమరంబయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనసైనికుల కందఱ కన్నిరూపులయి
యైంద్రవారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్పుచు సురక్షితుం డై నశిఖండిర
బురికొల్పికొని మీతండ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిం డై త్తిన నన్నిటిం దోడ్చోన
తునుమాడుచుండె నాక్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుం
చి సూతునిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 395

- సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుఁ బాం,డవుల నాయొక్కవింటన కడంగి
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గా,కున్న నిం కది యట్టు లుండనిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని కీడ్పడి వీరలు, వచ్చినఁ జెప్పితి వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి శాంతిమై నుండెద, నడిచిపా టేటికి ననఁగ నెఱిగి.
- తే. చదల సుర లిట్లు మే లిది సమ్మతంబు,మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పుమాట లాతఁ
డొక్కరుండును వినియె నే నొకఁడు వింటి,మునిమహానుభావంబున మనుజనాథ.
- వ. తదవసరంబున సూక్ష్మజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరు త్తటినీతనయుమీఁద
సుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్య
గోచరంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూర కున్నం గెలని కొక
భంగి యై తోఁచు నని తలంచి. 397

ఒక్క విల్లెక్కువెట్టంగ నుఱక వెన శి,ఖండిపటుమార్గణంబులఁ గడఁగి యేయ
తఁడుమిసిమింతుఁడును గామి కల్లనవ్వి,పఱ పెదనయమ్ము లతనిపై ఫల్గునుండు.

క. మౌతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 399

దను దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక

ఆ. అట్టియొ ద్రుంచి యతిని,ఘరనారాచంబు దనువు సొర నేయుటయున్. 400

నొల్ల కతఁ యోధవరులకున్ వారింపం జేరం జెనయం గొలఁది కాక వెల్లివిరి

క. నరుఁడు శిఖండిఁ బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక
గురియఁగ నవ్వచ్చుకులం గనుంగొని మీతండ్రి రారాజుతో నిట్లనియె. 401

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండ కై నను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా

సాయకంబుల్గన మర్త్య లేయెదు రుదారుం డైనయీక్రీడి ద

వెగడుపడ్పండవనైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నే జాలుదున్

- విను సత్యం బిది వీనివింటి కెదురన్ విలైత్తలే డెవ్వఁడున్. 402
- క: అనునెడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి వెన నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁడేసెను, జననాయక చొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 403
- వ. అప్పుడు దేవప్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 404
- సీ. అశనికల్పము లివి యర్జును బాణముల్, గాని శిఖండివి గావు సుమ్ము
కర్కటిగర్భంబు కరణి గాత్రమువ్రచ్చె, నిట్టివి వీనికి నెందుగలవు
బ్రహ్మదండంబులపాటి యై మర్కంబు, లిట్టునోనాఁటునే యితనిచేత
జముదూత లట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ, నీద్రుపజాత్మజఁ డెన్నఁ డేసె
- ఆ. దృఢవిముక్తములును దీప్తాకృతులు లక్ష్మ్య, శుద్ధిమంతములును సునిశితములు
నైననారసంబు లతనివి గాక యీతనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ. 405
- క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పా, ధ్ధని వై చిన నది యతండు దునుమాడుడు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలకయు, గొని యరదము డిగ్గఁజూచుకొలఁదిం బెలుచన్.
- తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు సేసి యెలుఁగు
సూపి యే నుండ వెఱవేల నాపగాత
నూజఁ బొదువుఁడు మీ రని యోజఁ జెప్పె
శక్రతనయుండు దనయోధజనుల కెల్ల. 407
- వ. అప్పులుకు లాకర్ణించి. 408
- క. ఏయుఁడు పొదువుం డడువుఁడు, వేయుఁ డనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁగడున్
డాయుడు మనసైనికులుం, గోయని తలవడ్డఁ బోరు ఘోరం బయ్యెన్. 409
- వ. అప్పుడు. 410
- తే. ఏసి గాండీవి కురుసేన నెగువ నతని, వారు వెఱవక భీష్ముని జేరి యెడల
వేలఁ డెడ లేనియట్లుగ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబుల నినిచి రధిప. 411
- > భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట. <--
- వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచు వచ్చె నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి నొంది
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడంద్రోచిన. 451
- క. తూర్పుతల గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ నిల గంపి
దరోప్పజ్జ్వలఁ డాభీష్టుఁ డ, హర్పతి యస్తాద్రి సేరునట్లుగఁ బడియెన్. 452
- తే. తనువు ధరఁ బొందకుండఁగఁ దల్పభంగి
శరము లూత యై పాలు పారె నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగునన్యుహాను
భావు దేవప్రతుని దేవభావ మొందె.
- చ. అనిమిషు లపు సూచి మృతుఁ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం 454

బునఁ గృతపుణ్యఁ డంచువగఁ బొందినభీష్ముఁ డెఱింగి వారికి

ట్లను నురలార కాలగతి నాత్మదలంచియ కాదె మేనిలో

415

నునిచినవాఁడఁ బ్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డించు కేనియున్.

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్చుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద
మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నావధంబున కేనొడం
బడక కానేర దయ్యోఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యనిన విని వారలు సంతోషించి
రాసమయంబున భాగీరథిపనుపునం గొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల న
మ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యతండు దెలిసియునికి నతని
చేతఁ బెఱింగి ప్రియం బంది యేగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు వ్రచ్చిన దుశ్శాస
నుండు గుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి
యొక్కింత దేఱి దీనాననుం డగుచు నమ్మహానాథుకడకుం జనియె నయ్యవస
రంబున.

416

సీ. పాండవేయులు మాతృపాంచాలయాదవ, సహితంబుగా సంతసమునఁ బొదలి
రాదెన బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్యకోటియుఁ జెలఁగె నీకొడుకుగమియు
నీదిక్కుదొరలును నెలుఁగెత్తి యేడ్వంగ, నంబరచరులహాహారవంబు
లులియంగ రోదసి గలయంతవట్టును, ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ

తే. కాలు సే యార్పుటలు లేక కన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొండు
సూనుతతిఁ జూచుచుండిరి గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు గయ్యమునకు.

417

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం
డు సంజయున కిట్లనియె.

418

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, తామో కాకిట్లు రూపఱక విన నేర్చెన్

సా. తా. యకసముదయఖరభవ, దీయవచనచయము గవియు దేగం దిరమై

419

వ. యింత నేమేనియుం జెప్పఁ గొఱంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డిట్లను
నప్పుడు కారవులుం దారును దమవారును మైమఱుపు లూడ్చి యాయుధంబులు
వెట్టి గాంతఁ డ్రోయుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్రసహితు లయి
యచటికి శిఖండిం డొకరుండును ధనుష్పాణియై యరిగె నిట్లయ్యిరు
దెఱంగుఁగ నవ్వచ్చుకొనినం గులగురుం డగునమ్మంబాకీనీనందనుండు వారి నభి
దక్కి గోదేనవ్రతుండు కౌని యుండె.

420

నందింపుకంబులు గన్యమని భవత్తనయులకు నె

గగఁ గన్పిన వారు గడంగి మెత్తఁ

దనము గలతలగడలు దే బనుచుటయును.

జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచి బిలిచె.

421

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లోలుకఁగ గాండివము వెట్టి యొయ్యనచనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్మఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 422

వ. ఇట్లు పనిచినం బార్థం డట్ల చేయుదు నని గాండివంబు పుచ్చికొని మఱియు
ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ముల మంత్రించి పెడతలఁ దాకియెత్తి పట్టుకొని
పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం దాత ప్రీతుం డై తల్పంబు
నకుం దగినయుపధానంబు ¹వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపౌత్రులను
ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 423

క. రవిఁ గొల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహా
త్సవలీల నిలుతు నా కీ, దివసంబులఁ జేయవలయుఁ దృధరక్ష దగన్. 424

క. అలయ కరయ నోపినవా,రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడిప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడు, దలకొని నీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్రైఱం గావరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగిన
వారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్యచికిత్స సేసెద మని తొడంగిన
గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్య
వృత్తప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమృహాత్మునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టి
యెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్ళు ద్రావ నడిగినం దనుపారునీర నేకులు గొనివచ్చిన
నతండు. 425

తే. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁజేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచిత
నాకు దేజోమయాస్త్రవిన్యాసవిధిస,ముత్థితం బైనభూజల మొకఁడు దక

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటిరాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం
గనుంగొని గాంగేయుండు. 451

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నా కిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్టా నొంది
భర ముడుపఁ ²దగిననీళ్ళులు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వేతె మ్మనఘా. 452

వ. అనిన నట్లకాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజో
మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబుఁ గావించి మహీతల
భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్య
యెగసిన.

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయ మైరి, పాండుసుతులు
యార్చి నంకు లొత్తి రాజలంబుల నమృహాత్ముఁ దృపు. 453

వ. ఇట్లు తృప్తిబొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనంద. 454

1 వెట్టుమనిన నట్లచేయ, సతనిం. 2 దగినజలములు.

- ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదున్
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియులేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వై ననీవలనివై రము గీ డని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గాకిట మీఁద భీముచేన్. 433
- వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్నభవత్సానుతో నిట్లనియె. 434
- మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని కానారాయణుం డాపుఁ డె
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమగావప్తంభముం దక్కి ధ
ర్మరతుం డై నయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మి మ్మర్ధరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొందఁ టియినం జా కున్ననీ కొప్పదే. 435
- వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాటు పలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు గాంతేయాగ్ర
జుం గనుంగొని. 436
- క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహా,పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ బౌరవముఖ్యా. 437
- క. అనుటయు నతఁ డిట్లను నే, మనఁగా నొకమానిసులమె యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి,పనులకుఁ జాలితమి గాక భక్తాధీనా. 438

→ కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట. ←

- వ. అని యిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనపరివృత్తులైశిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివిసయం
బులు దోషం బాదప్రణామం బొచరించి. 439
- వ. తులక దక్కినన్ను నధిక వాత్సల్యశీ,తలము గాఁగఁ జూచి తగినమాట
డు వే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గౌరవమున నతనిఁ జేరఁ బిలిచి. 440
- నా ¹కరంబు మలంచి కౌఁగిలించుకొని యచ్చట నున్నరక్ష కాదిజనంబుల నవు
నా ²తన ³బనిచి యతనితో నిట్లనియె 441
- యింక ⁴కర్ణునె కుల, భేదముగాఁ బలుకుటయునుఁ బిడ్డల జెఱుపం
నప్పుడు ⁵దేవ ⁶దన, ⁷రా దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 442
- నెట్టి గాఁగ ⁸కర్ణుండు ⁹కర్ణుంబు గా దట్లుం గాక. 443
- యచటికి శిఖండి ¹⁰కర్ణుంబు ¹¹కర్ణుంబు నీకు మర్త్య లసదృతులు గౌం
దెఱంగుఁగ నవ్వచ్చు ¹²కర్ణుంబు ¹³కర్ణుంబు గావు నీవు ధీరవిచారా. 444
- కర్ణుంబు ¹⁴దేవవ్రతుండు ¹⁵కర్ణుంబు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయ తేజో
స్పందిం ¹⁶కర్ణుంబు ¹⁷కర్ణుంబు గనుంగొనియుండుదుఁ బాండుతనయుండ వగుటం జేసి నీయెడ
తనకు ¹⁸పడు ¹⁹కర్ణుంబు ²⁰కర్ణుంబు మాత్సర్యంబు లేదొక్కటి నెప్పెద విను మేను గురుపాండ
ుగఁ ²¹కర్ణుంబు ²²కర్ణుంబు

పులనైరం బుడిపి పుచ్చితి నప్పండవేయ లజయ్య లప్రమేయం డగుకృష్ణుండు
వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవును నొందుదలంపు
దక్కియక్కొంతేయులం గలిసి యుండు మనినఁ గర్ణుం డతని కిట్లనియె. 445

క. కౌంతేయుండ నగుదు నిది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నాద్యులచే ని
ట్టింతయు నెఱిగినఁ గుంతి, సంతానము¹తోడిపొత్తు సనునే నాకున్. 446

ఉ. వారు మహాబలుల్ హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం
బోర జయింపరామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ శౌరవ
త్కారమణుండు సేయుతగుమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూచినన్
భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమే వీరకర్తమే. 447

న. అదియునుం గాక. 448

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప
ల్లాటుఁ బరాభవించితిఁ జలంబునఁ బాండవకోటి కెప్పుడుం
జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ
వీటికి వారివీటికిని నెక్కస మయ్యెడు కయ్య మొప్పగున్. 449

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే
నీ వింకన్ నను నొండు వల్కక పరానీకంబుపైఁ బంపు మ
త్రేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబునం
భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 450

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్లు లను సంతకుఁ జాలు టెఱుంగనే నుయో
ధనునకు నెట్లు నీదుభుజదర్పమ కాదె సహాయ మెద్ది యా
తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ
మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 451

వ. అని తెలి వొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది
రాధేయుండును సిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం
జెప్పె నని జనమేజయునకు వై శంసాయనుండు సెప్పుటయు. 452

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా
కర్తమలేపనిర్హరణకారికృపామృత²పూర కర్తసం
మర్దనిరాసకర్తత సమత్వపరిస్ఫుటరూపశాసనా
నిర్దిశితారివర్గమహనీయమనోరమణీయవై. 453

క. భసితోపరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలితల³ పింఛ
ప్రసృమరగుచితబలోరగ, విస్మమరదీధితకల⁴ తమాళి. 454

మాలిని. క్షరణరహితవృత్తి గ్రాహ్య¹భ క్తప్రవృత్తి

²కరణగమనలీలా గాఢకారుణ్యశీలా

స్థరణభయదమూర్తి మధ్యరశ్మిప్రవర్తి

చరణవినమదింద్రా సంతతానందసాంద్రా.

455

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్రి బుధారాధన

విరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయినశ్రీమహాభారతంబున

భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

భీష్మసర్వముసమాప్తము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ద్రోణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సంశ్రయమంగళగా

రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప

ద్యాసితవక్షోవామాం

గానూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా.

సంజయః యథాభూమికే బోయి మరలి వచ్చి
యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పెట.

- వ. దేవా వై శంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2
- క. మునిజనవల్లభ యివ్విధమున దేవప్రతుఁడు శాంతిఁ బొందినక్రమ మె
ల్లను ధృతరాష్ట్రమహీశుఁడు, విని యెఱుఁగి యాచరించె పనిపింపు తగన్. 3
- వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వై శంపాయనుం డిట్లనియె. 4
- క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యివ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయుసికడకు న, తనివిజయము కాంక్ష దనహృదయమున మొలవన్. 5
- క. పనిచి కృతపడినగాంగే, యునిదెసయున్నలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొందినఁ గుందుచు నుండఁ గొన్నిదివసంబులకున్. 6
- క. వ్యాసప్రసాదమహిమం, జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాటిని, శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7
- వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చి యంతఃపురం
బున నున్నధృతరాష్ట్రుని చితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిం
దనచేరువ నునిచికొని యాచరించి. 8
- క. అమరనదీతనూజు సమరాసనిఁ గోల్పడి నాదుయోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపారదువుత్తమై

- నయమునకు మార్కొనం దలఁచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునక బలప్రచయసంఘటనం బెటులయ్యె సంజయా. 9
- క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లను నక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమమున నీయడిగినతెఱంగు భూవర తెలియన్. 10
- వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడు కురుపాండవు లశనికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్ప
గతుం డైనశాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక కోపసంర క్తనయను
లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు సనినకౌరవులు నాఁటివేకువ నీకడనుండి యేసు
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11
- మ. సమరోద్యోగము వీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లొ
క్కమొగిన్ మోగియఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైపథ్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోముల వివర్ణత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12
- వ. ఇట్లు సన్నద్ధులై వెడలి యస మెడలినబలంబులం గూర్చుకొనుచుండి. 13
- ఉ. అప్పుడు భీష్ములేమి హృదయంబుల నుమ్మలికంబుగూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యే దైఱఁ దక్కినచూడ్కు లొండొగు
నైపులమాటునం బొలయ నీసుతుపాలికి వచ్చురాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్. 14
- వ. అట్టియెడ. 15
- చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురస్థితి యైనధరిత్రి చాడ్పు ను
ద్ధతహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు ¹లేక యుండుటన్. 16
- ఉ. అంగద నాథు మ్రింగినవృకావలి దన్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాగములుం జలింప వెగ డందుచు దిక్కులు సూచు చున్నసా
రంగియపోలె నుండఁ గురురాజ భవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్పుటన్. 17
- ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మైతి మనునెలుంగు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి దెల్లముగ జనాధినాథ. 18
- వ. తదనంతరంబున. 19.
- క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు ² పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు, పలుకులకుం గనలి సచివబంధుయుతముగాన్. 20

- వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును సతని నాసపడి పలుకు చుండి రాతని
తేఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించి తది యెయ్యది యనిన. 21
- చ. అనఘ సరిత్సుతుండు దను నర్థరథుం డని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ వనికిఁ బోయిన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే¹ననియెఁ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22
- వ. కావున నతం డంతకు మున్ను కమ్యబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
²మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుడెసకుం బాతె ననిన విని యాంబికే
యుండు సంజయున కిట్లనియె. 23
- క. తను నిమ్మైయిఁ దలఁచినయ, మ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు గాచెనె తన, మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24
- వ. అనవుడు సమ్మచుజపతికి నతం డిట్లనియె. 25
- క. వననిధి నడునీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచి త్తములు గలిగినత
జ్జనులక్రియ నున్న సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ గర్ణుం డంతన్. 26
- వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగునతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27
- చ. దమమును సత్యముం దపము దానము శీలము ³సస్త్రపీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునంద కల వట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీలై నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడి సేన లక్కటా
సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యుచు విషణ్ణమూర్తియై. 28
- క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి రా ర్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు వెల్లిగొనంగన్. 29
- వ. అప్పుడు దన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱుడెందంబులయున్నులికంబులు
వాయ రాధేయుం డిట్లనియె. 30
- క. మీ రెల్లఁ జూచు చుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ గన్నా కై యె
ప్పారినభీష్ముఁడు వడియెను, మేరు వొఱిగినట్టు లసము మిగుల నరునకున్. 31
- వ. నాతేఱంగు వినుండు. 32
- క. కలఁగిన సేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁక నెఱపెద బాహు
బల మాభీష్టుం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ గన్నులు దనియన్. 33
- ఉ. ధర్మజభీనుపార్థులును దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్తృు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి మ
త్కర్తుకము క్తచండశరఖండిత దేహులఁ జేసి యిత్తు నేఁ

- బేర్కిగఁ గౌరవేంద్రున కభీష్టత రాజ్యరమావిలాసమున్ . 34
- క. కాదేని గాండినజ్యా, నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిఱ
భేమఁడ నై వించు నధిక, మోనంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35
- క. కౌరవులం గాచుచు రణ, శూరులఁ బాండవుల నోర్పుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్మునిఁ, జేరం జనుకంటె నొప్పు సెప్పం గలదే. 36
- న. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37
- సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైన మనయరదంబున, జవనాశ్వములఁ బూన్పు చాపబాణ .
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము, రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్మలడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్, సంఘటింపుము రభసమున ననుడు
వాఁ డట్ల చేయ దుర్వారగోవృద్ధతి, నన్నిప్రభం బగునారథంబు
తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్లకౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గరుడుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలనుందరధ్వజము లొప్ప. 38
- వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్నయెడకుఁ జేరంబోయి శోషించినసముద్రంబుచందం
బునవిమానంబు విఱిగిపడినదివృత్తి తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభం
గిని భగ్నపక్షం బై నమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారి యై
యరిగి యాఫల్గునునాగాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీప్రాదస్థి
తంబును¹ మదనిమిలితంబును నై శోభిల్లుశుండాంబు ననుకరించుచు వీరశయన
మహనీయుం డైనయత్తుహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి
కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39
- క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను, విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి²నీ
సచ్చరితముఖల మే యి, ట్లచ్చట³ నీయునికి ధాత నే మన నేర్తున్. 40
- ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం,తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41
- ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గోల్తల సేయఁ దీవ్రబా
ణార్పుల మార్బలంబుల రయంబున నీటుగఁ గాల్పు నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్పునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్పు నెలర్పు నింకఁ గురుబృందము లెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42
- క. శరజిహ్వభీకరుఁ డగు, నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణుడు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుర, కుగుసేనాకాననంబుకొ వ్వడఁగించున్. 43
- మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవధ త్తధ్వని

స్ఫురణా వీనులు వ్రయ్యఁ గేతనకపి¹స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కు లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముదూభతాస్త్రజాలంబు లె
వ్వరు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా.

44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి మెచ్చించి ముక్కంటి, చే వరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్తదీప్తుఁ డైనగాండివి నొరుఁ డాజిఁ, జెనయఁజాల కునికి సెప్ప నేల.

45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదరభరితనేత్రవిస్తారుం డై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, గనుఁగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కికర్ణుఁడు వలికెన్.

ఉ. ఆనరు నే నొకండన విషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం

బైనమహాభుజంగమము నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం

గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి

ద్యానిపుణత్వసంపద నుదాత్తగుణోత్తర నీవు పంపఁగాన్.

47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె.

48

మ. తగఁ బర్జన్యనిసాంపున² బ్రతుకుభూతవ్రాతమున్ వార్ధి సా

చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేలులును సంక్షీణంబు లై యుర్వి ని

ల్చి గుణాధిశ్యముఁ బొందుబీజములుఁబోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం

బగునీప్రోవును బ్రావుఁ గావుఁ గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్.

49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు నక్కురునాధునియట్ల కావె నీ

వరిబలభేది జన్మమున నయ్యెడుచుట్టటికంబుకంటె సు

స్థిరతర మైన²సంగడముచే నగుబాంధవ మెక్కు డందు రా

నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ.

50

వ. అంబష్ఠవిదేహపౌండ్రాదిదేశాధీశులగెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులంగా నిర్వర్తించిన

నీకు నిట్లు సెప్పవలయునేయండజంబులు పండినవృక్షంబు నుపజీవించుచందంబున

నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖు లైయుండువారు గాక నాకు నీవును సుయోధను

నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు

గావింపుము పౌమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవ

వ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోక వినతుం డై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగు

దెంచి భవదీయసైన్యంబుదైన్యంబు వాపి యే పగ్గలించి కలయం గనుంగొని.

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల దోర్గర్వధురం

ధరలీల మెఱియ నతిబంధురములు గా సంఘటించె దురమునకుఁ దగన్.

52

వ. అట్టియెడ.

53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు, క్తరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను

ద్ధురగాత్రకలితసితభా, సురబంధురకంకటంబు శోభిల్లంగన్.

54

- క. మొగమునఁ గయ్యపువేడుక, చిగు రొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందుగురుం
దగుగాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రులివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు సేరఁ బోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మెసక మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నతనితోడ. 56
- క. నీవలన సనాథం బై, యీవీ డెంతయును మెఱసె నిం కిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57
- క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58
- ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డైనశాంతనవు బాహులమాటున నస్త్రదీయసే
నావిభవంబు సెల్లఁ బదినాల్లును నీమది కెక్క నాదుయో
ధావలొన నింకఁ బృతనాధిపుఁగాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

==> ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట. <==

- క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొక్కఁడు నడవ కున్నఁ బొడ వడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవి, హీనం బగుకలము జలధి నెడలినభంగిన్. 60
- వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె.
- సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలనివారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల, ¹మాననీయుల యట్లు లైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరు, గైకొన్న మత్సరగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతు లై కలంగక యుండు, వారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోణుఁ
తే. డనినఁ గా రన రాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని. 62
- వ. అనుటయుం గురురాజు దగురాజులం గూర్చుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63
- ఉ. ప్రాయముకల్కి నొక్కటన భవ్యభృతి మహనీయశీలత
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్ను గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
- వ. అని వెండియు. 65
- క. కనువెలుగు నీవు గా నీ, వెనుక భవన్తతమ యూది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మూఱుట నెల, కొన వృషభముపజ్జ నడచుగోవులపగిదిన్. 66

ఆ. అనుచు నచట నున్నయవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్లు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియ కాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలుపుము నీ వని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య.

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ¹న ర్తకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవి, హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేడికొనిన నయ్యందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ న
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాటఁజేసి యాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాధునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యంబైనబలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయునైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బంచి మార్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి² పాండవులదీ ప్తి మామఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులు³ మాగధగీతంబులు⁴ వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికువరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరిమృదంగపణవాదితూర్యనిదానంబులు నిగిడి నింగి ముట్టై నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై, యొప్పి రాధేయాదియోధవగులఁ
గొని⁵ పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ, దొడరిదైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలా, దార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షోహిణిపైఁ గొంత, బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్ఛత్రకేతుభూషణతురంగ
దంతరథహేతివర్తయోధవ్రజంబు
తునియ లిల నించి కతిపయదినము లరులు

1 రత్నకుఁగా. 2 పాండవబలోద్రేకంబు చూయించెదన్. 3 పాండురాజనందనులతోఁ, దొ
డరి దైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్ర, వీర్యంబు.

76

నురలు వినుతింప విహరించె ధరణినాథ.

క. అడవుల దవళిఁ దరికొను, వడువున నిట్లరిబలం బవారణఁ బొడిగా
నడరి యతఁ డాతె ద్రుపదుని, కొడు కార్వ నుభయజనములకున్ వగ. మిగులన్.

క. దుష్టమనస్కుం డగునా, ధృష్టద్యుమ్నుండు చక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుఁ డగుగురుని తెగుటకు, నిష్టాపముఁ బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనఁ జెదర వదనంబు వెల్ల నయి
మొగుడ నివ్వెఱఁ గంది కొండాక సేపు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి గద్గదవికలకంఠుం
డగుచు సంజయుతో నిట్లనియె. 79

→ ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు ఖరితపించుట. ←

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి, భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గురుఁ డట్టివానిఁ దేకువ లేక కదిసిరే, పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో నూతుండు వడియెనో, యేమటి యలసత నెదిరి సరకు
సేయమి మఱి పాత్కఁ జెందెనో హీనాత్ముఁ డై నధృష్టద్యుమ్నుఁ డతనిఁ జంపె

తే. నట్టె యచ్చెరు విది దైవ మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయిపటియలై పోవదు తాయి గాఁగ, నోపు నాగుండె యే మని యుమ్మలింతు.

వ. అని యడ లూసి పొగిలి వెండియు. 81

తే. మేగు నొఱగుట యినుఁ డిలమీఁదఁ బడుట

యబ్బి యింకుట గాదె ధైర్యమునఁ బేర్చి

ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి

యెందుఁ బొగ డొందునాచార్యుఁ డిట్లు లగుట.

82

క. అఱిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుఁ గురుకుమారగురుఁడుదు
ర్గతు లగుమత్సుతులకుఁ గా, మృత్యుఁ డయ్యెఁ బరోపకారమృతి యొప్పుఁ గదా.

తే. విల్లు వట్టెడువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వై నద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుఁ బంచి పార్థుఁ, డిట్లు సేయించెఁగా కొరుఁ డేల చాలు.

క. పాముఁ బొదివి పడఁ దిగిచిన, చీమలగమియట్ల ద్రోణుఁ జిక్కువఱిచెఁ గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనఁ గల దింక నూత యెవ్వరు మనకున్. 85

వ. అని పలుమాట లాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత చెప్పిటి యంగంబులు
వడంకుచుండ మఱియు నమ్మాన వేశ్వరుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 86

తే. ప్రథమగిరిమీఁదఁ దోఁతెంచుభానుఁ బోలి

ధర్మపుత్రుండు దోఁచినఁ దమము విరియు

నట్లు విరియక గురునకు నడ్డపడఁగ

వచ్చునే తమ్ము మెఱసి యెవ్వరికి నైన.

87

- క. సింధురము మహాద్రేకము, దాంధం బై వచ్చులీల నాచార్యునిపై
గంధవహనుతుఁడు ¹గవియ న, మంధరగతి నెవ్వఁ డాఁగు మనయోధులలోన్. 88
- చ. ఊటుముచు నెల్లెడం బిడుగు లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యతిముఠిఁ గప్పుడెంచువిలయాభ్రముచాడ్పున మౌర్యనాద మే
డైఱఁ జెలఁగఁ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణుతేరిపై
బలుపుకీరీటి మీధరఁశిపాలకుజోదులచేత నిల్పు నే. 89
- క. ఎవ్వఁడు డెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి యెవ్వఁడు బిరుదై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగ లేడ యెయ్యది దుదియో. 90
- ఆ. గురుఁడు వడినయపుడ కురుసైన్యములఁ గల, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియోఁ గాక మేలపడ కుండు నాధర్మ, పుత్రుభాగ్య మలఁతిఁ బోవు నెట్లు. 91
- చ. నడికెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొండుగడఁ బోరుచు నుండెనొ యడ్డపాటు క
వ్యడికతనఁ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు బే
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుడై దురపిల్లునుఁ జూచుచుండెనో. 92
- క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు నీవేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, వినియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్తకుఁ డై.
- వ. ²తనకొడుకులగెలుపునెడ నాసమాలుటం జేసి. 94
- ఆ. సొమ్మవోయిపడిన సుదతు లాక్రందన, రవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యాన్మపాలు సెజ్జయం దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు నేయ నేద తేటి. 95
- వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు
లై నయారథం బెందును సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిందిమగలు సాత్యకి
సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముం డగునుత్తమాజుం డుదాత్తబలుండు శిశు
పాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖిండి
యఖిండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుండగుచేకి
తానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజేయులు గేకయులేవురు వేపుర పెట్టు యు
యుత్సుండు బహుశమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టినధృష్టద్యుముండు
భుజసారద్యుముండు ఘటోత్కచుండుఘనఘోరమూర్తికృష్ణాశ్రితంబైనవృష్టి
కుమారలోకం ³బలోకమాన్యం బనమిగిలినబిరుదుతనంబునం బేర్చినయది భీమ
గదాభీషణుం డై నభీమసేనుం డెవ్వరికి నలవిగాక యుండుఁ బాండవసేనం గావను
గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలు నట్టిపరికరంబును గల దనుకొలంది
గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది
మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

- నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము 96
- మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుం డై పుట్టి వ్రేవల్లె ను
 న్నదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
 ల్లిదుఁ డాయింద్రునిపారిజాత మిలకున్ లీలాగతిం బెచ్చి శి
 వ్వుదయాళుత్వము పూని యున్నహరి నిష్ఠం జెంది రప్పండవుల్. 97
- వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుం గాక. 98
- క. హరియాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
 నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయఁగ నదియొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్. 99
- క. ఆవెలుఁగు గనువెలుంగు గ, చా వెలసినపుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
 లా వెఱచు రణమునకు నా, చే వచ్చెం గౌరవులకుఁ జే తు మందున్. 100
- వ. అని వెచ్చసూర్చి యూర కుండి వెండియు. 101
- చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదు రట్టె కిరీటి కింక నె
 వ్వ రెదురు కౌరవక్షయ మవశ్యము నయ్యెడు వార్త తేమిగా
 బురపురఁ బొక్కుచున్ వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
 గరపటిపాటి యెల్ల వినఁగా వలతున్ వివరించి చెప్పుమా. 102
- తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు, తోడ నేను దెల్లంబుగ ద్రోణుసమర
 మెఱిగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ, వినుము¹దిర మయి మాటలు వేయునేల.
- ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టి యిచ్చునట్లు పరం బిచ్చుట. —
- వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుం డై గౌరవంబు
 సం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన నిట్లనియె. 104
- క. నను భీష్మునివిదప బలం, బున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి ²పీ
 వినుతాచరణఫలంబును, గనువాడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105
- వ. అనినవిని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాదిసుహృద్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
 సవినయంబుగా గురున కిట్లనియె. 106
- క. వర మిచ్చె దేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితమ ధర్మపుత్రుఁ బ్రాణముతోడన్
 దురమునఁ బట్టి భుజాభీ, కర కొని రావలయు మత్సకాశంబునకున్. 107
- వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 108
- చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పలు కిప్పుడు నిక్క మయ్యె వా
 నికిఁ గురునాథ యిట్లు లతనిం దెగఁజూచుట గోర కాజిఁ బ
 ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము డెప్పర మెంతయు నితైఱంగుగో
 ర్మికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరన్ సగ మీఁ దలంచి తే. 109
- వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయం గలవాడ వని యడిగిన

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్నకార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటపడ నిట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ, గోపించి గాండీవి కురుబలంబు
సమయించు మన మోపి సర్వపాండవులను, జంపితి మేనిఁ బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల తేటి రాజ్యంబు, గోవిందుఁ డీకున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక, తేచ్చి జూదం బాడుతెఱఁ గొనర్చి
తే. మగుడ నడవికి¹ నడిచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోనంతతోన యెల్ల
దొసఁగు మాలు సప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁ బృథివియెల్ల.
వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యస్త్రగురుం డవ్వరం
బునకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడు గా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ
గాంచి యన్నగనాథున కిట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చెనేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండనే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు తేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరుఁ ద్రాపదిపుట్టినింటివే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలముం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశు లై ననీతనయు లెల్లఁ, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రఘుడు
పాండుసుతులకు మొగ మోడకుండగునుని, ప్రతినయెల్లడఁ జాటించెరాజరాజు.
వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబునను గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం
జెలంగి సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరిరవంబు లుల్లసిల్లం
గౌరవసైన్యంబు వొంగె నది యంతయుం గౌంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత
విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురునిప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయవలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గానఁ జెప్ప వలసె నీకు. 116

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు, నాయకు²కోరికి ఫలంబునకు విముఖముగాన్. 117

→ అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణుని ప్రతిజ్ఞకు వెఱవ కుండునట్లు సెప్పట.

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూవర నీ వని నొవ్వ నొండువలను సనుటయుం
బరికింప నొక్కనూ పవి, దురితంబులు పీవీని జేయుదునె యే నెందున్. 119

క. ఊచీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునక కాదు సగణ, స్థాణున కై నను వశంబె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిన గాక ధార్తరా

మృలు ద్రిజగంబులుం గొని పటుస్ఫురణం జనుదెంచి రేనియున్
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ వని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె యింకదె వారిధి నింగి గూలదే.

121

ఆ. వారితలఁపు వొసఁగనేరదు పోరఁ బ,రాభవంబు మనకు రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్నయది నరేంద్రముఖ్య.

122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై శంఖభేరీమృదంగాది
మంగళతూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగం,
బున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చె నం దగ్రభాగంబున.

123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండివధరుల్ దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైనతే రొప్పె శా
త్రవసంఘంబుమనంబునన్ భయము గూరం గాలచక్రాకృతిన్.

124

క. ఆరథముకెలన నుజ్జ్వల,ధీరోద్భటరేఖ మెఱసె ధృష్టద్యుమ్నా
దారస్యందన ముద్ధత,సారథికముఁ జారురంగచటులాశ్వము నై.

125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను బాంచాల
పతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కునుం గలపరి
వారంబును దగ నయ్యె యెడల బలువును బొలువును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం
డమ్మోహంబునడుమ నుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొ
లిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ.

126

క. మనవారును రణకౌతుక, జనితోద్యమతీవ్ర లగుచు శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెం,పును దర్పము నుల్లసిల్ల భూవరముఖ్య.

127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుం డయినవికర్ణుండును నతనికి బాసట
యై చటులహాయబహుళం బగుబలంబులతో నక్కెలన సౌబలుండును డాపటఁ
గృతవర్తవివింశతిచిత్రసేనసమేతుం డై దుశ్శాసనుండును నతనికిఁ బ్రా పై తత్పా
ర్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూర
సేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును
నాముంధట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుం డై కర్ణుండును నిలి
చిరి వెండియుం గలవార లెడ నెడం బన్ని రట్టియెడ.

128

తే. దర్పదుస్సహతేజ రాధాతనూజఁ

దిలక మై సైన్యముఖమునఁ బొలుచువాని

సైనికులు సూచి కడు సంతసమున నేచి

యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన నిట్టు లనిరి.

129

- మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనుల బాహుశక్తి మాయించు నీ
తని దేవావలి యైన మాయొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్ళును బక్షపాతమున వారిం బట్టి పా లార్చెఁ గా
క నిజం బల్ల నితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే వారికిన్. 130
- వ. అని యుబ్బుచుండి రివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితం బైనయనంతరంబ. 131
- చ. తగ మనసై న్యమున్ గురుఁ డుదగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చుడున్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయున్నుడిన్
మొగిలులు లేకయాం గురిసె మొత్తము లై పెనుగ్రద్ద లాడె బె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము డులైఁ గడున్ వడి నుల్కు లెల్లెడన్. 132
- తే. అమృహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మోయి భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారి¹సేనయుఁ గదియ నడచె. 133
- వ. అప్పుడు. 134
- క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం, డొరువులతోఁ బెనఁగు వేడ్క లుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగుల సైనికులకు నేడైఱ మిగులన్. 135
- తే. ఇట్లు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మన్వ మెసఁగువనంబులు మాపు లెంత
యైనఁ జెలు వార సొగసి యున్నట్లపోలె. 136
- క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బె, ట్టిదముగ మును గవిసె మొనగడిమితోఁ గదియన్.
- క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ బేగు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసై న్యము, వినువీధి నమ ర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138
- సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు, దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగు, మంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హస్తికపాలరథానయవములు భ, గ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము, రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ
- తే. గలయ బేరసినపాండవకౌరవప్ర, చండసై న్యద్యయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య, సిద్ధులకు ననుబోంట్లకుఁ జెప్పనేల.
- వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లుసంకులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్తిన తెఱంగున నేదిక్కు నూచినం

చాన యై పెక్కురథంబు లనుబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనియమంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల వీకఁ 1 దేరులు మరలన్
వెల్చుచుఁ గాల్చులములఁ బొరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారిమనఁగినభంగిన్.

వ. సంగరక్రీడ సలుపునయ్యవసరంబున. 142

క. పాయవడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయజలధరపటుగ
జ్ఞాయతతర్జనలీలఁ బ,లాయిత మగుపాండుసుతబలంబు న రేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలువిడి, నెదురుచుఁ బొటుచును మఱి మహీభాగము గ్ర
క్కడలం గార్తుకవిద్యా, విదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె వివిధబలంబుల్. 144

→ ద్రోణుండు పాండవసైన్యంబుపై రేగి దివ్యాస్త్రంబుల శక్తి నూపుట. ←

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డనమానశౌర్యంబును మాననీయదోస్సారంబును దివ్యా
స్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు. 145

నీ. తఱుచుగాఁ దెగిపడ్డధవళచామరములు, డిండీరములయొప్పుఁ బుండరీక
ములు మరాళంబులపొలుపును గరవాల, ములు మీనభంగియుఁ దలలు శిలల
చాడ్పుచు గేశముల్ శైవాలరేఖయు, మాంసంబు పంకసమానతయును
దాల్చి భటాశ్వమాతంగాంగభగ్నరథములతిట్టలు 2 సైకతములు గాఁగఁ

తే. ధీరవరకోటి ద్రెల్లినవీరతతికి, సంభ్రమము వుట్ట సంభ్రమోత్సాహలీల
నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తురుచేరు నటపె. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి ఖరకరుండు
దేటి చూడంగ రాక యుద్దీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁ గొందు దోణుండు నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతిస్ఫారీభవ త్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతినాంధ్రం బై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నాచార్యున్ వడిం దాఁకె న
పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుంభద్వీర్యసంరంభుఁ డై. 150

వ. తదనంతరంబ. 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గండు మిగిలి భూరిబలంబుల్
గురునిఁ బొదివె నప్పార్వతు, నరదమునకు మించి రథస మత్యుగ్రము గాన్.

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెం, పొదవఁగ మెయి వొంగి దోణుఁ డున్నత్తుగతిం

- దదనీకములఁ ¹గలంచుచు, ముదుకం డయ్యును గుమారమూర్తిం బొలిచెన్.
- క. వినుమప్పుడు కులశక్తుల, కనుకూపము గాఁగ నిలిచి ముద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా, తనిసూతునిమేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154
- క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటని కాయకాయముల సమి
ద్ధరిణి వొలిచె నరుణపయో, ²ధరసంస్పృత మైనగగనతలముచెలుపునన్. 155
- క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురులుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్తైన్యం, బొప్పుటి తనబెట్టివంపుటురవడిఁ దెరలన్. 156
- క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనరూఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణసుతు లెసఁగ నతఁ డ, క్షీణోద్ధతి నట్లు సమర కేళి సలుపఁగన్. 157
- క. ఏచినరథికవగులు ధనురా, చార్యునియిరుగెలంకులందుఁ దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ, రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱఁ గడిమిన్. 158
- వ. ద్రోణుండు పది బాణములు ద్రుపదనూనుమేనం గీలించినం దూలకయతం డతనిపై
నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యగువరశరనికరంబు లంబరంబు గప్పె నట్టియెడఁ
బొండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుడెసకుం దఱిమిన
మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159
- మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు గ్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేశు వీతధ్వజున్
విరఘున్ విఘ్నరితాస్త్రఘట్టితునిఁ గావింపన్ గదాభీలమూ
ర్తి రథం బుద్ధతి డిగ్గ పాటి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160
- క. సహదేవుండును గదగొని, మహి కెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మృహితసుభల్లయుగము శిఖర, సహితమహాశైలయుగ్గసదృశాకృతియై. 161
- క. వింశతిశరము ల నేసె వి. వింశతి ³ననిలజుఁ డతండు వీక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుండము రెం, డంశములుగఁ నేసె వెడఁదయమ్మునఁ బెలుచన్. 162
- నీ. మనబల మడ్డోగఁ గినిసి భీముఁడు గద, నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవఁస డాలుపాటి ధృష్టద్యుమ్నుఁ, గప్పెనస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిశునిల మని తాఁకి శరస్పష్టి, బొదివె పిశాచముల్ వూను తేరు
లెక్కి కప్పారెడు నెలుపుచర్మపుఁగ త్త, శములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ
తే. ననురవల్లభు లగునలంబుసఘటోత్క, చులు సముద్ధతిఁ దొడరి మాయలువొనర్చి
గీర్చి యుండొరు నొంచుచు పెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁజూడఁజూడనదృశ్యులైరి.
వ. అయ్యవసరంబున. 164
- నీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు, సేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె, శల్యుండు నవ్రచు శరచయముల

- నకులు నొంచినఁ గేతనము నాతపత్రంబు, వెసఁ ద్రుంచి యాతని విరఘఁజేసి
శంఖంబు పూరించె శారద్యతునిమీఁద, భృష్ట కేతుఁడు సప్తతీవ్రదీప్త
- తే. విశిఖములు నింప నతఁ డస్త్రవృష్టి¹పెల్లు, గురిసె సాత్యకి కృతవర్త, యురమునార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు.
- క. సేనాపతి యగుద్రుపద, త్కౌనాథతనూభవుఁడు సుశర్మునిమర్త,
స్థానముల నొంచె నాతఁ డ, దీనుం డై యతనిజత్రుదేశం బేసెన్. 166
- చ. బలమును దాను మత్స్యనరపాలుఁడు గర్జునిఁ దాకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుద్భటరణం బొనరించినఁ గంటిక్రేవఁ గెం
పొలయఁగ నీతనూభవుల కుబ్బుగఁ దద్రథ²దంతిఘోటకం
బుల నులుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167
- క. వేడుకమై దలపడి పో, రాడిరి ద్రుపదభగదత్తు లస్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెలుఁగులు, జూడను వినఁ జిత్రములుగ శుంభదృంగిన్.
- సీ. పౌరవుం డభిమన్యు బలువిడిఁ దాకి బా,ణాసారమున ముంప నతఁడు గినిసి
యతనిధనుగి కేతనాతపత్రంబులు, ద్రుంచి యేసింట్లఁ దత్తురగములను
సాగధి నొప్పించి శరము లేడిట స్తుక్క, జేసి దర్పంబున శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్త రెం, డమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ముదునిమో
- తే. బలుకయును వాలుఁ గొని నగువట్టి గవిసి, పౌరవునిరథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుటికిసూతునిఁ బడఁ దన్ని యురగవిభునిఁ, బట్టుగరుడునిక్రియఁదలవట్టికొనియె.
- వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్తంబులు గొని రథంబు
డిగ్గ నుటికి రయంబున నెయిది యదల్చినం గని జనక ద్వేషి యగునతనివలనిరోషం
బగ్గలింప నాపురందరపౌత్రుండు పౌరవుని విడిచి యద్దెసకు లంఘించి కవిసె
నప్పుడు. 170
- తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్త, వివిధచిత్ర, గతులు చూపఱయెడఁద కడ తము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బక్షాభిరామ, సింహశార్దూలగతి విక్రసిల్లి రధిప. 171
- వ. అట్టియెడ. 172
- క. అటిముటి వేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవునియలుఁగు గని రసుతుఁ డే
డైఱ ముటిసిన నది రూపటి, విలుగుటయును వెస నతండు వెనుకకు విటిగెన్.
- క. విటిగినచో నిలువక వెఱి, నుటికెం దనరథముమీఁది కోడితి పోపో
పిటికి యని పలికి నులుముగ, నటికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174
- క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప, వరులు పలువు రొక్కపెట్ట వాసవిసుతు పై
నుటవడిఁ దటిమిరి మద్రే, శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి వైచెం బెలుచన్. 175
- క. ఉరగాంగన నలిఁ బట్టెడు, గరుడునిక్రియశక్తివట్టి క్రమ్మట వైచెన్

నరసుతుఁడు శల్యనూతునిఁ, బారివోవఁగ నార్యైఁబాండుపుత్రబలంబుల్. 176
 వ. అయ్యనసరంబున విరాటుఁడును ద్రుపదుండును ధృష్టకేశుండును యుధిష్ఠిరుం
 డును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును
 శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయును సౌభద్రుం బొగడునెలుంగులు సింహ
 నాదంబులు నింగి ముట్టి నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోసంబును జని
 యింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లత
 నిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారసంతతికి సంతసంబుగా శల్యుండు
 గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుం డై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజ
 యున కిట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనఁగిన నింతవట్టు, పెనఁకువలు నిట్టు లేచునే పృథివి నింక
 జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొండు మనంబు లచ్చెరువు నొంప. 178
 క. అనిసాంపు వినియు నాకుం, దనివి ననదు శల్యపార్థతనయులసమరం
 బున తెఱఁగు సెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్. 179

→ భీమసేనశల్యులగదాయుద్ధము. ←

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డీల్లుటయు నగ్గలికన్ గద వుచ్చికొంచు రా
 ద్రమ్మున వచ్చుశల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
 గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రమ్మిట రమ్మనుచున్ సమస్తసై
 న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ నురాధిపపౌత్రుఁడు దీప్తగాత్రుఁ డై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయం బెసఁగం దగ నెద్దు పట్టి య
 త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాతనిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
 భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరం బయి శల్యుఁ డుదాత్తరేఖఁ గా
 లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ దాఁకె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితండ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁగాక యొరుల కీయిరువురయు
 ధృతి కెదుర వశమె యనువా, క్తతియును మార్యస్వనములు గడుఁ బెల్లెసఁగెన్. 183

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరసందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదా
¹ప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిడుఁగులుల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
 గదియం ²బాయఁగ వ్రేటు దప్ప నునులంగా నేర్పు లంగంబులం
 దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
 సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్కిమంబులన్ దాటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెరవును సరియై

- మారుతియు మద్రపతియును, దారగతుల మెఱసి రసురతతి వినుతింపన్. 186
- వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187
- క. అఱిముఱి నొండొసవ్రేసిన, నెఱఁకులు దాఁకుటయు నొచ్చి నేల కొఱగె బి
ట్టఱి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్యయంబు వెగ డందంగన్. 188
- వ. అయ్యనసరంబున. 189
- క. కృతవర్క్కుడు మద్రచుహీ, పతి గ్రక్కునఁ గ్రుచ్చియెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత, సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లఁ గడున్. 190
- క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్తులు గోపం
బొదవ నడరి రుద్దుటగతి, మదవత్కరిచటులరథసమాజంబులతోన్. 191
- వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192
- మ. కవలుం దానును నేచి యుద్ధరగతిం గొంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ గూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గా
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ పిఱిగె దర్పం బేది నీసేన య
బ్ధవితానంబు నుహాసమీరణనిరస్తం బై నచంసంబునన్. 193
- వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
సింహనాదంబులం బేర్చినపాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం
డై మార్కొని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194
- మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిదూర్భమి య
చ్చెరువై యుండఁగ రథ్యసూతరథిక శ్రేణీవపుఃఖండముల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్చులము లస్తోక ప్రవాహంబు లై
పరఁగెన్ రక్తసదుల్ పిశాచకుల మంభః కేలిలోలంబుగన్. 195
- తే. కర్ణ నందనుఁ డిట్లత్యుదీర్ణ భంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలమునెల్లఁ
గనువుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు, నాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకి.
- క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచినఁ, నాలోనన ద్రాపదేయు లందఱుఁ బెలుచన్. 197
- వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామ
ప్రముఖం బై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్తోదరుల ననేకకూరాస్త్ర
నిచయావృతులం జేసినం గని కొంతేయాగ్ర జుండు గడంగి కేకయమాత్య
పాంచాలప్రభృతీబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం
బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రాణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితులై
మార్తాండుండు సప్తమూర్తులు దాల్చి ధరణి విహరించినట్లు వెలింగిరి కొండొక
సేపునకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపఁజాలక మనమొన దెరలి మరలినం
జూచి యాచార్యుండుగోపాటోపంబునుబటువిక్రమంబును నావేశింపనీసై నికుల

నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సారథితో
నిట్లనియె.

198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాతెడు, ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తి
గంటె యీతనిఁ దాకి గర్వంబు మాన్పక, నిలిచిన నిమ్మూక నిలుచు నెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్యపాంచాల, తత్తనూజులు నాకుఁ దరమే కీడి
చాపంబువెరపు నాచూపినయది గాదె, విను మట్లు గాకయుఁ దనువు దాచు

తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహాలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్థలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీట వోవ
నడరి రథికజనంబు వేటాడవలయు.

199

→ ప్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట. ←

చ. అన విని మేను వెంచి రయ మారఁగ నూతుఁడు దేరు వోవ ని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు చెచ్చెర ధర్మజు మించి త్రోవఁ బే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ దెరల్చి తాకె న
మృనుజవిభుఁ గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబు గాన్.

200

క. తాకినఁ బొగడం దగియెడు, వీకం బతి ద్రోణు బాణవృతుఁ జేయ నతం
డాకగొనక యతనిధనువు, ప్రేకనిభల్లమునఁ ద్రుంచి వెన డగ్గటియెన్.

201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందనుచక్ర
రక్షకుం డగుసుకుమారుండు చెలియలికట్టతెఱంగున నిలువరించి నిశితశరం బతని
యురంబున నాటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించునెలుంగులు సెలంగఁ
బొండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన.

202

క. పెనుగాలిఁ బెఱుగుకొర్చి, చ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా, వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్.

203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందఱికి వచ్చి యాచా
ర్యుం బొదివిన నతండు నలిరేగి.

204

సీ. నకుఁబని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి, సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్యవరేణ్యు నడఁగించి, యేడింట సాత్యకియేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి వింశతి నుత్తమాజునిచలము మాన్చి
పండ్రెండుపండ్రెండు పటుమార్గణంబులఁ, బొండవాగ్రజుని శిఖండి నొంచి

తే. మఱియు మార్కొన్నరథికుల మదము సెఱచి
మొఱుగుఁదూపు లాధర్మజు ¹మేస నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

నవ్వి యవ్విభుఁ దెగటాఁర్చె నారసమున.

205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులు బాంచాలనాథుండును దదీయజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులు లో నైనయోధు లనేకు లాచార్యుం బొదివి శౌర్యబాహువీ ర్యంబులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టిన నానాస్త్రం బుల నొప్పించిన నాథనుర్ధరగురుండు.

206

తే. కన్నుఁగవఁ గెంపు గదురంగఁ గౌరవులకుఁ

జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ

సేనమ స్తకములు రెండు శితశరములఁ

గుండలంబులతో నేలఁ గూల నేసి.

207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జిక్కువడం జేసి పురుషసింహుండు మదం

బెక్కి యుధిష్ఠిరుఁ బొదివెడు, నెక్కుడుతమకమునఁ గదిసె నేడ్డెఱ మెఱయన్.

వ. అయ్యవసరంబున నాసైన్యంబులజనంబులు.

209

క. అదె పట్టు వడియె ధర్మజుఁ, డదయుం డగుద్రోణుచేత నక్కట నేఁ డు

న్నదుఁ డై సుయోధనుఁడు దం,క్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరిపురికిఁ గొని యెలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత.

211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కునం గదల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి

స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలము నభంబుం గప్ప నత్యంతని

ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు ¹దిగ్దంతు లా

తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చి వడిఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్.

212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్క పెట్ట భారద్వాజునకు బాసటయై ససైన్యంబుగా నవ్య

సాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబులొం

డొండ నిగుడ నిశితసాయకవరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదోమాంస

పంకంబును నస్థిచూర్ణసికతంబును నగుశోణితనదీప్రకరంబును బఱపె నంత

గభ స్తిమంతుం డస్త్రశైలాంతరితుండయినఁ బార్థుబాణాంధకారంబునకుఁ దోడు

సంఘాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార తెదిరివార లని నిరూ

పింప నశేక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు సాలించి వాహీనులఁ

దివియించినం దిరం బై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాల

కేకయాదిబంధుమిత్రప్రశంసావచనంబులును వీనులం బొలయఁ దనబలంబుల

మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నితైఱంగున రెండుసేనలుఁ దనుతమవిడి

దలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు. 213

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపును నెలమియును నెసక మెసఁగ వెడలి గూ

టోపంబున రణసన్నాహోపక్రమలీల మెఱయ నుజ్జ్వలభంగిన్.

214

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణురెడు దుర్యోధనున కిట్లనియె. 215

చ. నరనర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధరుఁ డయి నేల వాపికొని దోర్బల మొప్పుఁగఁ బోవఁ జాలినన్
వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

== ద్రోణాచార్యులరెండవనాటియుద్ధము. ==

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱ కున్నఁ బట్టువడియోఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగెనేని సంతకంఁటె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కిట్లనియె. 218

క. ఆనరుఁ డెప్పుడు మము నవ, మానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర కో
పానలము సంతతము మా, మానసములఁ బొదువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుండుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యెనేడు రణభూమియందు
నర్జునుం డొండెఁ ద్రిగర్తు లొండెం గా వలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబు
లోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు
సత్యవ్రతుండును సత్యకర్తుండును సత్యవర్తుండును నిబ్బంగిన పలికిరి వారలపక్షం
బైనరథికవర్గంబు నితైఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పది
వేవురు దొరలు గడంగినం గని తుండ కేళమాళవశిలీంధ్రమగధమచ్ఛిల్లికాదిదే
శాధీశులును బంధుమిత్రసహితంబుగా నివ్వధంబువారితోడివారై పంతంబులు
వలికి యుబ్బునం బొంగి రిట్లప్పురుసున నగణ్యరథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నా
నులై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వయోధులు నాకర్ణింప నందఱు నిట్లనిరి.

నీ. అర్జునుఁ జంపుడు మతని కోడితి మేని, గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు, బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగ, తారక్షణము నన్యతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిమానవవైముఖ్య, మును గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్కి, రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మకలితగతుల మేలు గలుగు మాకు. 221

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబల
పరివృతులై కురురాజు సంతసిల్లి నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూ
హంబు సమకట్టి దానికిఁ జంచువై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం
దలయును గృపకృతవర్తలు గన్నులును సింహశాభీరశూరసేన కేకయప్రముఖులు
మొడయును బాష్ణికభూరిశ్రవస్సోమదత్తశలశల్యులు వలపలితెక్కయు నశ్వత్థామ
సుదత్త, నివిరదానువిందులు దాపలితెక్కయు శకునిపౌండ్రకళింగాంబష్టమాగధులు

వెన్నును నానాజనపదసేనానమన్వితం డై సూతపుత్రుండు పుచ్చంబును సైంధ
వాదివివిధదేశాధీశులు నెడ నెడం గలయన్ బెరిసి యొడలిపాలుపును బలుపును
నై నిలువ నియోగించిన నమ్మోహరంబు మహాపవనసముద్ధూతసాగరాకారం బై
యుత్సాహనృత్యంబు సేయచందరిబునం జూడ నొప్పె నందు మధ్యమప్రదేశం
బున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ బాలుసుభానుండు
నుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు నుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు పాండవసేనదక్షిణ
దిక్కునకుం జని సమరంబునకు సన్యసాచిం దొలంగం బిలుచుటయు నన్నర
శాస్త్రాలుం డన్నతో నిట్లనియె. 222

చ. తటిమి నుశర్క దమ్ములును దానును నాజకి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుంగనియట్టు లుండు టిదియే పురుషార్థము వారి నెల్ల నే
డైతి నుఱుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱిగొఱి గాదు పోమి గడుఁగప్తము నాకు నుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదుము మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కిట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది ¹బీదతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెట్లుఁ బోయెడం
జలము బలంబు ధైర్యమును శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థి యై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 228

క. ఇతఁ డున్నయంతసేపును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు మార్తురచేతన్
హతుఁ డయ్యెనేని నిలుచుట, చతురత గా దనికీ దొలఁగి చనవలయు నృపా.

→ అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సుశప్తకులపైఁ బోవుట. ←

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా కనుడు నన్న
రేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సురేంద్రపుత్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని యవ్వరోధు
లున్న దెన కేఁగె సంతోష ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్ద వాసి విజయుండు చనుటకు నుబ్బినమనసైన్యంబులంగనుం
గొని యమ్మహిపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

1. బెట్టతనం; బెంటతనం; బెండుతనం.

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్థవ్యూహంబు సమకట్టు మని పనిచిన నతం
డట్లు చేసె నివ్వధంబున నుభయవ్యూహంబులును గాఢసన్నాహంబు లై శంఖ
భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగ నడువానకాలంబునం బొంగినగంగా
యమునలుంబోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబున నయ్యజాతశత్రుండు
ద్రుపదపుత్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీ బ్రాహ్మణుచేతం, బోడిమి సెడి యేచు జిక్కి పోవక యుండన్
వేడిమి మెఱయుశరంబుల, వాడిమిసొం పెల్లఁ జూప వలయుం జుమ్మి. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచు ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నినుఁ గదియం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అని పలికి పారావతవర్ణాశ్వనర్ణనీయరథుం డగునయ్యతిరథుండు గుంభసంభవునకు
సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నుదర్శనంబు దనకు నరిష్టం బగుటయు
నగ్గురుఁ డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు దేఱి చూడం జాలక క్రేడించి పాం
చాలబలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు పరఁగించుచుం బాయవడ నడరె నంత నక్కడ.

సీ. క్రేడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచ, యముమీఁదఁ జనునట్టు లాత్రిగర్త
వరులపై నగుగంగ వా రట మున్నర్థ, చంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొని యుండి యాతనిఁ గని ప్రీతినార్పులు, బొబ్బలుఁ జెలఁగంగఁ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్థితుఁ, డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. ¹మెక్కు డై నరవమునెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలు చున్నవారు ముదముకతన
నెదిరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుంగరు, వీరు క్రొవ్వి చావ వేడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నన్నద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పుఁ గదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంస్త్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వుడున్
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
తేన నితాంతనిశ్చలతఁ జిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్ముఁ దేఱె రవంబు ²మానఁగాన్. 239

వ. ఇట్లు దెలి వొంది యొండొరులం బురికొలిపికొని సంశ్లేషకు లొక్కపెట్ట ఫల్లును
పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేలరథంబుల
వారిం గూల్చినం బెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁడొకఁడు పదిపది, పరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బార్థుఁడునొంచెన్
సరి నై దై దేయఁగ న, న్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

వ. అట్టియొడ నుబాహుండు గ్రీడికిరీటంబు దళవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై
ననేకశరంబులు పరగించిన నుశర్తుండును సురభుండును సుధన్వుండును బా
సట యై యప్పాధుం దాకిన. 242

ఆ. వారికేతనములు పడి ద్రుంచి యవ్వీరు, డాసుధన్వుహయశరాసనముల
తునియ లవనిమీదఁ దొరగించి తన్నస్త, కంబుఁ దునిమె తేరుగముల కుటికి,
క. ఇరువే యుద్భటరథములఁ, బారిగొనుటయుఁ బెఱబలంబు పురికొనక వెఱం
దెరలుచు గుంపులు గట్టుచు, గురుపతిసై న్యంబుపొంతకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతు లై నసై నికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుం గెత్తి. 245
క. వెఱవకుఁ డిట మరలుఁడు ము, న్నెఱుఁగరె యర్జునునిఁగురుమహీపతికడ నే
డైఱఁ బలికినపంతంబులు, మఱితురె నో రెద్ది రిత్త మరిలిన మనకున్. 246

వ. అని బరవసంబు సేసిన నాసై నికులు గోల్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు
రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలం
గుటయు వాసవి వానుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలను బ్రాణముల్ గలుగ నూరక యుండుదురే త్రిగర్తులి
ప్పుడ నుఱుమాడి పోద మటు వోవఁగ నిమ్ము రణమ్ము నావుడుం
గడు వెస నాధనంజయునికాంక్షిత మెక్కడ నక్కడెల్ల నె
క్కుడుముద మొప్పు దేరు రథికోటులపైఁ బఱిపెన్ ముకుందుఁడున్. 248

క. విమలాంబుదములు పూనిన, విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావులవే
గముసాంపున నయ్యరదం, బనురేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగతప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు
నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణ
గోపాలురు గుపితాత్ము లై యర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం
బోయిననాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు దమ్ముఁ గోరికొనినవాఁ డగుటం
జేసి యీసునం బేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నినిచిన
నరుండు తేవద త్తంబు పూరించి యవప్తంభంబునం ద్వప్త యిచ్చినమహాస్త్రంబు
ప్రయోగించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవి ¹చంద మయి వా, రొండొరులకుఁ దోచి యొకభు లొకభుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయ, ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మైయిఁ గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హతశే
షులు వోక పొదివి ²రథవధ్యకపి కేతుగరుడ కేతుసహితంబుగా నవ్యపాచి నాభీల
శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుఁడు గోపానల, దీపితుఁ డై విశిఖశిఖలతీవ్రనిహతి న
త్తూపులగమి నేర్చి జముని, ప్రోపు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురువంశనిధి. 253

- వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుటయుం దుండినుగధ కేరళమచ్చిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254
- క. నానాస్త్రంబుల నాతఁడు, పీనుఁగుపెంటలుగఁ జేయఁ బిలుసనక మహా
సేనలు దోడ్తో డగ్గఱి, యానరుపైఁ బెల్లు గురిసె నమ్ములవానల్. 255
- క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కదిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేరిన న,చ్చెరువుగ విజయుండు సింఛి చెండాడె వడిన్, 256
- వ. సంశ్చక్తులు మఱియును. 257
- క. పెరయ్యఁగలగతిఁ గవియుచు, బొరిఁబొరిఁ గడుఁదురులపగిదిఁ బొదువుచు¹ నెరకై
వెరవునఁ గాకులుఁ గ్రోతులుఁ, బరుచడిఁ జీకాకుపలుచుభంగి నలఁచుచున్. 258
- వ. పెనంగి రందుఁ గొందఱు వీరా వేశంబున. 259

—> సంశ్చక్తులందఱు నొక్క పెట్ట యర్జునునిధంబుపైఁ బడుట. <—

- క. అరదంబులు మొద లగును, ధ్వరవాహనకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నగుపై²నూడుకొనఁ బడిరి నలి నార్పులతోన్. 260
- వ. ఇత్తెఱంగునం జేయి గా లార్పనం జూడ్కి వఱపను రా కుండునట్లుగా గుంపులు
గొనం బై పయిఁ దొరంగినం గృష్ణు లగవడిరి తెగిరి మడిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లతోఁ దత్తెన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనిదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేడ్పడి వసుదేవనందనుండు. 261
- ఆ. ఎచట నున్న వాడ వే మైతి ప్రాణానఁ, గలవె యేను నిన్నుఁ గాన కునికిఁ
దలఁకు చున్నవాడ ధైర్యధౌరేయ నీ, యెలుఁగు నూపవే నురేంద్రతనయ.
- వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263
- క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన సంశ్చక్తులు దెసలఁ జెదరి చొరుపుచా
డ్పునఁ దూలఁగ బహువిధశర,విసిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్.
- క. శీరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై సం
గరధరిఁ దొరఁగిరి యోధులు, గరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265
- వ. అట్లు గసి మసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బారిసమరు చుండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగునబ్బలంబు లతనిబాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరపునం జేసి. 266
- ఆ. కూలురూపుఁ దన్ని కొనియెడిరూపును, నొఱలురూపు³నేల కొఱగురూపుఁ
బొరలురూపు నయ్యె నరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267
- వ. ఇవ్విధంబున నసమసమరతత్పురు లై తనవలన నేమఱి యామఱిందయు బావయు
నట్లుండ⁴(నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్ప నుదగ్రసైన్యంబులు మనమొసలు దలం

1 నరుపై; నెరకై 2 నూడికొనఁ. 3 నల్లనొఱగు. 4 ఈకుండలీతరణములొనిపాశము వ్రాత

- కం దటిమె) నాచార్యుండును ధర్మసూనునై వ్యంబులు వలంకఁ దటిమె నప్పుడు
నీకొడుకు దుష్టులుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు
పాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268
- చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముకోల్తల కోర్వక ధర్మపుత్రబం
ధురబలవారిదోశ్కరము చూలుడు నాతఁ డదల్చి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నువగ్రగతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము నుద్భటం బగుడు సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269
- వ. ఇబ్బంగి నుభయస్సైనికులును గలయన్ బెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబుల
కతంబున ధూళికృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాశరక్త
సిక్తంబై యూరజగిపటలం బడంగుటయు. 270
- క. ఇరువాఁగును దార్మొని వి,స్ఫురణ మెఱయ నాయుధములపొగ లేనిశిఖల్
దరతరమ యెగయఁ బోరఁగ, ధరఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గెడసెన్.
- క. కరిఘటలు దురగములదళ, మరదంబులమొత్త మనక యడరి వడిం గా
ల్వరు మ్రగ్గఁ జేయుచును మ్రగ్గిరి విస్తయ మొలయఁ జూచుభేచరతతికిన్.
- ఉ. తేరులయొప్పు మోడుపడఁ దేకువ లేనిపదాతికోటి ను
గ్గై రుధిరంబులో మునుఁగ నానినయేనికపిండు పక్షముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రెవ్వి వెనఁ గూలుకులాద్రులఁ బోలు నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు వేడుకసాంపునఁ గూడి యెక్కినన్. 273
- చ. నిలిచినరూపు డొల్ల ధరణిం బడి యున్న శరీర మింత లిం
తలు శకలంబులై నెఱయ దందడిమూఁక గలంగ నొంటి గుం
పులు పటివోవ రక్తజలపూరమురొంపులు ధూళి గా రథం
బులు రభసంబునం బఱిపి పోరిరి యోధులు గ్రోధదీప్తులై. 274
- క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదత, లమ్ములఁ జమరియును గరములం బటిపటి యై
యి మ్మెడలఁగఁ దిగిచియు నర,నమ్ముల నేనుఁగులు వీటతాటము సేసెన్. 275
- క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెటికి యన్యకరి వైచుచు ను
ద్ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ గనుఁగొనుప్రజకున్.
- వ. ఒక్కొక్కచోట. 277
- చ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గుమేఘము
ల్లిటిగొన నొప్పునాకసములీల రణక్షీతి సూడఁ బొల్పుగుం
దఱి చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱుచు నెత్తురుల్ దొరఁగుచుండ నొగిం బడి యున్ని నత్తటిన్. 278
- ఆ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రాద్రబీభత్సకరుణభ,యానకై కహేతు వయ్యె నధిప. 279

ద. అట్టిసమయంబున నారోహకులు వడివం దెరలం బాటువారణహయంబులును
వాహనంబులు నిహతంబు లయిన వెడవెడ మెలంగునివిధయోధులును రుధిర
మాంసమ స్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయ మునింగియుం గాఢులు వెఱుక
రా కుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి
వెడంగు వడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతురగావ ర్తకరిగిరికలితం బైన
సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దటియంజొచ్చి
తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను వెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెఱవేడి
వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి యెయ్యది సూచిన నెత్తుటం గెం పెక్క సైనికు
లుక్కునం బొంపిరి వోవు చున్న సంకులసంగ్రామంబునఁ జెక్కు సెమర్పక దర్పం
బునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు సూపి కడంగి. 280

క. కరియూధనాథుఁ బొదువం, ద్వరితోన్ధతియానదుర్నివారం బై కే
సరి సనియెడుపగిది యుధి, ప్తిరుదెనకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల, ¹స్థితి యగుతనబలము మిగిలి ధీరత్వమహా
న్నతుఁ డగునతండు విశిఖప్రతతి వఱపె గురునిపై నరాతులు వొగడన్. 282

→ ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట. ←

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముఁ డకంపితశౌర్యుఁడు సత్యవిక్రముం
డనుపమధైర్యధుర్యుఁడు మహాబలదీ ప్తుఁడు సత్యజిత్తు ద్రో
ణుని వెసఁ దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ దశోగ్రశరంబు లేసి సూ
తునిమెయిఁ గ్రుచ్చెఁ బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుఁ డుల్లసిల్లెఁగన్. 283

ఆ. గురుఁడు సత్యజిత్తు కోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు వుచ్చి
కొని యుదాత్తరేఖఁ గ్రూరభల్లంబులు, ముప్పదింట నతనిఁ గప్పె నతఁడు.

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూడికొని. 284

క. వృకుఁ డనుపాంచాలకుమా, రకుఁ డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న
స్త్రుకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసముం బొండెఁ బొండవేయబలంబుల్. 285

చ. ఘనతరకోపవేగమునఁ గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి
త్తనువు వృకాంగమున్ విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా
తనివడి కోర్చి మై గలయఁ దాఁకఁగ సారథియు బృడంగ వా
హనములు బీటువోవ సిడ మల్లల నాడఁగ నేసి రుద్ధతిన్. 286

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు
దునుమ నొండువింట ద్రోణునినొప్పించె, నతఁడు వృకుఁడుఁ బెలుచ నడరియేసె.

క. కనిసి వెసన్ సత్యజిత్తుని, ధనువు నఱికి గురుఁడు వృకునితల దునియఁగ నా
తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లఁగ నాటుబొణముల్ బి క్ట్టెసెన్.

ఆ. అన్యచాపహస్తుఁ డై సత్యజిత్తు సం, రంభజృంభణమునఁ గుంభజన్తుఁ

దలర సేయుటయు నతండు గెంపారెడు, నాననంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున నేయుడు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచుఁ బెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ 1డితఁ డింత ద
క్కుం డని యర్థచంద్రవిశిఖప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. నాహంకారుం డగుగురు, బాహుబలంబునకు నులికి పాటఁ దొలంగె
వాహములఁ దోలుకొని యు, త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా. 292

---దోషాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట.---

సీ. ఆతని నెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డ, పడి వారిమొన లెల్లఁగడక నొక్క
పెట్ట త్రోచిన దూదితిట్టలపైఁ బ్రాకు, నగ్గిచందంబున మ్రగ్గు జేయు
నగ్గురుఁ దాకి మాతస్యనుజుఁ డాటుదూ, పుల నొంచి యార్చిన నలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ డేసె, ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు
ఆ. వడినఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ 2దరలఁ దల్లడపడఁ గల, గుండుకొనఁగఁ జేసెఁ గుంభజండు. 293

క. మొలుమ ధనుర్దండము గుణ, ముటుమఁగ విశిఖతతి దొరుఁగ నొక్కటఁ దఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లటిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా.

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన, భేరిమండూకకవచపృథులోర్చిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర, ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పలించి తఱుమునమ్మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును వసుదానుండును శిఖండియు నై
దైదుశరంబు లేసిరి సాత్యకిత్రత్రధర్ములు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బదింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండును మరలి బాణశతత్రయప్రయోగతీవ్ర లగుధృష్టద్యుమ్ను
చేకితానుల మున్నిడికొని పొంగి తానును బండ్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
దా్వజుని మఱియునుం బలువును పాండవపక్షయోధవీరులు వొదిలినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి డేము జముకడ నిలిచి యుధామన్యుని నుత్తమాజుని శిఖండిని
సాత్యకిని బెక్కమ్ము లెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదసినం గని యయ్యజాతశత్రుండు
వెండియుఁ గైతెవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాటిన. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాకిన, హరిసారథి కేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించెఁ దదీయతనువు దునియలు ధరణిన్. 297

వ. ఇత్రైతంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్వీలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు దెరలినం గుర్చుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁజిత్ర సేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయకజాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిగూపులై యతఁడు వోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూర్చిన నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు నొక్కపెట్ట

కవిసి ¹విరిసిరి తచ్చరాఘాతభీతి. 299

ప. ధృష్టద్యుమ్ను సాత్యకి సేనాబిందు ప్రముఖరథి కవరులును ²వస మఱి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు పేర్చినయాచార్యశౌర్యభుజవీర్యంబులు
పైరింప నక్కడ నెచ్చరు లేరై రిగదే యనుటయు సంజయుం డది సెప్పెద నా
కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు గలంగినకౌంతేయ సేనం గనుంగొని కలకల నవ్వుచుఁ
గురువిభుండు గర్జునితో నిట్లనియె. 300

క. పెనుగాలిని వెసఁ గూలిన, వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
విను మింక నెన్నఁడును మొగ,కొన రీయోడిచనువారు గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటే నిజపార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడరెం గడుదై న్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదురాసదు ద్రోణునిఁ జూచి వీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యెల్లఁ దెగటాఱఁగఁ బాతెడు నట్లు సూడుమీ. 302

ప. అనిన విని కర్ణుం డతని కిట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరిభీషణవిక్రముఁ డస్త్రదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు గల్గఁగ పైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఘ్య లాహపము దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చే మును పడ్డపాల్లు దమ చిత్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును వీరగుణాఘ్యులు భీము మున్నుగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుండుదురే కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలసమ గ్రుల మై యటు గాక మోడిరం
చునికి ప్రమాద మేను మొగ మోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

ప. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగుహయములు నమృతాంశు, కేతువు మెఱయ నజాతరిపుఁడు
దురునిభాశ్యంబులు హరి కేతనంబును, బ్రస్ఫురితములుగఁ బవనసుతుఁడు
శుకవర్ణహరులు ప్రస్తుతశరభధ్వజంబును నొప్ప సహదేవపూర్వజుండుఁ
నంబుదచ్చాయరధ్యములు శుండాలప,తాకయు శోభిల్లఁ దదనుజుండుఁ

తే. గడంగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి ద్రోణమీఁద.

307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబు గప్పకరణిం గుంభసంభవుం బొది
విన దృష్టిపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె ననుదిగులు మనవారికిం
బుట్టె నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయి వీచి యందు ముంగలియై
నడచునడముడిం దాఁకినం దమకించి సాత్యకిని గృతవర్క్తయు క్షత్త్రధర్తుని సైం
ధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదే
వునిఁ జిత్రవర్తుండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లికుండును విరా
టుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుత
సోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతవర్క్తయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామ
యు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్ముఖుం
డును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాండుని
జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్నపుత్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్రులును వార్ధక్షమిని

గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబునుం
డునుగలపడి రెన్నం గొలఁదిగాదుగాని మఱియు ననేకు లనేకులమార్కొని రిబ్బం
గి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని ¹ యక్కడియిక్కడివీరు లుక్కు
మిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబులస్రాణంబులఁ బీల్చియు
సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలువాపియు నాతపత్రచామరం
బుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబులతునియలు ధరణ్
² దొరలించియు నెత్తు రురిలించియు నితైఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ
మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు దన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం
గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱం జిక్కువఱిచె ననిన విని ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

308

క. వీ రిచట నివ్వధంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోక పెనఁగున
వీరులు సంశ్చిత్తుకు లె, ధైర్యోఁ యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్.

309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెదన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరసస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు గనుంగవ నిప్పులు రాలు చుండఁగన్.

310

- క. శరజాలమహావాత, స్ఫురణంబున నుగ్రదంతిభూరిఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి విభు నొప్పించెన్. 311
- వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి. 312
- శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తి ¹దీప్రాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యోక్తోధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొఱిగుచోఁ దన్తస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేలీవిధ మొప్పు నేయ బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్. 313
- వ. ఆసమయంబున. 314

→ భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱపి పాండవపై న్యంబులం గలంచుట. ←

- క. దానవజయ మింద్రున కె, ద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను దానోగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవ, మానతనయుడెసకుఁ గొలిపె మద మెలరారన్.
- వ. ఇట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316
- సీ. కినుకమై నిగిడినకనుఁగవ మెఱుఁగుల, ²గములుముందటఁ గెంపు గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగించి పూఁచినరౌద్రతరరేఖ, వినువీధిఁ జూపఱవేక్కఁ బెనుప
గండునఁ జూఁగినతొండంబు లయసమ, న ర్దిదండములీలఁ బట్టునఱుపఁ
గడు బెట్టిదపుటురవడిఁ బదన్యాస మి, లాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ
- ఆ. ననిలపుత్రుడెసకు నడరినఁ గని ధర్మ, తనయుసేన జనులు దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీముసామజం బనియెడు, నులిపు గలయఁ జెలఁగఁ గలఁగి రధిప.
- వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318
- క. అలుకొందుమనముతోఁ దన, బలముం బురికొలిపి పొదివి భగదత్తుని న
మ్ములఁ గప్పె నతఁడు వానిన్, విలసిల్లుచుహాంకుశమున విరియ జడియుచున్.
- క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయకాయములు రథ
ప్రజములుఁ బొడి పొడి గా న, క్కజముగ విహరించె బాహుగర్వస్ఫూర్తిన్.
- వ. అప్పు డాలోకించి. 321
- చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె తె
క్కలు గలపర్వతద్వయముకై వడి వారిలదంతియుగ్మ మి
ట్టల మగువీకఁ దత్కరిఁ బడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగదత్తుఁడు దోమరస ప్తకంబునన్. 322
- ఆ. చంపి విక్రమంబు సొంపారఁ బొండవ, బలము బడలువడఁగ భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డనారసమున. 323
- చ. కరిపతి జిట్టనం దిరిగి క్రమ్ము నూల్కొని నృప్తివీరు ను
ద్ధరరథ ముద్ధతిం బెనఁచి తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

- చె రయముమై నతం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొండుమైఁ గవిసి చిందఱవందఱ నేసె మూఁకలన్. 324
- క. సారథి తురంగముల మెలు, పారంగాఁ బూన్చి తేర్చి యవికల మగునా
తే రల్లఁ దేర సాత్యకి, బీరము వొలివోవ కుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325
- ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడున్ వెగ డొంది యీడ్చె సం
గ్రామవిరోధలీలకు విఘాతము గాఁగ రథంబు నప్పు డు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సుపర్వుఁడు సచ్చె హస్తీచేన్. 326
- వ. ఆతనిపడుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం
డును ధృష్ట కేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు
గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327
- క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జంపన్
బెదరక యభిమన్యుని తే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328
- క. నరతనయప్రముఖరథిక, వరులు నిభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
మ్మరగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయముపగిదిం బొలిచెన్. 329
- క. రభసంబునఁ బ్రాశ్చ్యోతిష, విభుఁడు గరిం గొలుపుటయును వెస నది యరివీ
రభయంకరముగ వారల, ప్రభ సెడ నరదములు వైచె బలుదెసలఁ బడన్. 330
- ఆ. ఇట్లు భీమసేనునేపు నర్జునసుత, ప్రముఖు లై నయలఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేడ్పడి చేడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన. 331
- క. నలి భగదత్తుఁడు గదుపుల, వెలుచుపనులవానియట్ల విలసద్గతి న
బృలము నెగవ ధూళియు నా, కులసంరావంబు గగనకుహారము నిండెన్. 332
- క. అని చెప్పి సంజయుఁడు గురు,జననాయక యపుడు సవ్యసాచిరణముది
క్కునఁ జిత్రం బిడి యడిగితి, విను మయ్యోధనరు తెఱఁగు విస్పష్టముగాన్. 333
- వ. అనపుడు నాంబికేయుం డాకర్ణచవాంఛ మిగుల నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి
నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

→ అర్జునుఁడు భగదత్తునిదెస రథంబు వోలు చుని కృష్ణునితోఁ జెప్పట. ←

- క. అంతకుమును భగదత్తుని, దంతి యసమసమరకేళి దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మెంతయు వెస బలములొని కేఁగఁగ వలయున్. 335
- వ. అది యెట్లంటేని. 336
- చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁవ నోపుభగదత్తునియేనుఁగు దానికోల్తలం
1దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిఘో

- భరమగు నేడు రాజునకుఁ బావనికిం దలఁ కొందెడున్ మదిన్. 337
- ఆ. అనిన నట్ల కాక యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మ సేనదిక్కు వోవ
నిచ్చుటయును వెనుక నెయిది సంశ్చక్తు, లార్చి పేర్చి కురిసి రస్త్రసమితి. 338
- వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339
- క. బలములఁ గావఁగఁ జనుటయు, నలపు మెఱయ మగిడి వీరి నడఁగించుటయున్
ఫలయుపనులయం దిప్పుడు, దలకొని యెద్దానిఁ జేయఁ దగవో నాకున్. 340
- వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశ్చక్తువధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి మరలి
గాంఢీవగుణక్వణన మేదురరోదసీకుహరుండును దేవద త్తధ్వనివిదళితవళదిశాసం
హోహుండును నై దివ్య బాణంబులు పరఁగించినం గేతనాతపత్రచామరవ్యజనంబు
లును భేరిశంఖకాహళమ్పదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబులును దంత
శుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శరముసలముద్గ
రక్షురికాకుంతంబులును దనుత్రాణకంకటము స్తకచ్చదంబులును మకుట కేయూర
హారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరఃకరవక్షఃకక్షికటిచరణంబులును దునియ
లుం బఱియలుం దుముఘ్నం బొఘ్ననై రాలిన నన్నేల ఘోరంబును నభిరామంబు
నై యుండె సర్వభూతంబులును బీభత్సం బ్రశంసించెఁ గంసారి విస్తయ ప్రమద
మగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యగ్గించె నివ్వీధంబున
నవ్వీరరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథం బింక రయం
బున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341
- ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ నరవాయి గొనక సు, శర్మదాను ననుజచయముఁ బెలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ యిట్లు వోఁ దగు నె యే, మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు. 342
- క. పిలిచిన మరలమి దగ ద, బృలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొక తెఱఁగు దైత్యదర్పధ్వంసీ. 343
- చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు నాతఁడు దేరు మలర్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వొలయఁ గ్రీడిఁ త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి పైపడినతమ్ముల నంతకుప్రోలి కన్చి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఖ వోవుడున్. 344
- వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345
- సీ. పాతెడు మనసేన పరఁగెడుఁ బెందూళి, నభము గోలాహలశ్శుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాం మెగచుచు నున్నది, పఱపుము వెస చానిపై రథంబు
నావుఁడు నతఁడు సుహావేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొన మెఱుఁగువాలమ్ముల, నఱుము సేయుచుసింహనాదమునకుఁ
తే. బ్రాపులై దేవద త్తంబురవము గుణము, రావమును ది క్తటంబుల వ్రయ్యఁజేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబు సొచ్చె వీరఁ, జండచేష్టితోద్ధండవేదండమునకు, 346

- క. అన విని ధృతరాష్ట్రం డి, ట్లను సంజయుతోడ భీష్మాటోపత న
ర్జునుఁ డి ట్లెయిదిన భగద,త్తుని కతనికి నేమిభంగి దుర మయ్యెనొకో. 347
- ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కిట్లను నట్లు దాకినం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశ్వంఖలుఁ డై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావలిఁ బార్థువై బటపె నన్నియు నవ్వచుఁ ద్రుంచి వైచి య
ద్వేవసముండు నొంచె దృఢదీప్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348
- తే. అలుఁగుటమ్ములుదాకిన నలిగి భద్ర,¹కుంభిరాద్రంబు సొంపారఁగొలిపె నతఁడు
వారిసేనల గోపికావరుఁడు నరుఁడు, దెగిరి తెగి రనుపలుకుల దిగులు వుట్ట.
- క. బలువిడిఁ గరి గవియుఁడు వెసఁ, దొలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టల మగురయమునఁ జని త, దృలము బడల్పడఁగఁ జేసె బార్థినముఖ్యా.
- క. హరి నేమియు నన నేరక, కరిదెసఁ గనుఁగొనుచు నవుడుగఱచుచుఁ బో ని
మ్మరద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె నతఁడుఁ గరటికిన్. 351
- క. శౌరిమెయిని భగదత్తుఁడు, నారసములు నినిచి యేసె నరుఁ డల్లి మహా
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి,దారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ దనువునఁ దూపుల్. 352
- సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాజ్ఞోతిషపతి చతు, ర్దశతోమరము లింద్రతనయమీఁద
నడరించుటయు ²నవి పొడి సేసి క్రీడి యే, నుంగుపక్కెర చిలునుగ్గు సేయ
నది గప్పి యున్న మేఘావలి విచ్చిన, కొండచందంబున నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ,నడుమ ముత్తునియగా నటికిఁ బార్థుఁ
- తే. డాతపత్రంబు దునిమిన నతనిమకుట, నతఁడు ఘనతోమరంబున నగలఁ జేయ
మెచ్చుఁ గినుకయుఁ బొడమ వివ్వచ్చుఁ డుగ్ర,విశిఖన ప్తతిఁ జొనిపె నవ్వీరుమేన.
- మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్తు లడరం బ్రాజ్ఞోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై పెలుచ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రాద్రాకృతిన్. 354
- ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు నడ్డముగాఁ దనఁమే నమర్చి ను
న్గ ప్పెసలారుపేరురమున³ ధరియించిన నమ్మహాస్త్ర మం
దొప్పె నవాగుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైనమెఱుంగుచాడ్పునన్. 355
- చ. కనుఁగొని ఖల్లునుండు మురఘస్కర యి ట్లగు నయ్య సొంపు నొం
దినకరుణావిశేషమునఁ దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయు టిది పాడియె తేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడుదే ననుం జలుకఁ జేసితి మాటలు వేయు నేటికిన్. 356

వ. అని దూతీనం గృష్ణుండు దొల్లి భూమిదేవి గామించియోగ నిద్రాసమయావసాన
సుప్రబుద్ధుం డై యున్నవిష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుం డై
యన్నాతికి వరంబిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వెలందియం దుదయించిననరకునకు
వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయ త్తం బై యునికియుం
దద్ధోరసాధనంబు దనకుఁ దక్క నొరులకు నోర్వ రామియు నెఱింగించి యిది
యట్లు కాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి
విరోధిం జూపి వీఁ డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటంజేసి వెఱఁగు పడియున్న
వాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగఁ జూచిన ట్టిక్రూరకర్షునిఁ బిలుకుమార్పు మనినఁ
గొండొక దేటి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి నేయుటయు.

... భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట. ...

ఉ. వాలికదొడ్డనారసము వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిక
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన నిభంబు వెసం బడి కొమ్ము లూతగా
వ్రాలుడు నర్థచంద్రుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు గ్రీడి భగదత్తునికంత మకుంతితోద్ధతిన్.

358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తుని¹బరిమార్చి మాటు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం
గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని
రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్రచామరంబులు నూ పఱి నఱకుటయు నాతండు సోదరు
నరదం బెక్కి నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబు
నొందించిన సంక్రందననందనునురవడికిం దెరలక యేకరథస్థు లగునయ్యిరువు
రుం బరాక్రమించిన.

359

తే. చేరి యుండుట నను వైసవారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి నీనుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నపుడు మార్కొనియె శకుని.

360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిల్లు వరఁగి పాపా
ణవృక్షవివీధాయుధంబులు వివ్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బిదప
నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరస త్త్వంబులు గవిసె వా
ని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లనినగ
వుతో నిట్లనియె.

361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ బొసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాల్లే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము నిలువక మామా.

362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాటెను, జననాయక నీమఱింది సరివారు నగన్.

363

- ఉ. ఆతఁడు వాఱినం దెరలు నచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగ నీ
కాతతబాహువీర్యులు బకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె భేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్న నేలకున్. 364
- ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయ లై యిట్టు ల, మృదుజవిభుని గురునిమఱువు సొచ్చె
ద్రోణుఁ బొదువుఁ డనుచు దుర్దమలీల నా, దిక్కువారు గవిసి రుక్కు మిగిలి.
- క. చనుఁ డడ్డం బాచార్యున, కనునెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెస మా
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురి,కొని పాండవబలముఁ దాఁకె గురువంశనిధి. 366
- క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకంబునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరద్యూతకళా,నిరతిం గీడించి రుగ్రనిపుణత మెఱుమన్. 367
- క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368
- చ. కురుపతి ధర్మనందను లకుంతితవిక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వోక పెనంగెడురౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యున్ని నిట్టు లని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేర నయ్యెదం
గరిపురనాథ చూడ వినఁ గల్గునె యమ్మైకయ్య మెయ్యెడన్. 369
- వ. అట్టియెడ. 370
- క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతు, పై లీలం దేటు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371
- క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెచుకొనుటయు వే
వచ్చిన ధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడిసం బో రొప్పెన్. 372
- వ. అప్పుడు సంశ్చిత్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులం గూడికొని పఱతెంచి. 373
- క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలుపే¹యతఁ డే
డీ డాఁగి పోయెనొకొ మా, తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374
- వ. అనునెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి
వారికిం గయ్యం బిచ్చిన నత్తెఱిపి గని తఱుముకొరవయోధులతోలుతలకుం గాక
దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375
- క. తల మిగిలి వచ్చు బాష్ణాకు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతీయు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు స,మ్ములవానలు గురిసి రొక్క మొగి నతనిపయిన్. 376
- వ. అతం డందఱ కన్నిరూపు లై యార్చుచు నేట్లాడె నిట్లాక్కనిం బెక్కండు
వొదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకి
సౌభద్రు లాసమీరపుత్రునకు బాసట యై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1. యతఁడు వేడి డాఁగెనొకొ మా; యతఁడు వేడిం దాఁకెనొకొ మా.

రెండుసేనలు గలయన్ బెరసె నిట్లపరాష్ట్రాంబునం గ్రంధుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకుపెల్లున డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁ గాన నగుకుంభికుంభ
మాక్తికంబులును దురగఘురంబులం గరటిరదంబులను బెనంగొనుచువ్రేలువ్రేలు
లును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువులును దొండం
బులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలురావుతులును ముందఱి
కాళ్లు దెగ వ్రేసినఁ గూలుశుండాంబులును సామజంబు లడరి రథ్యసారథిరథి
సహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును నాశ్వికు లొక్క
మొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యనుసందేహంబునకుం
బట్టయి యున్న పదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుభేదరులకు వెక్కనం బొనర్చె
నట్టిసంకులసమరంబున భృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము నుండీ

యని ద్రోణునిఁ జూపి తఱుచు నమ్మెన రథికుల్

గని పొదువుఁడు సంపుఁడు పొరి

గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్.

378

చ. కవిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గన్నుల దట్టపుఁగుం పెలర్చ బై

రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేటి చూడ రా

క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకై వడి నాఘనయోధు లుండ నీ

రవుతులు జోదులున్ రథికరాజియు వారిమొనల్ గలంపఁగాన్.

379

మ. తను నత్యుద్ధతిఁ బిల్చి దుర్గమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ

కినసంశ్చక్తకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకాతుకం

బున నాభీకపీంద్ర కేతనపరిస్ఫూర్ణత్ప్రభాజాలముల్

వినువీధిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ వివ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్.

380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చినక్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై

వచ్చిన మనయోధావళి, టిచ్చనడియె వారిమొన దఱిమిఁకొని వచ్చెన్.

381

ఉ. బాసట యై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం

త్రాసనమూర్తి వాసవి శరవ్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును

ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ

జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచున్ భయంబునన్.

382

==> కర్ణార్జునులయుద్ధము. <==

క. తనవెనుక కోడి పాకిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం

దనరుచు నోడకుఁ టోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకె గర్జుఁ డమరేంద్రసుతున్.

న. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ

బాణంబున వారించివాలమ్ములుగురియంగూడుకొనిభీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు
శరత్రయంబులు సూతసూనుమేన నాటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గ
ణంబుల మగిడించుచు నమ్మువ్వరచాపంబులు నవ్వుచుం ద్రుంచి వారలు శక్తులు
వైవ వానిం దునిమి వేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు
నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుఁ దలపడినయతనితమ్ములతలలు మూఁడును
భూమిదేవికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణ
బంధువులం బదివేవురం బడలువఱిచి మరలి రథస్థుడై వేఱొక్క విల్లుగొని విశిఖం
బులు వఱపి యంగపతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె నాలోనన
యప్పించాలసరసుతుండును శై నేయుండును నొండువిండ్లు గొని యతనిసారథి
యొఱగను జాపంబు విఱుగను నేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుండును ద్రోణ
జయద్రథులును నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నారాధేయు
నుద్ధరించి రట్టియొడ.

384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితము లై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువ లై పాఱుకీలాలజలములఁ, దేలి పోయెడుమృతనేహములును
ప్రేవులప్రోవులపెల్లునఁ జిత్రత, చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములుఁ
గరిహయంబులక శేబరములక్రిందఁ గొం, డొకతోఁచుభటగాత్రనికరములును
దలలపెందఱచులో మిలమిల మెదలెడు, కరపదంబులనవఖండములును

తే. రాద్ర బీభత్సన ర్తనరంగభంగి

నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ

ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధరనిపాత

జాత మగునమ్మహోద్భటసంకులమున.

386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునవులకుం జనిన సంధ్యారాగంబు సొం
పునఁ గెం పినుమడించు నెత్తురుమడువుల నోలలాడుభూతజేతాళంబులను శవక
బళనలోలంబు లగుస్థగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు
కంకగృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బొండవబలంబు సమయసముచితం
బగుసమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్ను సవ్యసాచియు
రవడికిం గాక తమమొన దెరలు చునికింజేసియు నదియు మెయిగా నాచార్యుండు
దొరలకుం జెప్పి నేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బొండవసైన్యంబులును మరలె
నివ్వీధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునపసరంబున
మనజనంబులు ద్రోణప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతని
యొడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్న నై పోయిరి
వేగుటయుఁగయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవిపర్యయదనుం డగుచు నీతనయుఁ

డెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కిట్లనియె.

387

మ. పెను పారక వర మిచ్చి తట్లు గడిమి భీమాగ్రజం డాజి గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గ మైనయెడఁ గ్రేడిం తెచ్చు నిట్లైనఁ జా
లనివాఁ డందురు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టి జే
సిన నీ కై నది యేమి యాశ్రితగుణ శ్రేష్ఠుండు వంచించునే.

388

వ. అసిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో నిట్లనియె.

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహా

త్వంబు నెఱిగి యెఱిగి తగునె యిట్లు

వలుక ధర్మపుత్రుడై జేయి వదలక

వారు రారె పెక్కువరుస లధిప.

390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదనొ యేర్పడఁ జూడుము నేడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగఁ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసెదే
నవ్వచుఁ బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్పునే.

391

వ. అనవుడు.

392

మ. విని సంశ్చక్తు లేము దక్క నొరు లావివచ్చు భంగించి బె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
చ్చిన నప్పార్థుడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షీణోగ్ర శస్త్రాస్త్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రాద్ర స్ఫూర్తిమై జెల్లఁగాన్.

393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మప్రసాదంబుగావించినం గాం తేయాగ్రజననుమతి
నభిమన్యుం డయ్యెట్లు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగుభూపతులను
భూపకుమారులను బెక్కండ్రం బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులం
బునం జిక్కువడి యుక్కుమురిసినట్లు సమసిన మన మొనలు సెలంగుచుం బొండవ
బలంబులు పొగులుచుం దమతమయునికిపట్లకుం జనియె నని సంజయుండు
ధృతరాష్ట్రునికు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాటికయ్యంబుకలరూ
పంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు.

394

ఉ. సా త్త్యవ తేయవాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత² ప్రదీపితా
ప్రత్త్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాభవన్నహిమభాసుర సంభృతభూసురాళినాం
గత్త్య వివిక్తయుక్తజనకాశలభావిత దేవసేవితా.

395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సార³కరణ నైషికతరణా
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించి⁴ వర్యవిహారా.

396

మాలిని. అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగానురక్తా

దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభావ్యా

జననమరణదుఃఖోత్సారి సర్వోపకారీ

సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నా.

397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధాగాధనవిరాజి

తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం

బునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

మాలిని. అనుపమహితవిద్యావ్యక్తయోగాపులం దనవేడిమి సూపిన నమ్మేటివిలుకాని
 దనుజమథనలీలాస్తవ్య శాంతానుభాసే నిప్రకరంబు దిరుగుడువడిన వెక్కసంబును
 జననమరణదుఃఖోత్సారి సర్వోపకారీదురః శాంతేయాగ్రజం డూరకుండి కర్ణి
 సనకముఖయతీంద్రాసన్న నిత్యప్రసన్నావ్యూహంబు భేదింపం జాల రని మనంబున
 గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రుఁచి. 4

తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయ్యిర, మర్జనుండును నీవు నచ్యుతుండుఁ
 బునందుఁ బ్రుమనల ను,ల్లన మాడకుండ నీలాపు మెఱసి
 కుమార,యనవుడు నతఁ డాననాబ్జ మలర
 , కెఱిగించె మాతండ్రి యేను దెఱపి
 డెద, మూఁక లెల్లఁ జాట్టు ముట్టినపుడు
 నా, చొచ్చు నేర్పు ఒలువుఁ జూడు మధిప. 5
 యనందనున కిట్లనియె. 6

దన చొచ్చెదము రిపులు పెల్లగిలఁగ నం
 ఁబునట్టివరంబు దీని నొసఁగుము పుత్రా. 7

వననీవు ముందరి
 ఘరయంబునఁ బార్వతుండు నే
 డున్ విరటుండు నంత నం
 నిక్రమణక్రమంబునన్. 8
 ననం బాలోకించి. 9

శోణుడు మెచ్చఁ జొచ్చియ
 కడు ధర్మసుతుండు గారవిం
 కే నరుడున్ సుభద్రయుం
 బ్బట యంతయు రిత్తఁ బుత్తునే. 10

డుమూఁకలక్రందు దోలెడుం
 మ జనుల్ నుతింపఁ జే
 దండ్రీయు సంతసిల్ల బె
 మయ్యెడుభంగిఁ బేర్చెదన్. 11

తిం జూచి నీదుధైర్యము శౌర్యం
 ముందెడు మనుడుఁ బార్థతనయుం డెలమిన్.
 బు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱపు మనుటయు
 ను. 13

తే. బాలుడవు నీవు కుంగంబు గాడి పోవఁగ్రారనారాచ మేసిన న్మక్కెనతఁడు
పతులు ప్రాథులు పాల నీదు, సుతులవెనుకకుఁ బఱపె నుద్ధతి దలిర్ప. 32

జొచ్చి యెఱుంగనినీచే మాడఁగ న త్తటి శల్యుఁ డెంతయున్
గారు బహువిధసమరకర్తృఁగువారికతూపుల మూర్ఖ వచ్చి క

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ యనికే బలారి వచ్చినఁ బురఁబున నార్చినఁ బెల్లగిల్లి న
గినిసి కడంగి క్రీడియును గృష్ణుఁ ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33

రొగ్గని యను చుండుదున్ సరకు
గడుసులివుఁ జూచుధరణీశులబం 34

వ. అని పలికి వానియాలాపంబు నాలరిబాగభరితము లయ్యెన్.
వాఁ డనుమానించుచు మనసైన్యంబున్ కమశాలిఁ బార్థునం 35

వారిసేనయుం దోడన కడంగుటయుం వుడు సూతపుత్రుఁ డి
లొండ్డొరులకుం దలమిగిలి యేచి యెడ వ్వుఁడు మేను వెంచి మా
బయ్యె నట్టియెడ. 36

అభినున్యఁడు పద్మవ్యూహంబు 37

ఆ. మెఱుగు మెఱచినట్లు మెఱయంగ నరన తాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
నంపగముల గురుని నలయించి కడచి యండును ద్రుంచి యెంతయున్

వ. ఇట్లనన్యభేద్యం బగునాపద్మవ్యూహంబుతనూజులుం గడున్
రసోల్లసితమూర్తి యై యందు మహర్ణవల డొల్ల నేసినన్. 38

బునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానముఖయోధవరు లొండ్డొరులఁ బేరు
సంహరణక్రీడనంబు సలుపుశూలిపోలికఁ రథ నేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వన
హారంబు ద్రిప్పుకొలిపియుం బొడినేసియు సౌభద్రుం జుట్టు ముట్టిన నతం డట్ట
నవ్వీరవరునారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాత్యధత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు
గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు నుండలీకృతకోడండుండును¹బటుసం
సేయుచుఁ గాల్పలంబులఁ జదువుచుఁ గేరుంబులోనం గిరళాస్ఫురణదుర్నిరీక్ష్యుం
నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు భీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు
దునుముచు మైమఱుపుల వ్రచ్చుచు భూమి బలుపిడుగులు దొరఁగించువిలయ
ద్రోయుచు మేనులు సింఁచుచుఁ దూవుఁచి భల్లాంజలికక్షురప్రకూర్తనఖరప్ర
సబళంబులు జడియుచుఁ దలలు చిదుముఱిచిన విచ్చినవాహినుల నిలువరింప
లురిలించుచు గండలు సెక్కుచు నెమ్ముల చుండె నపుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజ
వడియును నుడివడియును గలంగియుఁ 39

పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని యెడు మద్బలంబుఁ బీడించెడు నా
క. వీఁకమెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొలమిఁద నెట్లు లయ్యెం జెపుమా.

1. సమాజంబున సంక్రీడనంబునం గ్రేణిసలుపు సంధానస్ఫురీతదశశతకరుండును.

- క. అనుటయు సంజయుఁ డిట్లను, వినుము జనాధీశ యిట్లు విఱిగినసేనం
గనుఁగొని పోవఁగ నీ క, ద్భుతనయఁడు దనరథంబు ¹చుట్లం బఱవన్. 41
- వ. కొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగు దోఁపఁ బొదివి పో నీక పీనుంగుపెంటలు నేసిన నప్పు
డక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు ²గురుపతి నెఱను
దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున నతండు విను చుండఁ గృపాచార్యుతో
నిట్లనియె. 42
- ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ దండ్రులు మామలు భృత్యులుం బ్రమో
దగమ్మునఁ దేల నిట్లు వడిఁ దాఁకెడు ³విజయాత్మజుండు ఘో
టమ్ములుఁ గుంజరమ్ములు బడ ల్పడఁ దేరులు నుగ్గు గాఁగ నా
నప్పినయోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొక్కఁడున్. 43
- ఆ. అనిన వెలుకఁ బాటి యతిదీన మగునాన, నమున నవ్వు గానినవ్వు నెఱయ
సౌమ దత్తికర్ణశల్యాదు లగుయోధ, జనులతోడ నిట్లు లనియె విభుఁడు. 44
- చ. పలుకులు వింటిరే ధనువు వట్టెడివారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు గుంభజుఁడు బాలుని నొక్కఁడుఁ జంచలాత్ము వెం
గలిఁ గడసఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొగడ్తకుఁ జొచ్చె నితండు నొంపఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బార్థునకుఁ దాఁ గడుఁ గూర్పుట నెంత త్రుళ్లినన్. 45
- చ. గురునియు పేక్షఁ జేసి తనకున్ సమరోద్ధతి నెల్ల దాని నీ
వెరవిడి గాన లేడు దనవీరమ కాఁ గొని విట్టివీఁగెడుం
బారిగొనుఁ డందఱుం గడఁగి పోవఁగ నీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
ష్ఠురపరిపాతనోగ్రముగఁ జుట్టును ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46
- వ. అనిన విని వార లందఱు నవ్వాసవపౌత్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి
దుశ్శాసనుం డిట్లనియె. 47
- చ. ఇనుఁ గబళించుచాహుక్రియ నే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృతుం డగు లేర్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్లు సత్తు రతిశోకభరంబునఁజేసి యంతతో
మనపగ దీఱుఁ దీవ్ర మగుమద్భుజదర్పముసొంపు నూడుఁడి. 48

→ చుక్కాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాటి పోవుట ←

- వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయుతనయుం దాఁకిన నతండు
వడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం జొనిపినం గనలిఁ దుశ్శాసనుండు శరాసార
ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకునుం బేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘున
శరలాఘువప్రకారంబులు రథచిత్ర ప్రచారంబులుఁ జూపఁ జిగించి రప్పు డగ్గలిక
సొంపున సుభద్రాసూనుండు నీనుశతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను నెక్కి

స్రక్కించి యతనితో నిట్లనియె.

49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
ల్కినఫల మందఁ జేసెదఁ జలింపక యించుక సేపు నిల్వమి
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్ను బెం
చినగరువంపుఁదండ్రుకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం, బున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బెక్కును గ్రు
చ్చినఁ ద్రెల్లి యెన్నఁచో చచ్చినయట్లు రథంబుమీఁదఁ జేడ్పడియుండెన్. 51

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసను తేరు సారథి దొలంగఁ దోలుకొని పోయె నంతకు
మున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మప్రహంబు సేనా
సందోహసహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడునైన్యంబులతో సంగరంబుసేయు
చు నక్కుమారుం దల లెత్తి చూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీ
తు లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని
పొంగి యాగ్నులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం
దటిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి రారాజు దుశ్శాసనుఁ, డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కుమారుపై నడర నవ్వీడుఁ డేచి
ముందటిమూఁకల న్మండించి కదిసి డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాననుం డయి దివ్యాస్త్రజాలంబు వఱపునాజామదగ్న్య

తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సరికుగొనక యబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెటింగి, యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జుననుతుని దాఁకి.

చ. హయములమీఁద నూతుపయి నాతని యంగములందు నస్త్రసం
చయమడరించినం గమలచారుముఖంబున నెఱ్ఱనవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ధృయదవిలాస¹ బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుమునేపు గనుంగొని యోహటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెంపఱం దొలఁగె గెట్లఁడు పెక్కుబలంబు లప్పు డొ
క్కుమ్మడిఁ ద్రోచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ముచం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిధమ్పురణం డగు పార్థపుత్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెన రాధేయునితోలఁగిన, దెసకుం జనుటయు నతండు ధృతిసెడి విటిగెం
²బస పొడ వడఁగఁగఁ బెఱయో, ధసమూహము వాటె ధరణితల నుద్రువంగాన్.

వ. ఇవ్వీధంబున సైన్యంబులు దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

చ. నిలునిలు కర్ణ యోక్యపుడ నీ విటు లేల ¹కడంక దక్క సా
బల ధృతి దూల నేమిటికి బాష్ణిక యిత్రతః గౌరవేంద్ర నీ
బలముఁ జలంబుఁ జూపి నిలుపం దగు సేనల నంచుఁ బెక్కుభం
గులఁ బురికొల్ప నెవ్వరును గోల్తల సేయర యేమి సెప్పుదున్.

59

వ. ఇట్లు ప్రళయసమయధారాధరస్థితనిర్హితచ్చటాభీలం బగునబ్బాలుని బెడిదంపు
టంపట సైరింపం జాలక నీబలంబులు వాటిన నక్కుమారకంతీరవుండు సింహ
నాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి యనికిం దనివి సనక వెనుకం
దవిలి వట్టియడవి ముట్టి యేర్పుకార్చిచ్చుచందంబునం జతురంగబలంబులం బారి
సమరినం దేరులు నలియం ద్రెల్లినశుండాంబులును గాలుబలంబుల పీనుం
గుపెంటలమీఁద ²నూఁడుకొనం గూలినఘోటకంబులును గుట్టపుటట్టల రాసు
లు మూసికొని యటనటలై నయరదంబులును గరటిక శేబరంబులు వొదవినం
గాలుగాలం బెనఁచుకొని పడి యున్నసుభటసమూహంబులును గంకణాంగద
కాంతంబు లై నకరకాండంబులగములును మునుంగువడ డొల్లిననకుండలమస్త
కంబులును వీరకటకంబులు మెఱయఁ జిక్కువడి యున్నచరణంబులును గ్రిందు
పడందొరఁగిన గాత్రఖండంబులును దునియ లై నధనురాదిహేతివ్రాతంబులపైఁ
బొడవు సెడక బాహువులతోడం బొలుచుకృపాణప్రముఖప్రహరణంబులును
గొడుగులకుప్పలును జామరంబులప్రోవులును సిడంబులతిట్టలును నయి సంగరాం
గణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నప్పుడు గగనమధ్యభాగంబున భాసమానుం
డయినమార్తాండు రెండవమూర్తియుంబోలె నయ్యేకవీరుండు వెలింగె నన
వుడు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

60

ఆ. బాలుఁ డొంటి యిట్లు పలువురతోడఁ బో,రంగఁ జూచుపాండురాజతనయు
లందుఁ దోడుపడుటకై యొకరుండును, గడఁగ కునికి కేమికారణంబు.

61

వ. అనవుడు సంజయుండు.

62

== పద్మవ్యూహంబు సొచ్చుపాండవులను సైంధవుం డడ్డవడుట ==

చ. వినుము నరేంద్ర పాండవులు విక్రమదుర్గముఁ డై నపార్థనం
దనునకుఁ దోడ్పడం గడఁగి దంతితురంగరథోత్కరంబులం
దునుముచు సత్వరస్ఫురణఁ ద్రోచిన నీపెనుమూఁక పాయశివి
చ్చి నిలిచి చూచు చుండె నవిచేష్టితు లైరి బలాధినాథులున్.

63

వ. పాంచాలయాదవపాండ్య కేకయమాత్యప్రముఖమహనీయ సైన్యంబులతో
నట్లురవడించిన నయ్యధిష్ఠిరుం డనుమహావాయువునకు జయద్రథుం డద్రీయ
పోలె నడ్డపడియె ననిచెప్పుటయు విస్మితుండగుచువై చిత్రవీర్యుం డతని కిట్లనియె.

చ. తనయునిమీఁదికూరిమి నుదగ్రత సేనలతోడఁ బాండునం

1. తలంకె దిందు సా, బల. 2. నూఁడుకొన. 3. వి, చ్చిన నలిఁ జొచ్చి రప్పు డవిచేష్టితు.

దనులు రయంబుమై నడరఁ దా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
పునఁ గుదియించెనే యతఁడ పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసాంపున నత్తటి సంభవించెనో.

65

వ. అనిన విని సూతనూనుఁ డమ్మానవపతి కిట్లనుఁ బాండవు లరణ్యంబున నున్ననాఁ
డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్త చిత్తుం డై చిత్త
జారాతి నారాధించిన నతనిగర్విష్టనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవత్సలుం డగునప్పర
మేశ్వరుండు ప్రీతుం డై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌం తేయుల నివా
రించునట్లుగా వరం బొసంగవలయు నని విన్నవించిన నద్దేవుండు (నర్జునుండు
దక్కదక్కిననలుపురు) పాండవులు నీచేత నివారిత లగుట యొక్కదీవసంబునం
గలుగుఁగాక యని పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగా నట్టికౌరవం
బారథికవరునకు దొరఁకొనియెఁ దత్పరాక్రమంబుతెఱుం గెఱింగించెద నాక
ర్ణింపుము.

66

సీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ, బూనినయరదంబు పొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు న, భస్మస్థిలఁ జంచలప్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశ మై యుజ్జ్వలఁ, చ్ఛత్రచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలవ్రజకిరణావళి, కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ

తే. జిత్తమున వరగర్వంబు చిగురు లొత్తఁ, బాండుపుత్రులదుర్దాంత బాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుఁగా గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె.

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్త్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకం
బునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపు
లను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువ
దేనింటను ధర్మనూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పె
నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు సేసిన నాసైంధవుం
డొండువింట మంటలుం బోనిమార్గణమ్ము లమ్మునుజపతిమీఁదను దదనుచరుల
యంగంబులందును బరఁగించినం బవనతనయుండు దలకడచి రథసంబున.

68

వ. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేటొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి విరథుంజేసెన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుండై.

70

సీ. అనిలసుతుండు సాత్యకి తేరిమీఁదికి, నరిగిన సీసేన యాద్భుటయును
సైంధవుపై వారిసైనికోత్తము లనే, కాస్త్రముల్ పఱపిన నతఁడు వాని
మరలింప మున్నభీమన్యుచేఁ గూలిన, రథదంతిహయభటరాజికతన
నతివిషమం బైనయానేల నవిహత, గతి నరదంబులు ¹గ్రందు పఱపి

ఆ. వారు సేసి రాహవము దాని కోర్చి యం,దలును దమక తమక తనిసి వెనుక

కొడుగునట్లు గాఁగ నుజ్జ్వలశరనికా, యములు గురిసె నాజయద్రుండు. 71
 వ. ఇతైఱంగున సింధురాజు పాండవుల వేడిమి యుడిపిన నుభయపార్శ్వంబులకు
 మున్ను దొలంగి యున్న నీబలంబులు గోల్తలసేసి యక్కొంతేయనైననంతా
 నంబుతోఁ దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నక్కడఁ గుంభసంభవస్రయత్న
 విశేషంబునంజేసి వాహిని మగుడ నడరి యభిమన్యుం బొదివిన నక్కుమా
 రుండు నుక్కునం గడంగి. 72

క. అభిముఖసంవృత్తము లగు, నిభతురగస్యందనంబు లిలఁ గూలఁగ న
 తుభితుం డగువృషసేనుఁడు, రభసంబున నతనిఁ బటుశరంబుల నొంచెన్. 73

→ నృషసేనుం డభిమన్యుం దాకి మూర్ఛితుం డగుట. ←

ఉ. నొంచినఁ గెంపుసొంపునఁ గనుంగవ యొప్పుఁగ సూతుఁ ద్రుంచి విల్
 ద్రుంచి తురంగనక్తములఁ దూపులు నించి యలంచి మేను నొ
 ప్పించినఁ దేరితొడ నఱిపీనుఁగు నీడిచి కొంచుఁ బాతె నే
 నాంచలభూమికిం బెలుచ నత్తురగంబులు విహ్వలంబు లై. 74

వ. ఇట్లు నృషసేనునరదంబు పఱచిన తెఱిపిన యభిమన్యుండు నిజస్యందనంబు పఱ
 పించినం బటుసంరంభంబున నెదుర్కొని. 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగువసాతిభూపతి షష్టి, శితశరంబులేయ నతఁడు దొడ్డ
 నారసమున వాని ¹నలిఁ దూల నేసినఁ, గూలి పెలుచఁ దన్నికొనుచుఁ జచ్చె. 76

క. చచ్చినవసాతిఁ గనుఁగొని, యచ్చటిభూపతులు పెలుచ నడరుటయును వి
 వచ్చుకొడుకు కోపించినఁ, జిచ్చుమిడుతపిండు నేర్పుచెలువము దోచెన్. 77

వ. ఆసమయంబునం జేడ్పడి నీసేనలు దీనదశకు వచ్చిన నానాదేశాధీశులు పరస్పరా
 హ్వననాదంబులు సింహనాదంబులు శింజినీస్వనంబులుం జెలంగ ధనంజయతన
 యుపై నొక్కుమ్మడి నురవడించిన నయ్యతిరథవర్యుండు లేళ్లగమిం గనినబెబ్బలి
 యుబ్బి దోవ నలిరేగి యందఱ నుఱుమాడిన నంగకంబులవివిధఖండంబుల
 కెంపునను గఠితురగనరశవంబులవికృతాకారంబుల నాయుధంబులమెఱుంగులనా
 భరణంబులతఱచునం దత్ప్రదేశంబు దారుణప్రియదర్శనంబయ్యె నప్పుడు దెరలి
 నమూఁకలు దన్నుఁ దేటిచూడనుంజాలక. యంతంత టిచ్చవడిసనాగుంపులకుం
 గవిసి నిలింపపతిమనుమండు సత్యశ్రవణప్రభృతిభూపాలలోకంబు జములోకం
 బున కనిచినం జుట్లనుండి చూచుమానధను లగుమానవపతులు నేన నేన
 యని కడంగి యక్కుమారునిమీఁద నుటికి పెను జోఱమొగంబునం బడిన
 చిఱుచేపతండంబులచందంబున దావానలంబు దఱియం బాటినమృగకులంబు
 చాడ్చిన సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులచందంబున నతని యంద డిందిన. 78

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయు భయాకులతన్ నలుదిక్కులన్ వెనక్

విచ్చిన శల్యునందనుడు వీనికి నోడఁగ నేల మీకు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగెనేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనుఁ డంచు నుద్ధతిన్.

79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్రుం డలపడి తొమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజ
మ్ముల రెండును నాఁటించి వెండియు నేయం గడంగు నెడ నానుభద్రానూనుండు.

ఆ. శరముతోడ నొక్కశరము చాపముతోడ, నొకటి బొమలు గదిసియున్నయుగ్ర
. రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెఱయఁ బటుశరత్రయమున.

వ. ఇట్లర్జునపుత్రుండు చిత్రకౌశలంబు సూపిన.

82

ఆ. రుక్మరథుండు వడిన రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలుఁబ పలువు రవనిపతులు
గవిసి రపుడు తేరుగములతో వడి భవ, తౌపుత్రుమీఁద నీదుపుత్రు లలర.

83

క. అమ్మనుజవిభులబహులశ, రమ్ములచే సూత కేతురథరథ్యసమే

తమ్ముగఁ బొదువం బడుతన, తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి ముదమ్మునఁ దేలెన్.

84

వ. ఇట్లభీమన్యుండు మడిసెన కాఁదలంచిదుర్యోధనుండు సంతోషింప నాసౌభద్రుం
డు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకై వడిం గినిసి గాంధర్వి యైనమాయ
గావించె నఁ దొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియం బంది తుంబురుప్రభృతు
లొసంగినట్టిది దానంజేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కు రథమ్ముల
వారు దమ్ముఁ బొదివికొని యనేకాస్త్రశస్త్రంబులు ప్రయోగించినచందంబు దోఁ
చిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు మండలప్రచారంబులం దేరుమెఱ
య మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వెడందతూపులం ద్రుంచి పడవై చియు
బడలువఱచిన నన్నరపతులు నఱుకుడు వడినయెలమావిజౌంపంబులచందం బగు
టయు నుబ్బు దక్కి నెక్కుసంబుచు వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దన
కొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి కొండొకసేపు గన్నులపండు
వుగా భండనంబు నేసి సంరంభవిజృంభితుం డగునవ్వీరవరువిశిఖవేగంబునకుం
గాక విముఖుండయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యిందఱఁ దోలి వధించె నన్న నే

నమ్ముగ నేర నయ్యెద వినం గడు నక్కజ మట్టు లేల చి

త్తమ్మున సంశయింప విను ధర్మ మధర్మము నోర్వ కున్నె క

య్యమ్ముతెఱంగు సెప్పు మెటు లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా.

86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కండ్లు రాజులు సచ్చుట
యును సుయోధనుండు దెరులుఁబయును గని భవత్కుమారవర్గంబును దోడి
యోధవరులును మేనులు సెమర్ప మొగంబులు వెలువెలంబాఱ నోల్లెండం
గాల్లువడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి¹ పెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి

రప్పుడు మగుడం గోల్లల నేసి కురువిభుండు గురుపుత్రకృపకర్ణకృతవర్కబృహ
ద్బలసౌబలసమేతంబుగా సౌభద్రు నెదుర్కొనిన నతండు గెలుపునుబ్బునం
గొండుక పెద్ద యనక విడుగుచందంబునన్ గర్జిలి యుటికిన నయ్యరదంబుల
తండంబులు లేటమొగంబు వడియె నట్టియెడ. 87

→ దుర్యోధనపుత్రుండగులక్ష్మణగుమారుం డభిమత్యునిచే జచ్చుట. ←

చ. అదలిచి లక్ష్మణుండు విజయాత్మజుఁ దాఁకినఁ జూచి యుమ్మలం
బొదవఁగఁ బుత్రుఁ బెట్టి చన నోపక క్రమ్మురాజుఁ గాంచి యం
బుదములు గొండపై నడకుపోలిక నన్నరుపట్టి నందఱుం
బొదవ నతండు ఘోరశరభూరిసమీరమునం బెరల్బుచున్. 88

క. కదిసినలక్ష్మణునిం బులి, కొదమను సింగంపుఁగొదమ ¹గొదగొదలీలం
బొదవుగతిఁ గిట్టి మోదము, మదము నెలర్పంగ నింద్రుచునుమఁడు గడిమిన్.

చ. ఉఱక యురంబు బాహువులు నొక్కొకయమ్మున నొవ్వ నేసి నీ
వెఱిఁగి యెఱింగినన్ దొడరి తెక్కడఁ బోవఁగ వచ్చు నంచు నే
డైఱఁ పలఁ గుండలస్ఫురితదీపులతో నిల డొల్ల నేసె నం
దఱుఁ బతియుం గనుంగొనఁగ దైన్యరవంబు సెలంగ సేనలన్. 90

తే. మిడుక మిడుక నితైఱఁగునఁ గొడుకుఁ దునిమి
యక్కుమారుండు మెఱియుట నడలుఁ గనలుఁ
గడలుకొనుమదితోడ నీకొడుకు వీని
నొంపుఁ డందఱుఁ బైఁబడి చంపుఁ డనుడు. 91

క. కృతవర్కయుఁ గృపుఁడు గురుఁడు, నతనిసుతుఁడుఁగర్జుఁడును బృహద్బలుఁడును భా
సితశరములు గురియుచు న, న్యుతనల్లునిఁ బొదివి రొక్కయుమ్మడిఁ బెలుచన్.

క. అతఁ డందఱవిశిఖంబులు, వితథమ్ములు సేసి వారి వెగడుపటిచి యు
ద్ధతి సైంధవుపోరెడునెడ, కతిరయమునఁ దేగునడవునాసమయమునన్. 92

వ. నిషాదులు గళింగులు గజబృందంబులతో నడ్డపడిన నయ్యతిరథసింహుండు దరు
వాయి గొని తునుమాడ నెప్పటియోధవీరు లెయిది పెక్కాఁబోతు లొక్కపులిం
జుట్టుముట్టినచందంబునం బొదివి పెనంగ నాజయద్రథుండును బొండవబలంబు
లం ద్రోచి రానీక రభసాతిశయఘోరంబుగాఁ బోరు చుండె నక్కుమారుండు
గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్క నశీతిసాయకంబులను గురుతనయు దశ
విశిఖంబులను గర్జు నొక్కబలునారసంబునను సుక్కించి కృపుని విరథుంజేసి
బృహద్బలుమేన ముప్పదినారసంబులు నాటించి వారలకు బాసట యయి కదిసిన
సైనికులం బెక్కుతెఱంగులతూపులఁ జిక్కువఱిచి యక్కునం గ్రోధలిప్తబృం
దారకు లనురాజులను దూపడంచె నప్పుడు శారద్వతుండు దేగాయితంబు సేసి

కొని కడంగి తోడియేవురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణపరం
పరలు వరఁగింపం బెరిఁగినదర్పంబునం గని మనంగి యతండు నొప్పింప బెఱి
వారు బీటువోవ బృహదృబుండు బిట్టుగవిసి నిశితశరంబులు నిగిడించిన నన్నర
నందనుండు.

94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుడుం
గోప మెలర్ప భేటకముఁ గ్రూరకృపాణముఁ గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియుడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్పుటము వ్రచ్చి బృహదృబు భూరిదోర్బలున్.

95

వ. ఇ ట్లింప్రపాత్రుండు గోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపతు లొక్కమొగి నురవడించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు డాసి
నం గర్ణోపాంతంబు గర్ణి కానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు నొండొదుల
మేనులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతిబింబంబు
లుం బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లాహ్వరు గర్వం
బునఁ దన్నుం గదిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సలుపునప్పుడు కుంభ
సంభవప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగి
డించు చునికి యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ.

96

తే. మగధపతినూనుఁ డై నయశ్శాంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును బ్రాథదోర్బలము మెఱియఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె.

97

వ. ఇట్లు పూర్వవై రంబు నలంచి తలపడినమాగధకుమారు నవలీలనేలం గలిపి సింహ
నాదంబు నేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసననూనుండు సరభ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్కనార
సంబుననుం దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణ
కమలచారువిలోచనం డగుచు సౌభద్రుం డతనిఁ బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాత
వీడితుం జేసి డగ్గఱి.

98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటటి పాతె నీవె నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట వో నగు నం చొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్క లై యిలపయిం దొరఁగన్ వెన నేసె నేసినన్.

99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపాత్రు చాపంబు నఱికిఁ సూతుఁ
గూల్చి యాఱుమ్ము లురమున గ్రుచ్చుటయును

నొండుదేరిపై కబ్బాలుఁ డుటికె నధిప.

100

వ. అంత నపరాష్ట్రాం బయ్యె నాసమయంబున శత్రుంజయుండును జంద్ర కేతుండును
సువర్చసుండును సూర్యభానుండును మేఘ వేగుండును మొత్తం బైతాఁకిన ధనం
జయతనయుండు మేటిమగ లగునమ్మహీశులమేనులు నానాస్త్రంబుల ననేకఖం
డంబులు గావించి గాంధారపతి సేరినం గ్రూరనారాచజాలంబుల జర్జరితశరీరుం
జేసి దుర్యోధనుడెనకు నడరుటయు నంగపతి యాచార్యున కిట్లనియె. 101

క. చండగతి వీరరథికులఁ, జెండుచు నేతెంచి రాజుఁ జేరెడు సౌభ
ద్రుం డిట్టులు నీ కూరక, యుండు నగునె ప్రతివిధాన మొకరింపు తగన్. 102

క. అని పలికి పలికి నడ్డము, సచుటయు గురుఁ డచటియోధచయముం గలయం
గనుఁగొని యభిమన్యుఁడు న,ర్జునుఁడును ననినొక్కఁగూప చుండీ తలఁపన్. 103

వ. చూడం బిన్నవాఁడు గాని యలంతులం బోయెడువాఁడు గాఁడు మన మందఱ
ముం గూడికొని యొక్క పెట్ట యక్కు మారుపై నురవడింప వలయు నని పురికొ
లిపి బరవసంబుసేసె నప్పు డప్పాండుపొత్తు బాణంబులం బీడితుం డై సూతపుత్రుం
డు గుంభ సంభవు నాలోకించి నాడెస సూడుము వీఁడు నొప్పించె నిలువం దగు
నెల నగుట నసము డింపక ¹యీల గఱచుకొని యున్నవాఁడ గాండీవిఁ గలనం
గదిసి యెటుంగుదుమకాదె యతనిచే యింత బెట్టిదంబు గా దని చెప్పిన విని
యల్లన నగి యతం డతని కిట్లనియె 104

నీ. కవచభారణ మనుఘనవిద్య గవ్వడి, కే నెఱింగించితి నితఁడు దాని
నేర్చుట నీతని నెట్టన నొప్పింప, శక్యంబుగాదు పంచన గుణంబు
నఱకంగఁజూపంబు విఱుగ నేయఁగఘోట, కములఁజంపఁగసూతు సమయఁ జేయ
నగుఁ జాలు దేని నీ వట్లు సేయుము చేత, ధను వుండు నవ్వీరుఁ జెనయ వశమె
ఆ. దేవతలకు నైనఁ గావున నొక్కమై, విల్లు ద్రుంచి తఱిమి విరఘుఁ జేసి
చూచికొంద మలవుచొప్పునఁ దెగునె యీ, రథి కవరుసివటుపరాక్రమంబు.

---> కర్ణుఁడు మొదలగుయోధులు పంచనచే నభిమన్యుని విరఘుఁ జేయట ---

చ. అనవిని సూతసూనుఁడు భయం బెదఁ గూరినవాఁడపోలె నై
వెనుక కొదింగి యారథి కవీరుపిఱిందికిఁ జుట్టి వచ్చి వం
చనకు సహాయులై యచటిసైనికు లన్నరపుత్ర బిట్టు మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ జేరి యలఘుప్రదరంబున విల్లు ద్రుంచినన్. 106

వ. ఆలోన.

107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, సరభసముగఁ గృపుఁడు సంపె సారథి నమ్మె
నరసుతుఁ డనాయుధుండును, విరఘుండును నగుట సూచి వెఱ వేది వడిన్. 108

క. శకుని కృతవర్త శల బా,హ్నిక గురుసుతు లాదిగా ననేకు లడరి య

1. యీలు గఱచుకొని; యవుడు గఱచుకొని.

- ప్రకలాపంబుల శస్త్ర, ప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలఁచినన్. 109
- క. వాలును బలకయుఁ గొని య, బృలుఁడు రయ మార గగనభాగంబున కు
నీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి పోయె మండలీభూతగతిన్. 110
- క. తనవిద్యకలిమి వినతా, తనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమపైఁ దెం
పున నుఱుకు ననుతలంపున, మనయోధులు భయముగొనిరి మనుజాధీశా.
- చ. ఎడగని వాలుబల్లెమున నేసె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
. ప్పడు శకలంబు లై పలక భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె నె
క్కుడువడిఁ గట్టఁ డాశిశు వకుంతగతిం దన తేరిమిఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రుఁడు లీల నటించుచాడ్పునన్. 112
- వ. సంరంభవిజృభితుండై. 113
- నీ. నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసివయలుక ను, గ్రం బైనవదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గౌరవనై నికోత్కరమున కతిభయ, దం బగుసింహనాదంబు సెలంగ
నింగికి నిగుడరథాంగరోచులు మణి, కంఠాద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లు సూపినగంధసింధురం బనురేఖ, దలఁపించుకటుగతి చెలువు మెఱయఁ
తే. గుంభసంభవుఁ డున్నదిక్కునకుఁ గవిసి, యడ్డపడు సేనఁజించి చెండాడునక్కు
మారవరుమేనియొప్పును మగతనంబుఁ జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు.
- వ. అట్టియెడ. 115
- తే. శకునికృతవర్తకృపకర్ణశల్యముఖ్య, లై నయోధులు పెక్కిండు రఖిలదీశలఁ
బొదివి యతనికరంబునఁబాలుచుచక్క, మలతితునియలుగా నేసి రాగ్రహమున.
- వ. ఏసిన నతండు రయంబున. 117
- క. గదగొని యశ్వత్థామం, గదియుడు దంభోళికొదమకై వడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడు, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్.
- వ. సుభద్రాతనయుం డతని రథ్యంబులను సారథినిం జదియ మోఁది మనజోదుల
యమ్ముల నేడు వెఱిగినచందంబున సౌబలునిదెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన
గాంధారుల సప్తవింశతిరథికులం భారిగొనుటయుం బురికొని తన్ను మార్కొనిన
వసాతీయులం బదుండ్ర నేనుంగులతోడన వీనుంగులఁగావించి యందంద తఱి
మిస కేకయనప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు నేసి డస్సి తూఁగాడుచుఁ
దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ
తంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119
- ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి యాయిత మైనరథంబుతోడ డా
శ్వాసని రా నతం డడరి సారథిఁ జంపి హయంబులం బడక
వ్రేసిన నాతఁ డల్లి గద వేకొని యుద్ధతఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్యాసితమూర్తులం బొలిచె భాతృకుమారయుగం బుదాత్తమై. 120

⇒ అభిమన్యుడు క్షాసనము తు లిరువురుఁ జచ్చుట ⇒

తే. ఇవ్వీధంబునఁ గదిసి న రేంద్రముఖ్య, నీదుమనుమలు సూపట నెమ్మనముల
కద్భుతంబును శోకంబు నావహిల్ల,లావు వెరవును మెఱయఁ జలంబు నెఱయ.

ఉ. ఒండొరు¹మీఁదికోపమున నుగ్రతఁ బోరి రు దగ్రు లై గడల్
మండఁగ నెత్తురుల్ సెదర మాంసము పిండిగ నెంపనుగ్గు లొం
డొండ ధరిత్రిపైఁ దొరఁగ నొప్పెడుమేనులు వ్రాల వానిలో
నుండక ప్రాణముల్ వెడలె నుబ్బునఁ గ్రాలఁగ దేవకామినుల్.

122

వ. ఇతైఱంగున.

123

చ. ననగజ మంబుజాకర మవారణఁ జొచ్చి కలంచి యాడఁగా
మనమునఁ గొంకు లేక కృపమాలినబోయలు ముట్టి చంపుచా
డ్చున భవదీయసేన పొరివుచ్చఁగఁ జాట్టును ముట్టి పార్థనం
దను నలయించి నిర్దయవిధంబునఁ జంపి ర నేకసైనికుల్.

124

ప. అట్టియెడ.

125

సీ. జగము లన్నియును దేజంబున వెలిగించి, యపరాద్రి నేరినతపనుమాడ్కిఁ
దఱి చైనకానలు దరికొని నివులుగాఁ, జేసి యాతీనదవశిఖివిధమున
గగనంబుతో రాయు²కరడులు గలజలం బివురఁ బాతీనమహార్ణవముకరణి
నున్నతగతి సెడి యుర్విపైఁ గడువిన్న, నై పడియన్నసుధాంశుభంగి

తే. బీరమునఁ దమవారికిఁ బెం పొనర్చి

యగుల సమయించి వస మఱి యనువుదప్పి

తెగియుఁ జూడ్కికిఁ జాలవ్రే గగుచుఁ బొలిచె

మహితమూర్తిశోభితుఁ డభిమన్యుఁ డధిప.

126

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి నేల యెఱనింగి తెఱంగున నుండె నక్కుమా
రోత్తముఁ డందుఁ జంద్రుక్రియ నొప్పె సితాయుధఖండభూషణో
దాత్తమణిప్రతానములు తారలచందము నొంది యంద మై
యత్తఱి నుల్లసిల్లె ఎసుధాధిప చూడఱిపిండుచూడ్కికిన్.

127

సీ. కరిక లేబరములు ధరణీధరములు దు, రంగగాత్రమ్ములు గ్రాహసమితి
నరశరీరములు మీనములు గొఱ్ఱేయక, తురికాదిశస్త్రంబు లురగకులము
రుధిరార్ద్రశరములు రుచిరప్ర నాళముల్, ప్రేవులప్రోవులు ఫేనతతులు
నెత్తురు వెల్లువ నీళ్లు భూషణ, స్తోమాస్థిచయములతుమురు లిసుక

ఆ. గాఁగ నంబురాశికరణి కుగ్రామభూ, భాగ మొప్పు విగుల భవ్యయోగ

నిద్ర నున్నవిష్ణునికిఁ బాటి యగుచు శో, భిల్లె నమ్మురారియల్లుఁ డందు.

128

వ. అబ్బలుండు.

129

తే. మహితలావణ్యమున సుకుమార మైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాననంబుఁ
1 గ్రోత్త పెంపుగ నెంతయుఁ గొమరుమిగిలి², చెన్నుఁదలకట్టు నై పడియున్నఁజూచి.

క. నీసైనికు లెంతయు సం, తోసిల్లును నార్చి రపుడు దుఃఖితు లై కుం
తీసుతులవారు దీనద, శాసంగతు లైరి బాష్పజలములు దొరంగన్. 131

క. నెఱి దప్పంబడి పెల్లుగ, నొఱలెడినరవాజికరులయులి నభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల పెలుచ సఱచుభంగిఁ జెలంగెన్.

ద. ఆసనుయంబున. 133

క. పెక్కండు గూడి యిమ్మైయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మమోహో యని న
ల్లిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, సక్కజముగ భూతసంచయంబులు వలికెన్. 134

వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరాద్రుం డైనసౌభద్రుండు వడుటయు వారిబలంబులు
ఱిచ్చవడి భండనంబు దక్కి తలరిన ధర్మపుత్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు
నాలోకించి యిట్లనియె. 135

సీ. మార్బలంబులుసొచ్చి మాతంగములఁగూల్చి, రథరాజిఁ గలఁచి తురంగమములఁ
ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండు, సైనికప్రవరుల సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి వీక నాచార్యాది, యోధుల నెల్లను నొక్క దెసకు
వెలిచి వియచ్చురుల్ వినుతింప నాకంబు, చూఱి గొన్నట్టియర్జునతనూజఁ

ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గం డడంచి గెలుపు గంద ముచిత
భంగిఁ బ్రొద్దుకొలఁది పడికించీ మనసైనన్యముల మరల్త మెలమి దలకొనంగ.

వ. అని పలికి బరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యవష్టంభవిజృంభితుం డగు
నిలిచెఁ బదంపడి యరణికిరణుం డపరమాహీధరంబుమాళికి సరసీరుహశేఖరం బై
చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచోట్లును నెత్తుటజొత్తిల్లుచున్న ట్లుండఁ బిండు
గట్టి పిశాచనిశాచరులు నలిరేగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం
జేయుచు మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడు చుండుకలకలంబునను
గుణపభక్షణవ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను బలలఖాదనసంరంభశివా
నివహకోలాహలంబునను బరమాభీలం బైనసంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజ
శిబిరంబులకు నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు
మిగిలి యరిగిరి కాంతేయులు చిన్నబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తు
లయి చనిరివిధంబున ధర్మతనయుండు దననికేతనంబున కరిగి యచట నిఖిలపరి
జనంబులుం దానును సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులై యున్నసమయం
బునం దమ్ముని దెసకూరిమి నారం గూరిననగపెంపున ధైర్యంబుసొం పఱి వివర్ణ
వదనుండగుచు నిట్లనియె. 137

—> అభిమన్యునిమరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట. <—

- మ. గురుశారద్యతముఖ్యయోధవరసంగుష్టంబు నిశ్చేద్యము
 ధృర మాసైన్యము దానిఁ జొచ్చి ననుఁ బ్రీతుం జేయఁగాఁ బూని యొ
 క్కరుఁడ౯ గోవులలోను చొచ్చుబలుసింగంబొక్కొ నా నట్లు సా
 చ్చి రయం బార ననేకవీరశిరముల్ చెండాడె నుద్దండుఁ డై. 138
- క. ఈసును రోసముఁ గల దు, శ్వాసను నొప్పించి పఱపి చతురంగముల౯
 గాసిలఁ జేయుచు నట్లు,ల్లాసముతో మెలఁగఁగా దలంబె యొరులకున్. 139
- తే. కొడుకుఁ బొడగాన కర్జునుఁ డడిగె నేని, వానితో నింక నే మనువాఁడ హరికి
 నతనిగారాబుచెలియలి కధికదుగిఖి, మేన చేసితి ¹వగవంగ నేమి గలదు. 140
- క. బాలుఁడు సుకుమారుఁడు పె,క్కాలములం జొచ్చియెఱుఁగఁ డనక మొనసారం
 జాలుదు చొరు మని పనిచితి, నేలా నన్నాన దోస మెఱుఁగఁగ నిచ్చున్. 141
- క. కుడువను గట్టను బూయను, దొడువను బోఁ బనిచి కాక తొలుత మొనసారం
 గొడుకుం బనుచుట కెవ్వఁడు, గడఁగునె నాయట్టిపాపకర్తృఁడు దక్కన్. 142
- తే. వానితోడిద లోక మై యేను బోవ, నైతి బోఁ గన్నఁ బుత్రశోకాతురత్వ
 మున నితాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండఁ, జూడ కుండెడివాఁడ నర్జునుమొగంబు.
- ఉ. వాసవునంతహాకిసి వచ్చినయాపగ దీర్చుఁ గాలకే
 యాసురులట్టిబల్పగఱ నై నను వేల్కిడిఁ ద్రుంచు నాజి న
 వ్యాసవి ²యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁ డైనదర్దశం
 జేసి యలంతఁ జేడ్పడఁగఁ జేసె విధాతృని నేమి సెప్పుదున్. 144
- వ. కొడుకు నధించి రన్నఁ గురుకోటిని నెట్టన యల్లి దూపు మా
 పెడున కడంగి పార్థుఁ డెదఁ బెర్చినశోకము నార్పఁ జాలునే
 పుడమిధనంబు నాకమువిభూతియుఁ జేరెనయేని నల్ల న
 వ్వోడనభిమన్యునెమ్మొగము వే యగుపాలురు బోల నేర్పునే. 145
- స. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించు చున్నసమయమునం గృష్ణదైవ
 పాయనమునీంద్రుం డయ్యెడకు విజయంచేయుటయునవ్విభుండు ప్రత్యుత్థానంబు
 సేసి దండప్రణామం బాచరించి యాసనవిన్యాసన ప్రముఖపూజావిశేషంబుల
 నారాధించి యమ్మహాత్ముతో నిట్లసియె. 146
- పరసేన భేదింపఁ బనిచితి నేను సా,భద్రుని వాఁడు నబ్బలము సొచ్చె
 వెనుక నేమును జొచ్చి చనఁగ సైంధవుఁడు మ,హ్మాఁగిగఁ దోడ్పడ ననువు దప్పె
 నప్పుడు పెక్కండు రప్పాడి నవ్వీరు, బొదివిన నాఱడిఁ బోయె నట్లు
 సుకుమారమూర్తిఁ బుత్రకు నొంటిమైఁ బిన్న,పాపని నలుఁగులపాలుపడఁగఁ
 బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

- పేర్పుతల్లడమున బిమ్మిటికొనియెడు, జిత్త మింక నేమి సేయువాడ. 147
- వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మచుజేశ్వరున కిట్లనియె. 148
- చ. పలువురు రాజులం దునిమె బల్లిదుఁ డాతఁడు పిన్నపాపఁడే
యలుఁగులపాలు సేయ కభియాతులు పువ్వులకోల సాతు రే
కలఁగుదురే విపద్దశల కాటియ నాస్యులు సావు లింతవిం
తలె గరుడోరగద్యుచరదాననకోటులచావుఁ జూడమే. 149
- క. ఎప్పట నెవ్వరికి విధి, నప్పింప వశంబె ధైర్యధనఘనుఁడవు నీ
విప్పురుసున నడలుట గడు, నొప్పుదు శమియింపవలయు నుర్వీనాథా. 150
- వ. అనిన సాత్యవతేయునకుం గాంతేయూగ్రజుం డిట్లనియె 151
- చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పి ధీరు లై
పరఁగిర కాసి తమ్ము మృతభావవికారము మౌందకుండ ను
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు సాల రైరె యె
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యమె తాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152
- వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్రమరణ
శోకాతురుం డై నయకంపనుం డనురాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు
దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని విందు మయ్యితిహాసంబు తెఱం
గెఱింగించెద నది నీయంతఃకరణంబుసంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నప
హితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153
- సీ. పగతు రకంపనుపై నెత్తి వచ్చి కయ్యము సేసి యాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుటయుఁ జూచి తత్తనయుండు హరి యను, వాడు దోర్దగ్ధుడు గ్వారముార్తి
యవిరోధులమీఁద నడరి బల్వడిఁ దండ్రి, విడిపించి విక్రమవిహారణమునఁ
దని వోక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోట, భటసికాయంబుల బడలుపఱుప
- ఆ. నుగ్రు లగున నేకయోధులు చలమునఁ, గూడుకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, గనలి రభసమున నకంపనుండు. 154
- క. విపినంబు నడఁచుదవశిఖి, కుపమాస్థాన మయి పగఱయొప్పు సెఱచి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూ, ర్యపటుధ్వను లెసఁగ ననిమిషాధిపుభంగిన్. 155
- వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156
- ఆ. పుత్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్నయ, స్మరవరేణ్యకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయును నిభృతుఁడై యాసనా, ర్హ్యదిపూజనంబు లాచరించి.
- వ. అతనికడనుండి యమ్మహిపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి
కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటంజేసి విజయంబు ప్రియంబు
సేయకున్న దని తనవగవును దెలిపి మఱియును. 158

క. మునినాయక మృత్యువు ప్రభు, వని విందుము లోకమునకు నది యెల్లొకొ త
జ్జననంబుఁ దత్ప్రభావము, వినఁ దలఁచెన నుచితమేని వినిపింపు తగన్. 159

→ నారదుఁ డకంపమునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱింగించుట. ←

ప. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు గరుణాయు త్తచిత్తుండై యతని కిట్లను బంధుమరణ
శోకం బుడుపం జాలెడుమృత్యుప్రకారకథ వినుట మేలు నీ వవధానపరుండ వై
వినుము సెప్పెదం బ్రజావతి ప్రజల సృజించి పదంపడి సంహారంబు లేమిం
జేసి భూమికిఁ దదీయభారంబు దుర్భరం బగుటయు ననుసంధించి చింతాక్రాంతుం
డై తత్సంహారంబునకు నుపకరణంబు గానక కటకటంబడిన సతనియింద్రియంబుల
వలన మహాజ్వలనంబు జనియించి యెల్లదిక్కులం బరఁగి చరాచరాత్మకం బైన
భూతవ్రాతంబు దహింపం గడంగుటయు భువనహితార్థంబుగా భవుండు సని
కమలభవు శరణు సొచ్చినం బ్రజ్వరిల్లు చున్నయమ్మహానుభావుం డద్దేవు నాలో
కించి యాదరభరితుం డై. 160

క. నీకోరికి యప్రతిహత, మేకార్యము గోరి వచ్చి తెఱింగింపు మమే
యాకార కామహార యది, సేకొని యాక్షణము యేరు జేసెన ననుడున్. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్లు లనియె నఖిలసృష్టిక్రియా, కర్త వగుట నీర కలుగఁ జేయః
గలిగి భూతకోటి యెలమిఁ బొందఁగఁ గోప, మెత్తి చూపుమాప నేల యిపుడు.

ప. నాకుం గా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాదరింపు మనిన విని యంబుజాస
నుండు నాయుండుఁ గోపంబును గామంబును లేవు వినుము ప్రజాభారవీడిత యైన
భూమి దేని దనడప్పి యెఱింగించినం దదీయహితంబు సేయం బూని సంహారంబు
గావించువాడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి యెద్దియం గాన నైతి నది
గారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయు మన్నఁ దగం గడునిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁ గాన యనలం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్మును మిడి కాల్పఁ జొచ్చినఁ గనుంగొని యేఁ గృప వుట్టి చెప్పెదం
జనునె మహోగ్రకోపవివశత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

ప. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయనేల ధరణీభారంబు
వాయుట కై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుదెఱంగు దలంపుము
కోపం బుపసంహరింపు మిన్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపాపకళంకుం
డైనయాశంకరుపలుకులకు నతం డయ్యలుక నడంచిన నయ్యనలంబొలుటయును
భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె నట్లు
క్రోధోపశమనం బొచరించుసమయంబున. 165

నీ. కమలాసనునియింద్రియముల రక్తాస్యయు, నసితాంగియును వరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి యల్లన నగుచుఁ గెం,జాయ రంజిల్లులోచనము లలర
నాజగన్నాథుల నలవోకవోలెఁ గ,న్గొని దక్షిణమునకుఁ జన నజుండు [పఁ
మెలుపుతోమృత్యువమృత్యువ యెట వోయె,దని పలుమాటు సాంత్యనముదోఁ
తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి గాన నీవు
దొడరి వాసి లే కెల్లజంతువుల సంహ,రింపు నాపంపుమై నీకుఁ బెంపు గలదు.
వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగె నయ్యశ్రుబిందు
వులు పద్మజుండు పాణిపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల ననున
యించిన నక్కాంత గాడ్చిన నల్లాడుతీఁగ తెఱంగునం జలించి యంజలి ఘటించి
యవ్విరించి కిట్లనియె. 167

తే. నీవు సృజయించి తటె నన్ను దేవదేవ, యేను గ్రూరకర్తమునకు నెట్లు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్తు లై పనవుజనుల, వివిధభంగులయెలుఁగులు వినఁగఁ జాల.
వ. ఈయధర్తంబునకు నెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక
తపశ్చరణంబునకుం బనుప వలయు నివ్వరం బిమ్ము భవదనుజ్ఞ వడసి ధేను
కాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి. 169

నీ నినుఁ బ్రజాసంహారమునకు నై కల్పించి,నాఁడఁ గావున నీమనంబునందుఁ
బొడములిచారంబు నుడిగింపు మిట్లు గాఁ, గలయది యైనయిక్కార్యమునకు
నన్యధాత్వం బేల యగుఁ బ్రజాసంహర,ణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును నావుడు గడు భయం,బున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి.

తే. నలునవదనంబు నూచుచు నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁ డై లోకములఁ గృపపెంపుతోడి
దృష్టిఁ గనుగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందె
జంద్రమకాలియుఁ దనయిచ్చఁ జనియెఁ బ్రీతి. 170

వ. మృత్యుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171

తే. అచట వాసి రయంబున నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు లొనరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు
ప్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172

వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు
సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబున సంయతాత్మయై యున్నఁ జతురాననుం
డమ్మానినికిం బొడనూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠిం
చెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్నప్రజలమెడలు నులిచి చంపంజాల
నీపనికిం బంపకు మధర్తభయంబున నీ న్నాశ్రయించెద నార్త నైననాకుఁ శర
ణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డిట్లనియె. 173

- ఆ. ఇంతి నీ కధర్త మేల యయ్యెడు నాదు, పనుపు సేయ నిన్నుఁ బరమధర్త మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, వరము లిత్తు మేను హాగుఁడు నీకు.
- వ. ఏ మనుసంధించినపనికి నీకు భయం బేల చతుర్విధభూతకోట్ల నుపసంహరింపు మనిన నత్తన్వి దేవా దేవరయాజ్ఞ దల మోచి చేయుదానం గాక యొక్కవిన్నపం బవధరింపుము లోభంబును గ్రోధంబును నీర్వ్యయు నసూయయు జంతువుల శరీరంబుల వికృతిం బొందింప వలయు ననవుడు నతం డట్ల యయ్యెడు మది యునుం గాక నీయశ్రుబిందువు లెన్ని యన్నియు రోగంబు లై జనంబులం జానం జేయంగలయవి దానంజేసి యధర్తంబు నిన్నుం బొరయనేరదు ప్రాణి ప్రాణమారణంబు నీకుం బరమధర్తం బగు భవదీయశుభం జేనుగోరెద నీవు ధర్తస్వరూపంబ వీవిశ్వంబునకు నీశ్వరి వట్లు గావునఁ బ్రాణసంయమనంబు భవ దధీనంబు సర్వజీవులయెడం గామరోషంబు లుడిగి జీవంబుల నాకర్షింపుము తత్ప్రకారంబు ధర్తతత్వంబు నీకు భయంబేమి మిథ్యావర్తనుల నధర్తంబు సమయించుఁ బొమ్మనిన నమ్మానిని శాపభీతిని దన్ను నధర్తంబు వొంద దనుమాటను దన్నియోగం బంగీకరించె నవ్విరించివచనంబుల తేటంగున నాధివ్యాధులు గాత్రహానిం జేయ నామృత్యుదేవత ప్రాణాపహారిణి యగుటం బ్రాణంబులు దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం బొందుచు మగుడ మనుష్యత్వంబు నొందుచుండు.

175

తే. భీమనాదుండు భీముఁ డుద్దాముఁ డప్ర

తర్క్యతేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు

మనుపఁ జెఱుపంగ నొడయండు సనుట మగుడ

నరుగుదెంచుట వింత గా దతని కెందు.

176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదుసందనునకు భూ వర వగవ నేల యతనికిఁ, జిరవీరస్వర్గసుఖము సేకుటి యుండున్.

177

క. అగఃశితదుఃఖాత్మక మి, జ్వగ మాతఁడు దీనిఁ దొఱఁగి సౌఖ్యాత్మక మై వగ చెంతలఁ జేరనియ, జ్వగమునఁ బుణ్యాత్మపురుషసంగతి వడసెన్.

178

వ. నీకు వగవం బని లేదు బ్రహ్మాకల్పితం బైనయీనిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు దెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంపనుం డిట్లనియె.

179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘం బగునీసమంచితాఖ్యానం బే

విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియం బందె నతిసమాధానమునన్.

180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని దన దైనయశోకవనంబునకుం జనియె నని పలికి పారాశర్యుండు.

181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యమును విశిష్టగుణంబుం

జేయు జనములకు జగతీ, నాయక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్.

182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునఁ బిలుసనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులఁ బర
బలంబుల బడలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు
నడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమక్షత్ర
ధర్మంబుతెఱం గిట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖం
బుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో
నిట్లనియె. 183

ఆ. మును ప్రసీద్ధిఁ బొంది చనినభూపాలక, శ్రేష్ఠు లెవ్వధమునఁ జేసిరోక్కొ
క్రతువు లవిశిష్టకర్తజాతము దెలి, యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ. అనిన విని యమ్మునుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణుడై పాయునుండు నీ విట్లడు
గుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులయట్టివాఁడు గావున నక్కుమారులకు వార
లకుం బుణ్యగతితారతమ్యం బెట్టిదియో యని¹యరయుట గా నోపు నని యూ
హించెద ననవుడు నతండు మీదివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గా దన నెట్లు
వచ్చు నవ్వానిని విన నలతు నానతి యిండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కిట్లను నధ్వరప్రవ
ర్తనులుఁ దపఃప్రదీపులును దానసమగ్రులుదాత్తశీలరుం
జనియెడునట్టిచోటు లొక²సంపదయే రణశూరకోటిక
ర్జునసుతుఁ డత్యుదాత్త మగుచోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది యట్లుండె మహితాత్ము లయినమహీపతులవరిష్ఠకర్తానుష్ఠానంబులతెఱం
గెఱుంగుట మేల కాదె యంత లంతలు మానుసులు మడిసిరి;గాని పుడమి నిత్యు
లై నిలువం బడ రది వినుటయు నీమనోరోగశమనంబు నేయుం జెప్పెద నాక
ర్ణింపుము. 187

→ వేదవ్యాసమునీంద్రుఁడు ధర్మజునకు సునర్ణశ్రీవివరితంబు నెప్పుట. ←

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను, మనుజేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డి
వ్వననిధివలయములోనియ, వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు నేయుచుండు నానర
పతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బఱుమాఱు నరుగుదెంచు
చుండునొక్కనాఁడు విప్రవరు లతిప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మునివరునితో
నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యనిచెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీ, ప్సిత మెయ్యెది నాకు నేల చెప్ప వనుడు నం
చితగుణుఁడు చూపసియు నగు, సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగుణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టి
వాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాస్సంజ

యుండు నతైఱంగుతనయుం బడసి నువర్ణస్థివి యనుపేరిడి ప్రియంబునం బెను
చుచు వానివలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరో త్తరాభివృద్ధి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదనప్రాకారప్రభృతినమ స్తవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గావించికొని యసమానమహిమానందంబునం బ్రకాశుం డై . 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ మ్రుచ్చిలి పట్టి కుమారునోరఁ జీర దుటిమి వెం
గలు లగుక్రూరులు గొందఱు, వెలువడఁ గొనిపోయి యొక్కవిపినములోనన్.

ఆ. కడుపు వ్రచ్చి యొడలు గలయంగ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి పసిడి గాన్
కచట శవము వైచియరుగుచు నుండి తత్కర్మ ఫలముఁ దమ్ముఁ గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు దమలోనం గలహించి యొండొరుల వధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి స్పంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించు చున్న నన్నరేంద్రకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్చితుం డై . 194

క. జననాథ యిట్లు శోకం,బునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి పోదె యునుఱు స
చ్చినవారలు నత్తురె యే,డ్చినఁ జెలిమింజేసి హితము సెప్పెద నీకున్. 195

→→→ మో డ శ రా జ చ రి త్ర ము. ←←←

వ. అవధానాయ త్తం బగుచి త్తంబుతో విను మని యిట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డనుమహాసంయమి దేవతా, గురుతోడియీసున నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట యై నడవంగ హి, మాచలపాదంబునందు శక్ర
వరుణప్రభృతు లైనసురులు మహామునీంద్రులును సహాయు లై మెలఁగుచుండ
శౌలాప్రముఖభవ్యసాధనంబులు గన,కమయంబులుగ వస్త్రకాంచనాభ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాదితర్పణద్రవ్యస,మృద్ధి సకల జనులు మెచ్చఁ పెక్కు
లధ్వరములు సేసె నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ నేర్చె నయ్య. 197

సీ. సన్తార్గమున రాజ్యసంపద నొంది భూ, సురపూజ లొనరించి సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁబొందించెఁ దన కర్ణి, బర్జన్యుఁ డేఁటేటఁ బసిడివాన
కనకమయము లైనకర్మటరుషనక్ర,కూర్మచయముతోడఁ గురియు చుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధనార్థుల కిచ్చుచు,గురుజాంగలంబునఁ బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము లైనరాజార్హులు,జ్ఞములు పెక్కుసేసె సకలజనులుఁ
బొగడునట్టిపాట నెగడె సుహోత్రుఁ డ,వ్యభుఁడు దెగియె ననఁగ వినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకారకాంతంబు లై రూఢి, కెక్కినగజములు పెక్కువేలు
జనసత్వరూపాదినకలగుణములఁ బెం, పెసఁగినహయము లనేకలక్ష
లమలసువర్ణ మయము లగుకొమ్ములం, గొమరారుపశువులు గోటు లూర్జి
తాంగకపిలసదజావికంబులు గణ, నాతీతములు గన్య లప్రమేయ

ఆ. లఖిలరత్నవిరచితాభరణంబు ల,నల్పములు మహీసురావళులకు

నిచ్చి చేసె గ్రతువు తెన్ని యేనియు నంగుఁ, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె.

సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన, రథము చరింప నరాతు లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవ మార్జించుచోఁ, బ్రజల నొప్పింపనిపరమపుణ్య
కర్తంబునకు మెచ్చి గారవంబునఁ దన, కక్షయధనము ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నువిపొంత శిష్టజ, నాకీర్ణములుగఁ బెక్కాచరించె
ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతనియిచ్చుగోవు
తెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి నెల్లె నెట్లు. 200

సీ. యాననంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రీ, పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొన, ర్చినమర్త్యలోకపావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయు, క్తంబుగాఁ జంపినకలితనమ్ము
బాలురమరణంబు వాటిల్ల కుండంగఁ, జేసినయత్యంతచిత్రమహిమ
ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు మున్నుగా ననే, కాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లివోలె నరసి దశరథరాముండు, గాలవశత నొందెఁగాదె యధిప. 201

సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గానిఁ బూని వియద్గంగ, నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శక్రుండు మెచ్చఁ బరాక్రమంబునఁ భేర్చి, యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే, లరదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబు రథంబున, కిభములు నూలునూ¹తేసి యేనుఁ
తే. గేనుఁగునకుగుఱ్ఱములు వేయేసిపాటి, హయముహయమునకట్ల గోచయ మమర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టిభగీరథుం డున్నవాఁడె. 202

సీ. అర్ధివిశ్వావసుం డాదిగాఁ గలుగుగం, ధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్పరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలుఁ, నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప చివ్యమునులు నుతింప
మనుజులొకం బెల్లఁ గనకాన్నవస్త్రభూషణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ
ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాస పడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపు, మా ధరిత్రినిపుడు మనుజునాథ. 203

సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ, బ్రభవించునేయును బాలుఁ డ్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ, ²వర్ధిల్లి పండ్రెండువత్సరముల
ప్రాయమై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి, యర్కునియుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్టు పొలిమేర లైనమహాక్షేత్ర, మంతయు నొక్కండ యనుభవించి
ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసి మాంధాత్యు, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య.
సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి, సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

- రించి భూమి యలంకరించి యగ్నిష్టోమ, మాయమేధనాజపేయాతిరాత్ర
 పౌండరీకము లనఁ బరఁగినయధ్వరంబు లనేకములు సేసి భూసురులకు
 నఖిలభూములఁ గలయర్థంబు లెల్లను, దన కని యేమియు నునుప కిచ్చె
- ఆ. శుక్రనల్లుఁ డనఁగ శోభిల్లుతనయందు, ధర్మతత్త్వ మూర్జితముగ నియమ
 నిష్ఠుఁ డై యయాతి నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యె, నే నృపాల యమ్మహీశ్వరుండు.
- సీ. ఓర్వక పెక్కండ్లు దుర్వీశు లొక్కటఁ, బై నెత్తివచ్చిన భండనమున
 వారిహేతిచ్చత్రవాహనధ్వజములు, నఱికిన నడునడు నడికి వార
 లభయంబు వేడిన నందఱఁ గృపఁ గాచి, యేలె నీపెన్నేల యెల్లఁ దాన
 కొని యధ్వరములు పెక్కులొనర్చి వేడుకఁ, బాయనమ్ములు నపూపములు మోద
- ఆ. కములు లోను గాఁగఁ గలవంటకముల ను,ర్వీసురావళులకుఁ బ్రీతిఁ జేసి
 దక్షిణలుగ మణివితానంబు లిచ్చిన,యంబరీషుఁ డేమి యయ్యెఁ జెపును.
- సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క, వెలఁదికి వేవురు వేపు గాత్త
 జబుగాఁగఁ బదిగోటు లలఘుమూర్తులఁగాంచె, వారునుదోర్బలోజ్జ్వలులునార్య
 చరితులు నై పేర్చి తురగమేధంబు లం,దఱు బహుదక్షిణోదాత్తభంగి
 జేయుచుఁ దనపంపు సేసి వర్తింపంగఁ, దానును విశ్రుతాధ్వరము లొప్పఁ
- తే. బెంపు సొంపును సువ్రతసంపదయును
 నిర్మలశ్రద్ధయును గర్తనిపుణతయును
 నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి నెగడె నతఁడు
 వడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుఁ జెడనియొడలు.
- 207
- సీ. అధికతపంబున నగ్ని నారాధించి, ప్రత్యక్ష మగుటయు బ్రహ్మచర్య
 వృత్తంబుదమమును వేదవిత్త్వమునహిం,నయు బాత్రదానంబు శమము వరము
 గాఁ గోరికొని వేదికాస్థలి మణికన, కాత్మిక యై ముప్పదాఱుయోజ
 నములదైర్ఘ్యము సంత కమరువిస్తారంబుఁ, గలుగంగ నొనరించి క్రతువు సేసి
- తే. విప్రతతులకు దాని నతిప్రియముగ
 నిచ్చి తనవేర గయ నుతి కెక్క వటము
 పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుడై నెగడె గయుఁడు
 భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ బోయెఁ జెపును.
- 208
- సీ. ఇరువదివేవురు పరిణతపాచకు, లభ్యాగతులకును నతిధులకును
 బాటించి క్రొత్తగాఁ బపలును రేలును, వలయునన్నము లిడ వెలసెఁ బశువు
 లర్థి నుత్తమగతికై తామ చనుదేర, విశసించు నమరులు వేడ్కతోడఁ
 బొడనూపి కడు పారఁ గుడువ హవిర్భాగ,ములు వెట్టు వవిధమున మహాద్భు
- తే. తముగ నొనరించె సత్తయాగము దదుత్స,నంబు గొనియాడవచ్చినవార లెల్లఁ
 బ్రకటపుణ్యాత్ముఁ డననొప్పిరంతిదేవుఁ, డవిభునకును వలసె లోకాంతరంబు.

- సీ. శరభసింహవ్యాఘ్రసత్త్వచయంబుల, నేడికలెట్లట్లయెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున, దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడియె నమ్ముని పదంపడి మహారాజ్యప, దస్థుఁడై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సర,స్వతిసమీపంబున వాజిమేధ
- తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లసదృశప్రీతి విపుల కొనఁగె భరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండును జన్నవాఁడ.
- సీ. మిట్టుఁ బల్లంబు నై మెలఁగంగఁ దనరథ, ప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గా కున్నమేదినిఁ గడు సమస్థలి గాఁగ, వెరవున నొనరించి విశ్రుతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప, యైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి యోషధులునుబహురత్నములుఁ బిది,కించి జగంబుఁ బోషించె బృథుఁడు
- తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్ప నేల, సకలధాత్రియు బ్రావృణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకును సతులయశమ, కాక సుస్థిర మయ్యెనే కాయ మనఘ.
- సీ. బ్రహ్మవిద్యేషంబు పరికించి కోపించి, యవిధేయుఁడై నసహస్ర బాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దర మిడి తునుమాడె, నిరువదియొక్కమా తెల్లచోట
నందఱయేలేడునన్నిభూములుఁ దాన, యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు, నగునధ్వరములు పెక్కాచరించె
- ఆ. గళ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్నుర్వి
వినమె యమ్మహాత్ముండును బరితోషవి, భ్రాంతి గలిగెనేని బ్రదుక లేడు. 212
- చ. నలుమడి నీకు నమ్మునుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్పుతుండును నుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీనికేల యధికం బగునెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
తైలివి మనంబునం జోనువు ధీరతసారత గూర్పు నేర్పునన్. 213
- వ. అని నారదుండు. 214
- తే. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలుపోడశరాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుకకుండె.
- చ. పలుకక యున్నయద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁడే
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమ మొందఁగ వేల్చిననేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లనున్. 216
- తే. పుత్ర శోకాపహంబును బుణ్యతమము, నై నయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నిష్కల్మషుండ, నైతి నీదయఁజేసి సంయమివరేణ్య.
- వ. అనిన విని యత్రపోధనుండు ప్రీతుం డై నీ కెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెద ననుట
యు సృంజయుండును దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగునంతకంటె మిక్కిలి వలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుం గల
వే యనుటయు నమ్మునివరుండు. 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ
దెచ్చెద మగుడఁగ వే నీ, కిచ్చెద వగ పుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మైయిం దగు, దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె నువర్ణ
ష్ఠీవి గడు నదృతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవిధంబున నత్తపస్వి యిచ్చినయక్తుమారునకు స్పంజయుం డస్త్రశిక్ష గావించి
వివాహం బొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనం
బునకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుం డై నెగడిన నతం డత్యంతసంతో
షంబునం బొదలె నిట్లానువర్ణ ష్ఠీవి యశిషీ తాస్తుండును నకృతవివాహుండును
నయాగకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును
నగుసమయంబున సమయుట కారణంబు గా నన్నారదుండు గారుణ్యంబునం
గ్రమ్మఱి వానిం గలిగించె నది యట్లుండె నవ్వీశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు
లయి శౌర్యంబున శత్రుఁడైర్యంబు దూలించి మేలిమి వడసి నాకలోకసౌఖ్యం
బునం బొందినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబుతెరువు గాదు విను మీలో
కంబు దుఃఖిబహుళం బగుటఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు నుర
లోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీ వయ్యర్జుననందనుఁ డెట్టి
పుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును బావనంబు
లై నపలువురుభూపతులవృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున
సమాధానసుస్థిరుండ వై యుండము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుం డంత
ర్ధానంబు సేయుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యును వివ్వచ్చుండు
వచ్చినవానితో నే మనువాడ ననుతలంపు వుట్ట నూర కుండె నని సంజయుండు
సెప్పుటయు.

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశ్చక్తసమితి నేమి
నేసె నుతువార్తయెవ్వరు సెప్పి రాతఁ, డట్లు దెగుటయెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.
క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి, ట్లనుఁ బేరడవులు దహించుననలముచందం
బున సంశ్చక్తసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు దీవుఁ డై పారి వుచ్చెన్. 221

అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చు నెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పట.

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేను మ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగె గురుఁ డారయంగఁ గే
వలుఁడె నృపాలుఁ డేదెసకు వచ్చెనొ యన్న నతండు రాజుఁ ద
మ్ములు నుఖు లొండుమై నశుభముం గల దిప్పు డెటుంగ నయ్యెడన్. 226

- వ. అని పలికెఁ దదనంతరంబ యద్దామోదరథనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత
కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తైంచి రది చిట్టిన
చిత్రరూపంబులు గలకుడ్యంబునుం బోలె వివర్ణాకారు లైనజనులవలనం బా
డఱి యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కిట్లనియె.
- క. పైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తోలఁగి యరిగెద రది మే
మో నేడు వేణువీణా, గానస్వనములును వీటఁ గలుగవు కృష్ణా. 228
- క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన, యామహిమకు నెలపు గొంతి యగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకొ తమ్ముఁగుట్టలొకొ మఱి యెవ్వరొకొ తలఁపు గొలఁదికి మీఱె.
- ఆ. అలరు మొగముతోడ నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు నెట్టివార్త
చెవులు సోకునొక్కొ చే వెట్టికలఁచిన, భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁదొడంగె మనము.
- క. పలుమాటల కిటు మఱుమా, టలు వలుకనికృష్ణుతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి, దల కరిగెను మోము వెల్లఁదనమునఁ గదురన్.
- వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్తులును మాన్యరాజన్యులుం దానును
నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడన చనం జని వా
రుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రాసూనుండు లేమియుం జూచి సవ్య
సాచి యడుగులు దొట్టునడ నక్కొలుపులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని
యెలుంగు రాల్పడ నిట్లనియె. 232
- క. ఆననములు వెలువెల్లం, గా నడ లొదవినది మీకుఁ గానఁ దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁ డే, మో నాకుం జెప్పుఁ డేల యూరక యుండన్. 233
- క. ధనురాచార్యుఁడు దగఁ బన్నినపద్మప్ర్యాహ మొరులు నేరరు చొరు మం
చనుమానింప కతనిఁ జొరు, మనరు గదా మీయుపాయ మాఱడిఁబోవన్.
- ఉ. అమ్మైన సొచ్చుచొప్పు దెలియన్ వినె నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్ముఁబంగి వాఁడు వినఁగానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత మ్రగ్గఁడు గదా కురువీరులు నుట్టు ముట్టినన్. 235
- మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్చుమనుమం డస్త త్తనూజుండు సం
గర కేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కనునిచే వాఁ డేల చిక్కుం బొరిం
బొరిఁ బెక్కండ్రురు విచ్చుచుం బొదువుచుం బోరాట గల్గెం జమి. 236
- క. గురులకు భక్తుఁడుదారుఁడు, గరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు ² మొగ మోడు నాసుర, వరపాత్రుఁడు లేమి కోర్వ వచ్చునె చెవుఁడా.
- క. అన్నగుమోమును నత్తైలి, గన్నులు నవ్వెడఁదయురముఁ గన్నారంగాఁ

- గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లేట్టు లుండఁగ నేర్చున్.
- సీ. హంసతూలికపాన్పునందుఁ ¹బొందెడుమేను, కఠినంపునేలతోఁ గదిసె నేడు
గొడుగులనీడ పై నడరఁ జెన్నగుమోము, పొరిఁ బర్వపెందూళి బ్రుంగె నేడు
లలనలు లీలమైఁ గొలువ నుండెడుభోగి, వఱిఁగులలో నున్నవాఁడు నేడు
నానాజనములకు నాథుఁ డై శోభిల్లు, దొర యనాథత్వంబుఁ బొరసె నేడు
- ఆ. వినయరతుఁడు హృదయవిదుఁడు సుభద్రగా, రాబుపట్టి మగలరాజు మాన
ధనుఁడు దివిజరాజుమనుమఁడు నాచెలి, కాఁడు ముద్దులాఁడు లేఁడు నేడు.
- ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు నట్టితనూభవరత్న మెవ్వీధిన్
డక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొడంబడునే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కుదినంబు లున్కి యరిబృందము పిల్చినఁ బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మహాగుణభూషణుఁ గోలుపోయితిన్. 240
- వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241
- ఉ. హా యను ధర్మరాజతనయా యను న న్నేడఁబాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁపఁ జనునే యనుఁ గృష్ణుఁడు వీడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి వోకఁ దగవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నోయభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రియోకుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి.
- ఉ. పావని సేరి యుండఁడొకొ పార్వతుఁ డచ్చట లేడె యొండుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్యనాథుఁ డెటవోయెనొ డెప్పర మైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

—> అర్జునుఁడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట. <—

- క. పదుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నొంపఁ గనియెనె నృప నీ
కొడు కిట యట నూడక యె,క్కుడుమగఁటిమి నురికి పేరు గొనియెనె పోరన్.
- వ. అని పలికి నిట్టూర్పునిగిడించి చింతించి. 246
- చ. పలువురు సుట్టు ముట్టుకొని బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రపం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ దోడ్పడువారలు లేక నన్ మదిం
²దలఁపఁడ యత్తటిన్ రిపువధంబున కెయుము తండ్రి మేను గొం
డలమునఁ బొందకుండ నని తాఁ బలుమాటను జీర కుండునే. 247
- క. అక్కట తప్పఁదలంచితి, నక్కొలఁదులవాడె కృష్ణునల్లుఁడు పోరన్
స్రక్కునె బాహుగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను ³దలపైఁ బడినన్. 248
- ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ జెన్నెసలారుసా, భద్రమొగము నూడఁ బడయ కున్న

- వాఁడ న్నామనంబు వ్రేయ్య లై పో దిది, తాతఁ జేసినది యొకో తలంప. 249
- క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని నన్నుం
దలఁసరొకో మనముల వా, రలు దానికి ¹నేమి నీఁగ రాదయ్యెడినో. 250
- క. కడకట పేరినపెన్నె, త్తుట జొత్తిల్లి యున్న మేనితోఁ గొడు కేచ
క్కటిఁ బడి యున్నాఁడో య, చ్చొట్టు సూపెడువారు లేరె చూచెద వానిన్.
- సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందురు, క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింప కున్నె
యే మని నాతోడఁ బ్రేముడించునొకో సు, భద్ర పుత్రునిఁ జూడఁబడయ కున్కిఁ
బగతుర నిర్జించి మొగముపోటుల నొచ్చి, పొడసూపరాఁ డయ్యెఁ గొడుకు నాకు
నడలునఁ దల్లడపడియెడుద్రౌపది, వంత మాన్పింప నెవ్వరికి వశమె
- తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్లు లనియె. 252
- వ. సంశ్చక్తకసమితితోడం దమకించి పోరి పోరి కౌరవసై నికులసింహనాదంబుల
వింటి నప్పు డెలుం గెత్తి యుయుత్సుం డాడినమాటల నాకర్ణించితి. 253
- సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు, బాలుని నొక్కరుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే, యెద్దురు గా కార్వ నేల చెప్పుడ
హరికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి, బ్రదుకంగ వచ్చునే భవున కైన
నది యట్లు లుండె నీయధికపాపముఫలం, బెట్లును జెఱుపక యేల తక్కు
- ఆ. ననియె నివ్వధమున నగిసేనయోధుల, నతఁడు వలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు ²వినియెన, యని తలంచి దానినంత గొనక. 254
- క. మనుజాధిప తగుసమయం, బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నఁ బొరిపుచ్చ నె వే
చనుడెంచి నీనుతుం బొది, వినయెడఁ దత్కూరయోధవీరుల నెల్లన్. 255
- క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున మునుఁగుఫల్లునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొదువుచు నిట్లను హరి చిత్తంబులోన నడ లూనంగాన్. 256
- చ. ఇటు దగునయ్య శూరులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందురక మొనలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్రుఁ డె
క్కటి దివిచూఱుకోల్ ప్రియను కా కిది యప్రియమే తలంపఁగాన్. 257
- ఆ. ఎఱుంగ వలయుదాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు, నట్టి నీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258
- వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన సత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు

- సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కిట్లనియె. 259
- చ. మనసిజమూర్తి యైనయభిమన్యునిమాటలు వీనులార నే
విన వలతుం దదీయమృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంగతిమై జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేటివోరు దెలియం గలభంగియు మీరు సెప్పుఁడా. 260
- వ. అని మఱియును. 261
- చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును నస్త్రమహాత్వముఁ గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బలఘస్థురచే నయినం బ్రచండదో
ర్భలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికతంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో. 262
- క. మిమ్మును బాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ బ్రథ
త్వ మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాచికొన నేరనే యబ్బాలున్. 263
- క. రథవితతి వఱపి మీ రవి,తథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి, మధనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264
- వ. అని యంత కంత కగ్గలించునుమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265
- క. ఉక్కును నస్త్రబలము మీ, కెక్కడియది సాల రైతి రిందఱు నని న
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ, తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కున నేలా. 266
- క. బలహీనులు సంగరభీతులు నగుమి మ్మెఱిఁగి యెఱిఁగి తొలఁగి తనూజం
దలఁపక యొంటి మెలఁగువెం,గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్.
- తే. మానిసులువోలె నున్నార లేను లేని
తటి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారమునకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268
- వ. అని భంగించి. యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగు వారం గ్రోధశోకంబులు
మనంబునఁ ¹ బెనంగొనం గన్నీ రొలుక నూర కున్న నెల్లవారు నతనికి మాఱు
పలుకను దేటి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు నను
నయాలాపంబులం దేర్పుచుండం బాండవాగ్రజుండు గుపితాఖండలనిభుం డగు
నాసవ్యసాచితో సాంతవనస్వరంబున నిట్లనియె. 269

—> ధర్మరా జుద్దనుని కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట. <—

- సీ. అనఘ సంశ్చక్తహాసనంబునకు నీవు, సనిన నొడ్డన మేర్చికొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మవ్వీరుమో, హర మేము సొరఁజాల మైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ, దేటి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మైన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బో, మ్మనియెడు²తలఁపు నా కవుడు పుట్టి

- ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మం, దఱము మొగ్గరంబు దఱియఁ జొచ్చె
దము వడిని భవత్పథంబున ననుడు నం, భోధి సొచ్చుకరటిపోల్కిఁ జొచ్చి. 270
- క. నీయుపదేశముఁ దనచే, దోయిబలువుఁ దోడు గాఁగ దోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము, పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁజేసెన్.
- క. కని కుంభజముఖ్యులు వా, నిన పొదువఁగ నేముఁ జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పడుటకు, జనఁ జన మా కడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్. 272
- వ. అతండు రుద్రవరాసుభావంబునం జేసి యక్షుద్రబలుం డగుట నేమతని మిగులం
జాలక చిక్కితి మాసౌభద్రం జుట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్తకృపగురుపుత్రాది
యోధవీరులు పెక్కండు సిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ
జలంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు
లగురాజుల రాజకుమారులఁ బలువురం జంపియు సొంపారెం బదంపడి పదా
తియు గదాపాణియు నై రథాంగపాణియుల్లుండు దూఁగాడుచుం బోరాడునెడ
దుశ్శాసనతనయుండు దాకి వానిచే విరథుం డై తానును గద గొని పెలుచం
దలపడియె నత్తెఱంగున నై నగదారణంబున వా రిరువురుం బరస్పరనిహతు లై
పడి రిన్విధంబున నక్కుమారుండు దనతండ్రులకును మామలకును గూఢి యగు
రణక్రీడం గీర్తిపరిస్ఫూరియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు.
- క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు సెదర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గల మై మూ, ర్చిలై నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274
- వ. ఇట్లు పరనశుం డైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్త నొక్కింతసేపునకు
సేదదేటి సైంధవుం దలంచి యతండు. 275
- ఆ. అవుడు గఱచి యెఱ్ఱనగునాననంబుతో, బొములు ముడిచి చెమట పొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వేసక మెసఁగ నన్న కిట్టు లనియె.
- మ. వినుఁడీ నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నవశ్యంబును నెల్లి సంపుడు భయస్థుం డై నినుం జొచ్చినన్
వనజాక్షున్ శరణంబు వేడినను గర్వం బేది నన్నుం దగం
గనినం బోగు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277
- క. బాలధ్వంసకు నాదు, శ్రీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన సస్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ, దూలించుచు వానిఁ గవియుదుం జటులగతిన్. 278
- క. ఇట్లు సేయ నై తినేని గురుద్రోహి, గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హజనపరి, వాదిగతికిఁ బోవువాడ నధిప. 279
- వ. మఱియు నొక్కప్రతిన యవధరింపుము. 280
- చ. అనిమిషదై త్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

దునుముడు నెల్లి సైంధవుని దోయజమిత్తు గ్రెడు గ్రుంక కుండుము

న్న నరవరేణ్య యితైఱగు నా కొనరింపగ రాక యున్న నే

ననలము సొచ్చువాడ నృపు లందఱుఁ జూడగ గాండినంబుతోన్. 281

వ. అని పెలుచం బలికి యప్పరమకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నిగుడం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె దేవేంద్ర
పుత్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్తైస్సనికసింహనాదంబులును
దూర్యనినదంబులును నింగి వొంగం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్తంబు సేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గవదొనలు వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబునం
గొండొక దెలివొంది పపననందనుం డప్పరందరనందనువదనంబు వీక్షించి. 282

క. అతితీవ్ర మైన నీదగు, ప్రతిన కుపోద్బలము గాఁగఁ బరఁగినధీరో

ద్ధతపాంచజన్యరవమున, ధృతి దూలకయున్నె కురుపతికి నింద్రసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నాసమయంబునం గోపంబుపెంపునను బూనికిపైభరంబునను
భీమసేనునిసల్లాపసౌహార్దంబునను దనడెందంబుశోకంబు డిందువడం గలయం
గనుంగొనిన విజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య, ధ్వనిఁ గూడి చెలంగు దేవదత్తరవంబున్

విని భీతినంభ్రమంబుల, మనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగపుఁజారులు, సెప్పిననంతయు నెఱింగి సింధువిభుఁడు దన్

గప్పెడు నెవ్వగపెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు గాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

--- ఆర్జునునిపృతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి దుర్యోధనునితోఁ జెప్పుకొనుట ---

క. చని యాపు లైనబలవ, న్ననుజేంద్రులు గొలువ నున్నమానవనాథుం

గని యిట్లను¹సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి నెఱపు దల్లడవెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నె గ్గొనరించితి నేల నాపయిం

బూనినవాఁడు ఘల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ²నట్టె పాడి³మీ

కేనెఱి⁴సంతసంబు వగపేటికి నా కెట యేసి పోయెదన్

వానిపృతిజ్ఞ కడ్డపడువారె నురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలుపు గలయం గనుంగొని.

289

ఆ. దోణకర్ణ శల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు వట్టికొన్న

వాని నై నఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్ల కున్న నెట్టులొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు.

291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్ళున్, గుదివడ వడకుచు మనంబు గొందలపడఁగా

నిదియేటిమాట లాడెర, దుదిఁ బార్థుఁడు గాన కుండఁ దొలఁగన వలయున్.

వ. మీ యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 293

మ. మును నీ వెన్నితి విక్రమాధ్యు లని మమ్ముం గొందఱఁ ద్రాణిపెం
పును హోర్దిక్కుబలంబు సౌబలునియేపుం జేవయున్ సోమద
త్తునిద్దై ర్యంబును శౌర్యమున్ శలుమహావోర్ధగ్నముం గూడ నె
న్నిన నీ కెట్లగుఁ జూడు మిట్టిమగలు ¹ న్వే యేల నిన్నిత్తురే. 294

క. నమ్ముము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట నీకుఁ దాత్పర్యము మై
నిమ్మేటిమగలు నూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన నీకెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్ల నున్నరాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
డోడ్కొని దోడ్కొనికడకుం జని జయద్రథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యవ్వీరుండు వివిధ శ్రమంబులయలజడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డైయుండు నది
యట్లుండే నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్యాణంబులమఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం దేటి చూడ వచ్చునే వివ్వచ్చునకుం బ్రవేశింప రాని
బంధురవ్యూహంబు వన్నించెదఁ గులధర్తంబు శిథిలంబు గా కుండ సమరంబు
నేయు మని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయా,న్వితఁడవు గాఁ దగునె మేదినీవర యింకన్.

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గలయఖిలనృపులు నవ్యయవృత్తి
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవుతెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జేసి పడయులోకంబు లెల్లఁ జేయలఁతులుభూ
మిపులకు సంగరవిద్యా, నిపుణతఁ దలఁ కుడిగి పోర ² నేనియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని యతఁడు గలంకు దేటి విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహం, బునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్.

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్ల సైనికోత్తముల
సింహనాదంబులు సెలంగె నితైఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుము
ఖంబయ్యెనంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాతృవృషాండ్యయాదవ
కేకయాదిరాజులోకంబుశోకంబు దగుమాటల మలుఁగం జేసి విడిదలకుం జన
నియమించి యనుజుల నచ్యుతునిం బెట్టికొనియున్న యెడ నగ్గోవిందుండు గాండీవి
కిట్లనియె. 301

- క. నాతోఁ దలపోయక రో, పాతురతం బ్రతినవట్టి తవనీనాథ
ప్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, చేతాఁకున డెప్పురంబు సేసితి కంటే. 302
- క. అ స్తమయమునకు మును రిపు, మ స్తకముం దునుమవలయు మన కిది సాలక్
1దు స్తరమును నగు న స్త, వ్య స్తం బగునేని నాకు వగవు గదిరెడున్. 303
- వ. మనవేగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పినతెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన
మోసినచందంబుల పెల్లునన్ బెదరి యవ్వీటివారు గవ్వడి కొడుకుచావునకుం
గోపించి యిప్పుడ యె త్తినచ్చుననీ రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ
సైంధవుండు దనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజు
గొలు వున్నచోటికింజని సిగ్గటి నిన్నునగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యతం డలిగిన
మీరు గావ లే రని పలికి తా నెందేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురు
కృతవర్తకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగుమేటిమగలం బేర్కొని వీరును నా
తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జుట్టనప్రేలనుం జూప వచ్చుకే యని భయంబు
వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహంబు డై దురవగాహవ్యూహవిధానంబున
జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలువరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వా
రొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని
నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బౌర్యు లగునా ప్తజనంబులం
గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు వివ్వచ్చుండు నవ్వచ్చు ని ట్లనియె. 304
- అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు సెప్పట. ←
- క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుంగుదురు భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలువా రీపూన్కిన్. 305
- వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు
సొచ్చిరేనియు. 306
- మ. పటునారాచపరంపరాప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
దృటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభత్స్యందనౌఘంబు ను
దృటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించె నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భాభాగ మత్యుగ్రతన్. 307
- క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదువివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కెదు, రే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308
- క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరధికులుఁ జూచుచుండ బీరము లావున్
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిగెద సైంధవుని నేల తలఁకెదు కృష్ణా.
- క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరములై నభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరిలిచి పడ వైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

ఆ. గురునియలవుఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, యాన గాండివంబునాన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యెల్ల, భంగిఁ దునిమి వైతుఁ బగలు దలఁక.

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రందుగ నాకు నెదుర్చురాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్చు నెత్తురున్
నెనడును గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్లుచుఁ జొక్కుచుండఁగాన్. 312

క. అవ్వలిసైనికు లడలఁగ, నవ్వచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నొవ్వం గురురాజు నేఁ దునుముదును దోహిన్.

తే. సాధనము గాండివం బటె సమరకర్త, యష్టనుం డటె సారథి యబ్జనాభుఁ
డటె మరల్పఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరున కై నను నెఱుఁగక యంటిగాక.

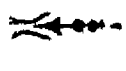
క. పూనఁగ రాదే సాకె, ద్వానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నునికి గలుగ నే నీ, చే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెవుమా. 315

క. ఈప్రతిన యెట్టితెఱఁగున, నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టితెఱఁగు లో
కప్రభువ నీన చేయ న,తిప్రకటసరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయుభరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలసోసి తింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్. 317

వ. అని యివ్వధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతః
కరణు లగుచు బాములు రోజుపోల్కి సిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురంద
రాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి వుట్టునో యని చింతాక్రాంతు
లైరి వారిధులు సంక్షోభించెసరిత్ప్రవాహంబులుప్రతిగమనవ్యాకులంబు లయ్యెఁ
గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరసికరం
బులనాశంబులు చెలుపునుత్పాతంబు లనేకంబులు దోచె విశేషించి కౌరవ
స్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్కని
ర్భూతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబు లగుబా
ష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు వుట్టినం బోటు
మగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బుల్లపడి యుండి రనవుడు
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రం దీల్లనియె. 318

తే. అట్లు దమలోనఁ దగుమాట లాడి యాడి
కోపరసవేగమునఁ గుంది కుంది వగలఁ
బొంది పొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నారాత్రి యెట్లైరి చెవును. 319

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రోక్తాతుర యైననుభద్ర నూటడించుట.

వ. అని యడిగిన నానూతనూనుం డబికానూనున కిట్లను నమ్మురారితీతం బారా
ధించి యర్జునుం డట మున్న యొక్కనాడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం బాం
చాలియు నుత్తరయును పచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యచ్చెలువలతోకాన
లంబు ¹లుడుగునట్టెమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్మకుందుండు గోత్ర యో యడలు దనదు

డెంద మలఁపంగఁ జెలియలిమందిరమున

కరిగి పురపురఁ బొక్కెడునానుభద్రఁ

గాంచి యిట్లను నెంతయు గారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగనినడపున, నేచి యమరలోకమునకు నేగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్చ మగునీ, లోకంబు దొరంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకకు ని ట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె సుదతీ నీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ, దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు ³గుండ నేల. 324

ఉ. త్రిత్రయకాంత పుత్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁ డై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి⁴కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణతి కెక్కిననీవు తనూజువీరమున్
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుండఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరివశ మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచు నుండన్. 327

క. తగుమాట లాడి కోడలి, నగ పుడుపుము నీవు ధైర్యవతి విట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములనగలు మా కందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు ననిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగువీరము సేయు మాతఁడు
ద్దామభుజాబలాధ్యుఁ డది దప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణిపొల్పు ధొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్లి యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయినశోకంబున సుభద్ర
యాకులతం బొంది. 331

ఉ. అక్కట పుత్రనిన్నుఁ గనినంతయపుణ్యమ కాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి జేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకుమారకు
ల్లక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టియా
మిక్కిలి నోము లేద యిటమీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా.

332

ఉ. బాలుఁడ వైననీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బ్రాథవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఘ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యిట్లగుటకున్ వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచున్
లోలతఁ జూడకున్న జనలోకము నీ దగునూపు రేఖయున్.

333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నామేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టిని విప్పుడు చెనఁటినేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చి తె తండ్రి చెప్పును.

334

క. వందిజనంబులు మాగధ, బృందంబులు సంస్తుతింపఁ బెం పొందుదుమో
లం దిరిగెడుక్రవ్యాదుల, క్రందున నీవీను లిప్పుడు కటకటఁ బడవే.

335

చ. అనిలతనూజ లావు గలఁ డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జనుద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము వూని యుండు మా
త్స్యుని బటువిక్రమాఘ్యఁ డని చూతురు పాండవు లింద¹ఱుండి యొ
క్కసికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్రకా.

336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బాడిల్లునుబోలెనై, యున్నది నీవు లేకునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గండు నెఱసి బంధులఁ బ్రీతిఁ, బొందఁ జేయుట గలవోలె నమ్యె
జిష్టునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ, వరులచేఁ బడుట చోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్ను మొగంబు నై, యెప్పుడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ
తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేడికొనియెద వచ్చి యివ్వెలఁదినంత, దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్చినన్న.

ఉ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయాగములన్ మునిచోదితవ్రతం
బుల మహానీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములన్ మహాత్ము లెం
తలు రమణీయవిశ్రుతపదంబుల కేగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగుసద్గతిం బడయు వాసవపౌత్ర పవిత్రవర్తనా.

338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించు చున్నసమయంబునం బొంచాలి యేతెంచి
యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రులం బొదివి తానును వారును నడ లూని పుడమిం బడి
వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయు చున్న నన్నారాయణుండును శోక
సంతాపితాంతఃకరణం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యవిదల నెట్టకేలకు

నూరార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ
 ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితరపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం
 బోవం బనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగె గృహ్మండును జిహ్మతోన
 తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క
 వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్య గావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి
 యాయుధంబు లర్పించి చుట్టు నిడి కప్పడి నం దుండు మని సియోగించి నీవు
 నిశాసనుయంబునం జేయుదేవపూజ యింతకు మున్న చేయ వని తలంపించిన
 నతండును బాదప్రత్యూశనంబు నుపస్సర్పనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును
 నడపుత్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనై వేద్యంబు
 జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాపు లగుదావారిక
 జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యాసవ్యసాచిం
 జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేన నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయి వచ్చెద
 నని పలికి దారుకుండు దోడ నరుగుదేర నాత్మగేహంబునకుం బోయి. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను సేర్చి యర్జునకార్యచింతఁ బలుక కుండి కొంతవడికిఁ
 బవ్వలించెఁ గురున్సపాలక జలశాయి, దారుకుండు గొలిచి యూరకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నవ్వీటివా రెల్లను దమయుల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్ను
 మూయక దిన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్లిన నర్జునుఁ డధికశో, కావేశ మొంది సాహసికన్మత్తి
 నతిదుర్ఘటం బైనప్రతిని యిట్టులు వట్టు, నే కౌరవులు దీని నెట్టు లైనఁ
 దప్పింపఁ జూతురు దర్పంబు వెరవును, గలవారు వారి కగ్గలము గలరు
 కడుదెప్పరం బైనకార్యంబు వాటిల్లె, నెమ్మొయి నిది నిర్వహించువాఁడొ

ఆ. యకట దివములోన నాసైంధవునిఁ జంప, నబ్బ కున్న నతని కగ్ని సారఁగ
 వలయునాతఁ డనృతవాదిగాఁ డిక్కార్య,మెట్టు లగునొ మనకు నేది గతియొ.

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి వివ్వచ్చుఁడు సిం
 ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొనవవలయు నని దృఢోక్తిఁ బలుకుచున్.

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు లర్పించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై నుపశ్రుతులకుఁ
 బోవుచునుశుభంబులావహించుటఁగాంచి, చెలఁగియొండొరులకుఁ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే, వును గాచిన నెల్లి సైంధవుని బగలిటిలోఁ
 బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర మిండి వేల్పులార వారనికరుణన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోర్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

కారంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు
దారుకు నాలోకించి. 347

శ్రీకృష్ణుడు దారుకుతో నర్జును ప్రతిజ్ఞావిషయంబులైనవాక్యంబులగొన్ని నెప్పుట.

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకక మున్న తలంపఁ జాలదు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బొరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే. 348

క. కడుఁ గూర్తుఁ గవ్వడికి న,య్యొడలు గలుగ నేను బ్రదికి యుండుదుఁ గా కె
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెవలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెవ్వై
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గురుబల మెదురే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత,ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బొండు
తనయులకు నేనుగూర్చుటయును నెఱుంగ,వలయు దారుకయేచెదఁ గలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ, మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ మునుకొని పరు లే
చినఁ జిత్రవధవిహారం, బున నప్పుడు రౌద్రరసముపొడ వేర్పఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు గౌర వేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్లమిత్రుల్
బంధులుఁ దోడు వచ్చిననృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు వన్నిశై బ్యసుగ్రీవమేఘ
పుష్పసలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడ
ధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగు తెఱంగున నునిచి
కొని మైముఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరసం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ
యొందికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్ల తగునప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్ములు గ్రీడికి సారథిత్వముం
దలకొని నీ వనూసశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలువును బార్థుచాలుటయు నేడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబు వారించె నంతఁ బాంచజన్యర
వాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత విసికొని తత్కాలంబున నాలంబు
లోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ
సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు
నిర్వహించు తెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శోక

నిద్రావివశుం డయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతని పాలికిం బోయిన
నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలు
చుండ నమ్మరారి యాసీనుం డై యుండి యతని కిట్లనియె. 356

క. వగవున కెడ యీకుము నె, వ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదుకార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కిట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మేకొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్పుట, తగవే గురునకు నతండు.¹దానికిఁ బూనన్.

క. ఇనతనయసహిత మడ్డము, సనుదెంచుజనంబుపెల్లు సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక మనికియు, మనమునఁ²దలపోయ వగవు మానునె నాకున్.

---> కృష్ణార్జునులు స్వప్నమందుఁ కైలాసంబునకుఁ బోవుట. <---

వ. అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయహితార్థియై యుపాయంబు
విచారించి యుపస్పర్శనం బొచరించి తూర్పుమొగం బై యుండి యవ్విజయు
వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైనపాశుపతంబు నీకుం బ్రస్తుటవరిజ్ఞానం
బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు నమ్మహాస్త్రంబుకలిమి సమం
త్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్తసేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవుఁ
జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాగమనుం
డును భూసమాసీనుండును నై పరమేశ్వరస్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుం
డును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు దనవలచేయి వట్టికొని చనుదే
రం దా రిరువురు నుత్తరాభిముఖు లై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు
చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబునవివిధవిశేషంబులలోకించుచుం బోయి
కైలాసంబు గని యందు సరిత్యరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును
గమ్యతగుసంతానకాంతంబును నయినకు బేరవిహారస్థానంబు నూచుచుం జని చని
దాని కనతిదూరంబున మహానీయమణిమయం బయి తేజరిల్లుమహామందిరంబు
సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును భార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతన
సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని
ప్రస్తూయమానుండును నప్పరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై
పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లుశంకరు దర్శించి సస్రణవోచ్ఛారణంబుగా దండ
ప్రణామంబు లొచరించి యున్న నన్నరనారాయణులదెసం బ్రసాదమందస్థితనుం
దరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున నిట్లనియె.

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱి, యాగమనంబునకు హేతు వగుకోర్కి యను
దేవ్యగంబున నెఱిగింపుఁడు, వేగమ యొడఁగూర్తు నెల్లవిధముల దానిన్. 362

- వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితులై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు
ఘటించి నిలిచి వాసుదేవాద్జనులు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తి
ల్లుచుండ. 363
- చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ షోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహారా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364
- క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన మొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తి. 365
- క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్ల
సకలాత్మక నీవిభవమ, యకృత్రిమాధారభూత మై యుండు శివా. 366
- క. అవ్యక్త మప్రమేయము, నువ్యక్త మనాదిభక్తిసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ, దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము రుద్రా. 367
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరం దగునప్పరమేశ్వరుం
బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బౌశుపతం బర్థింపు మని కఠినిన నతం
డవ్వరంబు వేడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్ను ముకుందునందు
సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని
దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరు వంది యమ్మరహరపురహరులయేకత్వంబు
మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్న
వించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తి నాథుండు గృష్ణు లిరువురను దరహాసంబుతో
నవలోకించి. 368
- తే. అమృతమయ మగునుల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢప్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చటికి నని యానతిచ్చె.
- వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పురు లగుతత్పురిసరవర్తులు గొందఱు దో
డ్కొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రిణయననిర్దిష్టం
బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370
- క. నాలుకలు గ్రోయుచు విష, జ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్యయ మా
భీలాకృతి నుండఁగ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371
- వ. అవ్యధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రత్యక్షనోపస్పర్శనంబు లాచ
రించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు నేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శత
రుద్రీయంబు జపించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునీందమభావంబులలో
నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు ముందటి
చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

- యు సమ్మదంబునం బొదలి వానిం బుచ్చుకొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు.
- తే. నీలలోహితవర్ణుండు బాలుఁ డొక్కఁ బ్రహ్మచారి మహాబలభవ్యమూర్తి
హనునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ, రాసనము వుచ్చికొని శర మరీ నమర్చి.
- వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం
గనుంగొనుగాండివికి మన్తధనుధనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించినం బరి
గ్రహించి. 374
- క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
న్నగుఁడు సనుదెంచి యాశం, కరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదమునన్.
- వ. తనకు నరణ్యంబున నయ్యాశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్భన ప్రకారం
బునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్ష
వీక్షణం బొలయ నది యట్ల కాక దానికి నన్యధాత్వంబు గలదే యనియె నప్పు
డప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటల
పరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనం
బున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376
- తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు పలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహులరోమ
హర్ష సంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377
- వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రవ్వీధంబున నర్జునుండు గల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకు
తోడం దగుమాట లాడు చుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయస్వప్నాంత
సమయం బై సంఘటించె నని యిల్లు సంజయుండు నవ్యసాచి ¹వర్తనంబు
తెఱంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె ననుటయు. 378
- క. మునినాథ దేవకీసుతుఁ, డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడతేఱెనో, వినవలతుం దేటపఱుప వే పరిపాటిన్. 379
- వ. అని యడుగుటయును. 380
- చ. లలితచతుర్దశాధ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామకే
వలనుఖతానుభూతిమయవై భవ²సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధాన కేళిపరిపాటివికస్వర నిత్యభాస్వరా. 381
- క. హృదయసరసిరుహుధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపోన్మేషా
వదనసముత్థిత వేదా, మదవదనురహరణకరణమంత్రవినోదా. 382

మాలిని. మునిసముదయహృద్యా మూలవిద్యానవద్యా
 వినమదమృతవృష్టి విశ్వలోకైకదృష్టి
 మననసుగమమూర్తి మంత్రయాపప్రకీర్తి
 జనిమృతిభిషగాత్థా శశ్వదాహ్లాదవర్తా.

383

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబు
 నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యోనమః.

శ్రీ మదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

రమ్యతాద్రివరపు

శ్రీరమణీయత్వసుభగదివ్యవిలాసో

దార ననమాలికోరగ

హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా.

1

అర్జునుడు నిజస్వప్నవృత్తింబు ధర్మజాదులతో జెప్పట.

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

ఆ. పార్థు డిట్లు ప్రతిన వట్టిన నది నిర్వహించుపనికిఁ గృష్ణు డివ్వధమునఁ

బూని రాత్రి యన్ని పోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డులికి.

3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడపి రెఱిఁగింపుము చి

త్తమ్ము గలంగెడు సంజయ, నమ్మితి నగ్గురుఁడు గాచెనా మిమ్ము ననిన్.

4

వ. అని యడిగిన నమ్మహేశ్వరునకు సూతనూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతం బగుటయు.

క. నందిజనతుములముల యా, నందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర

స్పందితపాతకరవముల, క్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా.

6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జనశాలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలం

బులు సముచితపరిచారికాజనంబులు గనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నా

నుం డయి లఘుధౌతాంబరపరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగానులేపనం

బును ¹సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి

యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి ²కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేను

ప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబు వస్త్రవిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం

జిత్తంబు రంజిల్ల నొసంగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగు మొగసాల

గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి.

7

తే. ఉదయధరణిధరంబుపై నొప్పుదినస, నాథు నెనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ

బొలిచె లీలావతీకరకలితచామ, రములు మోలయంగ నుచితజనములు గొలువ. 8

1 సురభికుసుమమాలికాచరణంబును. 2 కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

- వ. కొలు వున్నసమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చెనని యెఱి
గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడపు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మ
హత్తుండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున సత్యానరముఖవికా
సంబున నతనికి సత్కారంబు నేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యిట్లనియె.
- క. జ్ఞానమ్ములు దెలి వొందం, గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీశిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమధనా. 10
- క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జన కిట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెపుడున్
జననుత శోభనములు నా, కనూనముల కాదె దీని నడుగఁగ నేలా. 11
- వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహ దేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచులు
ను బాంచాలమాత్స్య కేకయులును మఱియుం దగువారుం జనుదెంచి సముచితం
బుగాఁ బ్ర వేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస
నంబుల నుండిరి సాత్యకిం గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియుం దదనంత
రంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కిట్లనియె. 12
- ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యీ
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలతన్ రథచోదకుండ వై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13
- వ. అర్జునుఁడైన చి త్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్షవమగ్నుల మైనమమ్ముం
దీరంబునేరుపం దేపపు నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 14
- మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డనన్యసైన్యముల నుర్విం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము ర క్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
డనువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుధైర్యక్షేపణాటోపతన్. 15
- వ. క్రోధశోకజ్వరవిము క్తుండ వై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థి
తుం డై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుం డై. 16
- క. గెలుపు ధ్మివము నీకును మెఱుఁ,దలతల మనుచాయ దోఁచె దై త్యాంతకుఁడుం
దెలివొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెన్నిన్. 17
- క. దేవరకు సధికభద్రమ, యీవసు దేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది వినఁ,గా వలయును బంధుమి త్త్రగణసహితముగాన్.
- వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనుపలనం బరమోత్కర్షంబు వడసిన తెఱం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గోలువువారును విస్మయప్ర మోదంబులతో వృషభ

ధ్వజ నుద్దేశించి నమస్కరించి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి
యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున
సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావా
సంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు వన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు
ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుండునుంబోలెఁ దేజోమయం
బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుం డై ధనుర్బాణపాణి యై యర్జునుండు విప్రాశీ
ర్వావనాదంబులతో నమ్మహనీయాస్యందనంబునకుంబ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబు
నుం జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బాలుచుభాస్కరునిభంగి
శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు
బుధశుక్ర సమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నట్లాప్పి వారు పుణ్యపాతక
రవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు దమకు విజయ
ప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లను
సంధించి యాసవ్యసాచి సాత్యకితో నిట్లనియె. 19

→ అర్జునుండు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట. ←

- క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున కే
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 20
- క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నేనొకపని నీ వొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 21
- ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేళ్ళరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.
- వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యుప్రతిన యెఱుంగ వే యునుటయు నట్లకాక యని యతండు ధర్మనందను
పాలికిం జనియె నజ్జననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజ
పై న్యంబు నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని
సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 23
- సీ. పుత్రశోకానలంబును గ్రోధవహ్నియు, మనమున ముప్పిరిగొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీభత్సునిఁ గౌరవుల్, సెనకఁ జాలర యేమి చేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్కయుమ్మడి నిం టింట, నార్తనాదములు పెక్కయ్యె నెల్ల
రవముల. మిగిలి సైంధవునింటిదిక్కున, నాక్రందనధ్వను లతిశయిల్లె
- తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనఁడ
సంధి గా నీక కర్ణుండు సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱఁ ద్రుంచికొనిరి. 24
- ఉ. ఎక్కటి పోరె రుద్రునకు నేమిటఁ దక్కున ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము లొక్కట మ్రొంగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వానినొగలేల చలం బని యెంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొడు కేమి సేయుదున్.

25

వ. అది యట్లుండె.

26

తే. క్రీడి యమ్మెయి వచ్చినఁ గూడఁ బాటి, ¹యెడలు గలఁగంగఁ గౌరవు లేమి సేసి
²రది యెఱుంగఁగఁ జెప్ప వేయసఘ నీతి, యయ్యె నేమి దా³దుర్జయ నుయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నానూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లనియె.

27

సీ. అధిప చెప్పెద నీకు సంతయు నివ్వెలా, పము గతజలసేతుబంధసంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి, సంది గావింపవ సకలజనులు
నిను లుబ్ధుఁడు నధర్త నిరతుండు నని దూఱు, దురు దూఱకేలుండుదురు నరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె గాజ్యంబు, పాండవు లెక్కుడు ప్రబ్ధి యశము
తే. లాభమును భరతాన్వయోల్లాస మెసఁగఁ, దగ నొనర్చిరి వారలఁ దగునె వారి
తండ్రి పాలె నసిరి వాపఁ దనయుమీఁదఁ, బెట్టె దేల నీదుర్మీతి మాట్టవచ్చె.

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషముఁ బాంచజన్యతీ

వ్రారవమున్ సహింప దివిజావలికిన్ వశమే వియచ్చరుల్

పేరుకొనంగ నాదృఢకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం

బోరిరి పోరుభంగి విను భూవర శోకము దక్కి ధీరతన్.

30

వ. అని పలికి యిట్లనియె నారేపకడ గురుండు సంగరోత్యాహదీప్తుం డయి వెడలి
శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధు
లాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు చలుకుచు నిది యేమి
యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు దఱిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు గడంగి
పోడనూపం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగంబొంగుచున్న
సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవునుభూరిశ్రవుండును
గర్జుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు పృషసేనుండును గృపాచార్యుండును
గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేటి పదునాలుగువే లేనుంగులను
నలువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలు పదాతులను గైకొనుండు
నాతీర్పు మోహరంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱింది దెసబలసి
నిలువుం డల్లెన నిన్ను దేవతలకుం దేటి చూడ రాదు పాండవు లెంతటివా రనిన
విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లి యారథికవరులు పరివేష్టించ నరిగె భారచ్ఛాజుం
డును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూ
హంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబు గాఁ బద్మవ్యూహంబు
వన్నించి తస్త్రధ్యంబు మొదలుకొని యెరిన సేనాముఖంబు దెసకుం జాలి

నిగుడునట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతనర్తయు నట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిఱుసన నాపు లై నశతసహస్రయోధుల
మున్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున నా
జయద్రఘుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన నమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం జూచి
భేచకులు మెచ్చి రట్టియెడ.

31

---దోణుని నాలవనాటి యుద్ధము ---

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో నుదగ్రుండై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్త్తర్షణుండు సనియె నార్పులు నిగుడన్ .
వ. చని యయ్యెడ్డనంబునకు వేయునేనూఱువిండ్లపెట్టుదవ్వున ముందటం బన్నె
దుశ్శాసనవికట్టులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థు లై నిజబలంబులతో నమ్మెయి న
చ్చేరువకుం బోయి సన్నద్ధు లైరి ద్రోణాచార్యుం డభేద్యం బగునాశకటవ్యూహం
బుముఖంబున నిలిచి ధనశవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతనర్తంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబునువెలయనుద్దండకోదండుండై దండధరుకై వడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయినయాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహియెల్ల మ్రింగ నప్పళించునట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయు లై రాసమయంబున.

33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారిన వానరేంద్రునెసకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భమన, మాపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుండు దోఁతెంచెన్ .

34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున, బిరుదుమూఁకల నడవించి ద్రువగ
నూతియు నకులునినుతుండు శతానీకుండును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వనసంగమమేదుర, సింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁదిన, బృలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తు
తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచ, జన్యనినదంబు భూరినిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగిముట్టె, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె.

35

ఆ. మొరపవానపెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్త్రీదీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె.

36

వ. అయ్యనసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపి కొనుచు
సింహనాదంబులతోడం జెలంగి రంత.

37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపినక్రియ నేన పార్థు నిలిపెన ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్త్తర్షణుండు పార్థివముఖ్యా.

38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి, ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకన్
మును దుర్త్తర్షణుఁ డిదె యిందు నడపు మరదంబు వీడు దొలుముద్ద యగున్ .

ఆ. అనిన నల్లచేసి నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితిఁ

- బొదివె గారు మొగులు భూధరనికరంబు, బహులవృష్టి గప్పుభంగి దోష. 40
- క. ఒక్కఁ డని కడఁగి రథికులు, పెక్కంఁడు నిశాతవిశిఖభీమాకృతిఁ బే
రుక్కునఁ బొదివిరి నరు నతఁ, డెక్కుడునుద మొలయఁ జేతియే డైఱ సూపెన్.
- వ. అప్పుడు. 42
- క. పలుతలలు ముఖవికాసము, వొలియక పడి యున్న సమరభూభాగము పె
ల్లరినతామరకొలనిం, వలఁపించెన్ గగనచరవితతి పులకింపన్. 43
- తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పెక్కు
గజము లొక్కయెడన పడి కరము వొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలువొందు మొగిళులగమియుఁ బోలె. 44
- వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడికి నోహటింపక నీసైనికులు పై పయిం గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియ నతండు హస్తహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథికిసా
రథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పె నట్టియెడ
మఱియును. 45
- క. పార్థుఁడు వేడి పొదువును, బార్థుఁడ యెట వోయె దింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ యిక్కడ నెద్దుము, పార్థుని బట్టు డనునులిపు బహుళం బయ్యెన్.
- వ. ఇవిధంబున సంకుల సమరంబుగాఁ బెక్కులట్టలాడ నమ్మోహరంబువోక పెనంగిన.
- సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్ముడి, ముందటిదెసను బిఱిందివలన
వలపట దాపట సెలలు పెక్కవిసిన, జెఱుఁగునఁ గవిసిన విఱుగువిల్లుఁ
దునియుఖడ్గంబును దొరఁగు నెత్తురు మొగ్గు, నేరుంగుఁ బడుకాలుమానిసియును
ఊల్లుగుఱ్ఱంబును ద్రెళ్ళు తేరును గూలు, రథికుండు నొఱుగు సారథియు నైన
- తే. మరలె దుర్భర యుద్ధం దోన తెరలె సేన, యపుడు సమ్మెటకోలల సంకుశములఁ
జేఱుకోలలవ్రేటుల నీఱతాఱ, యదలుపుల వాహనంబులు సెదరి పఱచె. 48
- క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణుజంటకు భీతిన్. 49
- ఉ. నాపుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కి ట్లను నట్టిచోట దం
తావళరాజి మున్నుగ నుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బొండవసింహుఁ దాఁకి య
స్త్రావళిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁ డై యువరాజు మహాద్భుతంబుగన్. 50
- వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వికవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదనీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్తంబు లగు

రథయాతాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడిపంక
నిమగ్నంబులుంబోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుల్లు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారక్రూరశరంబులు దాకి తునియు
రూపును రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱురూపును ద్రుల్లి కెడయురూపును
దూఁగురూపును బడి పొరలురూపును నెత్తురు గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నైకరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు వాఱిన వెనుకొని
యప్పొండవమధ్యముండు.

51

చ. నిలు నిలు మెందుఁ బోఁగలవు నీ విటు వాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యాసభ నించుకళంక లేక నీ
పలికినయన్నియున్ మఱచి భంగవుఁజచ్చుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసీ.

52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నును బదితూపు నేపారి యేసిన నతండు
మరిలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుం బాతె బీభత్సండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మనమొనసయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నరుస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె.

53

—> ఆర్జునుఁడు ద్రోణుచేతి ననుజ్ఞాతుఁడై మొగ్గరంబు సొచ్చుట. <—

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బొండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె ను
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా.

54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్చి, బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూనిన నాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్.

55

తే. అనుడుఁ బిన్నన వొలయంగ నస్త్రుగురుఁడు
నరునిపైఁ జూడ్కి నాటించి నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరె దం చేసె రథ్య
ములును హరియును నతఁడు నమ్ముల మునుంగ.

56

వ. ఇత్రైఱంగున నేయుటయు నని నేయుటకై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబు సేసి.

57

క. అనుమతుఁడై విజయుం డాతనిమీఁద నిశాతవిశిఖితతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమన నఱకె నతఁడు శీఘ్రత మెఱయన్.

58

తే. నటకి తోడన హరిమేను నరునియొడలు.

నేయ గురువిల్లు విలుగంగ నేయఁ దలఁచె

నక్కిరీటి యాలోనన యతనిమార్వీ

వికలముగఁ జేసె నాధను ర్వేదవిదుఁడు.

59

క. రహితగుణచావుఁ డగున, య్యహితాంతకుఁ బొదివెఁ గేశవాశ్వపతాకా

సహితంబుగ రుచిరస్థిత, మహితుఁ డగుచు నగ్గురుండు మార్గణవితతిన్.

60

చ. ఇవ్వీధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన వివ్వచ్చుం డలిగి సజ్యశరాస

నుండై యాధనురాచార్యుం బటుబాణవిసర వేగంబున నతిక్రమించి కెలంకుల

బలంబుల నాక్రమించిన.

61

సీ. కులిశంబుతాఁకున గూలినకులపర్వ, తంబులకరణి మత్తద్విపములు

బలుగాలిఁ దూలినజలధరపంక్తుల, చాడ్చున నున్నటస్యందనములుఁ

గీలుకాఁ డెడలింపఁ గెడసినబొమ్మల, కై వడిఁ బటుతురంగవ్రజింబు

బెడిదంపువట్టోడిఁ బడిన పేరడవిచం, నంబున బహులపదాతిచయము

తే. వికటముగఁ ద్రెల్లెనలుగడ విచ్చె నొక్క, పెట్ట వెస దొల్లె నిలఁ జాఁపకట్టుపడియెఁ

జండగాండీవనిర్ముక్తశాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ గౌరవేంద్ర.

62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు దొడ్డనారసము వ, తుంబు దూఱి నేయ సవ్యసాచి

యొల్లఁబోయి తెలిసి పెల్లెసె నక్కుంభ, జన్ముమీఁద నిశితసాయకములు.

63

వ. అతండును.

64

క. హరి నైదువిశిఖముల న, న్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స

త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర, పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్.

65

క. కరములు నిగుడఁగ నొప్పెడు, తరణి బొదువువర్షదంబుదముక్రియ నట్లా

స్ఫురితాస్త్రు బాధు నత్యు, ధురబాణసమగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్.

66

వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయపైనికులు గొంద తాకృష్ణులం జేరి పరాక్ర

మించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్బంగి నక్కిరీటి గుమారుం

డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవునిం గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి

విచారించి యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె.

67

క. రిత్త దడవు గా కుండఁగ, నిత్తటి నాచార్యుతోడియీ నుడిగి వెసం

జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు సేర్పకు మింకన్.

68

అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుపైన్యంబు సొచ్చుట.

చ. అనవుడుఁ గ్రీడి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణ దా

నిన తగఁ జేయువాఁడ నని నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ

న్తునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని

చ్చిన శరజాలముల్ వరఁగఁ జేయుచు బాధుఁడు వోవు చుండఁగాన్.

69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భారదావాజుండు.

70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలనూదనతనయ పగఱఁ బరిమార్చక వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ,దలఁచెదు పోలునొకొ యనుచుఁ దగిలెఁ బిలుందన్.

వ. ధనంజయుండును.

72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొన నా కొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర,హరున కగుం గాక యనుచు నరుగుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు సొచ్చు నాసవ్యసాచిచక్రరక్షకు లగుపాంచాలకుమారులు
యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్త
యుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమయున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి
చూచి కపిధ్వజవేదికా కేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడివెనుకం గలశభవు రాకయుం
గని యుత్సాహంబు మిగిలి తగులు వడ నడ్డపడుటకు నప్పళించుచుండ నప్పు
డప్పాండవీరునిం గేకయప్రభద్రకనారాయణగోపాలప్రభృతులు వొదిలి రెవ్వ
రెట్లు వొదిలినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగునన్నగుండు సామజంబు సరోవరంబు దటి
యంజొచ్చుతెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ.

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు,వదియేనుశరంబు లేయఁ బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్య,ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల,శజధాగాధరము గప్పె శరశృష్టి మహా
ద్విజు నతఁ డేయక కడున,క్కజముగ నయ్యంపసోన గ్రక్కున మాన్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేను మార్గణంబుల నరు

డెబ్బదింటఁ గృష్ణు నుబ్బి యేసి

గురుఁడు నారసములఁ గురియంగ నవి యాఁగ

నలవి గామి నతఁడు నతఁడు నొచ్చి.

77

వ. అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్తునిసైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు సేయు
నది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్త
పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మరమ్మున నాటించి మఱియును
నారాచక్రయంబున నొప్పించె నాభోజవతి యన్నరనారాయణులం గనుంగొని
నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించినధనంజయుం డతనిధనువు దునిమి
యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హర్దిక్యుండు
బాణపంచకయుగంబు వివ్వచ్చునక్షంబునఁ గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్త్ర
నాంతరంబునఁ దొమ్మిది యంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి
యితండు దవులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడ వయ్యె నితఁడు మన కె,క్కడిబంధుం డేల కృప దెగం బాటుము నా
వుడుఁ గీ లెడపినజంత్రము, వదువునఁ బడ నేసె నతని వాసవి యధిపా. 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి.

80

తే. ¹కడచి కాంభోజనైన్యంబు గలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన చొరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్త మూర్ఛ దేటి
వచ్చి రథచక్రక్షకద్యయముఁ గడిమి.

81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమాజుని యుధామన్యునిం బోనీక భోజపతి శరచతుష్టయంబును
సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యిరువురుం బడేసిబాణంబుల నతని
నేసి తత్కొదండంబు దుండంబులు సేసిన నతండు.

82

ఉ. వేటొకవిల్లు పుచ్చుకొని విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టిదవుఁదూపుల వారును ²వానియమ్ములన్
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని కిన్క యెలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయిం
దీటద గండి గాంచి నరు తేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్.

83

→ అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధసృముఖమహారథికులం జంపుట. ←

వ. అట్లు చొచ్చువివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డనురాజు రభసంబున నెదిర్చి
మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవునిపై సప్తతిప్రదరంబులు నిగిడించి.

84

తే. వెడఁదతూపునఁ గేతువు వ్రేయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నన్నరవరుండు
డెబ్బదేనమ్ము లడరింప నుబ్బి విల్లు, ద్రుంచి యుర మేడుశరముల నొంచె నరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక, చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హోఽపరితలముల నురమున, నేవున నాటుటయుఁ బార్థుఁ డెలన వొలయన్.

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ జంపి తదంగములందు సప్తతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బ్రస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరుం డతని తేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్.

85

వ. ఆరాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణవరంబున వచ్చిన దనియును వరుణుం
డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బో
టెక్కించుకొనినవానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించు నని
చెప్పె ననియును బెద్దలవలన విందుము.

86

ఉ. కాలము ప్రాప్త మైన మదిఁ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ బెట్టిన నూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగె గాని యది భూవర నొంపద యించు కేనియున్.

87

- వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గునుమాభరణం బై పొలిచి యాక్షణంబు. 90
- ఆ. అశనికరణి వచ్చి యాశ్రుతాయధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత మున్ను బాహులు దెగిపడ్డ, యతఁడు గొండ గూలినట్ల కూలె. 91
- వ. ఇట్లు పరుణతనయుఁడు పడినం గనుంగొని. 92
- క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెడువి, వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు వడి మార్కొనియెన్. 93
- వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును. 94
- సీ. అర్జునుం డతని నే డమ్ముల నేసినఁ, బదియేను శరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నవ్విభుఁ జేయ నాతని, విజయుఁ డస్త్రద్వయపహితుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తి గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజండు పేర్చి యార్చె
నరుఁ డల్లి వెనఁ బడునాలుగుదూపుల, సూతాశ్వకోదండ కేతనములఁ
తే. గూల్చి దొడ్డనారసమున గుండెకాయ
వగుల బెట్టెయుటయు పతిప్రబలపవన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱుగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డొఱిలి కెడసె. 95
- వ. ఇట్లు కాంభోజపతి వడుటయు శూరశేనశిబివసాతిప్రముఖా నేక దేశంబులబలంబు
లబ్బులమర్దననందనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దఱచువాలంపగముల నాటువేల
రథంబుల హపుమాపినం గనుకనిం దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతా
యువును గాండీవి రెండుగెలంకులసాయకసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి
రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవివ్వచ్చుం బిడుగువడినవా
నిం గొఱివిఁ జూడినతెఱుగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి
సోలం జేసినవిషాదంబునగరుడధ్వజండు సాగయ నాకపిధ్వజండు నిజధ్వజదండం
బొక్కింత యూత గొనిన నక్కుర్చుసైన్యంబులసింహనాదంబులుం దూర్యనినదం
బులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దేటి ధనంజయుం డైంద్రాస్తంబు
ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువురహస్త
మస్తకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథికవీరయోధుల
వధియించి చూపఱకు విస్తయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుండు దఱిమిఁకొని
పోవుతఱి నీయ్యిద్దఱిఁకొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును ¹శోకవేగంబున
నరచాయిగొనక పయిం బడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దండ్రులం²గూడ ననిచి
మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబుచందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయు
చు నురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురున రేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక, శింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

1. పితృకురణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2. గూడ నూతిరథరథ్యంబులతోడ ననిచి.

- మేచ్ఛతతియు బెరయమెయి కొని తాకిరి, గజఘటా¹నమృద్ధి గారుకొనుచు. 97
- వ. అట్టియెడ గాండీవము క్తమార్గణవర్గంబువేగంబున. 98
- క. చేతులు దొండములు శిరోవ్రాతముఁ గుంభస్థలములు వడిఁ దొరఁగె ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు, హేతిశకలసహితముగ మహీవరముఖ్యా. 99
- తే. ఇవ్విధంబున నులుమాడ నీడఁబోక
యవనపారదశకబర్బరాదు లైన
మేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
బాదివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100
- క. తుంగమడువుఁ జొచ్చినమా, తంగమునకు మిగిలి యడవి దరికొనుకార్చి
చ్చుం గడచి యబ్జలంబుల, భంగించె నతండు ఘోరబహువిధగతులన్. 101
- వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగునరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సేనాకాననంబు చూపుమాపె నప్పుడు. 102
- తే. అర్జునుం డనుపర్జన్య నస్త్రవృష్టి, బల్లమును మిట్టు నని యేలుపలుపరాక
యుండ నెత్తురు వెల్లు లొండొండ పెరిఁగె, నుబ్బి భూతబేతాళంబు లోలలాడ.
- వ. ఇమ్మెయి నద్భుతవిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్టపతి యగుశ్రు
తాయువు మార్కొని నొగ నొగం దాక నరదంబు వఱపుటయు. 104
- చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయువు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొనరించె నొండుగద నాతఁడు వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖనూతి యాతనిభుజంబులుఁ గంతముఁ ద్రుంచె వ్రేల్కిడిన్. 105
- వ. ఇతైఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్తుని బెట్టుపఱిచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుగప్రభృతుల నులిపి తఱిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడరుఫల్గునుం గనుంగొని నీకొడుకు దేరు దోలుకొని యొంటిమై
నక్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటం బడుచు నతని కిట్లనియె. 106

—> దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱ నాడుట. <—

- చ. నిను నవలీల దాటి ప్రజ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చుచున్నయ
ర్జునుఁ దలయె త్తి యైన నటుసూడవు పాండవపక్షపాతి నీ
మన మటు గాన యెప్పుడును మాదెసఁ గప్పయెలుంగుఁబామ వై
యునికి యెలుంగ వచ్చె ²నటు లూఱట గా వర మిచ్చినాడవో. 107
- క. నిను నమ్మి యొండువలనికిఁ, జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెడుదేనియ పూ, సినక త్తివి గాక మానిసివె యూహింపన్. 108

- వ. అని పలికి కార్యదాహంబునం జేసి తనరాజసం బడంచుకొని యతండు. 109
- తే. సైంధవున కడ్డ మున్నరాజవ్రజంబు, పార్థరాకకు వెలువెలఁ బాటఁ జొచ్చె
నార్తి బలుకునామాటల కలుగ కకట, చావ కుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య. 110
- వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111
- క. నీమాటకు మాయశ్వ, త్థామవచనములకు నేఁ బదరుదునె విను మా
దామోదరుమతి ముంగలి, గా మారుత వేగఘోటకస్ఫురణమెయిన్. 112
- క. చనునప్పు డతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రజం దాఁకుచుండు వివ్వచ్చుని నేఁ
జన నీక యాఁగువాడనె, కని కని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113
- వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి
యే నర్జునువెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లురులం దోఁతెంచు మన
యొడ్డు గలంగినసైంధవుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం
బట్టెద నని యాడిననాకు నప్పని గేమటం దగు నే యతనిన వేచి నిలిచెద విశే
షించి వృద్ధ నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు
నీవును దుల్యవయోన ర్తనులరు శంక లేక వానితో విరోధంబు గొన్నవాడవు
తగుసహాయులం గూర్చికొని యడ్డపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు. 114
- చ. నినుఁ గృతసర్ ¹గెల్చి యవనీపవరప్రకరంబు నోర్చి పే
ర్చిననరు నేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగమున్
గొనకొని చేసెదన్ యశము గోల్పడ కుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115
- వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొనినీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁ
డ నేఁ డొక్కయద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యత
నిం దలపడుము కృష్ణుండును సమస్తజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీత
నువుదాఁక కుండం గలయవి యని చెప్పి యొక్కపసిండిక త్తళంబునం దాశక్తి యా
వహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుండగుచు నియతాత్ముం డై దానిం దొడుగు
నప్పు డాచార్యుం డిది దొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె
నది యతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు
నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాఁ
²దొడిగి నానావిధవాక్యంబుల దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమృహీపతి
యుబ్బి యరదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురగనరనికరంబులు దన్నుం
బరివేష్టింప వివిధతూర్యనిదానంబులు నింగి ముట్ట వివ్వచ్చు వెనుకొనియె నట్టి
యెడ నిక్కడ. 116

117

118

120

121

122

123

వ. అట్టిసంకులసమగంబున సుస్థిరోత్సాహం దై నిజవ్యూహం బభేద్యం బగునట్లుగా శుంభదవప్తంభంబునం బేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ సైన్యంబుదైన్యంబు నొందించుచున్ననప్పించాలకుల ప్రదీపకుండుగోపోద్దీపితుం డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనరథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులకొ బెరయ నరదంబు వఱపించి పలకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతనిఁఁఠికడ నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడిపయిం జిత్తగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జోకనీ కుండెడునాలోఁ జే యార్ప రాకుండియుఁ
దమకంబునం గృహణంబు విసరినం దద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెడవెడ
తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కలుగాఁ జేసి హరుల సూతుఁ

దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచి వైచి

మేను లక్షించి కులిశంబుఁబోనిదొడ్డ

నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱకె. 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వొదిలినకురంగంబుఁ గాచుచందంబున ధృష్ట
ద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోయె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కిట్లనియె. 126

క. పులివాతికండఁ గొనుగతి, నలపునఁ బాంచాలతనయు నయ్యెడరునకుం
దొలఁగించిన సాత్యకిపై, నలుక వొడను కుండు నెట్టు లాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవసతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు
తెక్కలు గలపెనుఁ బాముకై వడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్వెపుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి దేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నితైఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁ, గులగములు గ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్రశరవర్ష ములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గదిసి భల్లంబుల నేట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడుగులుఁ గేతనంబులును గూలఁ దనూద్గతరక్తధార లొ

లెక్కుడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్యయంబు న

ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో

రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి ద్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవిల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం

ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్ని యేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ

గలుగునే యెందు నీయస్త్రబలము వీని,యాశువిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంతి ర్తనంబులు సేసిరివెండియు నొండుకోదం
డంబు గొని యగ్గునండు దొరంగించినశరంబులు శై నేయుండు దుత్తుమురు సేసిన.

క. వవీరున కై నను నిది, భావారూఢంబు గానిపనియే యనుచు

మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పులుకులు సహింపక,

137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణః జేసిన సముద్యజ్జ్వలికామాలికో
ద్విగ్నం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావముంజేసెఁ గ్రో
ధాగ్ని స్ఫూర్తి వెలుంగ నాశినివరుం డబ్బాణముల్ ద్రాసని
ర్మగ్నవ్యోమచరంబు లై తొడరి పోరం జొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహా, కారము లెనఁగంగ బలయుగంబును డయ్యెం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము, లై రెండును నిలిచె నమ్మహాస్త్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు శై నేయునకు బాసట యై తఱిమిన
ధృష్టద్యుమ్నస్త్రముఖరధికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం దాఁకుటయు దుశ్శాస
ను మున్నిడికొని మనదిక్కురాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయ
బలంబులుం బురికొని యోహరిసాహరిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు దన తేరు వోయెడు, తెరువున ¹కై నంతసేనఁ దీవ్రాస్త్రములన్
ధరఁ గూల్పఁగ నయ్యెడ న, య్యరదముఁ గృష్ణుండు వఱపు టద్భుత మయ్యెన్.

వ. ఇవ్వోధంబున కాద్రరసంబు దళుకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్నదిక్కునకుం
బోవంబోవ. 142

—> విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట. <—

క. విందానువిందు లేక, స్యందనగతులై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
మం దెప్పదెరల నాసం, క్రందననందనునిమిఁదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143

వ. ఇట్లవంతిశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
గురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక పారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి దూపులవెల్లి నల్లి య
య్యిరువురవిండులుం దునిమి యేపున మూఁకల పెల్లడంచుచున్. 145

క. తోడన కడు వేగంబునఁ, గీడి తురంగముల సూతుఁగేతనమును దు
న్మాడుచు విందునితల యిల, పై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు దల దునుముటయు బలుగాలిం గూలుతరువుపోలికం బడినయగ్రజు నాలో
కించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనంగొన గదగొని
సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఘాలము వ్రేసి యార్వ ను
ద్ధరరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రెంచి వాని బలిసేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు వడిన సేన దూలక యవ్వీరు, జట్టుముట్టుటయును బెట్టు గవియు

కాటుచిచ్చు దఱచు¹గానల నీటుగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁజేసె నతఁడు. 149

వ. ఇవ్వీధంబున.

150

సీ. అచోట గదలి వివ్వచ్చుండు సనఁ జన, నతనిమైవాడును హయచయంబు
డప్పియు నతనికి నిప్పుడు సైంధవుఁ, దున్నెడ దూర మై యుండుటయును
గని సంతసము నొంది కౌరవయోధులు, సింహనాదంబులు సేసి తఱుమ
నారథికోత్తముఁ డచ్యుతుఁ జూచి ర,ధ్వమ్ములు మేను నలుఁగు లుండ

తే. నురవడింపవు వీరల సరకుగొనక

వీని నిప్పుడ యట్టులు విడిచి తడవు

మనుడు నతఁ డిది వోలున యనుడు దేరు

డిగ్గి సారింఁచె గ్రీడి గాండివగుణంబు.

151

చ. ఎడ గని యబ్బలంబు గడునే డైఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జలంబునఁ బైఁ దొరగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల వాని వెసన్ మగిడించి తాఁకుపె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికలయంతయుఁ ²జిట్టలు గట్టుమంటలన్.

152

వ. ఇత్తైఱంగున.

153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవీరులు పాండుపుత్రునిం బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు, లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్.

154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు.

155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యెడరు సూచి వినువక పై పైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రీక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన నాగులు వెడలెన్.

156

వ. ఆఫల్లునుండు పాదచారియై యునికిం దేకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి
యును నిట్లు గమ్మినకొరవసై న్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం
దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబుచాడ్చునం
జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధస త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగ
తురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం
బోలె నవి నిలువరించి యవ్వీక్రమకుతూహలి విజృంభించిన.

157

సీ. పటుభల్లనికరంబు పరఁగినఁ బటియ లై, యఱవఱ లయ్యెడునరదములును
నానార్థచంద్ర బాణవ్రాత మడగినఁ, దునియ లై మేదినిఁ దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ, గుదురు లై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు పర్వినఁ గండ లై వండఁ, దఱిగిన ట్లుండు పదాతిచయము

తే. నగుచు బీభత్సకౌద్ర మహాద్భుతములు

1. గాననీటుగఁ జేయు, పగిదిఁ దోఁపఁజేసి, నిగిడె నతఁడు. 2. జిట్టలుగట్ట; జంబులుగట్ట.

మూర్తిమంతంబులుగ మనమొనలు రక్త
మాంస మేదోస్థిమస్తిష్కమయతః జూడ
ఘోరదూపంబు లై పరిక్షోభ మొందె.

158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనువుకొట్టి నవ్వు చున్నకవ్వడిం గనుంగొని కమల
నాభుండు.

159

క. పెరికితి నలుఁగులు మేనులు, నెఱిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హరు లి
. త్తటి నీళులు ద్రావక తె, ప్పిఱ వెట్లొకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తి.

160

క. వెన్ను మునుఁగఁ దివియఁగ లేకున్నను ద్రావఁ దగునీళు లొదవిన హయముల్
నిన్ను గెలిపించు ననవుడు, గన్నుల నగి యర్జునుండు గల వివె యనుచున్.

మ. ధర దివ్యాస్త్రహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వేదానికి

న్మరజాలంబుల నిల్లు గట్ట మనసైన్యంబుల్ వెఱిం బొందె న

చౌరు వందె నురసంఘముల్ హరి నుతించెం బొంగి యప్పార్థ భూ

వర ము న్నిట్టివి సూడరుక్ వినరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్.

162

తే. హర్షమందస్తి తముతోడ నమ్మరారి

యపుడ హయముల మెయి వెట్టునట్లు సేసి

తఱిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ

దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప.

163

వ. ఇట్లు సేద దేర్చి.

164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతం బై

యొనరినఖాణము మేపెం, ¹దనివు సనం దురగములకు దర్ప మెలర్చన్.

165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మనమూఁకలనడుమం బడంతులపిండులోనం గ్రాలెడు
విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహనీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ
మధ్యముం డారథం బల్లన యెక్కె నాతడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై
వారలం గని వేగంబున నచ్చుచుండె వార లక్కడ చూడ రయ్యవసరంబున నచ్చు
టిభూవల్లభు లెల్ల వెల్ల నైన మొగంబులతోడ వెఱిఁ గంది డెందంబులు గుందు
చుండం దమలో నిట్లనిరి.

166

మ. చతురంగంబులు నొక్క పెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా

నతివేగంబున²మ్రొంగె గ్రోలె ఘనమాయక్ కూ పడంగించె నా

నితఁ డన్నింటిని రిత్త వుచ్చుచు మదం బేపార నిమ్మై రణ

క్షీతియుం బీనుఁగుపెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే.

167

సీ. కురుసేన పైఁబడ్డ సరకు సేయక మంచు, విరియించుభానునివెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక, తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనిచి

కొల నక్కజంబుగ నలుగులమొన ఘటి,యించి యమ్ముల వాని కిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చు,నంతకు నవ్వుచు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దాను గానివాఁడును బోలె, నరద మెక్కి నింక నడ్డవడఁగ
నలవియే పురారి కై నను వీనిచే, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యుండు నొకం డేని
యు నుక్కున మార్కొనువాఁడు లేడయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు
బాలక్రీడవిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱియం జని చని
ప్రాద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్యదేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని
యరిగి రాచక్కటిం గొందఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి
1తవులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేలులుంబోలె నడంగి రట్లు
సైన్యంబు గడచి బలితంపునల న్నచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యింబులును
రాహుముఖంబు వెడలినచంద్రాంబులుంబోలె బొలిచి యట వోవు చుండ
నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తొలంగి రితైఱంగున దుస్తరంబులగు
బహుశబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురుం దల లెత్తి చూచి తమలో నిట్లనిరి.

ఆ. వీడె సైంధవుండు వీనిచుట్లను గృప,శల్యగురుతనూజసోమదత్తి
కర్ణకర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గానవూచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దప్పక చూచి వెండియు. 171

క. వీరేమి గాచెదరు తా, సేరూపున బ్రదుకు వీర లేల నురలు జం
భారియుఁ గాచినఁ డన్నును, బారిసమరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చెదమే. 172

క. అనుపలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు విను చుండ ఘోరతరమర్థము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, సనఁ జొచ్చినవణిజులట్ల సమ్మదలీలన్. 173

వ. ఒప్పినయప్పురుషన త్తములం గనుంగొని యారథికజసంబులు విష్ణయంబునం
దమలో నిట్లనిరి. 174

తె. పెక్కునదు లీది వెడలుట పేర్పుదావ,శిఖలు గడచుట దారుణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,ఘోరయోధుల మిగిలి వచ్చుట దలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నై సక్రాత్తగంట్లను నుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యగ్గించుచు సింధువి,భునిదెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ య
వ్వనజాక్షు లెఱ్ఱసెర లొప్పు సతని వీక్షించి యార్పి బరవస మలరన్. 178

→ కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట.

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

భయంబు దక్కి బలంబునకుం దలకడచి తనరథంబు జయద్రథుం దున్నదిక్కున
కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతనిసూరెల నున్నవీరలోకంబు ముదంబున సింహ
నాదంబులు సేయ శంఖభేరిస్వనంబులు సెలంగంబుదమతేరికిం గట్టెదురై నిలి
చినం గని కృష్ణుండు గ్రీడి కిట్లనియె. 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ ని, ప్లేపారంగ వలదె రథికుఁ డీతఁడు శశ్వ
త్కోపోద్దీప్తుఁడు మాదెసఁ, జాపకశావేది దర్పసంపన్నుండున్. 180

క. గోమునఁ బెరిగినవాఁడు మ, హామానోదగ్రచిత్తుఁ డట్లగుటను సం
గ్రామంబున కలుకం డుద్దామభుజావీర్యదుర్త్తదస్ఫురితుండున్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ, డనునొడ్డున నయ్యె జూద మధికౌద్ధత్యం
బున గెలుపుము చిరకాలము, మనమున రాజునలుక మ్రుంచింపు తగన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల కెల్లను మూలము ధర్మపుత్తుడు
ద్యూతమునం బరాభవము నొందఁగఁ జేసినపాపనిశ్చయుం
డాతరుణీలలామమున కమ్మెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలా వెలుంగఁడు విశిష్టశుభం బిది నీకు ఫల్గునా. 183

క. ఎఱిగినఁ జేరఁడు చేరుట, యెఱుకువమై మనకు దైవ మిచ్చినసిరి యి
ట్లఱిమినయీలో గ్రక్కున, నఱుకు మితఁడు దెగిన మనమనల్గవీడ దెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణావిరూపతబాణాలి కి
ప్లేర యై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కితం డే లొక్కొ యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకఁ దలపం జోద్యంబు వీఁ డగ్గ మై
దొరకో లృద్ధున నీకుఁ దొంటిసుకృతస్తోమంబుకల్కిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు వడినఁ బ్రజవిచ్చును, ధృతిసైంధవుఁ డఱిమోనేనిఁ దెగు నాతండు
ద్ధతి విడిచి ²పాటిపోయినఁ, బ్రతిన కదియ చాలుఁ గడఁగు పటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని వివ్వచ్చుం డచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రాపది వడ్డబన్నము లుదగ్రత మేదినిఁ బెద్దకాల మి
చ్చాపరతంత్రుఁడై తనవశంబుగఁ జేసినవీనిగర్వముం
గోపము వెంపదే మనము గుందఁగఁ జేయదె యింత సెప్ప నే
లా పొరిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు సనక యరదంబు నీతని, యున్నయెడకు నడపు మన్న నతఁడు
నట్లు చేయఁ దనకు నభిముఖు లై వచ్చు, వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా, నినదం బెసఁగంగ ఘోరనిఘరవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్వధమున, సమదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

తము లలర నార్చి నిజశం, ఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుడు గాండివధరుడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగుకృష్ణులయహీనసముద్ధతిఁ జూచి శోకవి.

హ్వలు లయి మానవేంద్రుడెస నాసలు మాని మృగంబు భ్రాంతి ను

జ్వలదనలంబులో నులుకుచందముగాఁ గొని నీదుయోధవీ

రు లకట చచ్చెఁ జచ్చె నని మ్రోయఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుడు ధనం, జయునిం గేశవుని నాదుశరకీలాసం

చయమున నేర్చెదఁ బేర్చెద, నయనానందంబు మీ కొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థం గనుంగొని యవష్టంభంబున.

194

→ దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట. ←

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను లేనిచో

టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్పు నీబలం

బును హరినేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి వీవు పాండురా

జనకు జనించి తేనిఁ దెగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగుమూఁడువారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం

బున హయంబులు నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభునురంబునం గ్రుచ్చి

మునిగోల యొక్కకోలం దునిమినం గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత

వ్రదరంబులు వరఁగించిన నవి యమ్మహీపతిమైమలుపు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం

జూచి తొమ్మిదిదూపులతోడం బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫలంబు

లగుటయు నిరువదెనిమిదిబాణంబు లడరించె నవాల్లమ్ములు నమ్మెయిన వమ్మెన

విషాదంబున వానుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. ము న్నెన్నఁడు నివ్వీధ మే, గన్నది గా దమ్ము లెకలె గాండివములా

వు న్నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ.

197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి

యట్లా యొండుభంగి యై తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్పు వన్నపార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్ల తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్పు నాజి నె

ప్పుడు భవదీయదివ్యశరపుంజము ¹లొక్కట నిప్పు పొల్లు వో

యెడు నిది నీవు నిమ్మతినిహీనపుడంతువు ²నేమిసేట్లకుం

జెడుటకు నొక్కొ విస్మయము సెందెడు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందనందనుం

డతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ

యెటుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱిగించె నిప్పుడు నుయోధనుండును నెటుంగు

తెఱంగు గావించెం గావలయు నిమ్మెయిమైమలుపు త్రిలోకంబుల కభేద్యం బగుట

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱింగియు నన్నడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు నీయెఱుంగనియవియుం గలవే యది యట్లుండె నితండు దీని
నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాఁటదినోలెం దన, తనువున కడ్డంబు గాఁగఁ దగిలిచికొన్నాఁ
డనఘ యిటు లైన నెట్లగు, నని యెఱుఁగఁడు దీనివిధము లన్నియుఁ దెలియన్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల, లావును జూడు మిదె నీతలం కుడుగఁగ నే
నీవిభునిఁ గవచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగ నీక యలఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరఫతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె దాని నతండు నా కొసంగె నది
నిఖిలకవచనిచ్చేదనశీలం బై యుండు దాన నిమ్మెయిమఱు వఱువుల్లు సేసెద.

క. అని వెన నాదివ్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మగునట్టులు గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థామ బాహుగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతీ యై యతీశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్తముగఁ ¹దెగయంద తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు నట్లది వమ్ము గాఁగ
నెఱిగి వెఱఁ గంది హరికతఁ డిట్లు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్రునస్త్రప్రభావంబున నవ్వీశిఖింబు వినిహతం బయ్యెఁ బునఃప్ర
యోగంబు సేసిన నది యొప్పమి సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం
జూడు మనునవసరంబున నయ్యిరువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల మున్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూ, ర్యమ్ములునుం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్. 207

క. అలిగి యవుడు గఱచి యన్నరుఁ డానృపు, తురగములను సూతుఁ దునిమివై చి
రథము నఱకి యధికరయమునఁ దఱచుగ, నాఁటఁ గరతలముల నారసములు.

వ. ఇట్లు విరఘుండును వికలహస్తుండును నై విషణ్ణుం డగునన్నరనాథుండు వెడం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
డొకకవచంబు దొడిగె నయ్యెడఁ గనుంగొని శీఘ్రంబునం దతైస్సనికోత్తములు
చతురంగబహుబలంబుతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టి ముట్టి యలుఁగులసోనలు
గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

వ. అఱిముఱిఁ ద్రెల్లై దేరులు గజావళి గూలెఁ దురంగమాంగము
ల్లిఱిగొనియెఁ మహిఁ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుఁగా
నఱు మయి రపు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచు గ నొత్తై నిర్మథితదానవపై న్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభవంబుల నావహింప, నధిప నలుగడఁ బఱచె పైన్యంబు గలఁగి.

వ. ఇతైఃఽంగున.

212

క. మును సంకటపడి మూఁకలు, గనుకని విచ్చుటయుఁ బిదప గాండివి మెఱసెం
బొనుఁగుపడి యుండి తగుగా, డ్బున మండుమహానలంబుపోల్కి మహీశా. 213

వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షకం బైనబలంబు సంక్షోభసహితం బగునుత్సా
హంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వణనమేదురసింహనాదభరితరోదసీకుహారం
బయ్యె నచ్చిడిముడిపడుట యవలోకించి. 214

క. మందస్తితసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు నేడైఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవ, న్నందనుపై నురవడించినం గని కడఁకన్. 215

→ వృషసేనఁడు లోనగు వెనుండుగి కథకు లొక్క పెట్ట యర్జునుపైఁ గవియుట. ←

క. వారలఁ బొదువ నడరుబలు, తేరులమొత్తముల మిగిలి దీప్తపటురథో
తారు లగుచు నెనమండురు, వీరులు దఱిమిరి నితాంతవేగోజ్జ్వలులై. 216

వ. వారెవ్వ రెవ్వ రంటేని. 217

క. డండిమగ లైనవృషసే, నుండు శలుఁడు సైంధవుండునుం గృపుఁడును గ
ర్జుండు గురునందనుఁడు శ, ల్యుండును భూరిశ్రవుండు నుర్వీనాథా. 218

వ. అందఱు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దైనప్రతిన నెఱపుట, కును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు నుయో
ధనుఁ బరిమార్చుఁ గడఁగుఫ, ల్లునుఁ దలపడి రాత్తశంఖఘోషంబులతోన్. 220

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బిట్టాత్తై నరుండు పెక్కుపిడుగులమోత
బెట్టు వఱచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదుపుత్రకుసేనన్. 221

తే. చెవులు బీటలువాఱంగఁ జెలఁగునమ్మ, హారవిమ్మున కులుకక యతనిమీఁద
విభుఁడు గర్జాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుదిక్కున కడ్డపడుచు. 222

వ. ఆసమయంబున నశ్వేత్థామ యుబ్బి డెబ్బదిమూఁడుమార్గణంబుల మురవై రిని భల్ల
త్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి
యతని నూటయాఱింటను గర్జునిఁ బదింటను వృషసేనుని మూటను నొప్పించి
యొక్కకత్తివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముప్పికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వే తొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ, డతనిపైఁ దొమ్మిది యమ్ము లేయ
ముప్పదిరెంటను మూట నేనింటను, బదియింట నఱువది బాణములను
గర్జభూరిశ్రవఃకర్ణనందనకృప, గురుపుత్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గో, విందుమై సప్తవిశిఖములును

తే. ద్రాణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్ర, ఘండు వారలమఱువున నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదేసఁ గౌరవాధినాథ. 224

వ. ఇట్లు జెక్కం దొక్కపెట్ట పె లేసినం గినుక నూనిననవ్వు శాద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

- క. అయ్యెడ ¹భేచరులకు వెఱఁ, గయ్యెడుచందమున నట్టియవనరమున బ
ల్యయ్యము గురునిబలముతో, నయ్యె యుధిష్ఠిరబోచ్చయంబున కధిపా. 237
- వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్తత్త్వని తేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వం
డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు నచ్చుచుం బోవుచున్నవాఁ
డగుట నుచితంబుమెయి నచ్చటియకినిఁ జొచ్చి ద్రాపదేయులం దాకె భీమ
సేనుని నలంబునుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మామొని రప్పు డయ్యు
ధిష్ఠిరుండు. 238

— ధర్మరాజు దోణునితో యుద్ధము సేసి యాడిపోవుట. —

- క. గురుమెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత, శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని, యురస్థస్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్. 239
- క. రథమును నశ్వమ్ముల సా, రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపరలెల్ల
వృధ సేసెం గరలఘుతా, ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240
- చ. అలిగి గురుండు ధర్మజశరాసన మేడైఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు పేర్చె నిమ్మనుజనాథుఁడు సచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పాడటి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241
- క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు, తుం డా బిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్మిల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242
- సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బొమ్మని చూప తెల్లను నట్టు లె
రక్కుంభసంభవుఁ డవుడు బ్రహ్మాస్త్రప్ర, యోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యెస్త్ర మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ, గలపి యుధిష్ఠిరువలను నిగుడ
నమ్మహీవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది, యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన
- తే. నైదుదూపులు నాటి శరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధరత నతఁడు
పతియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ. 243
- వ. ద్రోణుండు కోపించి. 244
- తే. ధర్మతనయురధ్యంబుల ధరణిఁ గూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వ బాహుండు నై యూర కుండె నధిప. 245
- క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నే, యను బొడువను జేతు లాడ కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ, మనుజద్విపసముదయముల మడియించెవెనన్.

క. పోనీడు పొదువుఁ గుంతి, నూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ జూపఱగము ల
మూనవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెం బాటి పిన్నతమ్మునిరథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె
నట్టియెడ. 248

తే. తేమధూర్తి బృహత్తుర్ శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు ¹రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వఁడు ద్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగమునం డళు కొత్తెడుకెంపుసొంపుతోఁ
జడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డె
క్కుడుముద మొప్ప నాన్మపతిఁ గూలఁగ జై చె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలవడి దోర్విలాసంబు మెఱయం
బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల గీటుడఁగించి శరాసనంబుతో
సూతునికంఠముం దునిమి సుక్ష్మఁగ నంగము బాణపంచక
సూతము నేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్తుతేరిపై
కాతతసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగ ర్త్యతీత
తనయుఁ డగునిరమిత్తునిఁ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వనేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోప నీసేనకు వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాకి వికర్ణం, డొకపరి యైనను బెనంగనోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ తా,తికిఁ బైకొని యడరి తగరుదెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకి నస్త్రవృష్టి, ²ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించి సూతుఁ
జదిపి హయములఁబొరిగొని చటులవృత్తి, జంపె నమ్మ గధక్షేతీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రాపదీపుత్రుల నేవుర నైదై దుబాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణ
నికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వా రాసౌమదత్తి నొక్కుమ్మడిం జట్టుముట్టిన
నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేవునం బెనంగు చుండ. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బకాంతకసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు గేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

1. రయమునఁ, గొనుచుహయరథసూతకేతనయంతముగ. 2. ముంచుటయును నతండు కోపించి.

భూరిగొనియెన్ వెనన్ నకులపుత్రకుఁ డిమ్మెయిఁ జిక్కు వడ్డఁ జె
చ్చెర సహదేవనందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేటుగాన్.

259

సీ. వెన మారుతియు నలంబునుఁడును బోరుచో, నద్దాన వేంద్రునియంపబలుపు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోనన, తెలిసి కాటుకకొండపొలుపు గెలుచు
నాతనిమేను పెల్లలరినమోదువు, తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱక వాఁడు
మాయావిలాసోగ్ర కాయంబు గైకొని, యఖిలదిక్కులఁ దోచి నిఖిలబలము

తే. నుఱిపి నెత్తురుటేటులు వఱిపి భీమ, సేన మాయన్న బకుని నా లేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక నీయలవుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేను గలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు గనుఁగవ నడరఁ గినిసి

యుజ్జ్వలత్వస్త్వ భాణప్ర యోగమునఁ బ్ర

భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ వాయఁ జేసి

1తటిమి యేసి యారక్కనుఁ బఱపె నధిప.

260

వ. ఇవిధిధంబున మనదిక్కునఁ జేయం గలదొరలచావును నోటమియుం జూచి
మూఁకలు గలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంర క్తలోచనుం డయి తలకడచి
సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షపీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱ
యంబాలించి నిలిచి మెఱయుటయును.

261

చ. తటిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణమూఁద నే
డ్డెఱ నడతేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబునుఁ డమ్మహానురుం
గుఱియుఁగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చుసాత్యకిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్.

262

అలంబునుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

తే. భూరిచక్రంబు వెన నలంబునుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడిసేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెనఁ దాఁకునపుడు.

263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని, శాచరపతి వివిధశ క్తిజాలము వఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ, మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్.

264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దాన వేశ్వరులును.

265

మ. బహుహేతిప్ర కరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్భహుమాయాకృతరూపజాలముల శుంభద్వీరసంరూఢి మై
మహి యల్లాడఁ గఁ బోరఁ బొందుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ము లై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబును శరచ్చన్నాంగునిం జేసినన్.

266

సీ. అతఁడు మాయాబలోద్ధతి నాశరావలి, మొఱిగి దావానలముక్త మైన
కరివిధంబున మ్రోగి యిరువదేనమ్ముల, ననిలజు ధర్మనందనుని. మూఁట
సహదేవు ద్రాపదీసంభవులను హిడిం, బానుతు నైదైదు బాణములను
నకులు డెబ్బదిమూఁటఁ బ్రకటవిక్రమ మొప్ప, నేసి యార్చిన నల్లి యింతవట్టు

తే. రథికవరులును గిట్టి మార్గణచయంబు
లోక్క మొగిఁ దొరగింప వాఁ డుఱక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనినూతుఁ
ద్రుంచి యరదంబు రూపడఁగించె నధిప.

267

వ. ఇట్లు విరఘం డయి యలంబునుం డిలకు లంఘించి మాయ గైకొని సాయకా
సారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన నమ్మారుతిసుతుండును దేరు డిగ్గి యగ్గలం బగు
మాయాకృతమార్గణజాలంబున నది దూలించి గద వైచిన నక్కిమ్మిర్రానుజుండు
వీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును
గృహణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యగువును నుడిగాడ్పునం దొడరి తిరు
గుడువడు మొగిళ్ల చాడ్పున నొప్పి యెరకుఁ బెనంగుడేగలచంపంబునఁజిత్రగతులం
బోరి పోరి భూతలగతు లై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బలులకరణి నొండొరుల మే
నులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి పాసి యొక రొకళ్ల కంఠంబులు లక్ష్యంబులుగాఁ గర
వాలంబులు వైవ నవి యొండొంటిం దాఁకి మండుచు మహిం బడిన మల్లయుద్ధ
సన్నద్ధులై కిట్టుచుం బట్టుచుఁ బాయుచు వ్రేయుచు నొడుచుచుం బొడుచుచు
మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబును సేనలకు వెఱిగు
వుట్టింపం బోరాడి రట్టియెడన్ బకావరజుండు డస్సినం బవమానపాత్రుండు పడ
వైచి తాను మీఁదై జానుకూర్పరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబులుంబోలెఁ
బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితోడలు నెమ్ములు నొక్కుమ్మడిం బొడిపొడి సేసి
నుటిపిడికిం జొచ్చిన ప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి చంపి పొంపిరి
వోవుమగంటిమిం బేర్చియార్చినం బొండవబలంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్య
నినదంబులుఁ జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున కభివందనంబు
సేసిన నతండు సంతృప్తాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధాఘ్రాణంబును
జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబి కేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

268

ఉ. అంతకు మున్ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి. సాచ్యై నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డదృఢతవిక్రముఁ డద్దెసన్ సము
ద్ధాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్మొని మిన్నక పోవ నేర్తు రే
కొం తయినన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా.

269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిమి మనమొన నుఱుము
సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మార్మొని యిరువదేనుకుప్పెకోలల నతనిచేత

- నేటులు వడి మూడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
ద్వాణంబుల నొంచిన ధనుర్గురుండు దొమ్మిదియమ్మ లెమ్మలం గీలించి. 270
- క. మఱియును శరశతకము మెయి, గిటిగొలిపిన వృష్టివరుడు గినియగ లే కే
పఱి యన్నఁ జూచి యార్పుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు మిగిలి నరేంద్రా.
- వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల
నాలోకించి. 272
- ఆ. పులుగుఁ ద్రాటఁ బట్టి యలయించి యాడెడు, బాలునట్లపోలె బాణగురుడు
గడఁగి కృష్ణుననుజఁ గారించు చున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డితని కడ్డపడుడు.
- వ. భీమసేనపురస్సరులై కవియుం డనుచుం దానును దలుముటయు నాసైనికోత్త
ములు సాత్యకిం గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274
- క. విందులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్థితుఁ డై యెదిర్చి మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కవిధము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275
- వ. అట్టియెడ. 276
- క. ఇరువదియేపురుషాంచా, లురు నూర్వురు కేకయులును లూనాంగకులై
ధరఁ దొరఁగిరి పెఱమొత్తము, కరిసికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా. 277
- వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులుఁ పైఁ బెట్టం జాలక సొలసి
యున్నసమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషణంబు గర్జగోచరంబు గామికి మనంబు గలంగ నెలుంగు
గుత్తుకం దగుల సాత్యకితో నిట్లనియె. 278
- ==> ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని పార్థింపుట ==>
- చ. ఒక్కడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కు డయ్యె న
ద్విక్కున బాంచజన్యమ యుదీర్ణత మోయఁ దొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు దీర్పఁగ నుదగ్రుడు బంధుడు లేమి వేఁడెదన్. 279
- క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుడు, న్గురుడు గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతి త
త్పగులై నెగడెడు నుత్తమ, పురుషులు వేచుతఱి సచ్చె భుజవీర్యనిధీ. 280
- చ. దురమున బంధుమిత్రులకుఁ దోడ్పడు తెంపును ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు సూరిజనుల్ సుకృతంబు లెన్ను చో
సరియఁగఁ జేసి చెప్పుదురు శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నానుహృజ్జనుల నందఱఁ గాచుటఁ గ్రీడిఁ గావవే. 281
- క. గురుపుత్ర కర్ణమద్రే, శ్వరకృపభూరిశ్రవసులు శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకు నై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె సాకుం జూడన్. 282
- క. తమోము నాభుజంబులు, నామేనుఠి గలదె కేశపానుజ యెచ్చో

- నేనుగలకు నమ్మూర్తికి, ¹నేమి దలంచునొకొ దైవ మెయ్యది దుదియో. 283
- ఉ. దైవితవనంబునందు ²గుణధన్యుడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోయి వానికిన్. 284
- క. హరి యొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమావులు గలిమి నరుఁడు భారవుఁబనికిం
జొర నలుకఁడు నీకూరిమి, పొరపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగ వలదే. 285
- ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబు నతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286
- క. అతఁ డొకటి యైన నే నేగతిఁ బోదుం జెప్పును యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా. 287
- క. అలఘుబలుఁడు శై నేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు గోట యంద్రు రిప్పు యి దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్. 288
- క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గీడియు, గురుఁ డిరువురయెడరు దీర్పఁ గోరి గురులకున్
గురుఁడ నగునేన చేసెదఁ, బరమస్థార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289
- క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు, శరముబదర్పంబు నూపి చయ్యవఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము, పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290
- వ. అనిన విని సాత్యకేధర్మనందనున కిట్లును నీవచనంబు లుచితంబు లేను నస్పార్థ
నకు రణంబునఁ బ్రాణంబులు దాఁప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూర
కుండుదునే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట నను చుండి కృష్ణుఁడు విను
చుండ నాతోఁ జెప్పిన తెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291
- క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, పనుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున ³నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష కరుగుము నీవున్. 292
- క. విను సింధురాజవధమును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక, పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 293
- ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱిడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.
- వ. ఎల్ల భంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు
నాచార్యప్రతిన యెఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని నిన్నతనిచే నిక్షేపంబు
గాఁ గైకొని యేను నీకడకుంజనుదెంచితి గురుండు ప్రతిన నెఱపునేని విజయుండు
జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబ కాదే యది యట్లుండ నిమ్ము నీచిత్తమ్మున
వలవనివెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతిహత మనో

- రథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహిమతి యతని కిట్లనియె. 295
- క. అది యగు నైనను ననుఁ బెం, పొండవఁగ గాచికొని యిచట నుండుటకంటె
మది నధికం బై తోచిన, యది నీ వర్జునునిపాలి కరుగుట నాకున్. 296
- క. కడుపడి నీ వరుగఁగ వడ, ముడియును నీ వెనుక శీఘ్రమున నెయిదుం గ
వృడి కుశలి యైన విజయం, బొడఁగూడును మనకు దీని కొడఁబడు మనఘా.
- చ. ద్రుపదవిరాట కేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రాపదేయు లు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి సంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కుఁగల్గువా
రపరిమితుల్ గొనండు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురుఁ బోరఁ జీరికిన్. 298
- క. విను మాధృష్టద్యుమ్నం, డనలంబునఁ గుంభభవవ ధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాదెస, ననుమానం బేల యొప్పు నాతం డతనిన్. 299
- వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థసజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి వలికెడుఁ బోదున కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

— సాత్యకి ధర్మరాజు వేడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ సమ్మతించుట. —

- క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగునేని మేలు సొచ్చెన భేరీ
రవబృంహిత హేషాబై, రవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301
- శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ గారాజకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై వన్ని యు
న్నా రీదట్టపుమూఁక తెట్టు లగునో నాకోల్తలం జూడఁమి. 302
- క. ఈసేనలు భేదించి భుజాసంపద వెలయుఁ బార్థసాహాయ్యం బే
జేసెద నీవం పనియెడు, భాసురదీపమున కన్యబలతను మెదు రే. 303
- క. దవ్వని చూడకు మాత్తుర, క్రొవ్వడఁచెన సింధువిభునిఁ గూల్చుఁ గడఁగునా
వివ్వచ్చు మెచ్చు తెఱఁగున, నవ్వచ్చుఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304
- వ. రథ్యంబులదగ యుడువను సారథిదప్పియుం దీర్చును రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పొండవాగ్రజుండు వనుపం దజ్జలైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఖాణం బెత్తి తడవి దారుకానుజం డగు
నానూతు నుపయుక్తాహారం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు¹ సుకల్పితంబు సేసి సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్ను

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై యాప్యాయనమధుపానంబున నెలమిం బొంది
యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డై నం గౌఁగిలించుకొనియతండు దీవించినం
బెండ్లికిఁ బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చు వచ్చునమ్ములును దొడల
పైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు
సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని యాశినిపుంగవుం డతనికి ట్లనియె. 305

౩. అక్కట రా వలవదు నా,¹ కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలుపు ద్రోణుని, యుక్కునఁ బతి కెడరు వుట్ట కుండఁగ వలయున్.

౪. అనవుడు నతం డట్ల కాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీ వప్రమత్తుండ
వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు
రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం బేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును
మీయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పనికి యవ్వీరుని నిలిపి తేల్ల గమిఁ గనుం
గొను బెబ్బలియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు
సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున
నివ్వటిల్లఁ బదంపడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచి త్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీక తా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనిరాకరణప్రగాఢస
త్కర్తృఫలాకృతీ భువనతాపిభ²వప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్తృతసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా.

308

క. పరిధానప్రావరణీ, కరుణాదృతపీతవసనగజచర్మ సము
ద్ధరవాహనీకృతోజ్వల, గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహారా.

309

మాలిని. నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్ర కాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్త్యధుర్యా
విరతనిగతిభావ్యా విశ్వలోకై కసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా.

310

గద్యము. ఇది శ్రీ మదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీ మహాభారతంబున ద్రోణపర్వం
బునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యోనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

మత్తావ్యుష్కత్వసు

ధీమత్తప్రదకటాక్ష దీపితభక్త

స్తోమారామవసంతా

వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా.

1

సాత్యకి మొగ్గరంబు సారం దొడంగుట.

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

తే. ధర్మపుత్రుండు వనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలముదెస నడచుట వినినయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయ శై నేయుఁ బోవ, విడిచిరే మనవా రని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱిందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవ
లోకించి యాశినివరుషిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున
నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు గవిసిన మనవారును మార్కొనిరి
తదనంతరంబ.

4

క. తలలను గరముల వక్ష, స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యిలఁ గప్పెడుసాత్యకికో, ల్తల కోర్వక నీబలము గలంగం బడియెన్.

5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేడ్వరు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వి, వ్వచ్చుమఱిది పెరినృపాలపర్గము దెరలన్.

6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభ, భవుఁ డేడుదూపులు వఱిపె మేన
నతఁ డస్త్రసప్తకహతుఁ జేసి నాతని, నగ్గురుఁ డాటింట నశ్వములను
నూతు నాతని నొంచె నాతఁ డయ్యాచార్యు, నేపుమై బదియును నేడు నాఱు
నెనిమిదియును బదు నెనిమిదియును శాత, శరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడి కించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడించి

యార్పుటయును ద్రోణుఁ డలిగి వాలమ్ములఁ, బొదివె ద్రధంబు మద మెలర్ప.

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గుప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి.

8

- క. నాచేతిబలువు గని నీ, యాచార్యుం డోడి తొలగి యరిగెను నీవే
త్రోచి యట వోవువాడవు, సూచెదు గా కెట్లు నిన్ను స్రుక్కించెదనో. 9
- క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను, పున నే గాండీవికడకుఁ బోయెద న న్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హమది పెద్దలకున్. 10
- క. అని పలికి తొలగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బో నీక పెనఁగు మాత్సర్యమునన్. 11
- వ. తడసినఁ గర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవ వలయు విను మిదియె బాహ్లికబలం
బడె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసందున వెడలుద
మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కునఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యద్దారుకానుజుండు దోణునకుం దొలంగించి తేకు దోలం దీప్రబాణంబులు
గురియును నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
1 నంగచమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్త యాతనిం దాకి. 12
- క. ఆఱుమ్ము లతనిమేనం, దూఱం గా నేసి నాల్గు తురగాంగములన్
2 గీటించినఁ గని ద్రోణుం, దూఱడి ధర్మజునిదెసకు నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13
- వ. అక్కడ మొగ మయ్యు నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14
- క. కృతవర్తయొడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చి పోవునట్లుగ నేసెన్. 15
- వ. వెండియు. 16
- చ. విలు దును మాడి వక్షమున వే పదియమ్ములు నాట నాతఁడు
జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్తునిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొందువిల్లు గొని సారథిఁ జంపిన సూతకృత్యమున్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17
- వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైనబలంబున కడ్డపడ నవ్వె
భంబున నతని బెట్టు నఱచి యాశై నేయుం డచట గడచి చనియె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 18
- చ. గురుకృతవర్తముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టినా
దొరలను సైన్యసాగరము దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డదిగాక క్రమ్మఱ వినం గడు విస్తయ మి ట్లజయ్యుండై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు సూపెనే. 19
- మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహుశక్తిమై జొచ్చుచో
దొరలున్ సేనలుఁ బెట్లు గూలుటకు నా దుర్యోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతుల్ సాత్యకిస్సారదో

- స్ఫురణాన్ మృగ్గుట కెట్లు చాను ననుజల్ 1 శోకించెనో యక్కటా. 20
- వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21
- క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె నింక వగచినం
బాయునె యితరులక్రియ శో, కాయత్తుడ వగుట నీకు నర్హమె యధిపా. 22
- వ. సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి యత్రైఱంగునం జని కాంభోజ
సేనఁ జొచ్చిన నంద మేటిమగలు దలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23
- క. కని కృతవర్తకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు నునిచి కడఁగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు, తునిదొర లయ్యెన్మృగుగునిఁ దొడర నడరినన్. 24
- క. వారిఁ గృతవర్త మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును వివర్ణాకృతు లై. 25
- వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలువిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు
సోదరపుత్రమిత్రసహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టిసమయంబున నయ్యనిల
జుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందనద్రుపదులు బాణ
పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రాపదేయులు డెబ్బదిదూపులమ
నకులుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.
- సీ. ఐదై చుశరముల సందఱ సుక్కించి, భీముని నేడింట బెట్టు వఱచి
ధనువుఁ గేతనమును దునిమి డెబ్బదిదూపు, లతిరయంబున నుర మాడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుఁ జూచి యందఱు, నాకృతవర్తపై నడరి రంతఁ
దెలిసి వృకోదరుం డలఘుదారుణసము, జ్వలశక్తి నాతని వైవ నతఁడు
- తే. ముత్తునియఁ జేయ దొడ్డవి లైత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ దక్కటివారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యవాఁడినుగఁడు. 27
- తే. అందఱును జుట్టు ముట్టి తీవ్రాస్త్ర²బాల, కములఁగృతవర్త నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలు ద్రుంచె నాతఁ డప్పు, డతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి.
- క. ఆలోనన భోజపతిక, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లవారలు దానం
దూల కతఁడు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29
- వ. అప్పుడు. 30
- ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు నే
దండమువోలెఁ గిట్టిన నుదగ్రత సింహనభోపమస్ఫుర
త్కొండములం దదంగము రథంబుపయిం బడ నేపె భోజనా

ధుం డది యాజకిం దొలగఁ దోలె రయంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం డడంగి పోయినం గని మత్స్యచేదికేకయాదిసైన్యంబులు బరవ సంబు సేసి యురవడించిన నాకృతవర్త మర్త భేదనస్ఫారనారాచపరంపరాప్రవాహంబుల వాని నెల్లం గలంచేఁ దత్కలకలం బాలించి సాత్యకి యట్లబ్బలంబులు వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బదంపడి పోఁ దగు రాజు వల నారయనలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడినభారద్వాజునితోడినమ రంబుసాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యరుగుదెంచి కృతవర్తునిం దాఁకి యేసిన నతండునుం బొగలేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి ¹సాయకజ్వాలలు నిగిడించిన నవి మగిడించి యాశై నేయుండు. 32

శా.భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పున్ వాల్మీక వాజులం ద్రైశ్లో బెట్టుగ నేసి సూతుతల సందీప్తైకబాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యదల్చి యిట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యుత్ఫుల్లాస్యం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్త విరథుం డై న రయంబునం బురికొని యురవడించినపాండవసైన్యంబులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున నడ్డపడం గడంగక యాసైన్యంబులసంరంభంబు ననవిజృంభణంబున వారించి నిలిచె నితైఱంగునం ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తఱిమి చనునయ్యాదసరత్నంబు ప్రయత్నంబునకు భంగంబుసేయ నుత్తుంగమాతంగరంబును గొలిపి జలసంధుండు మదాంధుం డయి మార్కొనుటయు. 34

జలసంధుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. ప్రదరప్రవాహమున న, మృదవ ద్విరదంబుపటుగమన ముడిపి ముదం బొదవిన సాత్యకి విలు బెట్టు దునిమె నమ్మగధనాథుండు మహోగ్రుం డై.
తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదిదూపు లురము, నందు నాఁటిన శై నేయుఁ డలిగి బెట్టి దంపువిలు గొని యాతనిధనువు నఱకి,యుఱక యఱుపదియమ్ములు వఱపె మేన.
వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుబాహువు దోమరకీలితంబు సేయుటయును గాక త్రుంచె ధనువుగ్రకృపాణము వైచి యాతఁ డుత్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృతహస్తునిం ద్రుఱితశిరస్కునిం బ్రదరధూతమదావళుఁ జేసి యార్చినన్. 38

క. పెలుకుఱి యచ్చటిమూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు కయ్యంబునకున్ బలియుతఁ గృతవర్తాదుల, నిలిపి గురుండు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణదుస్సహ వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేన ప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్టి కవిసి

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కుమ్ముల సాత్యకిం బొదువ నత్తుములం
బునకు దుర్యోధనుండేతెంచి తమ్ములం గలసినం గనుంగొని గురుండు వార లతని
కోపుదు రనుబుద్ధిఁ బొండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతా
నుజుం డారథికు లందఱ కన్నిరూపు లయి వారలశరాసారంబు నివారించుచు
నొకని ననేక బాణజాలంబుల నొప్పించు చుండ నక్కొర వేళ్ళరుం డుద్దామగతిని
గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రా, శుగముల నొంచుటయు నీదుసుతులెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొక్కొక్కని నయి దయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రములన్
స్రక్కించి యెనిమిదిటఁ బేర్చుక్కున నక్కురున్మపాలునొడలం గ్రచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయ మైనభుజంగపతాక గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతుమేను నిం
తంతలు వ్రయ్య లై పడఁగ నేసిన బెగ్గిలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాఱె సేన కలఁగం బడి మోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాటి చిత్ర సేనునరదం బెక్కె నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్త దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యురవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు నమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యరువురుం గొఱవి
గొఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు
వరఁగించుచుం బోరు నెడ జనార్దనుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు ¹వేరిఁగినదొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పోనేయఁ జచ్చినట్ల
మూర్ఖ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరిపయఁ గూలినకృతవర్తం ²దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిటి సన్నద్ధం డై
మరలి చని యెప్పటి నెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. ³మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాఁటిన్ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ. ఆరథివరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుఁ దురంగంబులయంగం

- బులరుధిరంబులు పూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు గుప్పించుచు నసదృశంబు లగుకరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు. 48
- మ. ధనురాచార్యుఁడు గేశవానుజుధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ సడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యాదోర్ధ్వద్వర్దాంతుమై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49
- ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి, ప్రేరణమునఁజేసి తేరు దాఁకె
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానద యతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచె బటుశరమున.
వ. నొంచినం గోపించి. 51
- క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి, చాపము దును మాడి నూతు సమ్మూర్చితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడిపి యతఁ డని సేసెన్. 52
- వ. ఆలోన నతనిరథచోదకుండు దెలిసిన నెలమిం బొంది. 53
- క. బలువిడి బహుభంగుల నుజ్జ్వలశరములఁ బోరి పోరి శై నేయుఁడు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగఁగాఁ బటచె ద్రోణతురగములు వెసన్. 54
- ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, సనినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁ డదలుపుఁ డేయుఁ డ,శ్వముల ననఁగఁ దెరలె సై న్యసమితి.
వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియ పోకగాఁ బోయి
సన్నద్ధం డై సముద్ధతం బైనపాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డవన్తంభవిజృంభణంబున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నితైఱంగున ద్రోణకృతవర్తదుర్యోధనాదు లగుజెట్టిజోదుల బెట్టు వఱచి
చిఱున వొలయు సాత్యకి సారథితో నిట్లనియె. 56
- క. ఇక్కడఁ గృష్ణులతేజము, నక్కడఁ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57
- వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బటపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగునత్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై సభంబున భానురథంబు సనుచందంబున. 58
- సుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట. ←
- క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను, ధరణీపతి యడ్డపడి¹యె దర్ప ములర న
య్యగువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చేరువుం గావించె నచటిసేనల కెల్లన్. 59
- వ. అట్టియెడ సమ్మహీనాథుండు. 60
- క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూపులు దనదెసఁ ²జేర నీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేడ్తెఱ నఱకెన్. 61

62

వ. నఱకి నిజసారధిం జూచి.

క. గురుఁ డనుజలనిధిఁ గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులిగాలున లీ

సరపతుల సరకుగొన నీ, వరదము సననిమ్ము నేటియని కలయకుమీ.

63

వ. అనవుడు వాఁడు సగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరం
బున నేమి నేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడపుదు ననిన విని శినివరుండు వివ్వచ్చు
చేతం జచ్చి నకరితురగనరనికాయంబులఱిట్టలు నూపి యజ్ఞాడం దేరు వఱపు మదె
గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచు చున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన
ధనుర్విశ్వావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు
నెఱపను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరువురుఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగు
నట్లు సేసెద నని పలుకునవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబు లతని కడ్డ
పడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరు వఱపించి.

క. నానాస్త్రంబులు ముందఱి, వే నిగుడన్ బడలు వడినవీరభటులపై

నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల, వీనుంగులమీఁదఁ దేరు పెలుచం బఱపెన్.

65

వ. ఇవిధంబున వెండియుం గిరాతశకబర్బరపారదయసనప్రముఖిమ్మేచ్చసేనల రూ
పడంచి నీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రవర్తంబు మైచాయగా నారాచంబులు
నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దు
ర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతిరథిక
నికరంబు రభసంబునం బోకు పోకు మచునెలురగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమి
నం దత్కలకలంబు విని యతండు నూతు నాలోకించి.

66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను, కం దగిలెడుపైన్యజలధి గ్రక్కున శోషిం

పం¹దీప్రశరార్చుల నం,దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్.

67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు

శృతియు హయత్రిశతియు వసు, మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మద మెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శై నేయుపై బెట్టు గిట్టె నట్టియెడ.

69

క. సరతురగద్విరదర్థతో, త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిసూపుం

బరికించియుఁ గానం ద, త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా.

70

క. నరుబాహుస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కు డగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి

స్ఫురణం బల్పము గా దని, సురనికురుంబంబు పొగడుచుం జూచె నృపా.

71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిపై నికులుఁ బెక్కుల్ దూపు లొక్కుమ్మడిం

గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు తతో¹దండసూతాశ్వకే

తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్బదుర్దాంతుఁ డై

వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె సుర్వీనాథ యాసేనకుల్.

72

వ. పొదివిన నొదవినకోపంబునాపాటోపంబున. 75

వ. ఇత్యైఽఽంగునం బాటిస; 77

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్టనియె.

క. అనుడు నతఁ డవ్విభుని కి, ట్లను నీవును నగ్ర సుతుఁడు నవినయములు సే
సినఁ బాటిల్లినయాపద, విన కుండఁగ పశమే మీఁదు విను తెలియఁగాన్. 81

మ, విజిగెం బెక్కురథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుంజాలముల్
 పట చై రాలె, దురంగమావయవసంతానంబు లింతంత లై
 కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబు లై
 పటచేన్ నెక్కురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్.

83

క. రోషమున దుస్స సేనుఁడు, పాపాణప్రదరనిపుణపార్వతికతతిఁ
భీషణముగఁ గవియింప జి, గీషం బొదువుటయుఁ జూడ్కిఁ గెం పారంగాన్. 84

క. శీనివరుఁ డాతా లెల్లను, దునియలుగా నేయ మగిడి తొరఁగుచు నవి వై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకని నమ్మూఁక విచ్చేఁ గౌరవనాథా.

తే. విచ్చుటయు నంటఁ దాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
పెల్లఁ దేల్చిన వెగ డంది పెల్లగిల్ల
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలై నయోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనినయాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్నుశేనేయు
చన్నదెసం బుట్టినయక్కోలాహలం బాకర్ణించు చున్నయగ్గురుం డిట్లనియె. 87

- క. ఏమి యువరాజవిభునకు, సేమమె సైంధవుని నేమి సేసె నరుడు నీ
వేమిటి కిట్టిరథిక, స్తోమముతో విటిగి తెందుఁ జొచ్చెద వింకన్. 88
- క. అడుకులు దిన్న ట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టెత్తినపుడు గడుఁ బఱచితి నాఁ
డొడ లేఱుఁగక పాండునుతుల, నుడిగి మడుఁగ నలసె నిప్పు డొకసాత్యకిచేన్. 89
- వ. భీమార్జునుల బారిం బడియేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యలుక వొడమిన
నంత నిలువక. 90
- చ. మఱచితె యాసభన్ భువనమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
పఱచినపాటుఁ బాండవులఁ బల్కిన పల్కులు నాఁటికొప్పు నే
డైఱయును నెందుఁ బోయె రణధీరుల వారల నల్లఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్టు లైతి తగునక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 91
- ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచి తేనిఁ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ గార్యంబుఁ జెప్పు మ,వైడఁగు భీష్ముబుద్ధి వినక చెడియె.
న. ఇట్లుసేయఁ జాల వై తేని. 93
- క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం,దటఁ నిడుకొని పోర నున్నతగురాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యొడుఁగ నగునే నీకున్. 94
- క. అనుటయు నతండు వినియును, విననిచెవులు సేసి మగుడ విక్రమమునకున్
గొనకొని గేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు¹పజ్జ సమరంబునకున్. 95
- వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెరయం దటిమి మెఱుంగు
వాలమ్ముల వేడిమి నూపిన. 96
- శా. పాండుత్కౌవరసూనుసైన్యములు దర్పం బేదుడన్ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతున్ నొంచి యేనమ్ము లు
ద్దండుం డై తను వాడ నేయుటయు నాతం డల్లి దీప్తోజ్వల
చ్చండాస్త్రంబునఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతున్ మహోదగ్రతన్. 97
- వ. ఇట్లు వీరకేతుండు వడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు²నగుచిత్ర
కేతుండును సుధన్వుండును జిత్రవర్క్యుఁ జిత్రరథుండును దోణురథంబు బాణ
మయంబు సేసిన నతండు. 98
- క. వారలరథ్యంబులఁ ద,త్సారథులం బొడవడించి ధరఁ దొరఁగించెన్
వారిశిరంబులు పువ్వు ల,వారణమెయి డుచ్చగంధవహుఁడుం బోలెన్. 99
- వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీ రొలుకం
గవిసి కుంభసంభవునురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మనమూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 100
- తే. పలకయును వాలునుం గొని యలఘుజవము

మెఱయ నేలకు లంఘించి మెఱుగు మెఱచి

నట్లు సని తల గోయుట కప్పళించి

యెరిగె నగ్గురు తేరిపై కేపు మెఱయ.

101

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెదురు గదియం బడి
నప్పటికి సాధనంబు లగుజేనకొలందితూపుల నతని నొప్పించినం గడుదురులు
గఱచిన వెగడుపడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు
వచ్చి విల్లు గొని పెల్లేసిన.

102

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడు, దురగములు రథంబు ననికిఁ దొలఁగఁదిగువ నా
ధరణీసురోత్తముఁడు బంధురపాండవసైన్యసమితిఁ దోలెం బెలుచన్.

103

క. కలశజానితెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు పాండునృపతనూ

జాలదెస సైనికు లెవ్వరు, నలపు మెఱసి కడఁగఁ జాల రైరి నరేంద్రా.

104

వ. అట్టియెడ.

105

ఆ. అవ్వీధమునఁ బల్కి యాచార్యుఁ డట పుచ్చ, నరిగి దుస్ససేనుఁ డాశినిప్ర

వీరుఁ దాఁకుటయును గౌరవవతి ద్రిగ, ర్తునిబలంబుఁ బనిచెఁ దోడువడఁగ.

106

వ. ఆసంశ్చక్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేలరథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్టి
వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబు నొందించి పెఱచతురంగబలంబుల
నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగ ర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణదెసకుం
బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శై నేయుతోడ నానానిశితశరంబుల దురం
బు సేయ నతండు.

107

—> దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట. <—

క. ధనువు దునిమి నవ్విన నీ, తనయుఁడు పటుశక్తివై చెఁ దలఁకక యది ప
ల్తునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండువిలు గొని నొంచెన్.

108

ఆ. అలిగి కృష్ణుతమ్ముఁ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను గేతనంబుఁ

దునిమి సొగయనేసియును 2 భీమసేనుప్రతిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ దెగక చనియె.

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి
సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన
మనవారును మార్కొని పెనంగి రాశై నేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు
మున్నీటం బెనుజోట దఱిసి పోవు తేఱంగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి
యను యుగాంతకాలరుద్రునికై నడి రాద్రసమయమూర్తి యై తనమునుము
మొనల బారిసమరు చుండె మోహరంబుమొగంబున గురుండునుం గౌంతేయ
బలంబులం బొరిగొను చుండె నివ్వీధంబున నమ్మువ్వరచేతను బ్రజాక్షయం బగు
చుండం గురువతి భారద్వాజనాజి యరసి పోవ వచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల
సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మైన వనజవనంబు

సోఁచ్చవారణంబునుంబోలెఁ దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బదిబాణంబులను నకుల
సహదేవద్రుపదనిరాటద్రాపదేయుల సాయకత్తయంబులను గేకయు లేవురను
శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూటచు ధర్మ
నందనుని నైదుదూపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం
బటుప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 110

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకఁ బెఱవారు వొదిలిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ముల వెల్లిఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబు నుబ్బడంచె.
వ. కౌరవపతియు మగిడి యా సైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయనుహీ
నాధుండు మార్కొని. 112

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, వెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరి, స్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమునన యడంచెన్. 113

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది ¹గిటిగొలుప నాబృహత్క్షత్తుం డే
డైఱ నూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్. 114

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱి యొక్కదొడ్డ, నారసమ్మున బి ట్టేయ నరవరుండు
ద్రెల్లె శిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరుపై వీక నడరి యపుడు. 115

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం, బునుబోలెం గవిసి కోలుపులిఁ గోలన్ వ్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది, నునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతమునన్. 116

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటఁ బడి గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండాకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరఘుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక.

క. గదవై చిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుండు మడియించె నెడన్. 118

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 119

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు, వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గీలించినఁ ²బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 120

క. కని యాతనికొడు కడలుం, గనలుం బిరికొనఁగఁ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్
ధనురాచార్యుండు శీఘ్రం, బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 121

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్లి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్తైస్సనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 122

వ. అట్టియెడ వడముడి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుండప్రతిహతతపస్తీవ్రుండుఁ
గాకేమి చూపులన దహించునట్ల తూపుల వేడిమిం బగఱి యాపడంచు చున్నవాఁ

డనిన నాద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునెడ నాతనిం దలకడచి.

ఆ. క్షత్రవర్త గురునిచాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్కదొడ్డవిల్లు రయము
మెఱయఁ గొనియతండు మెఱుఁగులు గిఱిగొను, నారసమున వానినామమడఁచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శతాశుగముల్ గురుమేనఁ గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తురగోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము నిఘరబాణహతంబు సేసి వే
కప్పె శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హరు లో టటి గ్రేళ్లువాఱఁగాన్. 125

వ. ఇట్లు విరధుం డై జేకితానుం డొటమికోర్చి యమ్మెయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండుదొరలు దనపే, మక్కున గూపఱఁగ ద్రోణుఁ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్కొ యఁగ ముదుకఁడయ్యు నుగ్రతమెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యీబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుంబోనిభూపాలు
ర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే యని
కడంగి మొనలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయుచుండం
బొండవార్తజుం డాత్మగతంబున. 128

==> ధర్మరాజు భీముని నర్జునునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట. <==

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి వోయె నని యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిర్దఱున్
దుర్జయశత్రుసై న్యముల దొందడి నేమయి రొక్కొ విక్రమా
వర్జితవైరి భీముఁడును వారికిఁ దోడుగ నేగు పెట్లొకో. 129

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బదంపడి తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపడఁ ధర్మజుఁ, డెమ్మెయివాఁడొక్కొ నారె యాయున్నజనుల్.

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిగిన యుక్కులావుఁ, గలుగునీతనిఁ బనుచుట కలుక నేల
యితఁడుగలయనయ్యిరువుర కెఱిమి వచ్చుఁ, బనుతునేనటుశోకంబు వాయువలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 132

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళమునందుఁ దగుల
నశ్రు లొలుక మాటయట సెప్ప లేఁ డతఁ
డాత్రి సూచి యిట్టు లనియె నతఁడు. 133

క. ఏము గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు నీకును గలఁగన్
భూమిశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు మేపని కై నన్. 134

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నక్కడ నప్పుడు బాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో

- యను¹వెత నిప్పు డదైన భయం²బు దిగంబడ నీవు వోయి పా
ర్థుని గని సింహనాదమున రోదసి నింపుము మాకు నింపుగన్. 135
- క. నీతమ్ముఁగుట్ట రూపసి, నీతివిదుఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భక్తుం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ జేయదె తాల్కిన్. 136
- ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు లనియెఁ దద్రథము ర,ధ్యముల సారధిని శరాసనంబు
నెఱుంగు దతనికొలఁది యెఱిఁగినయదియ నీ, కేల వగవ నిపుడ యేనుబోదు.
- వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణులఁ గృష్ణానుజునిం గలసి యిక్కడ
కెఱుక సేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవుఁ బలి
మియు నతనిప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱి కుండుము నాకుం బోక
గర్జంబు గాదు గాకున్న నేలినవానియానతి నడప వలయుననవుడు నతండు. 138
- క. వినుము భవతేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ ధర్మజుడెనకుం
జనుదెంచువాడె దోణుం, డనుమానము దక్కి యరుగు మర్దునుకడకున్. 139
- వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుపలుకుల కూఱిడిల్లి యనిలతనయుం డన్నచరణంబులకుం
బ్రణతుండై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్నయప్పుడు శౌరి
శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్వీభుం డవ్వీరున కిట్లనియె. 140
- క. విను పాంచజన్యపటుని, స్వన మదె యిది మఱిది యెడరు సైరింపక కృ
ష్ణనిరణము సేయరభసం, బని తలఁచెద నెద్దు మెద్దు మధికరయమునన్. 141
- వ. అనవుడు సవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదంబును దనసింహ
నాదంబునుం జెలంగ విశోకునిసారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ మెఱ
యం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరునవ్వడ
ముడిం దలపడి నీకొడుకులు దుశ్శలచిత్త సేనకుండభేదివివిశతిదుర్ముఖుమస్స
హులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖిర్లు బాహునుదర్శనబృందారకులును
సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరాద్రకర్తసుశర్తదుర్వీమోచనులును వివిధ
విశిఖంబులు వరఁగించుటయు లేళ్లగమిం జూచి పొంగుసింగంబుచందంబునం
జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిలి బృందారకుం దెగఁ జూచి య
భయరాద్రకర్తదుర్వీమోచనులనుమువ్వరమూఁడువెడందమాపులం దునిమిన.
- క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు ననువిందనుశ
ర్ములఁ జంపి సుదర్శను బెట్టిలపైఁ బడి యపుడు సావ సేసె నరేంద్రా. 143
- క. వెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయునుతుఁ డార్చి పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతనిఁ దాఁకి కప్పె నుగ్రాస్త్రములన్.
- వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాఁటించి యక్కుంభసంభవుండు
దనమనంబున వీడు వివ్వచ్చునట్ల న న్నునుసరింపఁగలవాఁ డని తలంచి యప్పువన
తనయు నుద్దేశించి.

క. నను గెలిచి కాక నీ కి, మ్మైన సారఁగా నెట్లు వచ్చు మును నీతమ్ముం
డనుమతుఁ డై కాదే చొరఁ, గనియె ననుడు నతఁడు గన్నుఁగవఁ గెంపారన్.

క. నరుఁ డొకరథికునియనుమతిఁ, జొరఁ దలఁచునె మనుజునేన సురబల మైనం
దెరలిచిఁకొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనవలచినెడకు నది యట్లుండెన్. 147

చ. ప్రియములు వల్కి ని న్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్భతశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
ష్ట్రీయు గురుఁడుం బ్రియుం¹డు నని ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికిన్
జయ మొనరింతు గాక యని సైఁతునె దర్పము నూప కుందునే. 148

వ. అని పలికి. 149

మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సాలించి య
మ్ముదుకం దుర్వికి దాఁటి పోయె నది రత్నల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మో²యుచు వచ్చి బల్బిడుగుమాడ్కిం దాఁకుడు గుట్టముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గఁ దేరు వొలిసెన్ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 150

వ. అప్పు డమ్మేటిమగండు. 151

క. మనమూఁక దఱిసి యుద్ధతిఁ, జనఁ జన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁ గా గురుఁ డంతన్. 152

క. ఒండొక తే రెక్కి సముద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గం డడఁగక యతఁడు గనలు గదిరినమదితోన్. 153

చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాన పైఁ గురియ వంచినమస్తక మొప్పు బోవునుం
దరవృషభంబులీలఁ జని దర్ప మెలర్పఁగ నొక్క చే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ విస్తయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 154

→ భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁ బోవుట. ⇐

ఆ. నుగ్గునూచ మైన నగ్గురుఁ డొండొక, మరద మెక్కి యల్ల నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు మిగుల విశోకుఁడు, దేర భీముఁ డెక్కఁ దేరు ప్రీతి. 155

వ. ఇవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు పఱచి బిట్టు సనునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం
జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిష్టేచ్ఛసైన్యంబులునుం
బసులు పులికిం బాటు తెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లప్రతిహతగతిం బోయి
సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్ల కడిచి యవ్వడముడి దివ్యరథంబు
మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచింజూచి సింహనాదంబుసేసిన
నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల
గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యధిష్ఠిరుండు భీముసంజ్ఞాపనం

1. యొనర్చినఁ...గాక నిను సైఁతునె; యొనర్చెద...మొనరింతుఁ గాకనిన సైఁతునె.

బునకు సంతృప్తాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల
యెలుంగులు వినం గనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు దనప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి
తన్నుం గౌగిలించికొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మైయిం దమ్ములు బంధులుం
దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం జొచ్చి యున్నవారి నైనం
గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయు చుండె ననిన విని
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 156

ఆ. ఇట్లు సింహనాద మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడు మనబలమునఁ
గలిగెనే మదాత్తజులఁ గాల్చు బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ జెనయు టరిది.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మునుజేంద్రున కష్ట కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజ మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబులే
సిన నతఁ డేడుతొమ్మిదులు చెచ్చెరి నేసి సిడం బొకంట నే
పునఁ గుదియించె నారథి కపుంగపు లట్లు దొడంగి యుద్ధతిన్. 158

వ. పెనంగునెడ భీమ సేనుండు. 159

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె నతని వెన మరు
త్సాతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద,త్సాతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁ డై యతండు వృష సేనురథ మెక్కఁ, బొలుటయును గలఁగఁ బాతె సేన
లట్టియెడ నృపాలుఁ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ జేరు దోలికొని రయమున. 161

→ దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని మాట నాడుట. ←

వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో నిట్లనియె. 162

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో, దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచెదరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొర నిచ్చితమేని వారిఁ జొర నీ ననఘా. 163

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా, దమ మేలుగఁ దలఁచితొక్కొ ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక మాటలు వల దీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁ జెపు, మా భవదీయబలశౌర్యమతులకుఁ దగఁగాన్. 165

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నక్కడ నిక్కడ నొక్కనూపునన్
మన మొన కై నయీయెడరు మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్పెద
న్వీనుము విశిష్టకార్య మవనీవర సైంధవుఁ గాచికొల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె జూదము నాఁ డధికంపుటొడ్డుగాన్. 166

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి, చినయది యస్థిరపుగెలుపు సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటు నూవే, మనవెరవును లావుకలిమి మనుజాధీశా. 167

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్నకర్ణాదులం

గొనికవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వరకుం జాలి¹సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మేను
సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కినయందఱ నిలువరించుట మేలు నీతోవచ్చుట కర్హం
బు గాదని పొమ్మనుటయు సతండు మరలి తన్నుం దాన పురికొలిపికొనుచు నట
సనియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును మున్ను కృతవర్తచేత
నివారితులై నరునితోడ²సఱుమం జనక కెలని కుటికి యఱిముఱి మనమొన దె
రల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాండీవగుణరావంబులకతంబున సతనియున్న
యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయఁ బాపికొని చొచ్చి
వివ్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండువారలవారింపంగడగిన.

క. ఆయిరువురతో నజ్ఞన, నాయకునకు నయ్యె దాగుణం బగురణ మం
దాయతన్మసచాపము రో,పాయత్తత నుత్తమాజుఁ డార్పుచుఁ దునిమెన్. 169

తే. తునిమి తోడన యర మాడ సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రా జొండుచాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవని గూల్చె
నాతఁ డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 170

క. అరిగి తురగముల నూతుం, బారిగొన విరథుఁ డయి నృపతి పొలివోవక యు
ద్ధరగతి గద గొని చని తత్తురంగంబుల సారథిని జిదుర్పలు సేసెన్. 171

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రారథికు లమ్మహీశుఁ డేతెంచి యెక్కె మదేశుతేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బారిసమరి, యారథము లెక్కి యర్జునుఁ జేరఁ జనిరి.
వ. అనుటయు నాంబి కేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్జుండు గాంతే
యుల గెలుచు నని యానపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి
రే లెల్లను గన్ను మూయండు. 173

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుఁడై, పోయి పోయినట్లు పోయె గాని
మరలి కయ్యమునకుఁ జొరఁ డెట్టు లొతని, తెఱఁగు సెప్పు నాకుఁ దేటపడఁగ.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను నన్నరనాధున కట్లు సూతనం
దనుఁ బొరిపుచ్చి భీముఁడు మదంబున నర్జునుదిక్కు వోవఁగా
గని యతఁ డాయితం బయి తగం దనపేరెలుఁ గెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుఁ డుదగ్రగతి³ మరలె³ మహీశ్వరా. 175

వ. అట్లు దార్కొని యర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూ
లించుచుఁ దురంగంబులయంగంబులం దూపులఁ గీలించుచు సారథుల బెట్టు
వఱుచుచుఁ జాపంబులు విఱుచుచు మైమఱుపు లఱుపుల్లు సేయుచు మేనులు
నెత్తుట జొత్తిల్లఁ జేయుచు నొండొరులకు వేడిమి సూపి యేవునం బెనంగునెడ
నయ్యనిలతనయుండు. 176

1. సింధురాజప్రాణంబును నిర్వ. 2. నయగంబడక,

- క. విలు దురుము సేసి గుట్టం, బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జేడ్పటిచిన సి గ్గటి, కలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణం డెక్కెన్. 177
- క. అన విని భృతరాష్ట్రం డి, ట్లను నమ్మినబంటు పిటికి యై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో, ధనుఁ డే మని తలఁచె నొక్కొత్తనచి త్తమునన్. 178
- వ. అది య ట్లుండె నాకర్ణునిబింకంబు పిదప నె ట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కి ట్లనియె. 179
- తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలి యురవడిఁ గవియ నయ్యిరువురకు మ, హాద్భుతం బగుసంగ్రామ మయ్యెనధిప.
- క. బలుడేగలకై వడి బె, బ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పి
జ్వలసింహంబులచాడ్చున, నలవుఁ జలము మెఱయఁ బెనఁగి రారధికవరుల్.
- క. పెనఁగునెడం గర్ణునిది, క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుగోల్తల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం, చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలుపునన్. 182
- వ. అనవుడు నాంబి కేయుండు. 183
- క. తొడరెడుకొలఁదియె వానికి, వడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన మె
ప్పుడు వినమొ కర్ణు వినమో, యడిబీరపుఁదులువ గెలుచు నటె పాండవులన్.
- ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనమదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారికే
లా గత వేది దై వము దలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 185
- వ. తానును తమ్ములుం జెడుదు రింతియ కాక యొండు గలదే యది య ట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు సెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె.
- చ. సమసినసేనఁ జూచి రభసంబునఁ గర్ణుండు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము సిగు కొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలు ద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెదఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 187
- వ. అతండు శక్తి వై చిన. 188
- క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియ కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్. 189
- క. వాని నెడ నటికి యప్పవ, మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా, సూనుండును సాయకముల సోనలు గురిసెన్. 190
- క. చెలఁగుపటుసింహనాదం, బులు అంకెలు గాఁగ వారు పొలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకు మా, ర్కలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

ఉ. అత్తఁజే గర్జువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తుటన్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్ని మకుత్సుతుఁ డార్చె నార్చినం
జిత్తము దల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బవ్వు నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజగజెట్టిఁ దాఁకినన్.

192

తే. బలము లచ్చెరు వంద నట్లలవు మెఱయ, నీసుతుఁ డనిలనుతుఁ దాఁకె నిశితసాయ
కములనొప్పించి రథతురంగముల నొంచి, సూతునో నేయఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తినతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమ స్తకంబు శితశరషట్కు
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్జుఁ డేడ్పుతోఁ గనుఁగొనఁగాన్.

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁడగుట నప్పొందుతన
యుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయుతెఱంగునం బెనంగి రట్టియెడ.

195

మ. ఖరనారాచము భీము వతుమున నాకర్ణుండు బాహుబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద కతండు నిష్కరగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతునిం గేతువున్.

196

మ. విరధుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నాదుర్మఖుం
డు రయం బొరఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగాన్.

197

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్మఖప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రయ్యక డయ్యక యతండు గొనియె నరేంద్రా.

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు వడుటయు.

199

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్వ్యోతితహేమభూషితచతుర్దశమార్గణవిధుఁ జేయుడు
న్మాతశరంబు లన్ని వెన నాఁటె నతండును దద్భుజంబులన్.

200

వ. దానం గనలి యనిలతనయుండు.

201

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునితోమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొప్పు
భయముఁగదురఁజేయ రయమున నరదంబు, దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బాటె.

వ. అనిన విని ధృతగాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

203

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు డైవ మధికంబు మకు
త్తనయునిచే నారాధా, తనయుం డి ట్లగుట నెవ్విధంబునఁ దలఁపన్.

204

క. అ ట్టన నేల మహాబలు, పట్టికి సురఖచరదనుజపన్నగులును మా

- రెట్ట రనినఁ గల్గఁదల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిర మై. 205
- క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్తు
త్రుం డతఁడు భీమునేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు గందక యున్నే. 206
- క. వినఁడె జరాసంధాధులఁ, దునుమట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడనొ భీ
మునితోడఁ బెనఁగువా రే,మనిఁ కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బలకులన్. 207
- క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పెరిపాం,డవులును సాత్యకియు హరియు డాతురె యుగ్ర
హవమునఁ ¹బ్రాణము లాపున, నవిజయులు వారిఁ దొడర నగునే తనకున్.
- చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విష మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నన్యులం
గినిసినయట్ల మీఁదు పరికింపక యమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్ట వై హృదయతాపము వచ్చినఁ ¹బల్కె దొండులన్. 209
- వ. ఊరక బవరంబు తెరింగు వినుము నీతనయులు దుర్త్వ ణుండును దుర్త్వదుండును
దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్జునోటమి సయిరింపం జాలక
వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును
నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు.
- ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రధులతోడఁ గూడ రయము మెరియ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగు వాలారుతూపులా, తాఱు సిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ.
- క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటిబ్రదుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి కిలా, వని భీముని నొంపవలచె యని తెం పెనఁగన్. 212
- ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బరిపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్ట్రె ద్రుంచె. 213
- మ. రయ మారక బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వొంగి సూతుని వెసం జా నేసి విల్ ద్రుంచుచుక
హయసందోహముఁ గూల్చి ⁴హాస్యమునకుక హాసంబు సేయక గద
స్థయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 214
- వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండుకోదం
డంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లెసిన నతండును
దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిష్పరుసునఁ బాదచారి యై పెనంగు
నయోధ్యవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై సనుపం జిత్రచిత్రచిత్రాక్ష
చారుచిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజం దాఁకిన
నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోప నక్కుమారసప్తకంబును
రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నానందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు విను మవిజ. 2. నొడ్డఁ బల్కుడే. 3. రానన. 4. యాస్య...హాస్యంబు
గ. విజయరాజుని నిత ధర్మజ.

- డై యానూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 215
- క. అఱిముఱి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాకిన నయ్యి
ద్దఱు నెత్తుటఁ దోఁగి కడున్, వఱిలిరి కల్పాంతనవదిహాకగులక్రియన్. 216
- క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధరబాహువీర్యంబులు, సరి యై మెఱచుంగ నధికసంరంభములన్. 217
- ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్క మొగిం బరఁగింతు రేపు మై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరుమేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్టు లు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునాసలన్. 218
- క. మరుదాత్మజఁ డేచిన న,న్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధరతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్. 219
- తే. నూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచే జచ్చి చచ్చి
బలము లఱుగ నాకర్ణుండు దొలఁగిపోవఁ, జూచుఁ దెగిపోఁడు పడిననీనుతులఁజూచి.
- వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణవిక్రమాటోపంబు దీపించిన. 221
- క. గొడుగునను వింటకొమ్మల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి కడున్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున న,వ్వడముడిదెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 222
- క. దానికి మనమున నించుక, యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 223
- వ. అప్పుడు. 224
- క. మనవార్లు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప నుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావుఁ డని పనుచుటయున్.

--- భీమసేనుచేత శత్రుంజయాదికురుకుమారులు చచ్చుట. ---

- వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును
ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరు లై కడిమివేల
యఁ దలకడను యొక్కట భీమసేనుం దాకి²ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు
జలధరంబులచందంబున నతని నతనిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన
దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున నారిం
బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్ర
జాండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుడెసకుఁ
డఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురుదమ్ములు వొలిసిన దుర్యోధనుండు దన
మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

నొంది యాసభ నమ్మెయిఁ బాండవులం బఱచినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వై చిత్రవీర్యుండు. 226

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టికార్యము నాదు
ర్శతఁ దప్పె నోర్చి కొడుకుల, కత వినియెదఁ జెప్పు చెప్పుఁ గలయది యెల్లన్.

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను నట్లనిలజుం డార్చినం దేర్చి కర్ణుం డతనిపయిం గవిసి
ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమ సేనుఁ జాట్టుముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు
లగుభల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్చత్త్రచామరంబులు సూతరధరధ్వరథికావ
యవంబులుఁ దురంగమాతంగసుభటాంగంబులుఁ దునియ తై తొరఁగి పెరుఁగు
నెత్తురు టేఱులవెంబడిం బాఱం జేయుటయుఁ బతితశేషం బగునబ్బలం బిరుగెలం
కులం దొలంగి¹యంప పెట్టు నేల కవుల సని చూచుచుండె వెండియు రాధేయుండు
రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుతనందనుండు. 228

క. ఆభీలతఁ గర్ణునిక, ర్ణాభరణము చుక్కవడినయట్లు వడఁగ సం
శోభితశరమున నేసి మహాభల్ల మురస్థిలమ్ము నాడఁగ నేసెన్. 229

క. ఆలోనన యారధికుని, ఫాలస్థలి నోలి నెనయఁ బడినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 230

తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
పఱపె బలువింటఁగర్ణుండు పటుశరములఁ బట్టసవలింటిసూర్యునిప్రభలు వొలయ.

వ. ఇ ట్లేయునాసూతనందనువిల్లు²విదుర్పు దోపక గుడసువడుటఁ జక్రాకృతిం బాలు
చుననలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు
నిగిడించు హేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మీ కనకాభరణంబులచెన్ను చే
కొనియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబు గైకొన్నకై వడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

చ. సవనజుచాపమున్ హరులపగ్గములుం దునుమాడి కాడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁదయమ్మునఁ గేతువు గూల్చి సూతుమే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రదత్తు తే
రి వెనుక కుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 233

క. అది సూతనందనుఁడు దొ, మ్మిదిశరములఁ దునుముటయు సమీరనుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలుకయు, న్నదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకె నఱకినన్. 234

మ. కరవాలంబున వైచి యారధికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
ఘోరచాపం బతఁ డెత్తునంతకు జవాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినన్. 235

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు³నడుగున

1. యంపపెట్టున కవులం; యంపపెట్టుకొలంధ కవులం. 2. నిడుపు; నిలుపు. 3. నొడుగున;

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి
యతని పాటుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందఁ దూతె ననుతలంపున నతని
బట్టికొనువాఁడై డిగ్గ నుటుకుటయుం దోడన తోచి రాధేయుండు రథచిత్ర
గతులు మెఱయరయం బారఁ బెక్కునా రాచంబులొక్క మొగిం దనువునఁ
జొనుపుచు నేచిన నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెడంగుపడియును
వెన్నీకమున్ను వివ్వచ్చుచేతం జచ్చినసామజంబులహాయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత
నొడ్డుకొనుచు వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులఁ దుని
యలు సేయుచు నెఱుకులు నోనేయుచుఁ గర్ణుండు గదిసి తఱునుఁ దదీయస్యం
దనంబునకు దుర్గమం బగు ననియతం డర్జునాస్త్రపతితంబు లై నచతురంగంబుల
తిట్టలయోలంబు సొచ్చిన.

236

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము వొందియు నట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూతాత్మజుండు.

237

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యం, బును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వున మో మొప్పు నతని కిట్లను వింటం గడుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్.

238

== కర్ణుండు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట. ==

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంక్ష దీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటి, కడన యుండు మింక నడిచిపడక.

239

వ. అని మఱియును.

240

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని ముని వై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతిమై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి నుడిఁగి మడిఁగి శాంతుండపోలెన్.

241

వ. అట్లు నీయొడ బుండదేని.

242

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము ననుబోఁటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవే బోయి బ్రదుకు పొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికె నట్టియెడఁ గృష్ణునిపసుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతముల నా,తనిఁ బిలుసనఁ జేసి భీము దైన్యము వాపెన్.

244

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నారజ్జులాని వివ్వచ్చుండు
ద్దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్.

245

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యటువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు
మని యదలించినం దెరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యవ్వూరుతి
సారథి యగువిశోకుండు తే రాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని
మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు సగర్వ

గమనంబునం బోయె ననిన విని వై చిత్రవీర్యుండు సంజయునితో నిట్లనియె. 246

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్ల భంగిఁ గౌం తేయులకుం

గలపా లీఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే. 247

క. విను మడుగులపైఁ బడి యై, నను నెంగిలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ

గొని యరుల¹కిను పడఁచి బ్రదు, క నపలయు నిహమ్ముఁ బరముఁ గలుగు నెచెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరుల సెప్పిన, నై నను విన నేరఁ డట్టి యతి బాలిశు నిం

కే నే మందుఁ గొడుకు దు,ర్తాని గనునె బ్రదుకుపోక రాకలు దెలియన్. 249

వ. అది యట్లుండె. 250

క. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురు సేన సొచ్చిన, యపుడ తెగియెఁ గార్య మదియుఁగాక

కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 251

వ. సమరవిశేషంబు తెఱింగింపు మనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లను నట్లు శై నే

యుండు గౌం తేయులఁ గూడంబోవ నలంబునుం డనురాజు బలంబు మెఱియ నతని

మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పర బాణభంజనంబును వర్తవిదారణంబును

మర్త భేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచర భేదరవిస్త్రయకరంబును నగుసంగరం

బయ్యె నొక్కొంత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు. 252

క. ²తురగములఁ జంపి సారథి, శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలు వారెడున

న్నరపతితల యిలఁ బడ ను,ద్ధురభంగి వెడందవాతితూపుల నేసెన్. 253

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు, శ్వాసనుఁడు మొగంబుగా వెసన్ నీకొడుకుల్

డాసిన నవ్వీరుఁ డనా, యాసంబున దుస్స సేనుహయములఁ జంపెన్. 254

వ. చంపి యతనిరథంబునకు గవియుడుఁ ద్రిగర్తు లనేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు

సేయం గలవారిం బంచశతరథికులం బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల బడలు

వడం జేయఁ బెఱవారు విడిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన

సైనికులు దొడగుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు గవిసినన్

గం డడంచి కడచి గాంఢీవిం గనుంగొని జలాశయంబు ³ వెలువడి సుస్థ

లంబు సేరిన ట్లాశ్వాసిండుచున్న నచ్యుతుం డయ్యోధవరు నాలోకించి నరు

నుద్దేశించి. 255

మ. కృతవర్తాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణప్రభావంబు ము

న్నితఁ డెబ్బంగి నడంచె నొక్కొ యొకరుం డి ట్లేపుమై రాకకుం

గత మూర్ధర్కజుపంపు నీదెస సమగ్ర స్నేహముం జూపె జూ

చిత్ర నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజ శ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 256

1. పెను పడఁచి. 2 వారులఁ బడ నేసి సారథి. 3. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు సేరిన

నాశినిపుంగుగా నెచుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితనిరాక
నాక ప్రియం బై తోచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి
మీరధికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాభూపతియును భార
వ్యాజుబారి నున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలండు ప్రాద్దునుం బెద్దయు
వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదారు లైనగురుకృతవర్తాదు లగుననేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిప్పురుషార్థపరుండు డప్పిం బడి
తెప్పిఱుం గాననియాలోనన కయ్యుంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁ గడంగెడు నక్కురుసింహుండు శక్తిచాతుర్య
శౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల డెప్పురం బైన
తెఱంగు వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుం
డామిషంబునకు వేచుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంప వలవదే యనుచున్న
సమయంబున నాసోమద త్తనూనుండు శై నేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని
యనల్చి వెండియు.

257

→ భూరిశ్రవుండు సాత్యకితో యుద్ధంబు చేసి మడియెట. ←

సీ. తేకువ లేక పుత్తెంచిన ¹యప్పాండవ జ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు గాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని చచ్చినవారల, బంధులోకమునకుఁ బ్రమద మెనఁగ
నంతంతఁ జనుదేర నాదటఁ గనుఁగొను, శౌరికిఁ బ్రాణంబు జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు నని యాస నేయుకి, రీటికి నాలాపు దేటపడఁగ

తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువున శోభితంబు
వఱపి పఱుపుదు నిలిచిన నుఱక పట్టి
వచ్చి పడవైతు ²నెందుఁ బోవచ్చు నీకు.

258

క. అనిన విని సవ్వ నాతో, నని సేతకుఁ దెంపునేసి యడరెడురధికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేరువి త్తని నన్నున్.

259

వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును.

260

ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి మన మఱి దవ్వుగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలె దిపుక పట్టి నాలుక గోసెన, మాను మాను రిత్తమాట లేల.

261

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు వలుకుచుఁ దలపడి పలు
దెఱంగులమెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్లోకళ్లమార్గణం
బులు మగిడించుచు వర్తంబులు వ్రయ్య నేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోరు సూచునట్లు సూడం బోరి పోరి పరస్పరతురంగ
దారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును నితరేతర

1. పాండవాగ్రజునకుఁ దలవంపు గాఁగ మఱియు. 2. నెందుపోవచ్చు.

ధనుశ్శాతనంబునుం జేసి యీనునం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచా
రులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుకసేపు డప్పి దీర్చికొని క్రమ్మఱం
గదిసి పలకలు పటియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల నంగవంచనంబు
లను వ్రేటుపోటుల నవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండఁ
విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగుపెనంకుసకు
జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు ¹మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని కృష్ణుండు
జిష్ణున కిట్లనియె.

262

చ. పెనుమొనతోడ ముక్ పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁజేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దిశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రుబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెనఁ జేకొని కాపుము పాండవోత్తమా.

263

క. అనునెడ భూరిశ్రవనుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకుననుద
న్మనిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత సేయుచు నుండెన్.

264

వ. అమ్మరహారుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడ వచ్చి నీశిష్యుం
డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగు నే యనిన నతం డతని
కిట్లనియె.

265

తే. ఒండుదెసఁ జక్కఁ జూడరాకుండునట్లు, గాఁగ రథములు పయిపయిఁ గ్రమ్మె వార
లెక్కఁ పెక్కటి పోరుద రిపుడు నాకు, నేయఁగాఁ దగ దీ రెండు నిట్లు లుండ.

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడం జాల నీరథికులను వారించెన నయ్యోధవరునిం గాచెద
ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సౌమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి పడ
వైచి వానివలచేయు నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి
కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయం గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ వ్రేయువాఁడై పూచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలె బొలిచి
నీసైనికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయు మేయు
మని పలికినఁ బార్థం డక్కొరవోత్తముం జిత్తంచున నగ్గించుచు వెడందవాతి
యమ్ముగ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్ర తేజంబును ²రయంబునుం బరఁ
గం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున శోభిల్ల
నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను నఫలితప్రయత్నం జేసిన
వాఁడు గాండీవి యగు తెఱింగి యాఱినికోపంబున గర్హించుమనంబుతో నతని
దిక్కుసూచి తగునెలుంగున నిట్లనియె.

267

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరునిం దగ మార్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్తమున కియ్యకొనం దగు నే భవాదృశం

1. మేలుచేయి గ్గొని కదియింబోరుట 2 రయంబునం జేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడో యింద్రుఁడో రుద్రుఁడో నీకుఁ జెప్పెదా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె నిన్ను నర్జునా.

268

వ. అసిన విని యతం డబ్బాష్టాకపాత్రు నాలోకించి.

269

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యరు బంధులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగలు సంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాకి క
వృషతీచి చంపె దీ వతఁడు సచ్చునె యాఱడి యేను గల్గఁగాన్.

270

వ. మీ రందఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజంపు చం
పితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును
నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిపి యాసామదత్తి నుప
లక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి.

271

తే. ఓ త్రధర్మంబుకీడునఁ గటాకటా మహాత్మ నీయట్టివాని కిట్లధికపీడ
సేయవలసె నాప్రతినచ్చింపుమెల్ల, పనులకును మూలమాసుయోధనుఁడచూవె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు
శై నేయు విడిచి యపసన్యకరంబున శరంబులు వలుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి
నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుం డయ్యె నంత నొడలి కుత్సా
హంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి గరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వ
త్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిర
శ్చేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్య
లోకంబున కరిగె నాశినివరుండు దన్ను వారించిన వారల నుద్దేశించి యభిమన్యు
వధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసైసికు లిట్లు దగునే యనువారును గోపం
బేమి సేయింప దనువారును నతసిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది
విధివశంబు పొమ్మనువారును నై రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. గురుకృతనర్తాదిరథిక, వరులకు నవిజయుఁడై నవాఁడు శీనివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ, క్కురువరుచే నాతఁ డిట్లగుట సూతసుతా.

274

—> సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునిను సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పెట. <—

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కిట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమ
వంశవరుం డగుయయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించినదేవ
మీఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వనుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుం
డై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్రికి దేవకికి స్వయంవరమ
హోత్సవంబాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుం డగుశిని య
వ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరఁగూడిన రాజలోకరిఁబుఁ దొడరి పోరంజాలక నిలిచిన

సోమదత్తుం డొక్కరుండునుం బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరులచేత
విరధు లై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం
డాక్రమించి బాష్ణికతనయుం గొప్పవట్టి యొలుగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం
జంప నొల్లక తన్ని విడిచినం బోయి సిగ్గునఁ దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున
కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబుసేసిన నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం
బై వరంబు వేడు మనినఁ దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును
గడ చనుటంజేసి శినిమనుమని ననిం బడ వైచి తన్నం జాలుతనయు నీ వలయు
నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యెఁ
దర్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికే
యుండు గయ్యం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సోమదత్తి యిట్లు సచ్చిన దదనంత, రంబ రథము సింధురాజుదెసకు

నరుండు నడపఁ బంచె నారాయణు నవుడు, గురుసుతాదిరథి కవరులు నృపుండు.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె సత్తె
ఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు శ్రీకాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరి
శ్రవునివలనం బుట్టునెడరుతెఱం గెఱింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు
దారుకునితోడఁ బార్థునిప్రతిన నెరపం బూని పలుకునెపంబున మనయరదం
బాయితంబు సేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పె నప్పు డెట్టియడి
యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁడై పలికె నాచందంబున
నంతకు మున్న యాసూతునకు నే తేరవలయుతడవు గనుంగొని శింఖంబు పూరిం
చిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పసలాహాకంబు లనువాహంబులవేగంబు
నెఱయ మెఱయం బాలుచుగరుడ కేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం
దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు న్నాశై నేయున కిచ్చినం జూచి కౌం తేయుం
డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్విధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని

నధికసంరంభమునఁ దాఁకు నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ నిట్లనియె నగుచు.

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుండు సాత్యకితోడం

బోరం దొడంగె మనము వి,చారింపక యెయ్యవలయు సరిగొన కుండన్. 279

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు. నతనికి నాచక్ర,రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ

గదసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత నలవ దని మురాంతకుండు. 280

వ. తేరు సైంధవునిదెసకుం దటిమె సేప్పుడు శై నేయరాధేయులపో రెల్లవారును

వెఱఁగుపడి చూచుచుండి రత్తెఱంగుసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం

గలుగదు విను మిట్లు పోరి పోరి యన్నారాయణానుజుండు.

281

—> కర్ణుడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట. <—

- చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణ మెయి నెత్తురు వజ్రుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములకొ సిడంబు వెసఁ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్రముం
దర మిడి నుగ్గుసేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పరుషత సూచి చేయఁ గలపార్థివు లాతనిఁ జట్టు ముట్టినన్. 282
- క. శరవేగము రథగమన, స్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ బోరి యతం డ
య్యరదములగములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి దీపించె నృపా. 283
- క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు గృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటకొ
శినినరునకు నుత్సాహం, బనూన మయి చూవె యంతయధికుం డయ్యెన్. 284
- వ. అనిన విని సంజయుం డతనికి ట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు దేగు దెచ్చు
సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను పని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు
గజిబిజిగాఁ దలంచుచు పానిపిన్నతమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగుతురంగం
బులం బూన్చి కొని వివిధాయుధంబు లమర్చి కొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యార
థంబు వచ్చినజూడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా
నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరునిసారథి రథ
సహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోదీర్ణుం గావించి
రనవుడు నొంబి కేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన. 285
- తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్లు లనియెఁ గర్ణు, చేత నపమానీతుం డయి చిన్నఁ బోయి
పార్థుపాలికె నరిగియుఁ బలుకకుండఁ, గినుక నెరియుమనంబుతో మనుజనాథ.
- వ. పదంపడి త న్నా సూతపుత్రుండు పలికిన పలుకు లాఫల్గునితో నుగ్గడించి వానిం
దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నాచెవి సోక నాడుట
నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బనియేమి నీ వటుండు మని పలికి రాధేయరథంబున
కభిముఖుం డై. 287
- ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు లేటికిఁ దిట్టి తతండు దోల సి
గ్గేమియు లేక పాఱునెడ నెవ్వరు దిట్టరి నిన్ను గెల్పు సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము గల్గినయంతన యంతగర్వ మే
లా మును నీ న్నెఱుంగమె చలంబున సాత్యకి యిప్పు గెల్వఁడే. 288
- క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె యెడపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మెఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులుపా నీకులము గుణముఁ దోచెం బ్రజకున్. 289
- వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవ కుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి
నధర్మంబున నభిమన్యువిల్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మ
ప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పా
పం బొచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటు నూడు మని పలికి తఱిమిన

మనసై న్యంబు లటిముఱి నతనిపైఁ గవినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకా
రం బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్చియగుచు వచ్చె నాసమయంబున సుయో
ధనుండు రాధేయున కిట్లనియె. 290

సీ. శై నేయుఁడును భీమసేనుండు నిరుదెస, రా నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేడైఱఁ దఱిమెడు నింక నొక్కించుక, ప్రొద్దాఁగి పెనఁగినఁ బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదనకు శ,ల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ దోడ్పడ నతనికి, జే యార్పవచ్చునె చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె నంతియ తనతోడి, వార సోదరులును వీరు సనిన
నేల యెల్ల మనమ యేలుద మిత్తఱి, నలవుఁ జలముఁ జూపవలయు నీవు. 291

వ. అనిన సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 292

చ. అనిలతనూజబాణముల నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదిసీశుమ
న్నన గలమేటిబంటు ప్రథనంబున ¹నింతలు సేయ కున్ననొ
ప్పునె యనిఁ బేర్చువాఁడ నట భూపర దైవమ నేర్చు నావుడున్. 293

వ. ఆతండు శ్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయం డగునాసవ్య
సాచి గాడ్పుతోడు గలయగ్ని దేవుండునుం బోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు
నీబలలేబులపై నిగిడింపఁ జత్తురంగంబులయవయంబులుఁ జామరచ్చుత్తకేతు
శకలంబులుఁ గోదండగదాదండాదిహేతిఖండంబులుం గీడ్పెరసి పాటునెత్తురుఁ
ఱులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థామలు
గడంగి తమతోడన తఱుముజయద్రథుం బిఱిందీకిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దులావునం
జేవయెక్కి యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు వరఁగించిన నవి యతం దొక్కొక్క
క్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందఱు నొక్కుమ్మడి నొక్కొక్క
రుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱవిన నన్నరుం దుఱక
యొక్కొక్కరినిం బెక్కునారాచంబుల స్రుక్కిచి. 294

== కర్ణాక్షుల ద్వంద్వముద్ధము. ==

క. సింధుపతిదెసకు మదవ, త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ,సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 295

వ. అప్పుడు. 296

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱఁగువాఁడితూపులు మేను, గాఁడ నేయ నొచ్చి కర్ణుఁ డలిగి.

క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నో నాడ నేసి నిలిపి తనరయం
బెఱిఁగించె మువ్వరకు న, తైఱఁ గడ్పుతరసమువెల్లి దేల్చె జనములన్. 298

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయ్యోధ, వరునితనువు రక్తవారిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టి నూఱులై దడరించె న, వేగమునకు గోషవివశుఁ డగుచు. 299

క. ఆవిజయుఁడు గర్జునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులవక్షము నవబా
ణావిధమునేసి యతని, జీనము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 300

వ. అది యర్థచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ త్రుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు
శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరఁగింప నర్జు
నుండు నిటు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేకచండకాండంబులం
గప్పినఁ గర్ణుండు నిలు నిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతనిబహుపటు
ప్రదరంబులం బొదివె నట్లయ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సుర
లగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెఱుంగెత్తి కర్ణునకు దోడ్పడుం డని
వనిచె నక్కొలందికిం గిరీటి గోపాటోపంబున. 301

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి నూతుతనువుం దున్నాడి విద్యేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి నంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁ డై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెద్దు యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 302

తే. కృపుఁడు వృషసేనుఁడును వారిగెడన కూడి, పార్థుతనువునఁ దూపుల్ను పఱపి రట్లు
పొదువునలుపురపిఱుఁదను బొంచి సింఘ, వరుఁడు నిగిడించె నమ్ములు నరునిపూఁద.

క. గురుతనయ ప్రముఖరథిక, వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె సైంధవుమూఁదన్. 304

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయివీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ
గదిసి వివిధ హేతవాత్రతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 305

శా. గాండీవంబుగుణంబు ఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వ వే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
స్థండీభూతములున్ విచారితములు స్ఫగ్నంబులుం గా సము
ద్దండుం డై యడరం గలంగి పఱచెం దత్తైస్యసంతానముల్. 306

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తి యై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి వివ్వ
చ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె వెండియు దొర లందఱు నొక్కటఁ
దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా
జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 307

క. పోవక హయకేతనగాం, డీవములం బార్థమైఁ గడిందివడిన్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా, నావిధములఁ బొగడ నాఁటె నారాచంబుల్. 308

క. విజయుం డతనివరాహ, ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

- క. క్కజముగఁ బడ నేసిన నీ, ప్రజ దామరపాకునీటిభంగిం దలఁకెన్. 309
- క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురధికోత్తము ల
క్షీణజనమునఁ బ్రసారిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 310
- వ. ఇవిధంబునఁ గృపాశ్వత్థామశల్యవృష సేనులు దెంపు సేసి సైంధవున కడ్డం బైనం
జూచి యానవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గాక యపుడు గఱచుచుఁ బ్రొద్దు
దిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె. 311
- ఆ. చక్కఁజలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు ప, శ్చిమధరాధరంబు సేరఁ బోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెన, దానఁజేసి కాని దాయ వడఁడు. 312
- వ. అది యెయ్యది యంటేని. 313
- క. ఇనమండలంబు మఱువడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కిన చంద మైన సైంధవుఁ, డును గౌరవయోధులుం గడుంబ్రమదమునన్. 314
- వ. ప్రతిష్ఠాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల
మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు సీపూన్కి దీర్చి కొ మ్మని పలికినం బరా
క్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందునవ్యసాచిం గనుంగొనుచు
నమ్మాధవుండు. మాయాతిమిరంబునఁ చిమిరవై రిం గప్పిన. 315
- క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెనఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
వొదలఁ దలయెత్తి హర్షా, స్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర నూచెన్. 316
- వ. తదవసరంబున. 317
- ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమ ర, ట్రైత్తి చూచుచున్నయిద్దు రాత్తు
మస్తకంబు దునుము మనలక యని యర్జు, నునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి.
- > అర్జునుఁడు సైంధవునితల దునుముట. <--
- క. అతఁడు గని గంధమాల్యా, ర్పిత మై దొన మెఱయుచున్నశితశరముగ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును, గతిఁ గొనుక్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్. 320
- వ. అప్పుడు సత్వరుం డై.
- ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్ప దది నభంబునంద
నిలువఁ జేయు మేను నీ కెఱింగించెన, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు. 321
- క. పటుశరముల మీఁదికి డా, పటికిక వలపటికి నసరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె²నము, త్కటరయమున శిరముఁ గందుక క్రీడగతిన్. 322
- వ. అట్టియెడ. 323
- క. మాయపుఁజీకటి విరియుడు, దోయజమిత్తుండు మగుడఁ దోఁచె బ్రజకుఁ గో
పాయత్తు లై ³బలంబులఁ, జేయం గలవారు గడఁగి ⁴శితబాణములన్. 324
- క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడువుచు నింగిం

- దిరుగ మును నడపుచుండెడు, శిరమును నేమఱియండ్ల జిత్రస్ఫురణన్. 325
- వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణత బాహువీర్యం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.
- ఆ. దనుజునైరి యెంతదడ వింక నిలువంగ, వలయు సింధురాజుతల సభమున
నెచట నై చువాడ నేమిటి కివ్వధ, మాచరింపవలసె ననిననతఁడు. 327
- వ. వినుము వృద్ధక్షత్తుం డనుసింధు దేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ
జయద్రథుం బడసె నితండు కుచూరుం డై వర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁ డ
శరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమిటి తలదునుమం బడు నని యాదేశించిన
నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ జేసె వానిశిరంబు
శకలశతం బయ్యెడు మని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబు గట్టి
వసంబునకు నియతుం డై యరిగె నల్లు గావున. 328
- క. ఈతల పుడమిం బడ నీ, కాతనితోడమీఁద నై చునది యాపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁ గాక యెంటఁ జెల్లునె మనకున్. 329
- వ. ఆవృద్ధక్షత్తుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమ్మహానీయాస్త్రంబు
నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్లకాక యనిభక్తియుక్తంబుగా నియతమతిం
దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్వివృతసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం బయి
యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి జపయు
క్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబుమాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతనితోడ
మీఁదఁబడిన నతండు తదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన నది
భూతలపతితం బగుటయు. 330
- తే. పగిలి యాతనితలనూలు¹పటియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములు మహాద్భుతరసమునమునిఁగెనవుడు, సంహరించెనయ్యస్త్రమాసవ్యసాచి.
- క. ఇవ్వధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధి. 332
- నీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిలఁ, బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
నుటికూలుటయును విస్తయము గావించె జూపఱ కట్లు పార్థుండుప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు గన్నీళ్లులు దొరఁగ నత్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళి, తాత్తులై రత్తటి ననిలసుతుఁడు
- ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయుపూన్కి
నెఱయు పెఱిగి హర్ష నిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనియోధులెల్ల. 333
- వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనిననంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమో
దంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రున కెఱిం

గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గాతుకాయ త్తం బగుచుండ నటమిఁదివృత్తాంతం
¹బెఱిఁగింపు మనుటయు.

334

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయవీరచతుష్కలసద్విహార ని
 వ్యండిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య²విధాయక చిత్సర్వరూప ని
 వృందనిరంజనాస్థలితశాశ్వతనిర్మలవై భవా మహా
 నందరసై క³తాత్మలయనక్రమ నిష్కల బోధపుష్కలా.

335

క. ఆ స్తికచేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నాస్థిమాలికాశబలితవ
 త్కస్తల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా.

336

మాలిని. శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తి సతార్తి
 ప్రతిహానన నితాంతప్రాధహేలావినోదా
 యితభువనవితానాహీన⁴నిర్వాహమోహ
 వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపహాపా.

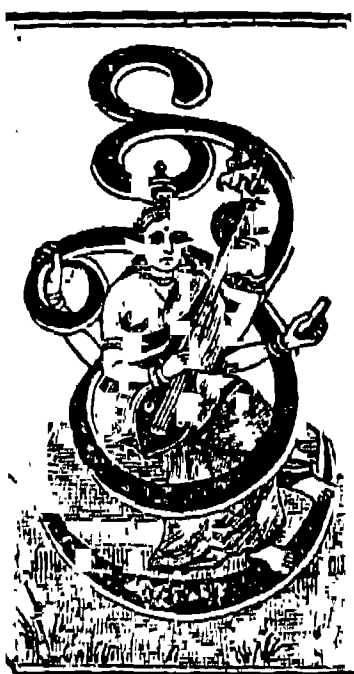
337

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతంబున
 ద్రోణపర్వంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ప్రోణ ప ర్వ ము, పం చ మా శ్వా స ము.

ధామలసదపాంగ

వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ¹నిరోహ

దోబ్ధాత్మకదేహ జగ

దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా.

1

—== కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మజుకడ కరుగుచుండుట. ==—

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునర
నారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱి గంది యాంబికేయుండు సంజయు
దిక్కుమొగం బై.

2

క. ఇవ్వీధమున సైంధవుఁ డా, కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లె ట్లై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్వీభునకు నాతఁ డిట్టులనియె నరేంద్రా.

3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు
సేసె నాసనుయంబున నిక్కడ.

4

చ. కృపుఁడును ద్రోణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహా
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాకయున్ విశిఖికోటుల నల్లన కప్పపెల్లునం
గృపునిశరీర మొయ్య నొఱగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్.

5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి దేకు దొలంగం దోలు
కొని పోయె నశ్వేత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁబెట్టం
జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్యతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి
సవ్యసాచి వగఁచె నప్పు డన్నరునిఁ గొగిలించుకొని నారాయణుం డి ట్లనియె.

6

1 నిరోహదోబ్ధాత్మక; నిరాసోదోబ్ధాత్మక; నిరోధాబోధాత్మక.

- క. కురుబలముఁ దొడరి గెలువఁగ, సురగణముల కై న నరిది శూరోత్తమ నీ
పురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ బొగడం దగదే. 7
- క. ఆవృద్ధక్షత్రుతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు వచ్చినటుల వీ
రావహునిఁ గర్ణ నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ గడుఁ బ్రీతి యగున్. 8
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁ గంటిఁ బాండవమనోరథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకున్ విజయంబు బ్రాతె నీ
పను పొనరించువార మట భారము నీయది గాదె ¹యెప్పుడున్. 9
- తే. అనుడు నుద్గతమందస్మితాస్యఁ డగుచు, దనుజమర్దనఁ డతనితో²ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగ వలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు, చున్నవాఁ డని పలికిన నన్నరుండు. 10
- వ. అట్ల కాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమాజుండును సముచితసల్లాపంబులు ³సేయుచుఁ దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూర సేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్యసాచి
నాలోకించి. 11
- చ. కరులు రథంబు లశ్వములు గాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిఁతైఱంగునను బార్థ కడుం జెలువొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ, గప్పినచందముఁ దోపఁ జేయుచున్. 12
- వ. భవదీయ బాహువిహారంబును దారత్వం బిట్లుండునే యని యగ్గించు చు నరిగి సమ
యోచితం బగుటయును బ్రతియోధులు టిచ్చుడి యనికింజేసియు సమరంబు
సాలించి తమగాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్నయుధిష్ఠిరాదుల
సమీపం బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు. 13
- పైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజనకు ననుస్కరించుట ---
- తే. రథము డిగ్గి హర్షాశ్రులు గ్రమ్ముదేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమమెసకమెనఁగఁ
బార్థుఁడును గేశవుండును బాదచారు,లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి రవ్వభునకు. 14
- వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన.
- క. నరపతి యానందాశ్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరు పాఱఁగఁగుచ్చి యొక్కకాఁగిటఁ జేర్చెన్. 15
- వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె, 16
- క. చే నెత్తురు గా కుండం, గా నాపైంధవునిఁ జంపి క్రమ్మఱ మిరల్
రా నోచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె నీతని⁴కగుణన్. 17

1. యెయ్యెడన్. 2. మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బో వలదే యనుఁడు గ్రుంకు. 3. సే

య సాంద్ర... పూరసి క్తం బైనసంగ్రామ. 4. కతనన్.

- క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీదుకోపవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు వొలిసిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19
- వ. అమృహీపతి యమృహాత్ము నుద్దేశించి. 20
- క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూ పడంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిలజగములకు, దేవ భవన్భక్తు లరులఁ దీర్చుట యరుదే. 21
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మషియుట
యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు సెడిర కాఁ దలంచెన నను
టయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగునీకు నరిష్టం
బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యను నెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును
దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నద్ధరణీపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతు లైన
నతండ్రి త్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవశృతవర్తాదులసంరంభంబుమర్దిం
చుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును దగిన
తెఱంగునం గాంచినవారి నుచితవచనంబుల సంభావించెఁ దదీయసైన్యంబెల్లను
బ్రహ్మోదభరితం బై కయ్యంబునకుం గాలు ద్రవ్వచుండె నాసమయంబున శోక
విస్తయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22
- ఉ. ద్రోణుఁడు గర్జుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణుల కై ననుం జెనయవచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి దెల్ల మ
క్షీణపరాక్రముం డయినక్రీడికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23
- వ. అనుచు నుత్సాహారహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవుపాలికిం బోయి
పరులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24
- సీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడ వై చి సోదర,వర్గంబుఁ దాను ననర్గళముగఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న, పొలిసె నే డక్షోహిణులు గిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్పు జిట్టలు నాకుఁ,బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదర్భనుఁడును లోనుగాఁ, గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రునేఁడు
తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోకంబ యైన, నొండఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి నై తెగఁజూచిన నొండఁగాక, యెట్లు వాయు నా కిందఱియుణము సెవును.
- క. నకుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బొరిగొనఁ జొర వీవు సూతపుత్రుఁ డొకఁడ మా
ర్జుర మార్కొనియెడు నతనికి, వెరవును గఱతలును లేవు వీరుం డగుటన్. 26
- వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేడ్చడి సైంధవుం గోలుపోయె సనవుడఁ గటగటం బడి
యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27
- చ. నను మదిదూఁటువోవువచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

ర్జునుని జయింప రామి పలుచోటులఁ జెప్పున దేవకోటికై
నను నవిజయ్య భీష్ముఁ బ్రథనంబున నాతఁడు సంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 28

ఆ. శకునిచేతియడ్డసాళ్లులు నేడు గాం, డీవము క్తబహుపటిష్ఠ బాణ
మూర్తిఁ గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, ¹నాకగొనఁగ నెట్లు లగుఁ గుమార.

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁ బాపపుఫలంబు గుడువక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీదు, శ్వాసనుఁడును గర్జునుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగుపాండవులకుఁ, జేసినకీ డెల్లభంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచియైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిల వేడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నే నొకబ్రాహ్మణుండనే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును స్తైంధవుని ననిం బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాడవ కానె యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీడ నాడి వెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను, దంచితగర్వమున ననికె దఱిమి యొడలు మం
డించుచు నుండఁగ నిట్లుడి, కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

ప్రోణుఁడు పాంచాలరఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట.

వ. అని పగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బనిలే దీరే, తలపెట్టక పోరువా రుదగ్రత నేనుం
జలము మెఱియఁ బాంచాలురఁ, బాలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నరేంద్రా. 37

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబా, హావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో, పాననముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాగక్తుడ వగు మనఘా, నానుతు బోధింపు వగవునకుఁ జొరకుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగనిపాంచాలురు గలిగిరేనియు వారిం బో నీక పొదివి తెగఁజూచునది
యని చెప్పుము. 41

క. అని పలికి గాఢనిశ్చయ, మున వందనం బెలమిఁ బొంద మును ²కలఁగిననీ
మొన లెల్ల నొక్క మొగముగ, నొనరిచి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

1. నాక గొనవ; మాన్సనెట్టులగుఁ గుమారనామ. 2. కలఁగి కలం, గని మొన లొక్క
మొగముగ.

- వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం శౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగుమ
నంబుతో నూతనందనుఁ జేర నరిగి యిట్లనియె. 43
- క. అరుల కభేద్యం బగున, పురుసున బలుమోహరంబు నన్నించి తుదిం
జొర విడిచెఁ గాని గురుఁడ, న్నరు నాఁగఁడ యతఁడు గీష నాకుం జూడన్. 44
- క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప, ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లాకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపంగ రామి నిక్కం బరయన్. 45
- క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, మొనకుం దెచ్చితిమి గాక ము న్నెఱిగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, మనసేనయు నివ్వీధమున మడియక యుండున్. 46
- క. మన మెంతసెట్టలమొ ఘల్లునుపై నాతనికి నంత గూర్చి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మరుట కార్య మగునే మనకున్. 47
- చ. అన విని కర్ణుఁ డిట్లనియె నగ్గురు దూఱఁగ నేల యాతఁ డో
పినటుల పోరుఁ గాక నరుబీరము లావును నెక్కు డైనవా
ని నుడువ వచ్చునే విధియ నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొక నాశముఁ గంటిమె గొంతిసంతతిన్. 48
- క. కావున మనసైంధవునిఁ, దైవమ తెగటార్చె నంతఁ దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి ¹పంచినటు లయ్యెఁ గడఁగన వలయున్. 49
- క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదుమొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు, ననిమిషులకు వేడ్క వుట్టునట్లుగఁ దాఁకెన్. 50
- క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడు దేరుతేరు నలిఁ దాఁకినయ
పురుసఁదన మేమి సెప్పుదుఁ, బొరి మిడుఁగులు లెగసి కై దువుల పొడి రాలెన్. 51
- వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవునిచావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం ద్రోచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖిపరంపరలు పరఁ
గించినఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధరం దొరఁగి చిక్కువడి మదకలమా
తంగంబు గలంచినకమలాకరంబుచంగం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గలబలు
మగ లెల్ల నొక్కమొగిం గవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బది
బాణంబులను నకులసహదేనద్రుపదవిరాట ద్రాపదేయుల మూఁడుమూఁడు మా
ర్గణంబులను శిఖండిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్రసాత్యకుల
నైదైదమ్ములను ఘటోత్కచు నటువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేది
ప్రముఖయోధవరుల ననేకసాయకంబుల బెట్టునఱిచి సింహనాదంబు సేసిన. 52
- క. ఆధర్మనందనుఁడు స,క్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ గోనండము ను
గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁడ,బోధంబునఁ దేరిమీఁదఁ బాలు పటి వ్రాలెన్. 53

తే. ఇట్లు మూర్ఖిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, సచ్చె ననియెడు నెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందె, వారిబలములు ద్రోణఁ డేపారి కదిసె.

వ. అంత.

55

క. తెలి వొంది యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రభసమునఁ దాఁకు నీనుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నపుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56

వ. అనిన విని ధృతగాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్వధంబున నరివధంబు నేసె
నిందలియందలిచేయంగలసైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
వుడు సరజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచు నుద్దండ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిర ప్రముఖపాండవులును శై నేయాదియాదవులును ద్రుప
ప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు పరఁగించుచు భారద్వాజ
పై నడరిన నతం డత్యుదీర్ఘం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు
గెంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యనసరంబున నెగసినధరణీ
పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడ నీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట
ఘోటకంబులయంగంబులం గ్రమ్ముదెంచురుధిరం బది యడంచిన నమ్మొనల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకస్యగాలరవంబులు సెలంగ వా
రది సరకునేయక సమరోన్మత్తు లై నెత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ
యంబునఁ గేకయరధికులును ధృష్టద్యుమ్నతనయులును లోనగువారిం బెక్కం
డ్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువురఁ బఱిపియుఁ గడిమి
నెఱపం బ్రతాపశీలుం డగుశిబి సాహసరసికుం డై :

57

క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరము లతనిమేనఁ గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డు, ధృరుఁ డై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.

తే. త్రుంచి తోడన ముప్పది తూపు లతని
యొడల నాటుడు హయములమెడలు నూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లవట్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు.

59

వ. అప్పుడు.

60

తే. భానుగుంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
సేనుపై నడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి యొప్పె.

61

క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెసఁ, దనయరదము వానితేరు దాఁక బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రుమ్మెం, గనుకని నెంపపొడి సెదరఁ గాలం గేలన్.

62

→ భీమసేనుఁడు దుర్జదదుష్కర్తులం జంపుట ←

వ. అమృహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులు సింహనాదంబులు నేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్తోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భుతంబుగా¹ధ్రువునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నతనినూతునిఁ గాళ్లు లిరుగేలం బట్టి²బెట్టిలపై వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తి వైవమలంగి వెరవున నొడిసికొని దానిని యవ్వడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు భల్లంబున నడుమన నటకె నంత గురుకుమారు లమ్మారుతిం జాట్లు ముట్టి³విశిఖంబులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదునితేరి కురవడించి తురంగంబులం బొరివుచ్చి సారథిం జదివిన నాతండు దుష్కర్ణ్యుండనం బెక్కె నయ్యిరువురు నప్పాండుతనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱిగొలుపం గిట్టియారథంబుగూల నవలీలం దన్ని దుర్యోధనద్రాణిశృపకృతవర్తకర్ణశల్యబాహ్లికులు సూచుచుండ నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనింగా సమయించె నివ్వీధంబునం జిత్ర నధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండు రభసోద్రేకంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెం గాక మానవు లిట్టివారు నుం గలరే యనుచు నీవారెల్లను వెఱచఱచి యిద్దఱొక్క తెరువునం బోక పఱచి రక్కుమారకంఠీరవుం దుక్కునం దమసేనదిక్కు నూచి యెట్టివిరిదామరలం దెగడుకన్నులం గౌంతేయాగ్రజ నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం జేర్చు నప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహ దేవద్రుపదవిరాటులును దేటి చూడ శంకించి మాటుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున.

63

- క. కడువడి గురుఁ డనిజులపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడ్చై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకుగమియుఁ గదిసె నుదితకోపస్ఫురణన్. 64
- తే. వారుఁ దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమద్రుపదవిగాటసాత్యకులు మఱియుఁ, చేయఁగలయట్టిమేదినీనాయకులును.
- వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు దనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతని
తో నిట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రీవుఁ జంపి తది బోయచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీరేయి నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి సిం
హనాదంబు నేసి శంఖంబు పూరించిన నాశై నేయుండు భూరిశ్రవుండు సచ్చుట
యొప్పుదేసి ని న్నొప్పెడునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచా వొప్పు నొప్పు దని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లయినం గాని కా దని భంగించె నితైఱంగున
నొండొరుల నో నాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటక
స్యందనసందోహసమేతంబుగా నక్కొరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దన
బలంబునుం దానును నాతనిం గూడుకొనియె నవ్వీధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ
గవిసినం గని ధృష్టద్యుముండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం

1. ద్రువునరదంబు 2. బెట్టిలతో నేసి; బెట్టిలవ్రేసి 3. విశిఖశిఖలం - గుప్పిన; విశి...గుదియించిన.

బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడ.

66

తే. సోమదత్తుండు తొమ్మిది సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు వేసిన నలిగి యతఁడు
నతని¹ నన్నియమ్ములనమూర్చితునిఁజేయ, రథముదొలఁగంగఁదోలెసారథి గలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజఁ డేచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బా
మ్మని పోఁ బో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకారదైత్యప్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాకుటయు నీపుత్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారు² వెఱి వానితోడియనికిం గ్రేడించి రుద్రీశ్వరా.

68

వ. అట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుం డగునపుర్వగీర్వాణునికోల్లల కోర్వక
మేటిమగ లెల్లం దొలంగిన.

69

క. గురునుతుఁ డొక్కరుఁడును ను, స్థిరుఁ డై తద్బాణనిహతిఁ దెరలక యతిని
ఘోరనారాచంబులు పది, యురమున నాఁటింప దానవోత్తముఁ డలకన్.

70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు నటకెం బుణ్యం
బెడలిన నరుసంకల్పము, నడువున నది వమ్ము గాఁగ వసుధాధీశా.

71

---> అంజనపర్వం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట. <---

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులంబొది
విన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు
కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుముకు సేసె నింగి కెగసి మోఁ
గుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావిమేన మేఘం
బున గిరిగొనుతరణికిరణంబులం. గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె మగిడి
యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దలద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్రుండు వానిం బరి
మార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడింబా
నందనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నారథికుం
డతని నవలోకించి.

72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రీ నే, నకట సిన్నుఁ జూచి ³యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ ననవుడుఁ బుత్రశో, కాభిశంతుఁ డై నయతఁడు గనలి.

క. ఎక్కడితండ్రీవి నీ వే, నక్కొంతేయులకుఁ గొడుక నై పగతురపే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి కండలు దిందున్.

74

క. ⁴అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయుచుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ దునుమ నసుర మాయఁ బెరిగి దుర్దాంతగతిన్.

క. గిరియై పఱితేర నశని, శరమును మేఘత్వ మొంది సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్చెన్.

76

సీ. హైడింబుఁ డల్లి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన, దనుజగణంబు మాతంగతురగ

- రథనివహంబుతో రారాజమొన నెల్ల, ¹నొక్కెత్తుగాఁ బ్రేల్చి యురవడింప
నన్నరనాథుండు విన్నఁబోయిన గురు, తనయుండు నీకు నీయనికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల న,క్కడిమానవులను వ్రేల్చిడి నడంతు
- ఆ. ననిన సంతసిల్లి యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రాణిబాణదారి తాంగు
లైరి పాండుసుతులు దేశిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి జయము గొనుము.
- వ. అని యవ్వలను నూపి కృపకృతవర్తకర్ణ వృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖులైన
కొందఱు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డని పని
చిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు
భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78
- మ. పటుబాణాహతి ద్రాణియంగము చలింపంజేసి తచ్చాపము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువి లైత్తి యు
ద్భటబాహుబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదై త్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయున్ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79
- వ. ఇట్లనురబలంబు నశ్వత్థామ సించి చెండాడం బొండవబలంబులు దర్పం బేది
మార్చెట్ట లేక చూచు చుండ నుద్దండపరాక్రముం డగునాఘటోత్కచుండు
దర్పంబున నెక్కటెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దాని
నయద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు దొలంగ నుటికి ద్రుపదనందనస్యందనంబున
కుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూపడంచిన. 80
- ఆ. ఒక్క తేరిమీఁద నుండి ధృష్టద్యుమ్ను, భీమసేనసుతులు పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ దెరలక యంత నుద్దామసేనతోడ భీముఁ డడరె. 81
- వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వరం గ్రొవ్వెఱి సేసి భాసమానమార్గణంబులు
నిగిడించిన. 82
- మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యంపనఖండసంపయముల్ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడఁ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం బో ²కేచి క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ద్రుంచెన్ మధించెం గడున్. 83
- వ. ఇట్లేకాక్షాహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్రంబును జామరమరా
శంబును గేశశైవాలంబును నాయుధమీనంబునుమాంసమేదోమ స్తిష్కపంకం
బును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించె నప్పుడు దర్పం
బున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుం
డును బృషధుండును జంద్రసేనుండును జండరియంబునం గదిసి బాణంబులు
వరఁగించిన నప్పాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం

గోపించి కుంతిభోజతనూజు లొక్కపెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివినఁ బదు
మూఁడుమేటితూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం
గాలదండంబుఁ బోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెల్లి మూర్ఖిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యర
దంబు దోడన ధృష్టద్యుముండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్చున
గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తటిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఖు దేటి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువు గాఁగఁ జేసికొని కడంగె. 85.

వ. తోడన ధృష్టద్యుముండును బరనసంబు నేసినం దత్తై న్యంబు లొక్కమొగిన
మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమద త్తబాష్టాకపురస్సరంబుగా నురవడిం
చిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను
సైనికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్మవర్జితపత్ర కేతుకీలితరత్న
రశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె న ట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి
పోరునప్పుడు. 86

→ భీమసేనునిచేత బాష్టాకుఁడు సచ్చుట. ←

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగ దోడ్పడియె వచ్చి భీముఁడు గడఁకం
దనమఱిదికి నక్కొరవుఁ, డెనయే యని బిగుదు ¹వాడి యేడ్చె నొంచెన్. 87

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖివోనినారస,మున సాత్యకి యేయు నెడను ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు నైచె రెంటం, దనువున నొ వ్వడరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఖువోయిన నుదగ్రత బాష్టాకుఁ డచ్యుతానుజ
²న్దిని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి ³వయిచెన్ మొయి నాటుడు సోలి యంతలో
నన తెలి వొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వయ్య లై న నిఘ్నర,కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగుభవత్కుమారదశకం బాకిష్క్విరవైరిం
బొదువుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులుగొనియొ గర్జానుజుం డగువృక
రథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చ సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు
నేసినం బడ నేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం బేర్చినభీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతి
మాళవత్రిగ ర్తబాష్టాకప్రముఖంబు లగు దేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవిసినం
గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతానసమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు
నూపిన నవి మడిసియుఁ జడిసియు జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱంగుపడి

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం దుత్సాహదీప్తుం డై
యాధర్మతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయతావస్త్రిసావిత్రంబు
లగుసాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యైయస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల
వారించిన నతం డైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన నదియు నట్ల
యడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగుబ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగిం
చిన నమ్మహీపతియు నమ్మహనీయాస్త్రంబునన సమయించె నంత భృష్టద్యు
మ్నుం డతని కడ్డపడిన నారథికుశోడియనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదునిసేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యనివారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రవువడి మాత్య కేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

౪. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కిట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ కలంగెడు నీదగు, దండితనము నూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

౪. అనవుడు. 96

శా.చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాశక్తి నరున్ వెండి మ
ర్ద్దంపం జల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ బా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపు బృభింతు రే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుండు మహోదీర్ఘాకృతిం బొల్పినన్. 97

→ కృపాచార్యుండు గర్ణు నుపాలంభించుట. ←

౪. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కిట్లనియె. 98

౪. అగు నగు మేలుమేలు మనుజాధిపుఁడున్ మహి యేలుమాటల
న్నగఁటిమి యిమ్మైయిన్ నెఱపినం జెడుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ బే
రుగొనిననీకు నిట్లనుట ¹క్రొవ్వులు దక్కుము సాలు నిన్నియున్. 99

౪. అని వెండియు. 100

౪. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు వలుక నేటికి, ²నిన్ని సెనఁటిరజ్జు లనికి నివి దోడ్పడునే. 101

౪. క్రీడికి మును మన మందఱు, నోడు తెఱుఁగు దన్నును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్లు లగున్.

౪. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డిట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కెటు లన్న నే మగుఁ గడుం బెలుచన్ మును మ్రోసి కాదె వృ

- స్త్రి నిగుడఁజేయు నంబుదము సెల్లదు నీపలు కింతవట్టు సైఁ
పన తగు నింక నే మనినఁ బాటుఁడ నాలుక గోయదుం జామి. 103
- వ. అని పలికి మఱియును. 104
- క. నరు నద్దెసఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బు సెడఁ ¹బొగడి కొఱకొఱగాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే, శ్వరు నను నేమిటికిఁ గానివారిం జేయన్. 105
- క. అని మామఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయి గ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని క,ర్ణునిదెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106
- ఆ. నృపతితోడఁ గూడి కృపుఁడును నెడ సొచ్చె, వార లతనిఁ బట్టి వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగఁ గర్ణుఁ డిట్లు లనియెఁ గనలి. 107
- క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిరు, దుడుగునె నాచేయి దాఁకి యుడిగినభంగిన్. 108
- క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి, జ్ఞనపతికిం గాఁగ నేను సైరించిన నే
మని పలికి తేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు సంభ్రమ మనియెన్. 109
- వ. అప్పు డక్కురుపతి గురువుత్రు నుద్దేశించి. 110
- క. గురుఁడును నీవును మద్రే, శ్వరుఁడును గర్ణుండుఁ గృపుఁడు సౌబలుఁడు ననున్
ధర యేలింపఁగ నున్నారరు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111
- క. ఊమియింపు మనుడు నతఁ డురు, శమ మొందినఁ గర్ణుడుం బ్రశాంతుం డై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై, న్యముదెస మొగ మయ్యెఁ బటుగుణధ్వని సెలఁగన్. 112
- వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకుఁ బాటిల్లి
నయనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీడ కాడే వీనిం బొదువుఁడు పో నీకుఁడు
పడవై వుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతసూనుండు నిజనామాంకితంబు లగునా
రాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపుమాపి
యేవునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు నేసినం జూచి సవ్యసాచి
సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడుమార్గణంబులు దన
తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి ముప్పదిశరంబుల నొప్పించి భుజ
శిఖరంబున బలునారసంబులు నాఁటించినం జేతివిల్లు వడియెం బడుటకుఁ దలంకక
యక్కర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు వుచ్చుకొని వివ్వచ్చుండు వెడంగుపడునట్టివేగంబున
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించిన. 113
- మ. కడక న్నెఱ్ఱనిచెల్వుఁ దాల్చ నతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యె
క్కుడువేగంబున సూతుమస్తకముతోఁ గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు నేసి యారధికుమై గాఁడంగఁ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాటి యెక్కఁ గృపుతే రుద్రీశ నిర్లజ్జఁ డై. 114

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండోడి పాటిన నీడం బోవు మనసైనికులం గనుంగొని
కురువిభుండు. 1:5

క. నిలువుఁడు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవిఁ దక్కుఁ గలపాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడు నా,యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కి ట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందము గాదె నృపాలుఁ డద్భుతం
దలపడఁ బోక యాతని శితప్రదరంబులబారి కగ్గ మై
యెలసినఁ గావఁగా వశమె యీతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవ నీఁ దగదు గ్రమ్మన నెయుము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డ,మ్మనుజాధిపు నెయిది యేను మా న్చైద బీభ
త్సునికడఁక యేమి మూఁడినఁ, జనియెదు తలకడచి సాహసక్రియ ననుడున్.

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్షసేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాకన్, వేచితేని నెవ్వ రెదురు సెపును. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల, వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమిశ్వరున కి ట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును పాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర యైనన్
దురమునఁ జట్టటికం బను, గరు సిడికొను తేల కలుఁగు గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కురణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నమ్మవు నన్ను మద్గురుం
దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెడుఁగాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపు మే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణకృతవర్తమద్రుతులు గల రెల్లును పాండవ
పై న్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్మ కాదు నీవెవ్వరి నమ్మ వెట్లు, నమ్మ కున్నను నేమగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుము, సొచ్చువులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడునన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱిపెదఁ దక్కినబలంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు
దార్మోనినను మార్మోని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు గడం
గినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతినేన లొక్కపెట్ట కవియుటయు నా
జెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరఁగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం బా
టియు నబ్బలంబులు వికలంబులైనఁ బదుండురాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవ
సంబు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి రో

పావిష్టుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాకి నీవు గొందఱ నిర్జించితి నని దుర్జయత్వం
బెక్కించుకొనకు మేను జమ్ము వచ్చినవాడ ననుటయు నతండు నిన్న కాదె వెద
కెద మద్బాణంబులకుఁ బ్రాణంబు లిత్తు గా కనవుడు నప్పించాలవరుం డతని
నుపలక్షించి.

127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోచినవాడ నగుట యట్లుండె నినుం
జాత మట సనక డగ్గఱు, మా తలకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్.

128

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు వలుకుచుం బలుదెఱంగుల
మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి రట్టియెడ.

129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజువెల్గొడుగుసొంపుం¹జింపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబులయోధవీరశత ముంద న్నాన్యులన్ మువ్వరం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడన్ దోర్లర్వదుర్వారుఁ డై.

130

వ. ఇవ్విధంబున వై రివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామకట్టెదుర
నిలువ లేక పాండవపాంచాలసైనికులు సెల్లాచెదరై నం గని ధర్మజసమీరనూను
లు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి సేనల
తోడ నడరినన్ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజమీదఁ
గవిసె నాసమయంబున నంబష్టశిబివంగాదిదేశంబులబలంబులు భీమసేనుచేత
మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్టాదిదేశంబులబలంబుల సవ్యసాచి
సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ ²గొంతేయుల మొ
నలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన.

131

→ సోమదత్తుండు సాత్యకితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట. ←

క. అలిగి నరుడు భీముడు నిరు, గెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరణుం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికి; దలకొని వడి నురవడించెఁ దత్తైన్యంబుల్.

132

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుడుఁ బేరగ్గలికలఁ
దఱుమఁ జతురంగములుఁ బేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాకి గాండీవము క్తవిశిఖ
శిఖలవేడిమికోటఱి చెదరి పఱచె.

133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికులు నిలునిలు మని
యడల్పుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామం
బు భీమం బయ్యె నందు.

134

౪. సాత్యకివి స్థిర్ధచంద్రబాణంబున, నఱకి యాబాహ్నికనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు, విలుగొని యాతని నలుగుటమ్ము

1. ఎమ్ముగావించి. 2. గొంతేయబలంబుల; గొంతేయుల మేనుల. 3. కోటాటి.

తైదింట నేసి మహారజతద్వజం, బిలఁ గూల్చి ధనువు సెక్కలుగఁ జేసెఁ
జిలునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేటొకవింట, నే ట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు
తే. దాఁకి మీతండ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచె
బగిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియునుఱు
గొనియె బలునారసమున నాశినివరుండు. 135

క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురువీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁ గఁ దాఁ
బోరెడు నెప్పటిమునుముచు, హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136

ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు గ్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుడున్
వచ్చి గురుండు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భటరోషమహోగ్రమూర్తి యై. 137

క. వేటొకవిలు గొని యెమ్ముల, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిఱిగొలిపిన నో
టాఱి మెయిం గ్రొన్నెత్తురు, వాఱ నతఁడు దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఖిలైన్. 138

వ. కొండాకసేపునకు సేద దేటి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవ
త్యం బగుశరం బేయుటయు నాభూవిభుండుఁ దద్దేవతాకంబగుసాయకంబున శమి
యింపం జేసి పెల్లెసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139

క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతి న సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేకువ సెడి మా
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం, డని సేయుమొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.

తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141

వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెను బ్రా పయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినఁ గృషకర్ణకలశభవులు గడంగి
రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంగంభంబునం బేర్చిన సైన్యద్వయంబును రయం
బునం గలయన్ బెరిసినం బెందూళి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచుతమంబున
కుం దోడుపడి చూడ్కులు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమతమపేళ్లు బిరు
దులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసాంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస వీరులు
వోగుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రం బై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టడరి పాం
డవు లుద్దండ బాహాసంపదలు సూపిన నే పఱి కౌరవబలంబులు గలంగి నీకాకుపడి
చీకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పోలు పఱిన నయ్యా
చార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్ధామసామర్థ్యం

బున సకలచతురంగంబులం ¹బూచున ట్లొనర్చి యొక్క మోహరంబుగా నమర్చి
యం దగ్ర భాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామసౌబలుల నునిచి
²నడుకొన శల్యు నిలిపి యన్న రేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు సేసె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నితైఱంగునం బన్ని బహులతిమిరంబున సమ
రం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కిట్లను నాసమయంబున నక్కురుభూపా
లుండు దమకాలుబలంబులనెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు పట్ట నియో
గించిన.

142

క. మున్నా పని మానుసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్.

143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణివరుండు రథంబున కై
దును గరికి మూడును దురంగంబున కొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱి
యు వానికెలంకులను గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండ్లియు మోహ
రంబు ముందటను బౌర్వంబులను బిటుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా
నెత్తి పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణి
భూషణంబులను రత్న కేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వ
రిల్ల శోభిల్లి నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను రథంబునకుం బడి
యును గరి కేడును దురంగంబునకు రేండును గాఁ దత్ప్రకారంబునం గరదీపికా
లోకం బాలోకనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యప్రగురుండు మధ్యందిన
మూర్తాండుపగిదిం బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ములతో
దెనిట్లనియె.

144

తే. శల్యకృతవర్తముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజఁ జేరకుండ
నాఁగు డొరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు.

145

పాండవకొరనవీరుల ద్వంద్వయాధము.

ఫ. పథంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్పుఁ గిరీటిం గర్జుండును భీమసేనుని నేనును
గెలుతు మని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నురవడింప
నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుండుఁ దనదొరల
ద్రోణమూఁదం గవియుం డని పనిచి తానును దతిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్త
యు సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధనుం
డును నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుం
డును ఘటోత్కచుని గురుపుత్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుండును మత్స్య
రాజును మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని ³హలాయుధుం

దునుం దలపడి రిట్లు గురుని నుంపను రక్షింపను బూని మఱియు ననేకుల నేకులఁ
దార్కొనిరి సోమకసైన్యంబు సమయించునక్కుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు
మార్కొనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజునిచాపము ద్రుంచె గృతవర్క
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హస్తం బుచ్చి పో శక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు

గొని హయసూతులఁ గోదండమును బొడి
సేసి హర్దిక్కుండు సెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు గృపాణము గొన్న నటకె దో
మరముఁ బూనిన దూపు మాపి మఱువుఁ

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నార,సంబు లిట్లమ్మహాబలుచలులవిక్ర
మంబు దుస్సహమగుడునమ్మానవేంద్రుఁ, డనికేదొలఁగినఁగురుబల మలరెనధిప.
క. భూరియు శినినరుఁడు శరా,సారము లొండొరులమీఁద సరిఁ బఱపి వడిం
బోరునెక భల్లమున నా,కౌరవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా. 148

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడఁ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింట నతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోప మినుమడి యై శక్తి, ద్రైశ్ల వైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప. 149
వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్రుం డతనిపయిం గవియు
టయు ఘటోత్కచుండు నిలు నిలు మని యెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరించిన
నతం డవి మగిడించి పెల్లెసిన నేడు వెఱిగి నట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు
రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఖ వచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవ
లంబించి. 150

క. ఆలోనన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలిక నారసము దైత్యువక్షమున వెసం
గీలించిన నరదముపై, సోలి పడుడుఁ దేరు దొలఁగ సూతుఁడు దోలెన్. 151

క. భీముఁడుఁ గురుపతియు శర,స్తోమము లొండొరులమీఁదఁ దొరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోములచందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేటొకసమగ్రబలం బగుచాప మెత్తి యా
యనమెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుగునట్లుగ నేసిన నొండు వింట న
య్యనిలజఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందుఁ గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును విండులు నాల్గతఁ డెత్త నెత్త ను
త్తలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ దత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

గ్గల మగుభీతి రాజు దొలఁగఁ వెస¹దాఁటుడుఁ గాన కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్.

154

వ. మనమూఁకలు నట్లకాఁ దలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నందలి
జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కాసవేంద్రుండు వేటొక్కతే రెక్కతోఁ
చినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణవిక్రమంబు వెల
యం బెనంగునప్పుడు.

155

క. అమ్మాద్రీసుతుఁ డేవునఁ, దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదం, గమ్ములు నొప్పించెఁ దీప్రకాండశతమునన్.

156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు.

157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
గ్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయ మగులావునం గడు వెసక గద వైవ నడంచె నవ్వచున్.

158

వ. దానం బెండుపడక యప్పాండునందనుండు.

159

--- కర్ణుండు సహదేవుని వింటికోపునం బొడుచుచు నవమానించుట. ---

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్య లయ్యఁ
దునియ లయ్య నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి పెల్లెసి తెరలుటయును నెద్దొ నతఁడు.

వ. ఇత్తైఱంగునఁ గర్ణుండు గదిసి నిశ్చేష్టితుం డగుసహదేవు నాలోకించి కుంతిమా
టలు దలంచి యొండు సేయ నొల్లక యల్లనవింటికోపునం గడపు వొడిచి నవ్వచు
నెక్కు డై నపగఱి నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడె నరుండు గురుసేనతోడ
బిరు దై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమాగుండుచు నట్లు
గర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తనబ్రదుకునకు రోయచుం బోయి వేటొ
క్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సే
యసమయంబున నాశల్యుండు.

161

క. హరులను సూతునిఁ జంపిన, విరటుండు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతాసీకుండు శ,ల్యురథం బస్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్.

162

వ. ఇట్లు మత్స్యనుజుండు దాకిన.

163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోప
నేయ సారథి దొలఁగంగ నెగచె రథము.

164

న. అవ్వీధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటిసైన్యంబులు శల్యునుర

వడికిం గాక తెరలినం దఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాధ్యుం డగు¹హ
లాయుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన నప్పాండవమధ్యముండు.

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధింప ను
తో²పవికారుఁ డై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గై పృథివీస్థలిం దొరఁగున ట్లలయించి చతుశ్శతిన్ సమా

టోపము నూప నాతఁడు గడున్ వెసఁ బాతె భయార్తమూర్తి యై. 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీనందనుతోఁ బోరు, నెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁబడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలఁకక యొండుకోదండంబు గొని నీదు,పుత్రుండు నొంప నాచిత్ర సేను
శరముల కోర్చి తత్తురగంబులను నూతు, ధరఁ గూల్చె వెస భవత్పేత్తుఁడవుడు
తే. గలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరువ, దేనుదూపుల నొంచిన నెసక మెసఁగఁ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుమ నక్కు,మారుఁ డేగె హార్దిక్యుని తేరిపైకి. 167

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితప్లుత, వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షీతినాథా. 168

న. అట్టియెడ నాకర్ణుపట్టిచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజవతికిం
దలకడచి యతనిం బొదిపి యాసైనికోత్తమునంపసోన కోటఱి పఱచినం బ్రదీ
ప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండును బోరు
నెడ నప్పాండుపౌత్రుం డతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాఁటిం
చినం ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరా జొప్పి యవ్వీరుం గ్రూరశరంబు
లం గప్పి కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రివోలె నాప్రతి, వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తా,సంధ్యాస్త్రము లక్కుమారవరుపైఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గదిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగుశ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కియొక్క సముద్దండం బగుకోదండంబు వుచ్చికొని భండనంబు సేసె
మనవారు నయ్యువరాజున కడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు
సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూ పురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్లి యేయుడున్
సకులుఁడు మూర్ఖు వోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చె నం
తకుఁ డెలి వొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

వ. ఇట్లు గాంధారిపతి పడుటయుఁ దత్సారథి దేరు దొలంగఁ దోలుకొని పోయెఁ గృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బినకాండంబు గా ఖండించి యతండు శక్తి వైవ నదియును దునిమిన ఘనం బగుధనువు గొని తోరంపునారసంబున నతనిం దేరిపై సాగయ నేసి యగ్గౌతముండు గోపంబునం జంపఁ దలం పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువు రొక్కట నుక్కున నురవడించిన మనదిక్కు సైనికులు శారద్యతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున.

174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున, వెన నాఁటె నైదునారసము లాతఁ డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్, దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు మంటలు గ్రమ్మెడుమహితాస్త్ర మేయుడు, గాలంబు గా కిది కలశజునకు ననుచు నీవారు భయం బంద నేకాద, శాస్త్రంబు లొకముష్టి నలవరించి తే. యేసి కర్ణుండు దునియలుసేసె నడుమ, నంతఁగురురాజు యువరాజునడరగురును తుండు శకునియు శల్యుండు, దోడుపడిరి, వార లేడ్వరతాఁకు నవ్వీరుఁ డోర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటుబౌ,ణము లుద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో పము గదిరి యతఁడు వానిశి,రము గుండలదీప్త మై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు సచ్చినం బేర్చినకోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగునతనిం గూడుకొని కురు రాజు మొదలగునేగురురథికులు పెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమన గతిం గవిసి నిలు నిలు మని యవల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువుర యుక్కును నొక్కరూపున నక్కజం బై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శై నేయు నేయుటయు నతండు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం దెల్లి మూర్ఖిల్లం జేసినం బుత్రశోకపీడితుం డగునానూతపుత్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్లడరునయ్యిద్దఱి నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయేడైఱం జిక్కువఱిచె నప్పుడు గాండీవగుణదేవదత్తమహారావంబును హాహాకారంబును వీతెంచిన నయ్యంగ రాజు రారాజున కిట్లనియె.

177

కర్ణదుర్యోధనులు రురాలొచన నేసి సాత్యకిం దలపకుట.

క. అడె పార్థుఁడు దనమునుమున, కొదవినసేనలఁ గలంచునుని వతఁ డితనిం గదియఁగ రా కుండకమును, పొదువుదమే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన వీఁ డభిమన్యుపోయినపోకం బోవునది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగె నేని వివ్వచ్చుండు వచ్చు నతం డెఱుంగ కుండ నక్కడ నిలువరించి పోరం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చవలయు

ననుటయు నమ్మనుజవిభుం డిది లెస్స ¹కర్జుం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు
పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ
దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయు మద్దిక్కునం దక్కిన
పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలుపు మనిన నతం డమ్మెయికిం
జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రా, ధేయుఁడు బలయుతము గాఁగఁ దెప్పదెరల శై
నేయుపయిఁ గవిసి బహువిధ, సాయకములు గురిసి రథికసంరంభమునన్. 180
వ. అతండునుం గోపాటోపంబున. 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చెక్కలును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నెత్తురుపేఱులు వఱపి వానిఁ దొలఁగం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరునద్భుతవిక్రమ, మున కోర్వక కలఁగఁబడిన మొనఁ గనుఁగొని నీ
తనయుఁడు దనయరదము నా, తనియరదముమీఁద నత్యుదగ్రతఁ బఱపెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశై నేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పొలివోక యతని ²గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొరుని తేరిపైకిం బోయెన్. 185
వ. ఇవ్వీధంబున. 186

తే. ³పతి గలంగ శై నేయుఁ డబ్బలము బాణ,నిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱింది
యడరియర్జునుతోవిస్త్ర యావహముగ, నాహవము సేసెఁదగుసహాయంబుకలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణునిమేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు

ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ధనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజు తేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి వివ్వచ్చు నేసె, నతఁడు వారలు నేడ్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁక గలయోధవీరులుబడలువడఁగ, బలము సెడిపాఱఁ దనవింటిబలువుసూపె.

వ. ఇట్లు వివ్వచ్చుండు వేర్చినయాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
డైఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచాగ్యుం డేయుసాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులు నొంచుచు
మిగిలి మార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించె నట్లు సాత్యకి సవ్య
సాచిధృష్టద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబుగాందిశీకం బగుటయుఁ
బాంచజన్య దేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బొండవబలంబులు గూడిగొని
వెన్నడిం గవిసినం గని భీష్మణిరోపాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

- మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లునుం దనువులుఁ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుతి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులుఁ వారణా
వలులుం గీడ్చెర సై వడం దటిమి దుర్వారైకదహ్నోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపె నున్నటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193
- వ. ఇవ్వీధంబున విజృంభించి నొంచినం బటిపటియై పఱచునవ్వాహినుల నెనుకొను
నానూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె 194
- క. నడురేయి తీవ్రభానుఁడు, పుడమి వెలసె ననుతలంపు వుట్టించుచు ను
గ్గడు వగు తేజంబున వెలిఁ, గెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱిగొన దెసలన్. 195
- ఆ. ఇట్లు దటిమెనేని యిప్పుడ యీతఁ డి, ద్దిక్కువారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్చుఁ గావున నెమ్మెయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు. 196
- వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురభసంబున కిమ్మోహరం బోహ
టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ
దెరల్చెడి నే నదల్చి యిక్కర్లు నుక్కడంచి యక్కుంభసంభవుసంరంభంబు
వారింఁచెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197
- క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డనిఁ గర్ణుని నోర్పుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198
- వ. అని వెండియు. 199
- క. మన మంతకు వేఱొకది, క్కున నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200
- వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి
మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201
- ఉ. పాండవసైన్యముల్ సెదరి పాతెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీదుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నిల్వరింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁదక్కువ దండ్రులకుఁ జయంబు పు
త్రుం డొసఁగంగఁ గాన్పు మహి రూఢికి నెక్కడె గెల్వ మీతనిన్. 202

→ అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట. ←

- వ. అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతి సేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుడెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియింఁచెద నని పలికి యతండు
ప్రీతుం డై యభినందింప నానూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం
ధాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండ్పొరు

దులఁ దెరల్పం జాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుంజొచ్చి మహారగగనుడా
కారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహి కేయాకృతులను మేఘమా
రుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారా కారంబులను జూపుచుం బోరి యే
పునం గదిసి బాహుబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనందనుండు.

క. పట్టి బలువుగ జటానురు, పట్టిం బడవైచి యురము పాదమునఁ గడున్

బిట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, యట్టకుఁ బాయంగఁ జేసి యార్చెం బెలుచన్. 204

ఆ. ఆర్చి నెత్తు రుట్ట నమ్మ స్తకము వట్టి, కొని యతం డుదాత్తఘోరభంగి

బ్రమరి వాటి కురున్మపాలకునరదంబు, నందు వైచియిట్టు లనియె నధిప. 205

క. కొను టుదె నీమిత్తనితల, విను మిట్టుల మాటు లేనివిక్రమమునఁ గ

న్లునిఁ ద్రుంచెద వరుసం బోరి, గొనియెద నిను భీమసేనుకొడుక నెఱుంగవే. 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనఁజురదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గ్రాల

నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపంబై నదంష్ట్రాయుగళంబును బింగ

ళో¹ద్భ్రష్టజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁ గనకభూషణంబులకతంబునఁ

దట్టిల్లతావికటం బగునంబుదంబుకై వడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ

నతండును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁగప్పె నిప్పురుసునం దలపడి

యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగునంగరంబు సేయు నెడ వివిధాయుధవ్యా

పారఘోరవిచేష్టి శవిగళితర క్తసి క్తంబు లగునంగంబులయచత్వంబున గైరికగిరి

ద్వయంబుచందంబున నొప్పిర ట్లెక్కువదక్కునలు లేక పోరి పోరి రాధేయుం డొ

క్కడివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి ²మా

యసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబుసాయకశూలముద్గరాది హేతివ్రాతం

బులును ³సుపలవర్షంబులునుం గురియం గురువాహిని గలంగి పాటిన నాసూత

నూనుండొక్కరుండును ననన్తంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహానీయాస్త్ర

బలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం జక్క

డిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలంబులు వరఁగిం

చినం దునిమి ధరం దొరఁగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడంగిన నయ్యోధవ

రుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శికలంబులు సేసి యతనితను వేదవెటి

గినతెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిటిగొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు.

సీ. మాయాముఖంబున మార్గణజాలంబు, ద్రావఁ గర్ణుం డది ప్రయ్య నేసి

చెలఁగినఁ గడు బెక్కుశిరములతోడిమ, హాకృతి గైకొన నదియుఁ దునుమఁ

జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ, బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి

⁴భంగించె నవియును ద్రుంగఁగ నేసిన, శైల మై తద్వజ్రసాయకమున

1 ద్యుతేజజటాకలాపంబును. 2 మాయాసైన్యంబున సాయక. 3 సుపలవర్ష. 4 భంగించి

తే. సమసి రథికుఁ డై తనచుట్టుఁ జాతురంగ, మైనబల మేచి తలుమంగ నడరి దీప్త
భూరిశరముల నాసూతపుత్రు నొంచి, యెక్కు డై త్రుంచె నతనివిల్లక్కజముగ.
వ. ఆసమయంబున బకునితోడంబుట్టు వగునలాయుధుం డనుననురేంద్రుండు వడము
డివలనివైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱివేచికొనియుండి య
న్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని త న్నెఱిం
గించుకొని యతనితో నిట్లనియె. 209

అలాయుధానురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబు చేసి చచ్చుట.

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమిశ్వర యిపుడ పట్టి పొరిపుచ్చెద ను
ద్దామత మ్రింగెదఁ గృష్ణుని, తో మిత్రగణంబుతో నుతులతోఁ గూడన్. 210
వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా సరిసేస సమయించెద నని
యె నప్పుడు ద్రోణద్రాణికృపకృతనర్తమ ద్రవతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగుపడి
చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్జుదెస నఖిలజనంబులును నిరా
శులైరి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211

తే. భీమతనయుండు మాయపుఁ బెనఁకునలను, గర్జునొప్పించుచున్నాఁడు గడఁగివానిఁ
దాఁకి గెలుపు నీ వనపుడు దైత్యవిభుఁ డు, దగ్గగతిఁ జని తాఁకె నాదైత్యవిభుని.

క. అరదము మొదలై నసకల, పరికరములు మాపు నేపుఁ బ్రాయంబును న
య్యికువురు దనుజాధిపులకు, సరియై యుప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213

వ. ఇ ట్లేపు మెఱియ నిరువురుం దలపడి పోరువారలం జూచి సూతనూనుండు మరు
త్సానుపయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో యను
తలంపునఁ గర్జునిం క్రేడించి యమ్మేటిరక్కనునిమిఁద నాటోపంబున నడరు
టయుఁ దదనుచు లగునిశాచరు లనేకు లొక్కమొగి నతనిం బొదివిన నొదవిన
కినుక నమ్ములగములు పఱపి యవ్వీకుండు వారిం బఱపిన. 214

తే. పోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్తుఁ డేయు
సాయకంబునఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంతితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215

క. భీముఁడు గద వై చిన ను, ద్దామగదాప్రహతి నది యతండు సదిపి¹యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ, స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216

వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు వేచ్చిరి వీరి మరల్ప నకులసహజేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖిండిధృష్టద్యుమ్న పముఖులం
బనువుము గురునిస్రాపున నురవడించునరపతుల నీవు నిలువరింపు మనునెడ నలా

యుధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వేటొక్కవి లైత్తికొనునందున
సారథిరధ్యంబుల సోలనేసినం బొలివోనక యబ్బలుమగండు గదాహస్తుం
డయి గొదకొని వాడును గదగొని మార్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు
దుము రగుటయు రథావయవంబులు గరిదంతంబులు లోనుగా ¹దొరకొన్నవియ
సాధనంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి గర్జునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ బిలిచి భీముఁడు వలది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, పన నాతం డతని విడిచి యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేచి రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గోలకుఁ దెచ్చెను సో, మకుల శిఖండాదిరధికమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధం డయి సమీరనందనుం డానూతనందనుం డల
పడినం దోడ్పడి నకులాదులు నానాస్త్రంబులు గురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి
కొని కుంభసంభవస్సైన్యంబుఁ బొదివి సమయించు చుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచునిం బరిఘపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి బెట్టు వైచిన, నది రధ్యంబులను సూతునరదము సిడముం
జదురుపలు సేయ నతఁ డం, బుదమై గర్జిల్లె నభము బూరటిలం గాన్. 221

వ. ఇట్లు నూయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయతన
యుండును దివి కెగసి తనమాయ సమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బకభ్రాత
భూచారి యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరువులఁ
బాషాణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బైచెల్లె మగుడ
వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబుసేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబుగొని
మదంబునఁ గవిసినచో ఘుచోత్కచుం డలాయుధుం డలవట్టి బలువిడి నిలంబడఁ
దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం బేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదంబులు
సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతిముం, దట వైచెం జేతనున్నతలరౌద్రంబు
దృటముగ ఘటోత్కచుం డు, త్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ దత్తైనికులున్. 223

క. మును బకుననుజునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ దలఁచి యతఁడు న
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్ర, తిన పారం బెద్దు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్జుండు కౌంతేయస్సైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల²విఘటి
తంబు సేయుచున్న నన్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు
మెఱుంగు దలపడియె నయ్యద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు
సేసిరి పడంపడి రాధేయుండు రధ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృశ్యం డై న నీసైనికులు దల్లడిల్లి యెక్కడ వచ్చి యెవ్వరి నేమి సే

యునో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుం
డును నుహోంబుదంబుచందంబునఁ జదలందోచి మెఱుముచు నుఱుముచు బాణ
కృపాణముసలమున్దరకుంతఱురికాది హేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం దొ
రఁగింపం దోడిదానవులు మొగిల్లయి యొక్క మొగి నట్లచేయ నానూతనుతునకుం
బ్రతివిధానం బాచరింప నలవిగామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దురంగంబులుఁ ద్రైల్లను గూలను డొల్లను దొడంగె ¹నొండుగడకుం గడంగు
తలంపులు దక్కి తలలు గుట్టికొని యుండి యోధులు భగ్నాపరభాగు లై పడం
జొచ్చి రప్పు డిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనులకుం
దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రనువగ వెగ డంది కలంగంబడి రయ్యనసరంబున. 225

శా.ధీరత్వం బొకఁడున్ సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము సూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యాపావలి భాస్కరాంశుల నదృశ్యాకార మై పోవునీ
హారంబుం దలఁపించుచున్ విరిసె² నేనాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుమాయ సమంచితదివ్య బాణశ
క్తి గుదియఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడన్ మదించి యతిభీమసమున్దతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు నూతనందనుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరు వందుచు న
గ్గించి యతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచకుం డిందఱి సమయింపకుండం గాచికొనుము
నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు గవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు నీకు నొసం
గినమహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు నిన్నేమి సేసెద రిప్పుడు బ్రదికిన
మఱి చూచికొంద మప్పురమసాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు మనునెడ
నారక్కనుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁ డై యాటోపంబునం గదిసి తదీయ
రథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవీరుండు విరథుం డగుట
యుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన ³నోసరిలి
యతం డాసైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జూపు దప్పించుకొన నది
దప్ప నొండుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

కర్ణుఁ డింద్రదత్తం బైనశక్తిచేత ఘటోత్కచునిం జంపుట.

ఉ. వైరివినాశనక్రియకు వాసవుఁ డిచ్చివ నుంచి యున్నయా
ఘోరపుశక్తి నాలుకలు గ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ మభ్రవీధి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వైరికిఁ బూచినం దలఁకి వాడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

తే. తెరలిపాటఁగఁదలఁచుచోదృష్టితోడఁ, గూడికొనుముష్టి మృత్యువుతోడఁబుట్టు
వనఁగఁజాలునద్దిన్యసాధనమువైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.

వ. ఇవిధిధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేం, ద్రునియురము వగిల్చికొనుచు దుర్భరగతి వీ
పున వెడలి శక్తి యొగసెను, ¹వినువీధికి నుడుగణంబు వెలుకం బాఱన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి నడుము గఱచుచున్
లాలలు గ్రమ్మఁగ రక్షి, పాలుఁడు వికృతాస్యఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు వడిన మనసైన్యంబున శంఖభేరిస్వనసహితంబు లగు
సింహనాదంబు సెలంగె నీపుత్రుండు బంధుమిత్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు
నొంది సూతనందనుం గొఁగిలించి తనయరదం పెక్కించికొని యుల్లసితై ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. ²బలుమాయాబలబాహు, బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి వడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, ³నలఁచుం బాండవుల నెట్టు లై రొకొ వారల్.

వ. అని యడిగిన నమ్మహిపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైనహిడింబాసుతుం
జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుందిరి
గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబుసేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గం
బులు నొగల ముడిచి మందనూరుతాందోళితం బగుమందారంబుచందంబు
దోఁప నర్తించుచు నరదంబునడిమి కరిగి కిరీటిం గొఁగిలించికొని వీఁ పప్పళించి
వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము లెల్లఁ గలంగి నల్లడ
న్వీచ్ఛుటఁ జూచి యేము వగ నెక్కొన వందెద మిప్పు డెవ్వెయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరువంపుఁజరిత్రము దక్కి లాఘవం
బచ్చునడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి సెప్పవే. 238

కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటను నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పట.

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు గుండలంబులు గొనుచుండి
కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం
బని తలంచుచుండుదు నేడు హిడింబానందనుమీఁద నది వోయినం బ్రమో
దంబు నొందితి నాసూతనందనుం డది సేత నుండేనేనిఁ జక్రగాండీనధరుల మై
మనమిరువురముం గవిసితి మేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజపతి
వేడినఁ గవచకుండలంబులు వికృతంబులుసేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం డనంబరఁగె

1 వినువీధిని నుడుగణంబు వెలువెలఁబాఱన్ ; వినువీధి నమర్త్యగణము వెలుకంబాఱన్.

2 బలమాయాబలబాహు. 3 నలఁపఁగఁ బాండునుతు లెట్లు.

నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁ డయ్యె నేని వాని కెదు రెవ్వరు కవచకుండలవిహీ-
నుండై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమింజేసియు
నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్ల యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కా నొక్కొ-
క్క తెఱంగునం బిలుకుమార్చితి నిత్తఱి వార లున్నఁ గౌరవపతి వారలం దెచ్చుకొ-
ను నమ్మువ్వరుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రా కుండు ఘటోత్కచుండును గిమ్మిరబక
హిడింబులతోడివాఁడ ధర్మ ద్వేషంబును రోషంబును గలిమింజేసి యొక్కస్సు
దొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీనిపొలిసిపోకయు నా కభిమతంబు
వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నిపుడు సావ కుండెనేనిఁ బదంపడి నాకుం జంప
వలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోకసమయంబు గాదు మనమొనలు
గలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపు
మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగంబై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు నను నుజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరువీఁడ దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో-
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వడ్డఁ బో
రికే మఱి యుత్సహింపఁ గలరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని యెఱఁ బార్థం, బొలియింపఁడ శక్తి నతఁడు ¹పోరికి నెవ్వా
రలు ర మ్మన్నను వ్రత మయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల²తప్పం జేసెన్.

వ. అని వెండియు. 242

తే. నాతనూజులు దుర్బుద్ధు లీతెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తినిరజాతుఁ
డొడిచికొనియె నె³ మొఱకు చేనున్నటియ్య, సండువెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలె.

వ. అనిన నమ్మహిపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 244

తే. రాత్రు లీపని కర్ణుతో రాజు ననుజ, సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పుదుము న రేంద్ర
యతఁడు లెస్సగ విని యెల్లి యక్కిరీటి, సచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాస యిచ్చుమాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో నిట్లందుము వివ్వచ్చుండు సచ్చినం దక్కటిపాండ
వులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగున
మ్మాధవుండు డెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రసత్తం బయినశక్తి
నతని సమయించుట గార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణవిజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరిపుచ్చెదఁ జూడం, డనుచుఁ జనున్ సూతసుతుఁ డహంకారముతోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామమునకుఁ బోయి, నప్పు డక్కర్ణునకు మాకు నందఱకును
నోంప దాబుద్ధి వెండియుఁ దోచుచుగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దైవంబుకతన.

వ. దైవం బన వే తొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యెట్లనిన నట్లర్జునుని బోధించు

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నానూతనుతుం డీశక్తి యిన్నిదినంబులు ధనంజయు
మీఁదఁ బ్రయోగింపమికిఁ గారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్ల నీపని వాని కెపుడు, గఱపుదురు వాఁడుఁ బూన్కిమైఁ గడఁగి వచ్చు
దాఁకుదల నేను వార లందఱును మఱచు, నట్లు సేయుదు నకునకునై కుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం బేర్కొని యాతనిం గలపిఁకొని సాత్యకి నుద్దేశించి.

క. మీరును బ్రాణములుఁ ద్రిలో, కీరాజ్యము నాదుబుద్ధికిం బాథక్రియం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గదా సుఖించి యే నిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పి నట్లు గావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలన దనుటయు ధృతరాష్ట్రండు
మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి దృణీభూతుం డగుఘటోత్కచునకుం గా
వ మ్మయ్యె నింక మీ వారెవ్వరు నెప్పుడునున బ్రదికెదగు చేయునది లే దట
మీఁదివృత్తాంతంబు సెప్పు మనవుడు నజ్ఞనపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 253

తే. భీమనందనుచావునఁ బ్రేముడించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుభార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ, డగుచుఁ జదికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె విను మిట్లయినం
జకితం బగు నీసైనయము, సకలము లె మ్ముత్సహింపు సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యింతయలంత నొందిన జయంబు సేకుఱు
నే యనిన నతండు గన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటోత్కచు
గుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదన మాత్రను దమకుఁ
జేసినసాహాయ్యం బుగ్గడించి వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవుకంటెను
వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లే కున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని తత్ప్రతి
వీరునిదెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కుమారు
నిట్లు సేసినయీదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కుపఱచి
యబ్బాలునిం బలుపురచేతఁ జంపించె నప్పుడు దవ్వుల నున్నసైంధవుని సవ్య
సాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెండు క్రూరకర్తృంబులకుఁ గర్ణునిఁ
గడికండలు సేయక శాంతిం బొంద నేర్తునే యని బిగువుపెలుగునం బలికి దిగ్గన
లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేడును దోడ్పడినద్రోణుం డెగటార్పవలయు
నప్పునికిఁ బావని వోవు నే సూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని శంఖం
బొత్తి చాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడప సూతు నియమించి చనుచుండె నప్పు
డచ్యుతుండు దమ తేర్మిపైకి వచ్చి వివ్వచ్చు నీక్షించి. 257

- క. తనచేతన సూతసుతుం, దునుముదుఁ గా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచు చునికి దగునే మనకున్. 258
- ఆ. అని రథంబు పెలుచఁ జన నిచ్చె నట్లు శ్రో,ధాంధవృత్తి నరుగునవ్వభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డదగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259
- వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యిట్లనియె. 260
- నీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును, సమయింపఁ గర్ణుండు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నయ్యాపద వాటిల్లె, నేని నయ్యలత సహింప వశమె
యీఘటోత్కచునకు నింతియకాల మై, యానెపంబునఁ దెగటాతెఁ జూవె
యిట్లు మే లిది దైవ మిచ్చినదురితని,స్తారంబు ¹నీ కింత దలఁచి నీవు
- ఆ. సంభ్రమంబు దక్కి సైన్యంబు దోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృద్భ
నములఁ గూర్చికొని రణంబు సేయుము కుఁస, ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.
- క. కలఁక యడిపి చిత్తము నిర్మలధర్మోదాత్తముగ నుర్చి నెగడు మె
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ, వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్. 262
- వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263
- క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా. 264
- వ. ఇట్లమ్మహాముని సనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు భృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని గురునిపురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాకి తెరల్చుచున్న
వాఁడు నీ వక్కుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పుము తద్వివాశం బాచరించుట
కయి యనలంబున జనియించిన వాఁడవు శిఖండిప్రముఖచాంచాలకుమారులం
గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్ననకులసహదేవ
ద్రుపదవిగాటద్రాపదేయశై నేమకేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపుర
స్సరంబుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265
- క. వారలు దమతమబలములు, దారును గవియుటయు నత్యుదగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పి తగన్. 266
- వ. బరవసంబు వాటించెఁ గురువిభుండును గోల్తు సేసె నప్పు డిరుదెఱంగులవాహి
నులును దగ యెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి
మేను లలయం ²గొందలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియాను సహస్రయాను యయి
తోఁచె నట్లైనను నిజధర్మంబు ³ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశ
త్వంబున దివియలవారును హీనస్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె
నట్టియెడం గునికి కునికి యాయుధంబులు వడ విడుచువారును వాహనంబులు

వోయినట్ల పోవం దెరలువారును జొక్కునం దమవారిం దామ యెదిరి పొడుచు
వారును మఱియు ననేక ప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసి యగువారును
నగుటయుం గని గాండీవి యిరువారుగు నుద్దేశించి యెలుం గెత్తి. 267

క. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డప్పితి రెల్లవాడుఁ గలనను జాడ్యం
బెడలఁగఁ జొక్కునుడుఁపుఁ డి, స్పృహ చంద్రుఁడు వొడుచువెండి పోరుటయొప్పున్.
వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్ల మే లని కర్ణదుశ్శాసనునియునుమతి వడసి విశ్ర
మించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబునొందె గగనంబున దేవగణంబు ధనం
జయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ము గారనంబున సుఖాన్వితులఁ జేసి తనఘ నీకు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చు వారు గావుత మనోరథముఁ బొందు మమరరాజతనయ.

క. అని యక్కొరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ, ర్తన సేయుచు నిద్రవొందె ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతి, పరవశులై యొలుగుపతులపగిది సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రించిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోడుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్వీకు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరిసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలున చెందొవలతేకులకు²నన్నువు వెట్టఁ, గోరి కావించినగుళికయనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠుగుచకోరచయంబు, తపమునముల్లసత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపము నునుజిగియొప్పు నుదయాద్రి, బొలుపారునవకల్పభూజమనఁగఁ
బూర్వసయోరాశి పొంతఁ గెంజాయచె, న్నొదవిన పవడంపుఁ ³బాద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాకి దీధితు లడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచుసంతసుసముఁ, గాలుకొననీకచంద్రుఁడు గ్రాలెనధిప.

ప. ఇట్లు ప్రాథుం డై కామినీగండపాండుచ్చవిం దొట్టికుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బొపాదించుచుఁ జంద్రుఁడు మహేంద్ర ప్రముఖదిబ్బుఖంబు లలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడఁగె నప్పుడు కురు
రాజుగురునికడకుం జని యతనియస్త్రవీర్యశౌర్యంబు లగ్గించి యిట్టివాడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబువాటించి పోటునకుం జొరక
తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబు గాక నే నేమిసేయవచ్చు ననవుడు నతండు గనలి
యర్జునుండు శిష్యుం డని మన్నించుకాదె ఖాండవం బొఖండలుండు గోలు
పోయె ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియం బొటిరి
నివాతకవచకాలకేయాదులు వొలిసిరిది యేలవలవనిదురుక్తు లనుటయు నమ్మునుజ

1 జొక్కు-దుపుం డిప్ప. 2 వన్నున; పన్నువ. 3 బోదె యనఁగ.

పతి గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్యసాచికే జాలవేనిం
జాలన కాకనిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోషినవారితోడం బెనంగు మే
నును దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నప్వయవీగుం డట్ల చే
యుం డిది గర్జం బి త్రైతంగునన గెలుతుకు గాని పొం డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితి కట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె

క్కుడుపేర్కి ననుభవించితి, తొడరుము వెఱ పుడిగి పార్థతోడఁ గుమారా.

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కు పేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండవుల
నలనికి నురనడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు సెల్లఁ బదంపడి తూర్పు
నెఱ్ఱ నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుం డర్జును నాలోకించి¹ రెండుమైల గండు మిగలి
వచ్చి పోరెడునిమ్మాకల నన్నిటిని డాపట నిడి తఱును నలయునని యతం డొడం
బడ నమ్మెయి నరనంబునడపె భీముండును బరనసంపుమాటల భీభత్సునిం బురికొ
లిపె నివ్వధంబున గడంగినగాండీనిం బొదిలి దుర్యోధనదుశ్శాసనశకునికర్ణులు
పెల్లెసిన నయ్యోధవరుం డందఱ కన్నిఁగూపులై యేల్లూడ నిరువాఁగును బెరసి
²తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర, మునకై చని యేకతంబ మొనసినగురునిం

గని పాండవసైన్యము పులిఁ, గనినహరిణకులమునట్లు కంపము నొందెన్. 279

వ. ఇత్రైతంగున నెఱిగలిగి యద్వైతవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును
గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి
రెండు విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు³మనుమలలోన మువ్వురును గేకయవతులును
సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టు ముట్టిన నతండు. 280

మ. ప్రజనెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁ డై పాంచాల పౌత్రత్రయం

బుజముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేపుం జేవయుం జూపి యం

బుజముల్ గోసినకై వడిం దలలు సంపుల్లాస్యభల్లంబు ల

క్కజ మై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

— విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట. —

వ. వెండియు.

282

శా. చంచద్యాణపరంపరా ప్రహతులన్ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం

జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిస్సీ భూరిబాహుబలం

బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం

బాంచాలక్షీతినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్వధంబున విరాటద్రుపదులు నడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప
నయితినేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాడ నగుదు నని పలువురు విన బాస

యిచ్చి పాంచాలనేనాసనున్వీతుం డై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి గర్హాడు
లుం దానునునడ్డపడి పెనంగె బెనంగినం దవులంబడినయాద్రుపదనందనుం గనుం
గొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నచ్చార్షతుండును
గూడికొనిన నక్కొర వేశ్యగుండును బరసనంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం
బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత.

284

క. విరియించి తామరలలో, నరుణాంశులు సొచ్చి సుభగ మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుదెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు సలిపి క్రమ్మఱఁ
గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండతాకును రేయింటియలజడియు
నప్పటియాకలియు నొడల్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱపినను
బొలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయక బెరసి పెనంగు
నారభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రిమగుడ వచ్చెననుబుద్ధి
యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులు గాక సేనలం
జీకాకుపడ నీక పొదివి పోరించిరి బెట్టిదంబులగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరి
తురగపదాతివ్రాతంబులశరీరంబులందొరంగురుధిరం బా రేణువు నడంచినకొలఁది
నిలువక బహులప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱలు
చప్పళ్లును జిందంబులమోతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కట్లె
నాసమయంబున.

286

తే. పతియు యువరాజుఁ గనలను బార్థగురుఁడు, భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకి రుద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దుర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుతవిధము లయ్యె. 287

క. నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం, డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చునొప్పును బలుపుం
1 బ్రకటికృత్యశౌర్యమును, సకలజనముఁ బ్రస్తుతించె జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శా, సనుసూతునిఁ దునును నతఁడు సారథికృత్యం
బును జలుపుచు సేయుచుఁ 2 గవి, సిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచెఁ జెడి తురగంబుల్.

ఉ. భీముఁడుఁ గర్ణుండుం గదిసి భీమసముద్ధతి నేటు లాడి రు
ద్దామగదా³నిపాతనవిధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడఁ
భీమునివాజులక రయముపెంపునఁ గర్ణుండు గూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతిచూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్.

290

→ ద్రోణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము. ←

వ. పవననందనుండు నకులస్యంబునం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసా
రంబుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ.

291

క. గురుఁ డేను నదిఁడు ద్రుంపఁగ, నరుఁ డేనుఁగ గురుండు ద్రుంప నానావిశిఖ

1. బ్రకటికృత్యశౌర్యముఁగనుఁగొని. 2. గది, యను... నత్తురగంబుల్. 3. నిపాతములదల్పుటఁ
జప్పుడుఁ గల్గె.

స్ఫురణపరిహారణముల క,చ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొరఁకొని దివ్య బాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంస్త్ర మాదిగా

నరుపయి నేయ నాతఁడు మనంబునఁ గొంకక త త్తదస్త్రము

ల్వెరవున నేసి యేసి యఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద

ద్వరశరజాలమున్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరిం బొరిన్. 293

వ. ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశైల్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరునగ్గు
రుశిష్యుల నుపలక్షించి సురఖచరవిద్యాధరులు దమలోన. 294

క. హఁగుఁడు వినోదార్థముగా, నిరుమే నయి రణ మొనర్చె నింతియ కా కి

పురుసున నక్కజ మగునంగర మొనరింపంగ నొరులఁ గంటిమె యెందున్.

వ. అను చుండి రప్పుడు.

296

మ. క్షీతియుం బర్వతకోటియున్ వడఁకె నగ్నిచ్చాయ లయ్యెన్ దిశ

ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవప్రజం

బలసంతోభము నొందె నొక్కమొగి పై న్యవ్వంద్యమున్ ద్రోణుఁ డు

ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మూర్ఖితో నిమతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298

తే. అంతరంగంబునం దొక యింతయేని, యలుకు లేక తనర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునన

వేడుకకు² మరలించినవిధము దోష, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తైఱంగున గెలు పోటమియు లేక యయ్యిరువురు బోకుటయు నత్తఱిం గెరిలిన

సందడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు సాంచాలకౌరవబలంబులపైఁ

దటిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక

తొలంగె నతండు ద్రోణునిఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతసర్తయడ్డ

పడి పెనంగె సుయోధనుండును సాత్యకియుఁ దాన్హొని తమశైశవక్రీడలు దలంచి

యుగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం బొచ్చి యెట్టియెడ నాశినివ

రుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేనుకొంచిన నోహటించి యోసరించి డప్పిదీర్చికొని

మగుడనమ్మాధవానుజుం దలపడి యెప్పటియట్లకలంగం జొచ్చినంజూచిరాధేయుఁ

డయ్యోధవరుదెసకు నడరినం గని నడముడి యతని మార్కొని తూపులు నిగిడిం

చిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతం డవ్వీరుసారథి సొగయును శరాసనంబు దుని

యలై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు నై చిన నూతుండు

రథంబును బొడియైననుం దెరలక నూతనుతుండు శరవ్రాతంబు నిగిడించె నపు డనే

కచతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాతస్యదిబలంబులం బురికొల్పు

కొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంత మధ్యాహ్నం బగుచు నచ్చె నాసమ

యంబున నకులసహ దేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 300

తే. కోలుమనఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేలకును గోలకును దెచ్చె నీవు గడఁగి
కౌరవులఁ బాయవఱపు మేకతమ యైన, నతనిఁ బరిమార్చుఁ జేకొని యబ్బలంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గపిసి రిట్లు పెక్కుబలంబులు గ్రమ్మినఁ బటుప్రదర
జాలంబులు వఱపి పొడి సేయ నమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మతనయభీమసేనమాద్రీ
తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరులన్ నఱకుచున్ గర్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరులన్ నెత్తుటఁ దేల్చుచున్ దొరల నానాహాపఖండంబు లై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండచండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచునేపు మనలం దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవిగాదు నరుండును ధర్మపరుం డై యూర కున్న¹వాఁడు
దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకిరి వారి తెఱంగు గనుంగొని కమలనాభుండు
దమ తేరు వారలకడకుం గొని పోయి కిరీటితో నిట్లనియె. 304

చ. అనిమొన దేవదానవుల కైనను గెల్వ నశక్య మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు సెప్పెద²సుతున్ హతుఁ డయ్యె ననంగ విన్నయం
తన యితఁ డాయుధంబు దిగఁ ద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డీ
తనిఁ బరిమార్చ వచ్చు నిది దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ సచ్చె నని యొక్కఁడుం డతనికిఁ జెప్పుట గర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియ మేలని రద్దనుండు దాని కొడంబడక యుండఁ బొండ
వాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించెఁ దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగుభద్రదంతి వడిన ను
ద్దామగతి నన్నెవమ్ముగ, నామారుతపుత్రుఁ డేగి యగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
దనకొడుకున ప్రవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పులుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గపిసి పెల్లెసి యతని కడ్డపడిన పాంచాలరథి
కుల నిరువదివేవుర వధియించి మాత్యబలంబున కుటికి యేకూఱు రథంబులఁ
బదివేలుమాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజుల
గములకు నాది గొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప
హసిష్ఠాత్రి ప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు బ్రాహ్మ
ణుండవు వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయ ధర్మం బగునే
యింతకు మున్ను చేసి తేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన
యింక నుడుగుట మేలు మామాటలు వట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శౌంతిఁ
బొందు మని చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్వప్రవరుండు వారలపలుకు

ఋషిఁచి భీమసేనువచనంబులుం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చి యున్న ధృష్టద్యుమ్నుం గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజ పుత్రుండు సచ్చుట బ్రదుకుట యజాతశత్రువలన నున్నయాపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కిట్లనియె. 308

తే. అడరి యీదినసముస¹పరాహ్లామునను, ద్రోణుఁ డని సేసినట్లైనఁ ద్రుంగిపోక

యండ నేర్తురె యిక్కడియోధు లెవ్వరై న విను నుతిగాదు సత్యమ్ము సుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచికొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ, సమయంబున నతనికొడుకు సచ్చైన యనుమి. 310

వ. అని పనిచే నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు నెప్పు నయ్యోధవగు నధియించునుపాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ వేంద్రుం డగునింద్రవర్తవారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కెంత విచారించి యమ్మాటదెన ననాదరంబు సేసె నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించునీ గోపిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి యతండు గయ్యంబు సేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

--- ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చెనని యేనుఁగు నెపంబునఁ జెప్పుట. ---

క. మది నయ్యిరువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాఁగల, యది యై యుండటను దాని కతఁ డొడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. ²అన్యతభయము నాజిజయముఁ, గొనియెడు తమకంబు పెంపుగుదియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్. 314

తే. వలయుకొలది నెలుం గెత్తివర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామసచ్చె ననియె
నని పదంపడి యల్లన యతనిచెనికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజరమనియె నధిప.

వ. ఇవ్వీధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెఁడు పొడువునఁ, గ్రామము మును మెఱయు గురుని రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ, శ్రీలోపము దెలియ నంటసిలఁ బడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు. 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రోహునిఁగా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్మును లట్లు నెప్పి రటు గా,వునఁ గాకేమి యది దగ వవుం బొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచుకొ రణసముద్రేకంబు బాహుబలా
వప్తంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియు
తృప్తత్వంబును డక్కి సుక్కి పగ బుద్ధిం బీకువీఁ కాడఁగాఁ

జేష్ఠాహీనతః బొంది యగ్గుగుఁడు సంక్షీప్తాంగుఁ డై యున్నెడన్.

320

వ. అతనినధంబునకై పాంచాలవిభునివేలిమిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్వతుండు దత్తమయజనితోత్సాహాకోషవిశేషాయత్తచిత్తుం డగుచు నమ్మహీసురవరు మీఁదం గవిసి యేసిన ననికి నొల్లనియుల్లంబునం బరుసెయుల్లాసంబు సహింప లేని తేజంబునం బురికొని యతండు వోరం దొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతి భాసింపక యుండె నట్లయినను మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతని బాణబాణాసనరథరథ్యసూత కేతనంబులువొడి సేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియలు గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొని వచ్చి యవ్వీరుండు సారథితురంగంబులయంగంబుల వ్రయ్య నేమఁ దత్కరచాలభేటపాటనంబు సేసి తనువునం జండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శిశివరుండు గృపకర్ణకృతవర్తలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యా చార్యుమేన నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జరుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవుబారికిం దప్పించుకొని పోయిం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్వీధంబున నాలుగుది వసంబులు నొక్కరాత్రియు నే నగుదినసంబులో నిరువదిగడియలు ¹నిరువదివే లట్ట లాడ భండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నుఱుమాడి పేరడవి గొని కాలి పొనుంగువడిన కార్చిచ్చుకై వడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు.

321

సీ. సంగరంబునఁ దన్వి సని శాంతిఁ బొందిన, చిత్తంబుతోఁ దమసేనదిక్కు గనుఁగొని పెలుచ నోకర్ణ యోక్యప యోసు, యోధన పోర నన్నొత్తియెపుడుఁ జెప్పుదు రేను నాచే నయినంతయుఁ, జేసితి నింక నిశ్చింతవృత్తి సుగతికిఁ జనఁ గోరి తగ నుజ్జగించెద, బాణాసనంబును బాణములును

తే. దెలివి గలిగి మనుం డనిపలికి శరశ, రాసనము లూడ్చి తేరిపై ననఘమూర్తి యొప్పఁగూర్చుండిసంభృతయోగనిష్ఠ, నొంది తేజోమయాత్ముఁ డై యుండెనధిప.

వ. అట్టియొక ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజ దేవకుం గవియుటయు నుభయపైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగె నంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీహాపంబున నెగసి పరమస్థానం బునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపా చార్యులునుం గనిరి దక్కటిమానవులు గానరు సురలు సూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరినయాద్రుపదనందనుండు.

323

→ ధృష్టద్యుమ్నుఁడు స్వాతుం డైనద్రోణునికంతంబు చుచునుట. ←

చ. అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశపంబుకేశముల్ గరమున బెట్టమర్చికొని ఖడ్గహతిక మెడ ద్రుంచి వైచె న

1. నిరువదియొక్క వే యట్టలాడ.

త్వరముగ మాను మాను మనువాక్యముతో నకుఁ డేగఁ 1దప్పు ను
ముర యని ధర్మజుండు దివిముట్టునెలుంగున బిట్టదల్పఁగన్. 324

వ. ఇత్తైఱంగునం దునిమి యతం డయ్యట్టయుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె
నిట్లు శతవృద్ధుం డగునయ్యస్త్రగురుండు నీదుర్మంత్రంబునఁ ద్రుంగి పోయినం
బొంగి పాండవానీకంబు పైకొని తఱిమిన మనమొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం
బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యప్పుడు నీకొడుకు లేటమొగంబులు వడు
దొరలతోడం గూడఁ దిరిగె నట్టియెడ దుర్యోధనదుశ్సాసనకృపకర్ణకృతవర్మ
మద్రేళ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల ముందఱ పెట్టికొని కటకటా
యనుచు నింత వృట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దనుచు నెట్లు సేయం గలవార
మనుచు నేది దుది యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కినయలంతి
మానును తెల్లను దలచీర నాటించుతలంపు లేక యొందొరుల నిలు నిలు మని
పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాటి రత్తటి నశ్వత్థామ ము న్నొ
క్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన యట్లగుటఁ గనుంగొని య క్కురు
పతికడకుం జని యతని కిట్లనియె. 325

తే. బలము లిది యేమి నలుగడఁ బాఱఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యు లేటికిఁగలఁగిలేట
మొగము నడి రేల నీవును మున్నువోలె, నిలువరింపంగఁదగియెడు నిలుపులేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతనిమొగంబు సూచి యాచార్యుఁడగుట సెప్పుం బోయి
డగ్గుత్తిక పడి యూరకుండె శారద్యశుండు వెలువెలం బాఱుచు నెట్టకేలకు
నెలుంగు దెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖునైన్యంబుల, ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచు చుండ
నుక్కటి పాండవు లొక్కచోటికి నచ్చి, నిలువరింపంగ లేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డిశ్వత్థామ సచ్చెఁ జున్నుని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త, యాచార్యుఁ డేర్పక నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము

మున్ను చచ్చుటకతమున నన్నరాధి

పతియు నది నెపముగ నట్ల పలుకఁ జాల

నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ నచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి త, చ్చిరోజములు నట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లుసేసె
ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విటిగె నేమును

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగుపేరినెపంబుగా నట్టిమాట వుట్టుట కృష్ణకృతం
బయినకపటోపాయంబు గా నోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు
ధృతరాష్ట్రండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుభునుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయందగువాఁడు దండితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁ డై పట్టె ననంగఁ ద్రుంచె నన వించుకొ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁ డై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకకొ దోర్దిర్బముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం, దునుముటకై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ,తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టిజనకు నాద్రుపదసందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడు కెట్లు సేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహిపతి కతం డిట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు విని దట్టకెంపు గదురు, కన్నుగవ నశ్రుజలములుగ్రమ్ము దేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యాద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యొప్పుదె యిట్లు లోకసం
భావితు నమ్మహాత్ముఁ దల వట్టె నొకం డనువాఁడిమాట య
మ్మై వడిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్ని వాఁ డెటుఁగడే నను నిమ్మెయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బాహుదర్పము ¹నింకఁ గాల్పనా గురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నటె యిసీ యే మందున్.

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గురాజు నని దండితుఁగా
నే నెట్లు సేసి పుత్తునొకో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దలవట్టి తాను దునుమఁబడుట కయ్యె
నస్త్రగురున కింక నన నేమి గలదు నా,యిచ్చుబాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బొండవులుకొ మదీయపటుబాహుశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతు లై యొదుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగకొ విజృంభించెద
న్సరసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన స్థర్వా రదర్శోద్ధతిన్. 339

క. తనుఁ దాన చెప్పికొను టా, పునిపని యగు నైనఁ దండిపరిభవమునకుం
గనలు గదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ ²వో దధిపా. 340

--- ఆశ్వత్థానుపూన్కి-వలనఁ గౌంవయోధులు మరల ననికిఁ గడుంగుట. ---

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహా
స్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు వధ్యు లవధ్యు లనువిభాగంబు

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయుఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొనియెదం
జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజలు సేనాపతులును శంఖంబులు
పూరించి సింహనాదంబులు సేసి మరలిన భేరిమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగి
ముట్టఁ దురంగరింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైనన్యం
బులు మరలి యురవడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు గడఁగుకొరవా నీకములఁ గని, పాండుపుత్రు లేమిభంగిగారి
తై రొలుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీ, శ్వరున కిట్లు లనియె సంజయుండు. 342

వ. ఇతైఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనం గొంతేయులుం గూడుకొని సైనన్యంబు
సుసంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడకమరిరప్పుడు గ్రీడి నాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ, బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్క వారి కివ్విధంబు
బలిమి గలుగఁ జేసి రలుకమై ననుచు సం,దియముపడఁగ నేల తెలియ వినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తిమెయిఁ జంపుటకై తల వట్టె నొక్కరుం
డన విని రిత్త వోపునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్
మనము జగంబుఁ గన్నయతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలినద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రీనంబు, భంగి హేషించెఁ బృథివి గంపంబు నొంప
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చె, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కొరవసైనన్యంబునిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు న, త్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకుచావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు వేయును నేలా. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

మ. వల ది ట్లే లని యేను బేరెలుఁగునన్ వారింపుచుం బొఱఁగాఁ
దల యి ట్లేటికిఁ బట్టి తెవ్వ నడిచెన్ ధర్మప్రణాశం బెదం

- దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్వతుఁడు దద్దెన్యంబునం గ్రోధవి
హ్వలుఁ డై యీతని పై వడిం బడక యశ్వత్థాను సైరించునే. 354
- క. మనసేనల నొక్కెత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గా,నను శక్యమె నీకు నిచటివారికి నధిపా. 355
- వ. అనినం గోపించి యసిలనందనుం డానంక్రంవననందనున కిట్లనియె. 356
- చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు నల్కెడు రాజనీతి యి
ట్లాడఁబడి చేయ వచ్చి నధ కొల్ల మి యొప్పునె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కడఁ గల వాసభా ద్రుపదకన్యకపాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనలఁ గల్గవ మొందఁగ నేర దర్జునా. 357
- తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిడిముడిపడుచుండ నిట్లు లనుట
యొప్పు దురిసినపుండుల నుప్పు ¹వెట్టె, దరము దీనికి నిన్ను నే మందుఁ బార్థ. 358
- క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు ననుఁ, గురువీరుల తెఱఁగు నేనుఁ గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బారిగొనియెనఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెననే. 359
- వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360
- చ. వెరవును లావు లేనివ్రజ వేయవిధంబుల దిన్య బాణవి
స్ఫురణము సూపి చూపి పొరిపుచ్చె మహాగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పన పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు సెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361
- క. పితృసఖుఁ డగుభగవత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధ భీష్ముని నీ పు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యంబే, ప్రతివీకునిఁ జంపు టేలపాపం బయ్యెన్. 362
- క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేనును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మి
థ్యానింప శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు సచ్చె గెలుపు మరిసైనన్యంబున్. 363
- ఆ. అనియె ననుడు సంజయున కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁ డైనద్రోణు
నట్లు నేసి యద్దురాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్క, వినుచు నచటివారు గనల రెట్లు. 364
- ద్రోణపరిభవంబుననుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట. —
- సీ. అనుటయు నాసూతతనయుఁ డవ్వీభునకు, నిట్లను నతని గూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగుకన్నీరితో, నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోత
మాట లేటికి నన మాటు నల్కక హరి, ధర్మపుత్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని, నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు
తే. వగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, నేసియిమ్మెయిఁబలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజసన్నిధిఁగాన బ్రదికి,తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జమ్ము. 365

1. వెట్టెదరము నతఁ డిందఱు నెక్కు డయ్య; వెట్టు టరయ నిది నిన్ను నే మందునయ్య.

- క. తనమాత్రే యని గంగా, తనయు శిఖండియు వధించెఁ దత్కార్యం బా
తనికిఁ బ్రియ మైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు నేత దగడె నరునకున్.
- వ. ఆశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు గీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం
బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367
- క. సైరించిన నెఱుంగవు నీ, చారిత్రము నలఁప నన్యశరకృత్తకరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరన్యనహారమే వివేకవిహీనా. 368
- తే. అతఁడు నీఱొమ్ముద్రొక్కి నయపు డొకండుఁ, జేయఁజాలవ యగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్చిపాఱ నెన్ని, యెడల మార్కొంటి వాతని నెఱుంగ వట్లు.
- క. నలువని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు, బల మదె పురణించె బడుపఱుతము రమ్మా. 370
- వ. అని పనికిన శినివరుండు రోషాదుణితలోచనం దై కోడండంబు రథంబున నిడి
గద వుచ్చికొని మాటల నలిగెదేని ప్రేటున శిక్షించెన ననుచు ధరణికి లంఘించి
కవిసినం గని కేశవుండు పనుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం
జని పట్టి యాఱడుగులకొలఁది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డాశై నేయు
నుద్దేశించి మిమ్మును బాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును
మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లాపాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు
సుహృద్జనులు మీకును లే కునికి దెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెరవుపడం దగునే
యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు వడముడితో నతనిం బట్టక
విడువుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతిభూరిశ్రవుండనే యేల
యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుడువడుచు
నురగంబుచందంబున సాత్యకి రోజు చున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం
బ్రయత్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371
- క. భేరీమృదంగశంఖమ, హారవములు సెఱుగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యముఁ దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకువడు నమరంగన్. 372
- క. ముచు ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తఱి, ననూనగర్వమున చుట్టటాటోపమునన్. 373
- వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రాణి దుర్యోధనుం గనుంగొని 374
- క. అన్యతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక లన్నియు నెట్లై
యనిఁ బడియెడునో యెమ్మెయి, గనుకనిఁ బఱచెడునొ చూడు కన్నారంగన్.
- వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారామణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 375
- మ. ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు గుంతీభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకెన్ మిన్నదిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోలి గ్రక్కవలె నుద్భావితంబు లై యంబుధు
లొవ్వరలెం గట్టలమీఁద బిట్టపిడుగు ల్లోసెన్ మహోదగ్రతన్.

377

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారం బయినయద్దిన్యసాధనంబు మండలార్థచంద్ర
భల్లనారాచతురప్రముఖంబులు ననలయంబులు నగుననేక దేదీప్యమాన
మార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్కపాయ
గాఁ గవిసినం గని తెంపుపెంపునం దత్తైస్సనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల
నయ్యయిముఖంబుల మగిడించుచు బలువునం గడంగినం బొంగుచు నింగిని
నేలను నడుచును నాభీజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు
చతురంగంబులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత పెనంగె సంతతీయ పేర్చి
యేర్చుచుం బఱవం దొడంగిన నమ్మైనలు పఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం
డూర కునికి సూచి నారాయణుండును సతండును విను చుండ ధర్మసూనుండు
సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నుల నాలోకించి యిట్లనియె.

378

సీ. ఆసభఁ బొంచాలి గాసిసేయఁగ నుపేక్షకుడయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమత్యఁ గూల్చె నించుకవడి, యాఁగిన నష్టముఁ డగ్గిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ, నీ కాఁగె నమ్మెయి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డై నకలశసంభవుతోడ సరివచ్చు, టుచితంబై యీవచ్చునుజ్జ్వలాగ్ని

తే. వలని కరిగెద మీరు మీవాహినులును, బాటి పొం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, నెట్లు దనకు రుచించెఁ దా నెట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికు
లారా సామజహనురథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమి
గతు లగునిరాధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ నది యెట్లనిన నిట్లగుట
దీనికిఁ బ్రతివిధానంబుగా దీని నొసంగినమహాత్ముండు విధియించె ననుటయు
సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచినసమయంబున సమీర
నందనుండు.

380

చ. డిగకుండు వాహనంబులు గడందిసుగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుండు మాపఱ నాయుధముల్ మహాస్త్ర శ.
క్తి గెలుతు గోత్ర భిత్కులిశతీవ్రశరంబులనై భవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చలింపఁగన్.

381

వ. అని బరవసంబు సేసి శంఖం బొత్తి మల్ల చఱిచి సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వ
తామకు మార్కొనుటయు నవ్వీగుం డనల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగు
డంజేసిన.

382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు, ననేక బాణములు భీమునరదము వొడువం

గని యన్యైసయోధులు వా,హనములు వెన డిగ్గి పెట్టి రాయుధము లిలన్.

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రప్పు డద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు
గాక యాభీమసేనుదెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుండు గని సత్వీరంబుగ, నరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పగువత మానెమనట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుండు పెద్ద ప్రబలం చేసెన్. 385

నారాయణాస్త్రపీడితుం డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట.

వ. ఇవిధంబున నశ్వత్థాను యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చువా
దువుచందంబున సమీరనందనుం జాట్టు ముట్టై నట్లు సమరవిముఖులై యేమి
యుం గాకున్న ధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబుచేతం బా
దువం బడినప్పకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు దేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాటి వారు
ణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్నయాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోవ డిగక
బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁజేసి కా కేము శక్య
మైన నూరక యుండుదు మయ్య వలన,దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగనులుకు తేరు.

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోడ్పడ నరదంబు డిగ్గఁ
ద్రోచె నితైఱింగునఁ బాండవనై న్యం బంతయు దై న్యంబు నొందుటయు నా
రాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 388

క. హరి వనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధరభంగి నొప్పు నడరెం,గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు నూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు
ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గా ద
ట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు నిట్లగుట గురునకు వరదానకాలంబు
నం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కఁగూప కావున నమ్మహానీ
యాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోడఁ దెగియెఁ గృష్ణుం డీయపాయం
బున నప్పురమసాధనంబు గడపి పుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు
నిగిడించె ననవుడు నాంబి కేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిమ్మెయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రాణియుఁ దా, రేనూపున సంచరించి రెఱిఁగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి నూతనూనుం డిట్లనియె. 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వత్థాను యటులు సెప్పుటయు నతం డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసే,నామర్దన మాచరింపు నావుడుఁ గడిమిన్. 393

తే. ద్రాణి గాంతేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాప మొనరింప నక్కజముగఁ,దఱిమి పాంచాలతనయునిఁదాఁకెనధిప,

తే. తాకి యిరువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నతనితనువునఁ బఱపి రయంబు మెఱియ
మఱియు నిరువదిమూఁడుగ్రమార్గణములు, నిగుడఁజేసిన నాతండు వెగడుపడక.

వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్రుండు గడంగి సూతు హరులం గోదండముం గేతువున్
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదౌద్ధత్యంబునం దాఁకుడున్
శర మొక్కంటన మూర్చు వుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్నుఫాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేరిపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండు
నుం గవినినన్ బాసట యై శిశులపాలపౌత్రుం డగుయువరాజును మాశవుం డగు
సుదర్శనుండును జౌరవుం డగువృద్ధక్షత్తుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయి
దయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతికాం
డంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱకు నన్ని రూపు లై యేవునం బోరు
చుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృ
తాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవు తేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేదికు
మారు మ్రుందించి మదంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జత్తంబులు
గలంగి పాంచాలురుం ¹బాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాటినం బోక నిలిచి
భీమార్జును లమైన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని
యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి, స్ఫురణము దివ్యాస్త్రపీఠ్యమును గురుధాని
వరుదెసకూర్చియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై. 399

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహాగ్నిజ్వాలికామాలిక
ల్లయసందోహారథ వ్రజద్విరదమాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవినె యేకాక్షాహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మడియుదురు శరానలశిఖలన్
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్ల వోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మసృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు గ్రీడి మంత్ర, నిష్ఠ యొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.

వ. ఆ బ్రహ్మస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామయాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం
బగుటయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూ
రించినఁ బాండవసైన్యంబున సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు సెలంగెఁ

1. పాంచజన్యమందు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు చలర బెడలి పాటినం బోక నిలిచి
యపాకశాసనతనయుం డయైనల మరల్చి యతని నిలు నిలు మని.

గౌరవసేన లేటమొగంబు వడియె నప్పు డగ్గురునందనుండు.

403

ఆ. తెల్ల మయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యనికి సింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గా కని,యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి.

404

వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోనం బోవ.

405

క. జిగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలొకొ డిగ్గె ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభానుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్.

406

→ ఆశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు గృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పట. ←

వ. తోచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుం డై గద్గదకంఠం డగుచు మునీంద్రా
మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు నృథ యయ్యె నిది యేమిమాయయో
యెటుంగ నురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్వివ్యసాధనంబు
మనుష్యులగుకృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాల దయ్యె ననవుడు నాతపోధనవర్యుండు
వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె.

407

ఆ. ఆదిదేవుఁ డై నయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహితతపము సేసె మైనాక శైలంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభవుగుటిచి.

408

సీ. పవనాననుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న, స్నానాయణం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలుపునాతపమున సంతృప్తుఁ డై బాల, శశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహదాయుధముల, వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు, శోభిల్ల గాఁ బొడసూపె శంభుఁ

తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవిగూఁపాక్షునకు ధ, రాతలము జానుసాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండిను దుటిపై మోడ్చుఁ గేలు, భక్తిఁగదియించియిట్లనిప్రస్తుతించె.

క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కై న నీవ యిత్తు మహేశా.

410

క. సుర లాదగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖిత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగు, కరుణాతిశయంబు పడసి కాదె కపర్దీ.

411

క. వేదములు ¹ధర్మవాచక, వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
శ్రీ దేవోత్కరము భవ, త్పాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా.

412

క. నినుఁ దనుఁగా నతినిర్మల, మనస్సమాధిప్రకర్ష మగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్రూపభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృత మొందుఁ బశుపతీ.

వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజించునాకు
ననన్యసులభ ప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు
దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పురమేశ్వరుండు నీవు నరసురగంధర్వ
కిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమ తేజోవిరాజమానుండ వై

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబుల నగ్నిజలంబుల నశనినార్ద్రంబునను
శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లేకుండం గల
యవి దొడరిన నన్నైన జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం
డవిజయ్యుండై నెగడె నతనియంద జనియించిననరుండును నట్టివాడై కూడి
సంచరించు నరసఖుం డగునద్దేవుండు నిజమాయావిశేషంబుల జగన్తోహనుండై
విహరించు నమృతాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాప
నంబు సేయుటకు నై వలసినయప్పు డెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినో
దింతురు వారలు గదా యీకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణుడై వీచాయనుండు
వెండియు నిట్లనియె.

414

క. నీవుఁ దపస్తేజోవి, న్యావిభవసమగ్రమూర్తి నగు దైనను నీ
కే వినిపించెదఁ దెలియం, గా వినువారలకు నీకుఁ గలయంతరముల్.

415

తే. శుభ్రమగునుర్విమృత్తిక సురుచిరంపుఁ, బ్రతిమగావించికొనియందుఁ బరమునావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లఁ జేసి, నీవు దొలుమేనఁ గొలిచితి నిష్ఠతోడ.

416

క. వారలు లింగాధిష్ఠా, నారూఢుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరు లై మును, శౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్.

417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును
లింగంబునందుఁబూజించుట యర్చయం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబు లెక్కు
డు గావున లింగార్చనపరు లగువారల సర్వారాధకుండ వగునీకు నెట్లు జయింపవ
చ్చు మీమీపూర్వజన్మంబులయర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతో నను
భవింపవలవదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వేత్థామ పులకితాంగుండును సమా
హితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి గేశవుం గొనియాడి పరా
శరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమృతాముని యంతర్ధానంబు సేయఁ దానును
మరలి వచ్చి నిజరథానూఢుండై యరుణగభ స్తియస్తగిరిసమీపంబున కరుగుటఁ
గనుంగొనుచుఁ గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాడై
బలంబులఁ దివియ నియమించె నట్లు. దిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం
శౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహ
నాదంబులుం జెలంగం బొంగారినసముద్రంబుచందంబున నుల్లసిల్లుపై న్యంబు
మగిడించికొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబులతోఁ గృష్ణోపలాలితు లగుచు
నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు.

418

→ వేదవ్యాసమునీంద్రు డర్జునునకుఁ బరమేశ్వరుమహిమ నెప్పుట. ←

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మస్ఫూర్తిసంకీర్తనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజః గరుణాయుక్తుం బ్రతీపాన్వయో
ద్భవో నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుఁ బుణ్యో జయో

- వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419
- వ. అంతంతం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు
సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి
కృతాంజలి యై సుప్రసన్నం బగునమ్మహామునివదనంబు వీక్షించి. 420
- తే. అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁబూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు,లిడక పావకనిభమూర్తియెసకమెసఁగ.
- చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బారిఁ బారి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ గరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్చుఁగ నే వెనుకొ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ ననికొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422
- క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్ప వలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్లు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423
- వ. నీయడిగినయతండు. 424
- ఉ. ఆదికి నాదిలోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డెవ్వయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస ¹హస్తపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృఙ్మహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425
- క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డెవ్వ,క్రాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426
- ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రళయకప్రచురామృతపృష్ఠివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిచారణక్రియా
లోలపరశ్వధుండు ²సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427
- వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱచి దక్షమఖమధన
త్రిపురమర్దనాదు లగున ద్వేషునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్ర
ముఖంబు లగుతదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబులు
దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె
నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్నపేదవోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను
కతంబునం గడిందిపగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విధంబున వైరివధం
బాపాదింప నీకు శైలువు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబుపెంపునం దొల్లి
సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రేమంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి
సనక యిత్రైఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణ్యాత్తుండ వప్పుర

మాత్తు నాత్తు నిలిపి నమస్కరింపు మాసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సాగు
మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకునాయురాహ్లాద్యశ్వర్యాదిసకలాభిమతంబులు
నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండప్రణామ
పూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొలిపి
సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్యవతేయుచరణంబుల కెఱంగిన నమ్మునీంద్రుం
డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖవిగమ్యుని దీవించి ¹ విజయంచేసె నని
యిట్లు సంజయుండు ధృతగామ్యున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయ
నుండు సెప్పుటయు.

428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి వినువేడుక నా
మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీఁదివృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటఞ్జోటికలితామణరత్నమరీచిపీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూరదు
ర్దమ²దనునూనుసంచయవిదారణ³ చిత్తవిహార బోధనా
గమహితవాదసిర్వహాణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ, మునీంద్రవాగమృతనిధిసముదృభాతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణ, వినతాఖిలభద్రకరణ విశ్రుతచరణా. 432

మాలిని. అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్వికాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున
ద్రోణపర్వంబునందు సర్వంబును పంచమాశ్వాసము.
శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

25170
మ. 3. 72

==> భోజకాల్పిదానకథలు. <==

ఇం దనేక చిత్రకథలు, చరిత్రలు, చాటుశ్లోకములు గలవు. శైలి మిక్కిలి సరళము. ప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

==> చిత్రలేఖనము. <==

అభ్యాసకులకు మిక్కిలి యుపయోగకరము. ఆంధ్రమున నిట్టి గ్రంథ మిదివఱకు ముద్రితముకాలేదు. దీనిని సాంతముగ చదువువానికి చిత్ర లేఖనమునం దభిరుచి కలుగుట నిస్సంశయము. ప్రతిమ లనేకము లిందుగలవు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-4-0.

==> శ్రీమహాభక్తవిజయము. <==

ఇదివఱకు మన ఆంధ్రభాషలో సర్వాంగసుందరమైన భక్తవిజయము ప్రకటింపఁబడియుండలేదు. శ్రీపాద. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయించి ఈ మహాభక్తవిజయమును ప్రకటించుచున్నారము. శ్రీ శాస్త్రిగారి మృదుమధురమగుశైలి; ముద్దులుమూటగట్టుపదరచన, మనోహరమగు వర్ణనాక్రమము ఆంధ్ర దేశీయులకు తెలియనివిగావు. వెల ప్రతి 1-కి రూ. 4-0-0

==> భారతరమణీమణులు. <==

ఇది శ్రీ శ్రీపాద. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయఁబడినది. స్త్రీవిద్య నాదరించు వారెల్లరును గౌరవింపఁదగిన గ్రంథము. ఇందు సావిత్రి, శకుంతల, దమయంతి, వీరాబాయి, చంద్రమతి, దుర్గావతి, లోపాముద్ర, అనసూయాదేవి, అరుంధతి, మీరాబాయి, సంధ్యావళి, కర్తవీబాయి, సుముఖి, సురభి, అసామాన్య మున్నగు స్త్రీరత్నముల చారిత్రములు చక్కగ వర్ణింపఁబడియున్నవి. ప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

==> రాజరి, నవల. <==

ఇది శ్రీయుత రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారి బంగాలీనవలకు తెనుఁగుతర్జుమా. ఆంధ్రమునం దిట్టి నవల అచ్చుకాలేదని చెప్పవచ్చును. మానవజీవితమందు గలుగు ప్రోత్సాహము లిం దద్భుతముగ సమన్వయింపఁబడినవి. ఆత్మతత్త్వము బరతత్త్వముతో లగ్నముచేసి జీవయాత్రనడప సాధనము చూపఁబడియున్నది. ప్రస్తావనలో ఆంధ్ర, ఆంగ్లనవలాచరిత్రలు విపులముగ వ్రాయఁబడియున్నవి. గ్రంథకర్తలుకూడ గమనింపవలసిన అంశము లనేకములిందున్నవి. ప్రతి 1-కి రూ. 0-14-0.

పురాణోక్త అపరప్రయోగచింతామణి 1	4	పాకశాస్త్రము	1	8
ఋగ్వేదపూర్వప్రయోగము, సస్వరము 2	0	ఆకాశవిమానములు	0	8

❖ అచ్చగుచున్న నవలలు. ❖

1. చంద్రగుప్త. 2. లాలాభాయి. 3. బాజీరాయనిచరిత్ర. 4. వీరాబాయి. 5. విమల.

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్ ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

❖ విక్రయమునకు సిద్ధమైన చక్కనినవలలు. ❖

1 దుర్గేశనందని	1-కి రు. 0	12 8	సీతారామము	1-కి రు. 1	0
2 రోషినార	„	0 12 9	రాజర్షి, వంగదేశ కవిసార్వభౌముఁ		
3 అస్తమయము	„	1 8	డగు శ్రీరవీంద్రనాథ తాకూర్ గారి		
4 వీరబాల	„	0 8	నవలకుఁ దెలుఁగు	0	14
5 విజ్జలదేవి	„	1 2 10	ఆంధ్ర రాష్ట్రము. శ్రీ భోగ రాజు.		
6 సాంఘికదౌర్జన్యము	„	0 14	నారాయణమూర్తిగారిది.	0	14
7 చిలారామ	„	1 4			

❖ శ్రీతులసీదాసురామాయణము - ఆంధ్రవచనము. ❖

శ్రీపసుమర్తి. శ్రీనివాసరావు, బి. ఏ., గారిచే పరివర్తనము.

ఈ గ్రంథము ఉత్తర హిందూస్థానములో మహావిఖ్యాతిఁగాంచిన శ్రీతులసీదాసనెడి మహాత్మునిచే హిందీభాషలో భక్తిరసభరితముగ రచింపఁబడినది. ఇది సమస్తకావ్యగుణముల కాకరమై విషయమునుబట్టి సర్వోపనిషత్సారమనఁగియున్నది. ఈ గ్రంథము నొక్కసారి వినినను ఎట్టియక్షరశూన్యనకైనను ఎట్టి శుష్కహృదయునకైనను భక్తిరసముపుట్టి పొంగి పొరలి ప్రవహించునని చెప్పుట యతిశయోక్తిగాదు. ఇట్టి గ్రంథము మనతెనుఁగుభాషలో లేకుండుట యనమానకరమని తలఁచి ప్రకృతము తెలుఁగుభాషలో మృదుమధురవైలిని మూలగ్రంథములోనిభావములేవీయు విడనాడక వ్రాయబడినది. అచ్చటచ్చట పాఠకమహాశయుల హృదయమునకై తులసీదాసుగారి మూలగ్రంథములోని చౌపాయ్, సారథా, ఛాంద్ అను మనోహరగీతములుగూడఁ బొందుపఱుపఁబడియున్నవి. ఈ గ్రంథము డిప్లిమైజున సుమారు 1500 పుటలకు దగ్గనిదియు, ప్రతిపదభక్తిరసాలంకృతమును, సర్వమతశ్లాఘాపాత్రమును అయియుండుననుటకు సందియములేదు. బాలకాండము త్వరలో సిద్ధమగును.

రూ. 1 8

నూతన ప్రచురములు !

నూతన ప్రచురములు !!

విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్న సంస్కృతగ్రంథములు.

ప్రతి 1-కి రు. అ.			ప్రతి 1-కి రు. అ.		
గీతగోవిందము (అష్టపదులు) సాంధ్ర			ధనంజయనిఘంటువు, ఆంధ్ర		
టీకాతాత్పర్యవివరణము	1	4	తాత్పర్యానుక్రమణికలతో	0	12
శ్రీకృష్ణలీలాతరణ్ణిణి, ఆంధ్ర తాత్ప			(నాగరి) సంస్కృతబాలశిక్ష	0	3
ర్యసహితము	1	4	„ శబ్దమంజరి	0	8
శివగీత, సాంధ్ర తాత్పర్యము	0	10	„ శ్యామలాదండకము	0	2
ప్రతాపరుద్రీయము, సవ్యాఖ్యానము	1	12	„ ఆదిత్యహృదయము	0	1
శబ్దరత్నావళి	0	12	విశ్వగుణాదర్శము, సవ్యాఖ్యానము	1	0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, 192, ఎన్ స్టేషన్, చెన్నపురి. ఈ.

ప్రతి 1-కి ర్పు. అ.

ప్రతి 1-కి ర్పు అ.

లఘుకౌముది, సటిప్పణము	0	12	గర్భోపనిషత్తు, సటిక	0	2
కాదంబరి, మంచిప్రతి	1	8	యోగతత్త్వోపనిషత్తు	0	3
శ్రీమద్రామాయణము, వ్యాఖ్యాన			సీతాసహస్రనామస్తోత్రము	0	3
చతుష్టయవిశిష్టము, చిన్నసైజు			గంగా	0	3
2 సంపుటములు	12	0	లక్ష్మీనృసింహ	0	3
ప్రహసనము, మంచిప్రతి	0	4	భైరవి	0	3
శ్రీమద్రామాయణము,			స్వస్మశాస్త్రము, సాంధ్ర		
ఉత్తరకాండము	1	4	తాత్పర్యము	0	3
బ్రహ్మనూత్రములు, మూలము	0	3	శకునశాస్త్రము	0	4
ఆపస్తంబసంహితకాండము,			సాముద్రికశాస్త్రము	0	4
సాంధ్రటీకము	0	3	వృక్షాయుర్వేదము	0	4
బృహస్పతిస్మృతి, సటిక	0	3	మయవాస్తువు	0	3
దేవలస్మృతి, సటిక	0	3	సనత్కుమారగృహవాస్తువు	0	3
దక్షిణామూర్తిస్తోత్రము, సటికము	0	2	వాస్తుసర్వస్వము	0	4
శంకరగీతాభాష్యము	1	8	భేషజకల్పము	0	6
వేదాంతస్తోత్రపంచకము	0	4	వైద్యశతశ్లోకి	0	6
వనమాల (సర్వ ఫణి),			రాజమార్తాండము	0	10
సాంధ్రతాత్పర్యము	0	3	సుశ్రుతశారీరము	2	0
తైత్తిరీయోపనిషత్తు, సస్వరము	0	12	రావణకుమారతంత్రము	0	6
వజ్రసూచికోపనిషత్తు, సటిక	0	2	చక్రదత్త	3	12
బ్రహ్మోపనిషత్తు	0	2	గదనిగ్రహము	2	8
వాసుదేవోపనిషత్తు	0	2	శార్ఙ్గధరసంహిత	3	12
ఈశావాస్యోపనిషత్తు	0	4	శార్ఙ్గధరత్రిశతి	0	8
కేనోపనిషత్తు	0	4	కాలజ్ఞానము	0	4
పరమహంసోపనిషత్తు	0	4	అజ్ఞానమంజరి	0	4
ఆరుణేయ్యోపనిషత్తు	0	4			

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

గోపీనాథరామాయణము.			నృసింహపురాణము	0	12
సంస్కృతమునకు సర్వయౌన			కాశీఖండము, శ్రీనాథకృతము	1	8
తర్జుమా. కనకము మిక్కిలి			హరవిలాసము	0	12
సాంపు. వీతిక అతీవిపులము.			నిరంకుశోపాఖ్యానము	0	6
2 సంపుటములు	5	8	కవికర్ణరసాయనము	1	8
శకుంతలాసరిణయము	0	10	అంబరిషోపాఖ్యానము, సటికము	0	4
మార్కండేయపురాణము	1	12	హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము	2	8
సీతారామాంజనేయము, సటిక	2	8	బసవపురాణము	2	0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 192, ఎన్.ఎస్. నేడ్, చెన్నపురి. ఈ.

చెన్నబసవపురాణము	1-కి ర్పు. 1	0	తెనాలిరామలింగనికథలు	1-కి ర్పు. 0	4
వీరభద్రవిజయము	0	12	అరేబియానైటునికథలు	1	4
తారాశశాంకవిజయము	1	4	బేతాళునికథలు, చక్కనిప్రతి	0	6
జగన్నాయకశతకము	0	2	మదనకామరాజుకథలు	0	14
నిత్యబోధశతకము, సతాత్పర్యము	0	3	విక్రమార్కునికథలు	0	6
భద్రాద్రిరామశతకము	0	2	షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	1	8
ప్రసన్నరాఘవశతకము	0	3	ప్రష్యాకథలు	0	12
ఆంధ్రనాయకశతకము	0	4	తాతాచార్యులకథలు	0	6
తెనుగుసమస్యలు	0	2	వాసుదేవమననము, నచనము	0	14
నలచరిత్ర, ద్విపద	0	14	నీలగిరిపాటలు	0	6
వెంకయ్యవ్యాకరణము	0	3	క్షేత్రయపదములు	0	14
మర్యాదరామన్నకథలు	0	2	శ్రీవివేకానందవిజయము	1	12
నలుగుగుమంత్రులకథలు	0	4	మనోహరి, నవల	0	12
అయిదుగురుదొంగలకథ	0	4	శ్రీవేంకటయోగిజీవితము	0	2
వైద్యునికథలు	0	4	శ్రీలాలాలాజ్ పతిగాయిజీవితము	0	2
భారతరమణీమణులు	0	12	శ్రీకైకాదుగారిజీవితము	0	2
సత్యసేనవిజయము	0	4	శ్రీకరంచంద్ గంధిజీవితము	0	2
రేచుక్కపగటిచుక్కకథలు	0	2	శ్రీగోపాలకృష్ణగోష్ఠీజీవితము	0	2
పరమానందశిష్యులకథలు	0	3	శ్రీరాసడేజీవితము	0	2
భోజునికథలు	0	8			
భోజకాళిదాసకథలు, చరిత్రలు	0	12	పెద్దబాలశిష్య, చక్కనిప్రతి	0	12

❀ అచ్చగుచున్న గ్రంథములు. ❀

→ సంస్కృతము. ←

బ్రహ్మసూత్రములు, ఆంధ్రతాత్పర్య
వివరణసహితము. [రము.

కృష్ణయజుర్వేదము, ఆరణ్యకము, సస్వ
బృహత్ సూత్రరత్నాకరము, చిన్నపైజు
ఐతరేయోపనిషత్తు, సాంధ్రటిక
తైత్తిరీయోపనిషత్తు ,, [ములు.
వాగ్భటము, సూత్రనిదానశారీరస్థాన
ఆత్మవిద్యావిలాసము ,,
ఆత్మనాత్మవివేకము, సాంధ్రటిక
మహావాక్యదర్పణము ,,

→ తెనుగు. ←

వేమనపద్యములు, 3500, తాత్పర్యసహి
తము, చక్కనికూర్పు

అనంతనుని ఛందస్సు (ఛందోదర్పణము).

అధర్వణకారికలు, సాంధ్రతాత్పర్యము
హితోపదేశము, నచనము

ఇలాజుల్ గుర్బాని, యూనానివైద్యగ్రంథ
ములలో మిక్కిలి యుత్తమమైనది.

ఉర్దూకుతర్జుమా.

అమృతసాగర

విషవైద్యచింతామణి

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

192, ఎస్ ప్రసేడ్, చెన్నపురి. ఈ.